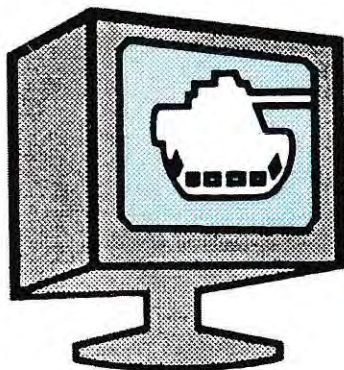

Nyt.szám: 5/127

Bl: 182

Érkezett:

a HM GTI 2002 MÁJ 30.
20..... év hó nap

KATONAI LOGISZTIKA

Anyagi-Technikai Biztosítás

10. ÉVFOLYAM
2002. 1. SZÁM

MH ÖSSZHADERŐNEMI LOGISZTIKAI ÉS TÁMOGATÓ
PARANCSNOKSÁG KIADVÁNYA

3/193

„Tactics is the art of the logistically possible”
„Harcászat a logisztikai lehetőségek művészete”

KATONAI LOGISZTIKA

2002

1

TARTALOMBÓL

- A biztonságpolitika és a haditechnika kölcsönhatása
- Új távlatok az integrált logisztikai támogatásban
- A HM Gazdasági Tervező Hivatal jelenlegi helyzete és jövőbeni feladatai
- A HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökség megalakulása és jelenlegi helyzete (történelem és valóság)
- Az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság megalakulásának körülményei, feladatrendszere, az átalakítás elképzelései
- MH Üzemtartási konferencia

AZ INTEGRÁLT LOGISZTIKAI TUDOMÁNSZERVEZŐ TANÁCS
FOLYÓIRATA

Szerkesztő bizottság

Elnök	Keszthelyi Gyula
Társelnökök	Kopasz Jenő Frigyer László
Tagok	Anda Árpád, Báthy Sándor, Gáspár Tibor, Kasza Zoltán, Kiss Mihály, Németh Ernő, Svéd László, Tóth Zoltán, Turcsányi Károly, Zsiborás János

Szerkesztőség

Főszerkesztő	Jároscsák Miklós
Felelős szerkesztő	Tóth József

Felelős kiadó Az Integrált Logisztikai Tudományszervező Tanács

Nyomdai munka MH Központi Nyomda

Készült: 290 példányban
1 példány: 135 lap

ISSN 1588-4228

FŐSZERKESZTŐI TÁJÉKOZTATÓ

Tisztelt Olvasó!

*A közel egy évtizede megjelenő és méltán népszerű **Katonai Logisztika** szakfolyóirat 2002. évtől kiadásra kerülő számai a **HM Gazdasági Tervező Hivatal (GTH) főigazgató, a HM-HVK Logisztikai csoportfőnök (HM-HVK LCSF) és az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató parancsnok (MH ÖLTP) 9/2002. közös intézkedése alapján megújulnak.***

A változások nem a folyóirat külső jegyeire, hanem azzal szemben a belső tartalmi részekre irányulnak, ami a folyóirat új rovatait kitöltő cikkek tudományos értéket és aktualitást szem előtt tartó válogatásában, illetve közreadásában nyilvánul meg és nem érinti a folyóirat alaprendeltetését.

A **Katonai Logisztika** szakfolyóirat új szerkesztőbizottsága és a megjelentetéséért, a tudományos színvonal fenntartásáért felelős **Integrált Logisztikai Tudományos Szervező Tanács** továbbra is negyedévente megjelenő kiadvány alaprendeltetésének tekinti a termelői- és a fogyasztói logisztika aktuális feladatainak tudományos megalapozását, a szakmai kutatások eredményeinek közreadását, az elméletben és gyakorlatban felmerülő kérdések tudományos igényű megválaszolását, a szakterület hazai és nemzetközi eseményeiről szóló tájékoztatást.

A X. évfolyamába lépett folyóiratnak ezideig 34 száma jelent meg átlag 20 cikkel, közel 900 szerzőtől. A szerzők döntő többsége jelentős szakmai tapasztalatokkal rendelkező, egy része tudományos fokozattal bíró szaktekintély, ami a lektorálási színvonal folyamatos biztosítása mellett garanciát jelent a folyóirat tudományos értékének megőrzésére. Ehhez hozzájárul továbbá a **Katonai Logisztika** akreditációja, amelyet ez év elején - visszamenőleges hatállyal- ISSN szám kiadásával az **Országos Széchenyi Könyvtár Magyar ISSN Nemzeti Központ** tesz lehetővé.

A folyóirat **Szerkesztő Bizottsága** megteremtette valamennyi szükséges feltételét a kiadvány időbeni (a korábbi elmaradásokat és számtorlódásokat elkerülő) kiadásának, a nyomdai kivitelezésnek és a finanszírozásnak. Mindezek mellett a hatályos pénzügyi rendelkezések alapján előtérbe

helyezte a szerzők és lektorok tudományos munkavégzésével arányos, ugyanakkor méltányos díjazásának hosszabb távra érvényesíthető megoldását. A **Szerkesztő Bizottság** szándéka szerint a csapatok-, a haderőnemi parancsnokságok-, a központi logisztikai tagozat-, az egészségügyi vezetés-, a katonai tanintézetek szaktanszékei-, a termelői logisztikai szervezetek-, valamint a támogató és együttműködő szervek előtt a folyóirat teljesen nyitott, ami szakmai oldalról egyrészt igényt fogalmaz meg a biztonságpolitikai témák, valamint az aktuális elméleti és gyakorlati szakvélemények publikálására, másrészt lehetőséget nyújt a katonai logisztikusok felkészültségét növelő ismeretanyag átadására.

Az egyenlőre csak tartalmában megújuló folyóiratot továbbra is ajánljuk a Tisztelt Olvasó figyelmébe azzal a reménnyel, hogy abból megfelelő segítséget meríthet szakmai (tudományos) feladatai ellátásához.

Végezetül tájékoztatom olvasóinkat az új Szerkesztő Bizottság és a szerkesztőség összetételéről.

A Szerkesztő Bizottság:

Elnöke: Keszthelyi Gyula mk. dandártábornok a MH ÖLTP PK.

Társelnökök: Kopasz Jenő mk. dandártábornok HM GTH főigazgató,
Frigyer László mk. dandártábornok HM-HVK LCSF.

Tagok:

Dr. Németh Ernő ezds., MH KSZF., Dr. Gáspár Tibor mk. ezds., MH ÜF., Anda Árpád ezds., MH EF., Kasza Zoltán mk. alez., HM GTH Törzso. ov., Prof. Dr. Báthy Sándor ezds., ZMNE Logisztikai tsz.vez., Prof. Dr. Turcsányi Károly nyá. mk. ezds., ZMNE Haditechnikai tsz.vez., Zsiborás János ezds., HM-HVK LCSF-ség Terv. ov., Dr. Svéd László o. vezérőrnagy, HM-HVK EÜ.CSF., Kiss Mihály ezds. MH SZFP-ság, log.főnök, Tóth Zoltán mk. ezds. MH LEP-ság log. főnök.

Szerkesztőség:

Főszerkesztő: Dr. Jároscsák Miklós ezds. HM GTH főigazgató általános helyettes.

Felelős szerkesztő: Tóth József nyá. ezds.

Dr. Jároscsák Miklós ezredes

BIZTONSÁGPOLITIKA

A BIZTONSÁGPOLITIKA ÉS A HADITECHNIKA KÖLCSÖNHATÁSA

Kende György - Matus János - Tucsányi Károly¹

Bevezetés

Az államok kapcsolataiban a történelem során mindig jelen voltak az együttműködés és a konfliktus elemei. Az érdekek hasonlósága vagy azonossága az együttműködést erősítette. Gyakoribb volt azonban a konfliktusok dominanciája, mivel az államok érdekei nehezen harmonizálhatók. Az érdekellentétek megoldására tett kísérletek gyakran az erőszak eszközeire támaszkodtak. Az államok erőszak útján történő érdekérvényesítési képessége alapvetően fegyveres erőik nagyságától, felkészültségétől és természetesen haditechnikai eszközeinek színvonalától függ.

Önkorlátozás, fegyverellenőrzés, biztonságpolitika

A haditechnika színvonala minden történelmi korban hatott a hadviselés eszközeire, módszereire és formáira. Az államok mindig támaszkodtak a korszerű fegyverek gyártása terén megszerzett előnyükre és igyekeztek azt kihasználni ellenfeleikkel szemben. Akár támadó, akár védelmi stratégiát követel egy állam tényleges biztonságát és szubjektív biztonságérzetét nagymértékben meghatározta fegyveres erőinek technikai színvonala.

A haditechnika fejlődése azonban nemcsak a katonai biztonság erősödését segítette elő az élenjáró államok számára, hanem egyben óvatosságra is intette őket a modern fegyverek alkalmazásának kockázatait illetően. *A haditechnika eszközeinek fejlődésében minőségi ugrást jelentett a nukleáris fegyverek megjelenése, amelyek inkább az általános*

1. Dr. Kende György ny. mk. ezredes, ZMNE Haditechnikai Tanszék, egyetemi docens.

Dr. Matus János mk. ezredes, ZMNE Biztonsági és Stratégiai Tanulmányok Tanszék, egyetemi tanár.

Prof. Dr. Tucsányi Károly mk. ny. ezredes, ZMNE Haditechnikai Tanszék, tanszékvezető egyetemi tanár, tudományos dékánhelyettes.

fenyegetettséget fokozták világszerte és kevésbé járultak hozzá a biztonság erősítéséhez. Ennek köszönhető volt, hogy az államok között együttműködés alakult ki a fegyverzetek ellenőrzése területén, beleértve az egymással szemben álló államokat is. *A fegyverzetellenőrzés egyik fontos célja a háború véletlen baleset következtében való kitörésének megakadályozása*, valamint olyan, más negatív következmények elkerülése, amelyek ellentétesek a felek érdekeivel és szándékaival.

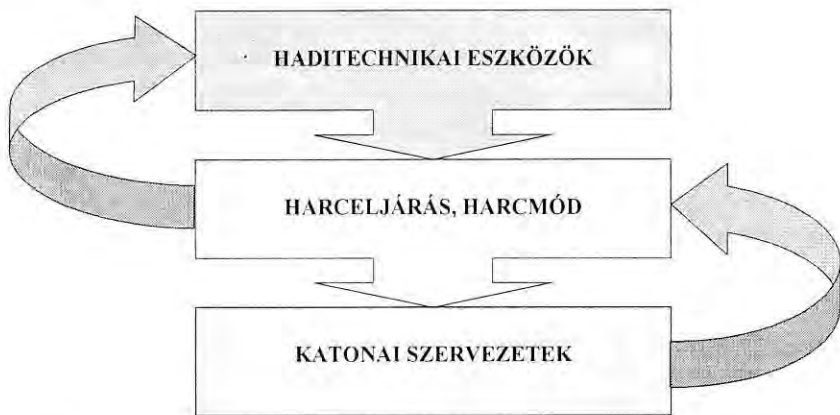
A fegyverzetellenőrzési megállapodások, amelyek fontos szerepet tölthettek be a nemzetközi biztonság és stabilitás fenntartásában a hidegháború idején, majd az azt követő évtizedben, önmérsékletre készítették a résztvevő államokat mind a nukleáris, mind a hagyományos fegyverzetek fejlesztése területén. Ez az önmérséklet hozzájárult a biztonsági dilemma csökkentéséhez, mindenekelőtt a két ideológiailag élesen szemben álló tömb tagjai számára. A fegyverzetellenőrzés területén megvalósult együttműködés ellenére azonban *nem szűnt meg a versengés a haditechnika fejlesztése terén.* A megállapodások által nem szabályozott területeken folytatódik a fegyverzet fejlesztése. A technológiai áttörésekre alapozott ugrásszerű katonai képességfejlesztés nem kizárt és ez a lehetőség a bizonytalanság elemét erősíti a nemzetközi rendszerben. Ugyanakkor általános törekvés tapasztalható az államok részéről a bizalom erősítésére és az érdekek összeütközéséből eredő konfliktusok mérséklésére. Ily módon a haditechnika egyszerre tárgya a kooperációnak és a versengésnek a nemzetközi rendszerben.

Egy ország általában akkor változtat biztonságpolitikai felfogásán, ha az adott országban, vagy annak nemzetközi környezetében jelentős változás következik be. *Ilyen esetben az ország kormányzata előtt két választási lehetőség áll:* önállóan és semlegesnek maradni vagy valamilyen szervezethez csatlakozni. Ez a nem kis felelősséggel járó döntés alapjaiban meghatározza egy ország biztonság- és védelempolitikai alapelveit. *A kialakult sokpólusú világban a fegyveres konfliktusok veszélye megnövekedett,* az államok vezetőiben pedig tudatosodott az a tény, hogy a jövő nagy háborúiból vesztesként kikerülni sokkal nagyobb tragédiához vezet, mint a múltban elszenvedett katonai vereségek. Ez a perspektíva pedig arra készíti az államokat, hogy *csatlakozzanak valamilyen erős katonai szövetséghez* és ezzel összhangban hatékony, jól felszerelt fegyveres erőket tartsanak fenn. Ezen megállapítások hazánk vonatkozásában

is jól nyomon követhetők. A NATO-tagság elérésével, valamint az Európai Unióhoz történő csatlakozási folyamat gyakorlati előrehaladásával hazánk intézményesen is az euroatlanti térség demokratikus, fejlett és stabil országai közösségének tagjává válik. Mindezen folyamatok szükségessé tették a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikai koncepciójának, a kor színvonalának, illetve a szövetség elvárásainak megfelelő kidolgozását.

Ennek szellemében az országgyűlés a **94/1998. számú határozatában 17 pontban fogalmazza meg** a Magyar Köztársaság új biztonság- és védelempolitikai alapelveit. Ezen alapelvek közül a **15. pont** a biztonságpolitika és a haditechnika szoros kapcsolatát rögzíti:

Idézet: "A Magyar Köztársaság fegyveres erőinek szervezeti és hadrendi struktúráját, létszámát, belső állományarányait, fegyverzetét és felszerelését, a várható reális veszélytényezőket, az ország védelmi szükségleteinek, a Szövetségben vállalt kötelezettségeknek, valamint az anyagi, pénzügyi erőforrásoknak megfelelően - a Szövetséggel egyeztetve - alakítja ki. Biztosítja a meghatározott feladatok, illetve a fegyveres erők és a működésükre, fejlesztésükre szolgáló erőforrások közötti összehangot." Ez a megfogalmazás egyúttal utal az egyetemes hadtudomány azon törvényszerűségére is, mely szerint szoros és tendenciájában alapvetően egyirányú kapcsolat áll fenn a haditechnika, a harceljárás, harcmód, valamint a katonai szervezetek felépítése között (lásd. az ábrát).

A haditechnika, a harceljárás és a katonai szervezet kölcsönhatása

A haditechnika hatása a fegyveres erők alkalmazására

Ma már senki sem vonja kétségbe, hogy a korszerű haditechnika meghatározó szerepet játszik a katonai tevékenységekben. Ugyanakkor az említett egyetemes hadtudományi törvényszerűség arra hívja fel a figyelmet, hogy a technika mindaddig csak eszköz marad, amíg ki nem alakítják alkalmazásához a megfelelő szervezeti kereteket, és nem találják meg alkalmazásuk leghatékonyabb módjait. Egy új haditechnikai eszköz vagy eszközrendszer csak akkor biztosíthatja a benne rejlő lehetőségek teljes körű és teljes mértékű kihasználását, ha azt a megfelelő szervezet és a célszerű alkalmazási eljárás elősegíti, támogatja. Ennek nagyszerű példáit mutatják különösen *a harckocsik, a harci repülőgépek, a rakéták megjelenése és hatékony alkalmazásuk* kezdete között eltelt, sok esetben nem kis időtartamok. Az alkalmazási mód és az adekvát szervezet ugyanakkor két olyan tényező, amelyek vissza is hatnak a haditechnikára, megfogalmazhatóvá, *"láthatóvá"* teszik a haditechnika és -technológia fejlesztésének szükséges irányait, valamint területeit.

A biztonságpolitika és a hadászat döntéshozóinak elsődleges feladata az, hogy 10-20 éves előrejelzés, előrelátás alapján meghatározzák, mit várnak a fegyveres erőktől, milyen legyen annak szervezete és fegyverzete az ország védelmében és a szövetségi rendszerben vállalt kötelezettségek teljesítéséhez. A kisebb potenciállal rendelkező államok hadművészetének látóhatára, lehetőségeiből adódóan, elsősorban a már kifejlesztett fegyverrendszerekig terjed. A haditechnikai eszközökben beálló változásokat és azokra adható válaszait korlátaikból kiindulva kell meghatározniuk. Abból kell kiindulniuk, hogy a haditechnikai színvonal sohasem egyforma a haderő minden részében, még a legfejlettebb és legjelentősebb potenciállal rendelkező államok esetében sem. *A haditechnika fejlettségi színvonalát általában négy (vagy több) szintre lehet besorolni:* a csúcstechnika szintje, a korszerű eszközök szintje, a szükségszerűen alkalmas eszközök szintje és az elavult eszközök kategóriája. Az osztályozás rendező elvei egyaránt igazodnak a hadszíntér viszonyaihoz és az ország gazdasági lehetőségeihez. A fő hadszíntéren, de mellékirányban és perifériális környezetben alkalmazott szükségszerűen alkalmas haditechnikai eszközök korszerűnek is számíthatnak.

Általában is levonható az a következtetés, hogy a szegényebb államok hosszabb ideig kénytelenek korszerűnek tartani azokat a haditechnikai eszközöket, amelyet a fejlettebb, gazdagabb országok már elavultnak minősítenek.

Nemzeti szempontból tehát a biztonságpolitika a hadászati vezetéssel együttműködve tölti be azt a szerepet, amely a nemzetvédelmi érdekeket mérlegeli, a lehetőségeket és a szükségleteket összeveti és a biztonságpolitika stratégiai célkitűzéseinek meghatározása során a haditechnikai evolúciót és revolúciót figyelembe veszi. Ezek felismerése és az említett tényezők közötti lehető legteljesebb összhang megteremtése (a lehetséges optimum elérésére) óriási felelősséget ró a biztonságpolitika és a katonai stratégia alakítása, valamint a haditechnika és -technológia fejlesztése valamennyi döntéselőkészítőjére és döntéshozójára. A Magyar Köztársaság vonatkozásában a biztonság- és védelempolitikai alapelvek, direktívák és a bemutatott hadtudományi törvényszerűségek konkrét megvalósítása további részletezést és kidolgozást igényel, amelyet - a demokratikus államokban kialakult gyakorlat alapján - hazánkban is **az alábbi három, a biztonság- és védelempolitikai alapelvekre és egymásra épülő elgondolás szabályoz: a nemzeti biztonsági stratégia, a nemzeti katonai stratégia, valamint a katonai doktrínák.**

Az államok tehát időről-időre felülvizsgálják fegyveres erőik állapotát, hogy meggyőződjenek alkalmasságukról a védelmi feladatok ellátására. Az ilyen átfogó elemzéseket követően döntenek olyan nagy horderejű kérdésekben, mint az egész védelmi rendszer átszervezése, új fegyverrendszerek bevezetése, a haderő struktúrájának átalakítása vagy nagyságrendjének lényeges megváltoztatása. A döntés előtt számos tényezőt mérlegelnek, amelyeknek hatása lehet a fegyveres erők jövőbeni feladataira.

Az egyik legfontosabb tényező a stratégiai felülvizsgálatok során az adott nemzetközi helyzetben meglévő veszélyek és fenyegetések elemzése, továbbá a fenyegetések várható átalakulása a belátható jövőben. A katonai döntések esetében **célszerű legalább 10-15 évre előre tekinteni**, mivel a fegyverkezési programok végrehajtása, különösen új és bonyolult fegyverrendszerek bevezetése hosszú éveket vesz igénybe. A 10-15 éves előre tekintésre abból a tényből is következtetni lehet, hogy általában ilyen időközönként kerül sor stratégiai felülvizsgálatokra.

A másik alapvető tényező a fegyveres erők helyzetének áttekintése során az ország gazdasági helyzetének és a védelemre felhasználható forrásoknak a számításba vétele. Ha zsugorodnak az erőforrások, az államok kénytelenek mérsékelni védelmi erőfeszítéseiket. Csökkennek a védelmi kiadások akkor is, ha csökkennek a veszélyek és fenyegetések.

Az elmúlt évtized nemzetközi válságkezelő akciói és a békefenntartás területén szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy a jövőben tovább növekszik az igény a rugalmasan alkalmazható, nagy távolságokra gyorsan telepíthető, hatékony és magas technikai szinten álló fegyveres erők iránt. A korszerűsítés egyik fontos célja, hogy alkalmassá tegye a katonai erőket a nagymértékben eltérő konfliktusszituációkban történő alkalmazásra. Különösen bonyolult feladatot jelent a nem háborús műveletekre történő felkészülés és ennek haditechnikai biztosítása.

A hidegháború utáni védelmi reformok során az egyes országok egyre nagyobb figyelmet szentelnek a különleges haditechnikai eszközökkel felszerelt speciális erők létrehozására. *Az Öböl-háború és a koszovói válság megoldásának keretében Jugoszlávia ellen végrehajtott NATO légitámadások a gyakorlatban is igazolták a speciális eszközökkel vívott, speciális műveletek fontos szerepét az új típusú hadműveletekben.* És bármily meglepő is, de a közelmúlt eseményei azt is bebizonyították, hogy a terrorizmus - mint a biztonság- és védelempolitikát jelenleg leginkább befolyásoló veszélyforrás - és a terrorizmus elleni harc szintén ezen új típusú hadműveletek közé sorolandó. Feltételezhető ugyanis, hogy a terrorizmus teljes felszámolása nem nélkülözheti a speciális technikai és szakmai felkészültséget, az adekvát haditechnikai fejlesztéseket és az alkalmazási eljárások kialakítását.

A szeptember 11-i terrortámadás lehetséges haditechnikai következményei

A biztonságról vallott nézeteinket bizonyára többé-kevésbé - ma még nem ismert mértékben-, de megváltoztatják a szeptember 11.-i események. A terrortámadás arra készítette a NATO-t, hogy erre választ adjon és ez a válasz nem csak az 5. cikkely életbe léptetése volt. A válaszadás igénye arra

indította a NATO haditechnikai kérdésekkel foglalkozó szervezeteit, hogy a terrortámadás következményeit elemezzék és dolgozzák ki javaslatukat a globalizálódó terrorizmus megfékezése és visszaszorítása érdekében. A szeptember 11.-i események sajnos igazolták a NATO védelmi képességek kezdeményezés logikáját, amely mintegy előre jelezte, hogy a NATO-nak napjainkban sokféle és nem megjósolható fenyegetéssel kell szembenéznie. *Következésképpen a szeptember 11.-i események várhatóan jelentős hatással lesznek a NATO-n belüli haditechnikai kutatás-fejlesztési irányokra.* A NATO-nak egy lényegesen átfogóbb megközelítést kell kidolgoznia a belső és a külső biztonság vonatkozásában. A terroristák homályossá tették a bűnözés és a harc közötti határvonalakat, többnyire egy "szürke" szférában tevékenykednek, ami új harcmódot teremt, és ennél fogva új válaszokat kíván. A NATO haditechnikai kérdésekkel foglalkozó főbb szervezetei a **Katonai Bizottság** felkérésére már meg is kezdték a munkát. A két érintett szervezet, a **Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája** és a **Kutatás Fejlesztési Szervezet** megkezdte ez irányú működését. A **Kutatási Fejlesztési Szervezet** igazgatója úgy nyilatkozott, hogy *"a szeptember 11.-i események megváltoztatták a világot, és ha azt színleljük, hogy a világ ugyanaz, mint korábban volt, akkor figyelmen kívül hagyjuk a valóságot"*. Utasítást adott, hogy a **Kutatás Fejlesztési Szervezet** munkacsoportjai tekintsék át eddigi tevékenységüket abból a szempontból, hogy eredményeik milyen mértékben hasznosíthatók a terroristaellenes fellépés során, és dolgozzanak ki javaslatokat a terrorizmus elleni fellépésre.

Mi a fentiek haditechnikai következménye? Valószínűleg abból kell kiindulni, hogy a nemzetek által birtokolt és működtetett haditechnikai eszközök és védelmi rendszerek antiterrorista alkalmazásra nem megfelelőek, és ennél fogva nem tudják biztosítani a túlélést terrorista akciók esetén.

Melyek azok a haditechnikai területek vagy határterületek, ahol a terrorista fenyegetések miatt sürgősen előre kell lépünk? *Megítélésünk szerint, ezek elsősorban az alábbiak:*

- a katonai biztonság, a katonai felderítés eszközei;
- a vegyi és biológiai védelem rendszerei és érzékelői;

- az elektronikai harc eszközei;
- a harcos egyéni felszerelése;
- és az információs rendszereink védelmére alkalmazott eszközeink és eljárásaink.

Mi következik mindebből a magyar haditechnikai fejlesztés irányaira vonatkozólag? Minden bizonnyal az, hogy a fenti területeken részt kell vennünk és célszerű is részt vennünk a NATO erőfeszítéseiben. A terrorizmus elleni harc követelményeit is figyelembe véve *át kell tekintennünk meglévő haditechnikai eszközeinket és rendszereinket elsősorban a védelem és a megelőzés, másodsorban a támadás szempontjából.*

A fenti általános gondolatok után és azokra alapozva szeretnénk hangsúlyozni, hogy ezekhez az erőfeszítésekhez a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem kész tevélegesen hozzájárulni. Egyetemi és főiskolai karaink, **haditechnikai és fegyverzeti irányultságú tanszékeink** komoly kutatóbázist jelentenek többek között a híradás, az elektronikai harc, a biztonságstudomány, a kockázatelemzés, a környezetbiztonság, valamint a vegyi- és a biológiai védelem területén. Kitűnő tudományos felkészültséggel és kompetenciákkal rendelkező kollegák alkotják az **akkreditáció előtt álló Katonai Műszaki Doktori Iskola** oktatói és kutatói karát - ez az iskola meggyőződésünk szerint színvonalas válaszokat tud adni az új helyzetben felmerülő haditechnikai kérdésekre.

Összegzés

Összességében törekedtünk rámutatni a biztonságpolitika és a haditechnika kapcsolatára, elsősorban annak elméleti megközelítésére. Ugyanakkor megkíséreltük - és a szeptember 11.-e óta eltelt idő rövidege miatt ezt csak kissé intuitív módon sikerült - az új helyzetre adható haditechnikai válaszok néhány lehetséges irányát is vázolni.

Befejezésként szeretnénk a tisztelt olvasót arról tájékoztatni, hogy egyetemünk kész, természetesen a lehetőségeinek megfelelően és kapcsolatrendszerét is felhasználva az igényelt haditechnikai kutatások

végzésébe bekapcsolódni, illetve néhány kérdést illetően vezető szerepet is vállalni.

Felhasznált irodalom:

1. **Turcsányi Károly mk. alezredes:** Az ember haditechnika rendszer a tudományos technikai forradalomban. Honvédelem XXXIX. évf. 1988/8, Budapest, 83-93. p.

2. **Dr. Turcsányi Károly mk. ezredes:** A haditechnikai biztosítás alapjai I. (jegyzet), Zrínyi Miklós Katonai Akadémia, Budapest, 1995.

3. **Robert Art:** The Four Functions of Force. International Politics, Enduring Concepts and Contemporary Issues (Edited by Robert J. Art and Robert Jervis), Harper Collins Publishers, New York, 1992. 135-145. p.

4. **Gordon A. Craig, Alexander L. George:** Force and Statecraft (Diplomatic Problems of Our Time). Oxford University Press, New York 1990. 197-212. p.

5. **Henry C. Bartlett and G. Paul Holman, Jr:** The Spectrum of Conflict: What Can It Do for Force Planners? Strategy and Force Planning, Naval War College, Newport, RI 1995. 494-504. p.

A NEMZETKÖZI TERRORIZMUS ELLENI HADJÁRAT ELSŐ SZAKASZÁNAK TAPASZTALATAI

Csabai György¹

Motto: "A 21.század első terror elleni hadművelet tanulságainak elemzése és feldolgozása hozzájárul a katonai paradigma változásához."

- A szerző -

Az alábbi hadtudományi esszében a szerző stratégiai analízis segítségével szemlélteti a 21. század első hadviselését. Ebben a hadviselésben az állami szereplők mellett a nem állami szereplők is fontos szerepet játszanak.

A hiperterrorizmus agresszív lépéseire méltó válaszul, szinte egy hónapon belül az Amerikai Egyesült Államok által telepített katonai erők két hadműveletbe kezdtek Afganisztánban. Mindkét hadművelet, nevezetesen a katonai és a humanitárius számos tapasztalattal segíti a kormányzati, a tárca és a honvédség tevékenységét. Ezért ebben a katonai stratégiai elemzésben úgy az általános, mint az egyes haderőnemekre vonatkozó tanulságok kerülnek kifejtésre. Az első szakaszban lefolytatott hadművelet a "VÉGTELEN SZABADSÁG HADMŰVELET" fedőnevet kapta.

1. A végtelen szabadság hadművelet irányítása, céljai és mutatói

A "Végtelen Szabadság Hadművelet" nem NATO irányítású, hanem az Egyesült Államok által vezetett hadművelet, amelynek első szakasza Afganisztán ellen került végrehajtásra 2001. október 7. és december 22. között. A hadműveletben az Egyesült Államok Fegyveres Erőitől kijelölt haderőnem kontingensek vesznek részt, az USA Központi Parancsnokság

¹ Dr. Csabai György ny. alezredes, a hadtudomány kandidátusa.

vezetésével és *Franks Tommy tábornok* irányításával. Közép-Ázsiába, illetve a tengerekre és óceánokra a katonai koalíciós részvételre harci- és támogató csapatokat vezényelt az *Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Olaszország és Törökország*. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete pedig mintegy öt AWACS típusú repülőgépet telepített az Amerikai Egyesült Államok területére. A hadszíntérhez való közelsége miatt a hadműveletben sajátos szerepet töltött be *Oroszország*, az Afganisztánnal határos *volt szovjet tagállamok, Pakisztán, Törökország, Száúd-Arábia és az Északi Szövetség katonai formációi*, illetve a tálibokkal szembefordult *afgán törzsek*. Az ötvenezer főt kitevő tálib haderő ebben a hadműveletben úgynevezett elnyújtott vereséget szenvedett.

A katonai célkitűzések szerint egyrészt meg kellett buktatni a tálib rezsimet, másrészt pedig meg kellett semmisíteni az Al-Kaida terror-szervezet hálózatát, vezetőivel, szponzoraival és harcosaival együtt. Továbbá a tálib légierő és légvédelem harci képességének minimálisra történő csökkentése, valamint a tálib katonai és Al-Kaida táborok szétvérese és katonai képességek tönkrezúzása volt a küldetés fő célja.

Miután az ENSZ égisze alatt a németországi Bonn-Petersbergben 2001. december elején tárgyaló afgán politikai csoportok és törzsi képviselők megállapodtak az új ideiglenes kormányzó hatóság összetételében és feladatába a Végtelen Szabadság Hadművelet első szakasza véget érnek tekinthető, bár egyes helyeken a tálibok folytatják az ellenállást, az amerikaiak pedig a légi csapásokat és a hadművelet átalakult *"barlangi hadviseléssé"*. Az USA katonai erői felvonultatták a világszínvonalú high-tech harci és támogató technológiát, ledobták a fűrtös bombákat a bunker rombolókat, míg a tálib erők a harmincéves kalasnyikovokat, a negyvenéves harckocsikat (T-55 és T-62) és pszh-kat, valamint az avuló stringer-rakétákat és alig működő repülő és légvédelmi harceszközöket, közte a francia gyártású F-222 típusú vadász- és bombázó repülőgépeket, s a szovjet MIG-21-eseket alkalmazták. A Végtelen Szabadság Hadművelet alapvető ismérveinek felvezetése után *rátérek az egyes amerikai haderőnemekkel kapcsolatos tanulságok megvonására, megismertetésére és közreadására*, de itt és most eltekintek a *"selyem út"* országának ismertetésétől.

2. A haderőnek alkalmazásának tanulságai

A. Légierő: A csapásmérés fő instrumentuma

A légierőnek mint haderőnek a hátszíntéren telepített és hátszágban alkalmazásra váró kontingenseinek "kék madarai" az úgynevezett folyamatos légi hadművelettel egyrészt szinte kilátásba helyezték a tálib rendszer feletti győzelmet, másodrészt pedig igen hatékonyan védelmezték és oltalmazták a hátszíntéren előre telepített szárazföldi haderő-, tengerészgyalogság- és a haditengerészet harci, támogató és harci kiszolgáló támogató kötelékeit, beleértve a szövetségeseket is. A 21.század első hadviselésében a légierő (mely a hátszágától igen távol került alkalmazásra) ismételten nyilvánvalóvá tette előnyeit és kevésbé érzékeltette a türelmetlenkedőkkel szembeni hátrányait. Az azonban mára teljesen nyilvánvalóvá vált a stratégiai elemzők körében, hogy egy a hadjárat hosszú, elszánt és mindenekelőtt kemény katonai küzdelmet jelent, ugyanakkor számtalan olyan kérdésre nem ad és adhat választ, amelyeket a médiák szakértői a *"nyilatkozatuk napján"* a legfontosabbnak vélnék. Hiszen a katonai titkok megőrzése - még a CNN-nek is - kötelező.

A körültekintően kiválasztott célpontokra mért légi csapások, nevezetesen a repülőgép-hordozókról és a hazai területekről indított harci repülőgépek és nagy távolságú, úgynevezett hadászati bombázók pontos csapásai következtében működésképtelenné váltak a tálib légvédelmi és irányítási rendszerek, majd később összeroppantak a tálib arc- és frontvonalak. A sebészi pontosságú műveletek azonban a polgári lakosság között is veszteségeket okoztak. Az elemzőnek ki kell mondania azt is, hogy az igazságos, de a már jól bevált légi doktrína alkalmazása során a nagyon várt fordulat csak akkor következett be, amikor a légierő csapatait integrálták és kombinálták az Északi Szövetség támadásával és az USA Különleges Erők akcióival, különösen a földicsapás megfigyelőkkel, az irányzókkal, illetve a rávezetőkkel.

A stratégiai csapásokat a közel ötvenéves *"jól bevált"* B-52-esek mérték és azok biztosították a siker kétségtelenné tételét. A kb. 350 harci repülőgép bevetésének 21.századi első tapasztalatai azt sejtetik, hogy a légi hadjárat jövőbeni modellje valószínűleg ehhez hasonló lesz, a hely-

zethez és a küldetéshez igazodva. Ugyanis az olyan újabb harci repülőgépek, mint a lopakodók, a B-2-esek és az F-22-esek csapásai, mint régen a harcos döfése a lándzsával, biztosítják az ellenfél légvédelmének és irányítási rendszereinek az összeomlását, miközben lehetővé teszik a saját erők pihentetését és eközben kihasználják az amerikai légi- és űrirányítás előnyeit, végezetül a levegőben és űrben egyeduralomra tesznek szert, miközben támogatják a többi haderőnek kötelékeinek hadműveleteit és harcait.

A harci bevetések által okozott kényszerhelyzetek megkövetelik a legtöbb high-tech repülőgép továbbfejlesztését, a tömeges generáljavítások elvégzését és az újabb típusok rendszerbe állítását. Folyamatosan gyűjtik és értékelik a harci bevetések összes tapasztalatait.

Az ez irányú tapasztalatok kiemelik a támogató légierő, úgymond a szállító és a levegőben utántöltő repülőgépek fontosságát és nélkülözhetetlenségét. Ami pedig a pilóta nélküli légi járművekre vonatkozik, velük kapcsolatban a jövőben felkészülnek az összes lehetséges váratlan harci, és ha úgy tetszik, cselszövő és ármánykodó tevékenység kivitelezésére. A Légierő Anyagi Parancsnokság katonai és polgári állománya, mintegy 80.000 fő állandóan biztosította a kijelölt kontingensek készenlétét és harci bevetését, illetve újrabevetését.

B. Szárazföldi haderő: a földi tevékenység motorja

A Végtelen Szabadság Hadműveletben részt vett haderőnemekről, különösen a szárazföldi haderőnemről nem túlzás azt állítani, hogy a légierő méltó párja a nagy távolságra vívott hadműveletben. Ugyanis ebben a hadműveletben a felületes szemlélő látszatának ellenére, a szárazföldi haderő szembesül a jövő nagy kihívásaival. Többek között olyanokkal, mint az aszimmetrikus kihívások, a nagy távolság, az átlagostól eltérő terepviszonyok, az ellenfél sokfélesége, állami és nem állami szerveződések, a hadszíntéri berendezések elavultsága, a vallási szempontok figyelembevétele stb. A fentiek miatt a katonai vonatkozásban azonban azt is ki kell mondani, hogy ez a Közép-Ázsiában folyó katonai konfliktus méreteiben sokkal kisebb annál, mint amelyet vagy amelyeket az amerikai szárazföldi haderő könnyű és nehéz csapatai a világ bármely részén meg tudná-

nak kívünni és megnyerni, ha azokra sor kerülne. Az Afganisztánban végrehajtott váratlan hadművelet a könnyű és a légi szállítású erőket igényelte, olyanokat, mint például a 10. hegyi hadosztály, és Különleges Erők speciális csoportjai az *AH-Cobra* és *UH-60 Black Hawk* típusú harci helikopterekkel kiegészítve. Ezeket azonnal kitelepítették és bevetették a tálibellenes harcokba. A harci tapasztalatok azt is igazolják, hogy a jövőben az USA szárazföldi haderő vezetése a bevetett erők arányának módosítását javasolja.

Ugyanakkor a nagy ütőerőt és hasznosságát ígérő új fegyverrendszerek ilyen esetben nem képesek a helyszínre települni, beleértve a *Crusader* tüzérségi rendszert is. A szárazföldi bázisú különleges hadműveleti erők támadókészségét ezúton is jól kamatoztatták. A különleges hadműveleti parancsnokság által vezetett hadműveletek autonómiája nagy funkcionális önállóságot biztosít a nemzetközi terrorizmus elleni hadjáratban és ez több jogosítványt jelent a regionális főparancsnokok számára. Az utóbbi két tényező a meglévő feszültségek feloldásához járul hozzá, hiszen az autonómia, a hatáskör növelése és harmonizálása jelentékeny előrelépésnek tekinthető a szárazföldi hadviselésben. Ezzel egyidőben megkezdtek az USA szárazföldi haderő Anyagi Parancsnoksága és alárendeltjei átalakítását.

C) Tengerészgyalogság: a speciális elvárások teljesítője

A Végtelen Szabadság Hadművelet első szakaszában a "bőrnyakúak"-ként ismert tengerészgyalogosok is meglehetősen távol vannak az alaprendeltetészerű bevetéstől. A nagy távolság ellenére a hadművelet egy bizonyos részében cselekvően vesznek részt és szerepük a támogatásban nem jelentéktelen. A telepítés, a készenlét elérése a nem gyakorolt feltételek között, majd a felderítés és a kutatás teljesítése ismét felmelegítette azon régi kérdést, hogy szükséges és beilleszthető a támogatásba a C-130 H II mellett az AC-130 OV csapatrepülőgép, a szállító-légierő, mely kikövetelhető, ugyanakkor a felszerelés további modernizálása technikai kérdésnek tekinthető, beleértve a rendszeresített harci és szállító helikoptereket is. Az mára nyilvánvalóvá vált, hogy a 4. tengerészgyalogos dandár, mint az antiterrorista erő, kiemelt helyet követel magának az Amerikai Egyesült Államok háttérzrí rendszerének védelmében. Az átszervezés

újszerű, több gyakorlati és fontos katonai változásokat is magában foglal (lásd a belső struktúrát). A fentiekből az is kiténik, hogy a tengerészgyalogság vezetése a lehetséges hátországi bevetés miatt most (meg)óvja és kíméli csapatait.

D) Haditengerészet: nélkülözhetetlen a közép-ázsiai intervencióban

A Végtelen Szabadság Hadművelet az USA haditengerészet részére kis túlzással szólva nem tekinthető másnak, mint az úgynevezett "megváltás hadműveletének". Ugyanis ez a haderőnem ugyancsak kisebb szerephez jutott az Irak elleni háborúban és a Jugoszlávia elleni légi hadjáratban. **Most a haditengerészet jelentős feladatokat kapott:** 1. csapásmérés, 2. csapat és harci felszerelés szállítása, 3. támogatás, 4. erők oltalmazása. Azonban a teljes valóság az, hogy a repülőgép hordozók korábban és most is mind a négyen bebizonyították katonai hasznosságukat azokban az övezetekben, ahol a szükséges katonai képesség hozzáférése nincs meg egyáltalán, vagy korlátozott. Így volt ez most is, amikor is a repülőgép hordozók harci csoportjai a bevetéseket jól készítették elő és hajtották végre.

A szóban forgó hadműveletben a haditengerészet harci repülőgépei elsősorban a szárazföldön vívott harcok érdekében mértek légi csapásokat. Ugyanez a jövőben megváltozhat, a feladatspektrum nagyobb lehet és bővíülhet. A repülőgép-hordozók nagy kiterjedésű fedélzete, ún. platformja a jól felkészült ellenfélnek sebezhető lehetőséget nyújtott. Az elhárítás folyamatos készenlétet, többirányú és -szintű együttműködést igényelt. A hadműveletben a repülőgép-hordozók készenlétükkel hozzájárulnak az Amerikai Egyesült Államok csapásmérő képességének folyamatos fenntartásához, végső soron a világkoalíció által kitűzött célok eléréséhez, beleértve az elrettentést, sőt az egyes régiókban elérendő katonai egyensúlyt is.

3. Védelmi ipar: hadi termelés és innováció

Az USA védelmi iparának egyes vállalatai szinte háborús termelést folytatnak. Különösen nagy az igény a nagy pontosságú, irányítható raké-

tágra, - lőszerre és bombákra, az 5.000 fontos lézer irányítású **"bunker - romboló"** bombákra. A szokatlan terep új típusú felszereléseket követelt. Kipróbáltak olyan új eszközöket, mint a nem hagyományos **EA-6B PROWLER** (elektromágneses spektrum)-t az elektronikus hadviselési képesség növelése érdekében. Az Amerikai Egyesült Államok szövetségei a hadszíntéren és a közbeeső felvonulási övezetekben elsősorban logisztikai támogatásban vesznek részt.

4. Összegzés:

A Végtelen Szabadság Hadművelet első szakaszának tanulságai megvonásakor arra irányítanám az érdeklődők szíves figyelmét, hogy ez a hadművelet tovább folytatódik és katonai tanulságai úgy a NATO-ban, mint a formálódó európai haderő alkalmazásánál felhasználhatók, hiszen kiválóan alkalmazhatók a különböző katonai képességek összehasonlítására, azok közötti mennyiségi és minőségi, végezetül a tervezési és fejlesztési feladatok megfogalmazására. Továbbá a logisztikai reál-folyamatok rögzítésére, az egyes alrendszerek tevékenységének a hadviselés szerinti igényeinek összegzésére és végül a szövetségesekkel történő egyeztetés után a 21. századi hadviselés követelményeinek adekvát logisztikai támogató rendszer kimunkálására, kipróbálására és bevezetésére úgy a nemzeti, mint a szövetséges keretek között.

KATONAI LOGISZTIKA ELMÉLETE

ÚJ TÁVLATOK AZ INTEGRÁLT LOGISZTIKAI TÁMOGATÁSBAN (2001. november 21-én az MTA Logisztikai Albizottság Tudományos Rendezvényén megtartott előadás kapcsán felvetődő gondolatok)

Báthy Sándor ¹

A Magyar Tudományos Akadémia Logisztikai Albizottsága és a Magyar Logisztikai Egyesület 2001. november 21-én ünnepi tudományos konferenciát tartott, melyen Prof. Dr. Knoll Imre a MLE elnöke elnökölt és ahol több egyetem tanszékvezető professzoraival együtt nekem is módom volt előadást tartani a katonai logisztika aktuális problémáiról, amelyek szervesen illeszkedtek a konferencia témájához, "Az interdiszciplináris logisztika legújabb kutatási eredményei és adaptációi" címmel.

Az előadásra készülve több olyan problémával szembesültem, amelyek esetleg a katonai logisztikusok számára megszokott evidenciaként hatnak, a valóságban azonban jelentős állomásai a katonai logisztika napi gyakorlatának és a logisztikai integrációnak. Az integráció állandóan megújuló és mégis örökzöld elméleti problémái között talán éppen napjainkban fogalmazódnak meg azok a válaszok, amelyek nem csak a szövegek szintjén, hanem a valóságban is NATO-kompatibilissá tehetik a működő rendszert. *Cikkemben a polgári logisztikus kollégák számára is érthető, számunkra pedig szinte mindennapos szóbeszéd tárgyát képező problémákat szeretnék megfogalmazni a NATO-integráció témakörében.*

Mindenekelőtt a katonai logisztikáról és NATO-beli értelmezéséről, mint a harckiszolgálói támogató rendszer részéről szeretnék néhány, talán magyaráztkodó gondolatot kifejteni. Az *1. számú ábrán* amely a következő oldalon található, próbáltam magyarul leírni gondolati változtatás nélkül a NATO Logisztikai kézikönyvben leírt fogalmat, amit azért tartok fontos-

1. Prof. Dr. Báthy Sándor ezredes, ZMNE Vezetés- és Szervezéstudományi Kar logisztikai tanszék, tanszékvezető egyetemi tanára.

nak, mert így egyértelműbben kitűnik belőle, hogy tartalmát tekintve nem különbözik a valamikori *anyagigazgatás* fogalma alatt tárgyaltaktól. Az az egyesek számára talán jelentéktelen eltérést képező gondolat, hogy nem a technikai eszközök fenntartásáról és javításáról, hanem csak - *és itt a csak-ot idézőjelben mondom* - az anyagok *fenntartásáról* és *karbantartásáról* beszél számomra, amely egy nagyon fontos integrációs gondolatot hordoz, nevezetesen azt, hogy *tágabb értelemben vizsgálva az anyagellátást feltétlenül részének kell tekintenünk* az eszközök karbantartása és javítása után, a rendszerbe visszajuttatott vagy javíthatatlanságuk esetén, illetve a javítás célszerűtlenségének okán *az új eszközzel történő ellátást*. Ez a gondolat felveti, illetve magában hordozza azt a kérdést, ami a logisztika utolsó **M-jét** fejezi ki, nevezetesen a *megfelelő költségek* kérdését. Azt tehát, hogy mindenáron történő javítás vagy pedig megfelelő költségráfordítás melletti javításról van-e szó. A másik csupán formainak tűnő különbség a **támogatás kifejezés** használata a korábbi **biztosítással** szemben.

1. számú ábra

A katonai logisztika NATO-meghatározása

A katonai logisztika a haderő mozgatásának és fenntartásának tervezésével és végrehajtásával foglalkozó tudomány.

Feladata:

- az anyagok² tervezése, fejlesztése, beszerzése, raktározása, szállítása, elosztása, fenntartása, karbantartása, hátraszállítása, szét- illetve kiosztása,
- személyszállítás,
- létesítmények vásárlása, építése, karbantartása, működtetése,
- szolgáltatások,
- egészségügyi ellátás.

2. Az anyagok és mindenemű technikai eszköz (a harci technikai is).

Az Észak-Atlanti szerződés doktrínáinak megfelelően a kombattáns tevékenységet a siker érdekében minden helyzetben több olyan munkával kell támogatni, amelyek nem közvetlenül, hanem a feltételek megteremtésével járulnak hozzá a sikerhez. *Ezek legnagyobb területe éppen a katonai logisztika*, ami a NATO-meghatározás szerint több létfontosságú területet fog át és a katonai jellegből eredően nem csak módszert és eljárást, hanem nagyon határozottan a feladat szerint kialakított *szervezeteket* is jelöl. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a **támogatás** kifejezés nem feltétlenül azt jelenti, amit a magyar értelmezésben legtöbbször tulajdonítunk neki, nevezetesen azt, hogy a rendszeren kívülről érkező segítségről van szó, vagy mint vulgáris értelemben használjuk a szülők, az elesettek támogatásáról, hanem kifejezetten arról van szó, hogy *egy katonai műveletet*, ami legtöbb esetben kombattáns (harc)tevékenység egy másik folyamat, nevezetesen *egy logisztikai támogatás* a siker elérése érdekében.

Ez tehát azt jelenti, hogy a logisztikai szervezetek elhelyezkedése, illetve alá-fölrendelése indifferens, lehetnek a rendszeren belül, pl. egy dandár állományában, de ugyanígy tartozhatnak az előljáró szervezet, pl. egy hadtest állományába is, azzal a feladattal, hogy végrehajtsák az illető dandár támogatását.

A katonai logisztika sokrétűségét igazolja az a szerteágazó funkció, ami a NATO-országok többségében, az integrált műveletekben pedig teljes egészében érinti a logisztikát. Ezek közül természetesen az anyagi, ellátási, javítási és szolgáltatási funkció az, amely kizárólagosan a logisztikához tartozik és jóval szélesebb az a skála, amely *funkciókkal más támogatási területek* is foglalkoznak (2. számú ábra).

A NATO logisztikai támogató rendszerének funkciói

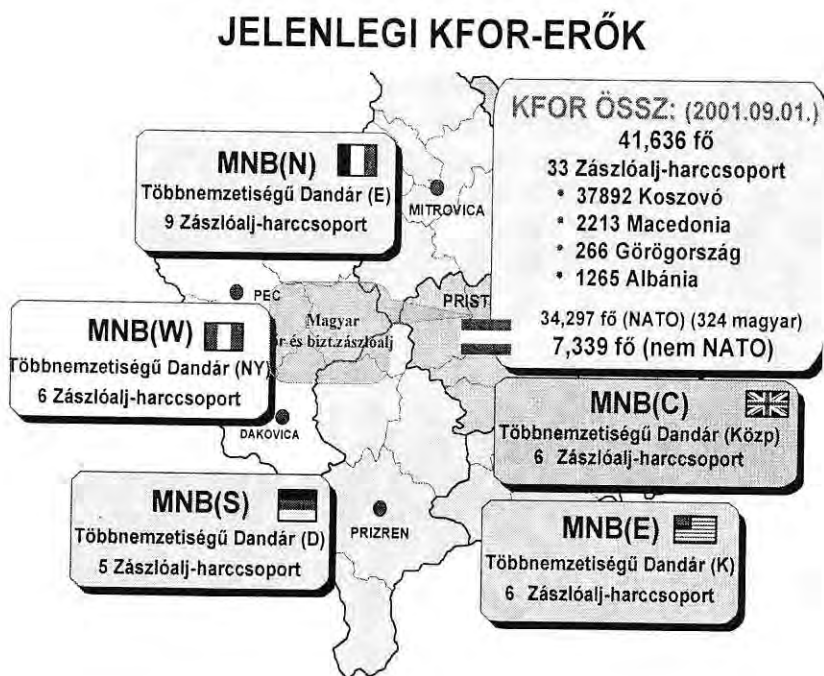

Példaként szeretném megemlíteni a sokat emlegetett *egészségügyi funkciót*, amelyen a humán támogatással kell osztoznunk.

A magyar logisztikai rendszerben természetesen gyökeres változást hozott a NATO-csatlakozás és *másodsor*, erről a feladatról és ennek logisztikai vonzatairól szeretnék szólni.

Röviden megfogalmazva, a feladat egy gyorsan változó NATO-hoz integrálódni, ahol a *kulcsszó* a **multinacionalitás** és az **interoperabilitás**, amihez (politikai nyilatkozatok szerint) mi szellemi **kompatibilitással** rendelkezünk. Ha röviden akarom jellemezni a NATO jelenlegi és nyugodtan mondhatom várható műveleteit is a logisztika aspektusából, akkor azt kell mondanom, hogy gyorsan mozgó többnemzetiségű kötelékek ellátását kell megszervezni gyakran az országtól távoli területeken. Ennek szemléltetésére bemutatom a **Koszovóban lévő NATO Béketámogató Erő** vázlatos felépítését, melyet *Dr. Szenes Zoltán dandártábornok* ír mutatott be a Nemzetvédelmi Egyetemen tartott előadásán.

3. számú ábra

Ebből látható, hogy valamennyi résztvevő kötelék többnemzetiségű, itt szeretném megjegyezni, hogy a fordítás és természetesen az elterjedt kifejezés nem a valóságot fedi, tehát nem több nemzetiség vesz csak részt ezekben a kötelékekben, mert azt egy ország is ki tudná állítani mondjuk, **hanem több ország hadseregének csapatai.** Az ott lévő magyar kontingens, amely ebben az esetben a britek által vezetett többnemzetiségű dandárba tartozik, elenyésző létszám.

Természetesen a NATO logisztikai elvei és működtetett rendszere az ellátás megszervezésének módozatait tekintve követte ezt a stratégiai elképzelést **és a nemzeti ellátáson** kívül - ami a NATO logisztikai támogatás alapjának tekinthető - kidolgozta a **befogadó nemzeti támogatás** elméletét, amelyet egy NATO, illetve egy szövetséges ország nyújt a területén lévő más nemzetiségű NATO-erőknek polgári és katonai eszközeivel; valamint a vezető nemzet **logisztikai támogató** rendszerét, amelyet a hadszíntéren túlsúlyban lévő nemzet erői nyújtanak más nemzetek kisebb csoportosításainak, illetve egy komplex logisztikai probléma (pl. kikötő működtetése) kezelésével támogatják a többi erőket. Ez utóbbival megegyező elvek alapján működik az úgynevezett **szerepkörre szakosodott** ellátás, amelyben az ellátás szempontjából legelőnyösebb helyzetben lévő nemzet támogatja más hadseregek erőit.

Utoljára, de mégsem utolsósorban kell szólni a multinacionális erők támogatására szervezett multinacionális logisztika szervezetekről, amelyek az integráció új minőségét jelölik és természetesen ezek már nem nemzeti, hanem a NATO-parancsnok alárendeltségében vannak.

Saját helyzetünket értékelve azt lehet megállapítani, hogy minimális lehetőségeink vannak az előbb vázolt sokszínű ellátási rendszer kihasználásában, amelynek elsődleges és legfontosabb oka az, hogy technikai eszközeink és természetesen fegyverrendszereink csak a velünk együtt NATO-ba felvett lengyel és cseh hadsereggel mutatnak hasonlóságot. Ez belátható módon kizárja annak lehetőségét, hogy más nemzetektől vegyünk igénybe ellátást. Szeretném ugyanakkor megjegyezni, hogy **a NATO-nak is egyik Achilles-sarka (nem mondom, hogy a kettő közül), hogy az eszközrendszereit nem egységesítette.** Az egységesítés vágya természetesen a kezdetektől élt a stratégiákban, de a nemzeti- és a multina-

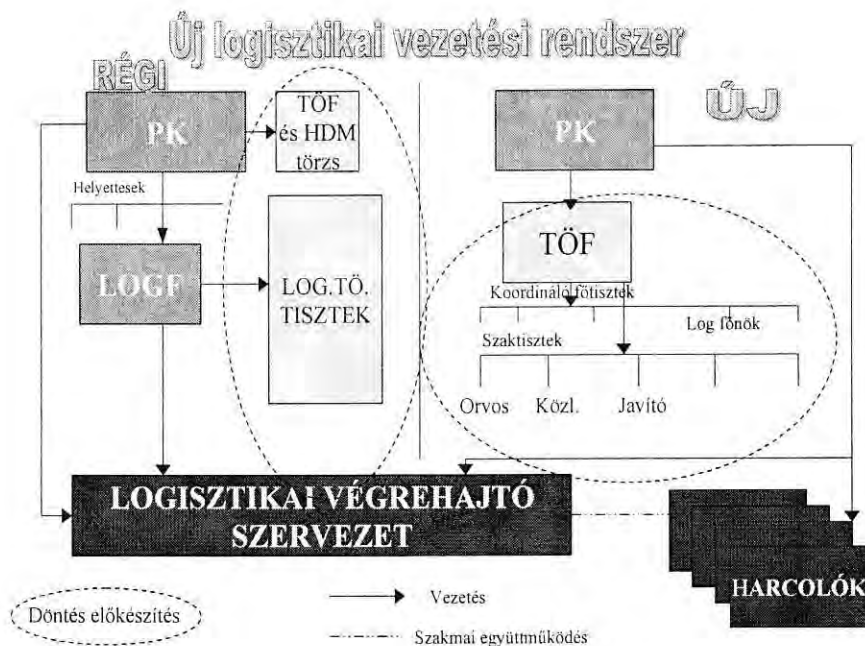
cionális hadiiparok mindig ellenálltak a katonák úgynevezett katonatechnikai indokainak. Így lehetséges az, hogy a NATO-országok **légierei 23 vadászgép típust** tartanak rendszerben. A politikusok és katonapolitikusok által szinte szlogenként használt **kompatibilitás** a NATO-fogalmak szerint **a rendszerek harmonizációjának egy minimális szintje**, amely csak azt a képességet jelenti, hogy egyazon környezetben való működés esetén nem zavarják egymást. Magasabb fokot jelent a szintén gyakran használt **interoperabilitás**, amely már az **egymásnak való szolgáltatás nyújtását**, illetve **fogadását** is hordozza, amit természetesen haderőnemenként és fegyvernemenként és persze eszközrendszerenként is külön lehet és kell értelmezni. Jó példa lehet erre a repülőeszközök keresztszervizelésének problémája, ami a légiereő a repülőterek közötti manővereinek természetes igényét hivatott kielégíteni. Talán belátható, hogy szinte megfogalmazhatatlan távolságban van az új tagországok számára az alapvető fegyverrendszerek vonatkozásában az egységesítés magasabb szintjeinek a **csereszabotosság** és az **egységesség** elérése. Ha ugyanis az a kérdés merül fel, hogy várható-e a fegyverrendszerek egységesítése a NATO-n belül, akkor csak szkeptikusak lehetünk, hiszen az egységesség kialakítása a nemzeti hadiiparoknak egyáltalán nem érdeke.

Számunkra a szövetséghez való integrálódás folyamatában mégis azt kell, hogy mondjam elengedhetetlenül fontos, hogy a ma rendszerben lévő ún. keleti eszközeink kicserélésével párhuzamosan a **logisztikai integrálódás** lehetőségét azzal is megteremtsük, hogy a NATO-ban alkalmazott kodifikációs rendszert kialakítjuk, a még huzamosabb ideig meglévő, valamint az újonnan beszerzett eszköz- és fegyverrendszereinknél. A Magyar Honvédség helyzete e vonatkozásban ugyanis szinte katasztrofális, amit ma már nem csak katonai logisztikusok mondunk, hanem a helyzetünket átvilágító német korlátolt felelősségű társaság, az **Elektrosystem und Logistic GmbH**. is megerősített. Figyelembe véve, hogy az általunk használt **termékkódrendszerből** is csak mintegy 18 % tekinthető helyesen kódoltnak, 27 % hibásan kódoltnak és mintegy 55 % pedig a nem kódolt, illetve értelmezhetetlenül kódolt termékek köre, belátható, hogy a **NATO kodifikációs rendszerének megteremtéséhez egy gigantikus munkát kell elvégezni, ami több évig is eltarthat**. Úgy gondolom, hogy ha bizonyos késéssel is, meg kell kezdeni az anyagaink NATO-elvek szerinti kodifikációját és a mintegy **600 000 termék vonatkozásában** olyan szelekcióval kell élnünk, amely a már kivont, illetve néhány éven belül kivonás-

ra tervezett eszközöknél (ami a nagy arányú haderősökkenés következtében több mint felét is érintheti a termékeknek) nem hajtjuk végre a pótlólagos kodifikációt, **a rendszerben maradó eszközöknél végrehajtjuk az átkodifikálást, illetve a rendszerbe kerülő termékeknel folyamatos munkával megteremtjük az egységes NATO termékkódrendszert, és ezt folyamatosan karban is tartjuk.** Itt meg kell jegyezni, hogy a NATO szabályai szerint a kodifikációról mindig annak az országnak kell gondoskodni, amely a rendszerbe beviszi a terméket.

Ezek után az új logisztikai vezetési rendszerrel szeretnék szólni, amelynek jó vagy rossz működése mondhatnám úgy is, NATO-nak megfelelő átalakítása vagy nem átalakítása nagyban befolyásolja a rendszer működését, sőt szélsőséges esetben akár ellehetetlenítheti is azt.

4. számú ábra

A NATO-csatlakozásig a logisztikai folyamatokat a parancsnokok, katonai vezetők minden szinten a **logisztikai helyettesek** útján működtet-

ték, illetve vezették. A logisztikai helyettesek a szakmai kérdések megoldásához közvetlen alájuk rendelt szaktisztekkel rendelkeztek, akik mint üzemanyagszolgálat-vezetők, fegyverzeti szolgálatvezetők, vezetőorvosok, közlekedési főnökök szolgáltatottak adatot a logisztikai főnökön keresztül a parancsnoknak, aki a logisztikai főnökön keresztül, legtöbb esetben neki átengedve vezette a logisztikai szervezeteket, illetve az ellátás megvalósítását. ***A NATO-ban és a NATO legtöbb országában kialakított rendszer szerint a döntéselőkészítésre a törzsfőnök által vezetett koordináló tisztek és szaktisztek egymással nem alá-fölérendeltségben lévő csoportja szolgál.*** A koordináló tisztek olyan team vezetőknek tekinthetők, akik egyes, pontosan körülhatárolt terület problémáinak feldolgozásával foglalkoznak a helyes döntés érdekében. A szaktisztek a szervezet legmagasabban képzett szakemberei, akik a koordináló tisztek irányításával részt vesznek a különböző teamek döntéselőkészítő munkájában. A szakmájukhoz tartozó kérdések aktualitásakor, illetve más fontos szakmai döntést igénylő esetekben közvetlenül referálnak a parancsnoknak.

Úgy gondolom érzékelhető, hogy az új rendszer, amihez mi jelenleg a de jure állapotból a de facto állapotba történő lassú átmenet állapotában vagyunk, azt jelenti, hogy egyértelműbb az egyszemélyi vezetési rendszer, ugyanakkor szélesebb lehetősége van a logisztika mélyebb szakmai problémáinak megjelentetésére és megfogalmazására a parancsnoki döntésekben. Talán néhány szóban indokolnom kell a lassú átmenetet, azt, hogy ez az integrációs probléma nem vezethető vissza sem a fegyverrendszerünk korszerűségére, sem a kodifikáció hiányára, hanem sajnos ennek elsősorban ***vezetéstechnikai beidegződései vannak***, ami úgy tűnik, nem is olyan egyszerű probléma. Ezt ugyanis csak a parancsnokok, a törzsfőnök és a logisztikai szakemberek helyesen értelmezett feladatmegosztása oldhatja meg. Ennek kiindulópontja lehet az az értelmező feladatszabás is, amelyet a Honvéd Vezérkari Főnök, illetve helyettese tartott a **2001. októberében** megrendezett ún. **LOMIB** konferencián.

Befejezéseként kifejezem abbéli reményemet, hogy a szerveződő új hadseregnek hamarosan olyan új logisztikai rendszere lesz, ami a szövetségi kötelezettségek kielégítése mellett a magyar beszállítóknak és vállalkozóknak is nem elhanyagolható piacot jelent.

A KATONAI KÖZLEKEDÉS ÚJ RENDSZERKONCEPCIÓJA

Szűcs László¹

Köztudott, hogy jelentős a lemaradásunk az alapokmányok kidolgozása terén, amelyek a KATONAI RENDSZER² átalakításának, fejlesztésének alapjául szolgálnak. Ezek az összhaderőnemi és ágazati Doktrínák, az alapokmányok harmadik³ szintje.

Ennek ellenére szükségesnek tartom (még ha a "előremenekülés" látszata is fennáll a KATONAI KÖZLEKEDÉSI RENDSZERKONCEPCIÓ megalkotását amelyet a következő aspektusok motiválnak:

1. A Magyar Köztársaságnak (MK) egy évtizednyi katonai önállósági időszak (amelynek második fele már igen intenzív NATO-orientációval jellemezhető) a keleti (volt szovjet vezetésű Varsói Szerződés-beli) katonai rendszerből egy alapjaiban más filozófiájú szövetségi rendszerbe kell beilleszkednie, egy olyan védelmi államszövetségbe, amelybe nem kényszer hatására, hanem a nemzet hosszú távú biztonsági érdekei alapján önként léptünk be.

2. NATO-tagságunk kapcsán, de az Európai Unió (EU) biztonságpolitikai elképzeléseihez igazodva - amelyet az önálló konfliktuskezelési képesség elérésének szándéka jellemez - gyökeres változás következett be a Magyar Honvédség (MH) feladatrendszerében. A feladatrendszer változás igen jelentős logisztikai kihívásokat is indukál.

3. A gazdaság szerkezetének átalakulása, valamint az államháztartás/államigazgatás terén bekövetkezett változások nagymértékben érintették a MK közlekedési rendszerét, a közlekedés honvédelmet támogató képességét.

1. Dr. Szűcs László ny. ezredes, a hadtudomány kandidátusa, egyetemi docens.

2. A KATONAI (vagy HONVÉDELMI) RENDSZER hordozza azokat az össznemzeti erőfeszítéseket, amelyeket az ország védelme érdekében egységes elgondolás és tervek szerint a védelmi funkciókkal felruházott szervezetek irányításával a fegyveres küzdelem támogatása céljából alkalmaznak.

A Magyar Köztársaság Katonai Stratégiája (Tervezet) a honvédelmi miniszternek felterjesztett változat szerint: Az ország honvédelmi rendszere az ország függetlenségét, területei épségét, lakosságát és alkotmányos rendjét fenyegető veszélyek elhárítására létrehozott és működtetett garanciarendszer. Átfogja és szükség szerint aktivizálja az ország teljes védelmi potenciálját, az államvezetést és a közigazgatást, a lakosságot és a gazdaságot, a fegyveres erőket és a rendvédelmi szerveket.

3. A doktrínák fölött a Nemzeti Katonai Stratégia (2. szint) és a Nemzeti Biztonsági Stratégia (1. szint) áll.

4. A katonai közlekedési erők és eszközök a haderő átlagát jelentősen meghaladó leépítést, esetenként indokolatlan létszámveszteségeket, illetve technikai eszközállapot leromlást szenvedtek el. A rendelkezésre álló katonai szállító és rakománykezelő eszközök töredékét teszik ki a szükséges teljesítőképességnek.

5. A NATO-nak felajánlott magyar kontingens mögött nem áll rendelkezésre az a szállító kapacitás, amely alkalmazhatóságát, műveleti szabadságát, ezáltal ezen erő hitelességét támasztaná alá.

6. A békepartnerségünk, de még inkább a délszláv (balkáni) háborús konfliktus kapcsán földrajzi helyzetünk miatt az ország területe felértékelődött. (Bázis- és tranzitterület lett).

7. A nyugati nehéztechnika nagyobb tömege és külmérete (amely elsősorban a magasabb szintű védettség elérése érdekében alkalmazott konstrukciós megoldások következménye) magasabb igényeket támaszt a közlekedési hálózattal szemben (teherbírás, ürszelvény, tengelynyomás stb. terén).

8. A NATO alapelveiben az erő fokozásának alapvető módja a megerősítés (elsősorban a Washingtoni Egyezmény V. cikkelye⁴ alapján). Az MK a BEFOGADÓ NEMZETI TÁMOGATÁS keretében - elsősorban kétoldalú egyezmények alapján - különféle tartalmú támogatást nyújt az ország területére beérkező csapatoknak.

9. NATO-n belüli sajátosságunk, az ország sziget jellege abból származóan, hogy nincs közös határunk NATO-tagországgal.

10. A NATO-közlekedési támogatási elvei és módszerei jelentős mértékben különböznek a Magyar Honvédségnél alkalmazott elvektől és módszerektől, másrészt a Szövetség közlekedésirányító rendszerébe történő bekapcsolódás/beépülés elsőrendű igényként jelenik meg az MH Közlekedési Szolgálatával szemben.

A felsorolt aspektusok valamilyen módon hatást gyakorolnak a katonai közlekedési igénystruktúrára. Ez lehet például szállítási igényt csökkentő, de lehet növelő hatású is. A hatástényezők minél teljesebb feltárásával és a koc-

4. A tagországokat arra kötelezi, hogy a Szövetséget vagy valamely tagállamot ért ellenséges támadás esetén szövetséges erőkkel erősítik meg az érintett ország haderejét a támadás elhárítása érdekében.

kázatelemzés módszerével eddigi kutatómunkám eredményeként is választ kívánok adni azokra a kihívásokra, amelyeknek a katonai közlekedés területén a megváltozott szövetségi tagságból következnek.

Nézetem szerint: a SZÜKSÉGES MEGBÍZHATÓSÁG és az ELVISELHETŐ KOCKÁZAT-hoz szükséges ELÉGSÉGES KÉPESSÉG alapjaiban ellentétes követelménye célirányos rendszerépítés eredményeként teljesíthető.

I. A KATONAI KÖZLEKEDÉSI FELADATRENDSZER VÁLTOZÁSA NATO-TAGSÁGUNK KAPCSÁN

A HONVÉDELEM FELADATRENDSZERÉNEK fogalma: Mindazon össznemzeti erő kifejtések köre, amelyeket az ország védelme céljából összpontosítanak egy olyan védelmi képesség elérésére, amely megfelel a Nemzeti Biztonsági Stratégia elveinek.

A honvédelem feladatrendszere tehát nem korlátozódik a fegyveres erők tevékenységére, hanem az egyének (az állampolgár) a közigazgatás, a gazdaság ágazatai és a fegyveres erők integrált képességét jelenti, amelynek végterméke a **HONVÉDELMI POTENCIÁL**.

Bizonyított tény, hogy egy ország közlekedési rendszerének teljesítőképessége jelentős összetevőt képez a honvédelmi potenciálban, azaz stratégiai⁵ jelentőségű ágazat. A kontinentális európai hatalmak a *vasúti⁶ közlekedést*, a tengeri hatalmak a *tengerhajózást* tekintették stratégiai ágazatnak. Ezek az ágazatok sajátos képességeik alapján kiemelt szerephez jutnak ma is a koalíció védelmi rendszerében, természetesen a stratégiai szállítási móddá fejlődött *légi szállítással* együtt.

E rövid bevezető után áttekintést adok a közelmúlt katonai stratégiái (katonai doktrínái⁷) katonai közlekedésre gyakorolt hatásairól, következményeiről és a többé-kevésbé megfogalmazott⁸ igényeiről. Ez az áttekintés

5. A stratégiai ágazatok meghatározásakor a védelmi potenciálban, valamint a lakosság ellátásában és a (hadi) gazdaság működtetésében betöltött szerepüket (arányait) vesszük figyelembe.

6. Die K.U.K. privilegierten Eisenbahnen der Österreichisch-Ungarischen Monarchie. 1828-1918. A K.U.K. által privilegizált Vasutak az Osztrák-Magyar Monarchiában 1828-1918 Richard Heinersdorff.

7. A Varsói Szerződés idejében és felbomlását követő időszakban Katonai Doktrínáról beszéltünk, amely a várható háború jellegét és megvívásának alapvető kérdéseit foglalta össze. Megállapíthatjuk, hogy VSZ-tagságunk idején önálló, deklarált Katonai Doktrínával nem rendelkezünk.

8. Ez a kifejezés (a többé-kevésbé) azért helytálló, mert a katonai közlekedés követelményeit a VSZ, ezen belül is a szovjet csapatok felvonulásának biztosításához igazították, a nemzeti haderő sajátos szükségletei háttérbe szorultak.

azért is szükséges, mert a katonai közlekedési rendszer az ország polgári közlekedési képességeivel is nagymértékben számol, az ország közlekedési rendszere pedig egyrészt a gazdasági folyamatok eredményeként alakul, változik, másrészt a védelmi igények is jelentősen befolyásolhatják.

A Varsói Szerződés időszakában a közlekedési rendszerrel szembeni követelmény a támadó hadművelet megvívását, főként a front második lépcső erőinek felvonulását szolgálta. Ennek érdekében a fő erőkiejtést 3-4 Kelet-Nyugat irányú frontális közlekedési folyosó (irány) és 2-3 harántirány előkészítésére kellett összpontosítani.

Önálló honvédelmünk időszakában biztonságpolitikánk alapvető eleme az ellenségkép feladása és az önálló (szövetségeken kívüli) honvédelem. Ennek szellemében igen fontos okmányokat dolgoztak ki: *Honvédelmünk Alapelveit és a Honvédelmi Törvényt*. Alapvető meghatározás volt: *az ország területén védelmi hadműveletre kell felkészülnie az MH-nak. Ebből a katonai közlekedésre levonható következtetések:*

- olyan törzshálózatot kell kijelölni, előkészíteni és fenntartani, amely biztosítja az MH bármely irányba történő felvonulását;
- leépíthetők azok a közlekedési kapacitások, amelyek a nagymélységű támadó hadműveletekhez szükségesek (ennek megfelelően 21 különböző zászlóaljat szüntettek meg);
- nagyobb mértékben számolhatunk honi területen a nemzetgazdasági lehetőségekkel.

1. A NATO csatlakozásából következő stratégiai aspektusok

Önálló honvédelmünk időszakának közelebbi évei (második részben) a békepartnerség és a tudatos NATO-orientáció sajátos ismérvekkel rendelkező periódusának tekinthető, amely átvezetett a NATO-tagság, a szövetségi rendszer új kereteibe. Nagyon sok hasznos információhoz jutottunk a Szövetség katonai rendszerének működését illetően, különösen az IFOR-erők felvonulásának támogatása során. A Katonai Közlekedés tevékenységének

sajátosságai miatt elsőként került kapcsolatba végrehajtói szinten NATO-tag-országok katonáival.

Miután a két nagy katonai szövetség szembenállása a VSZ és főként a Szovjetunió felbomlásával megszűnt, új típusú veszélyforrások jelentek meg, amelyek kezeléséhez új stratégiára volt szükség. Ennek megfelelően a NATO egy új stratégiai koncepciót fogadott el, **amelynek néhány kérdésköre szoros kapcsolatban van a közlekedési támogatással:**

- Az újszerűen értelmezett megerősítés elve, mely szerint a tagországok jelentősen csökkentik haderőik méreteit, ezzel együtt intenzív minőségi fejlesztésbe kezdenek. Szükség esetén a Washingtoni Egyezmény V. cikkelye szellemében megerősítik a külső támadással fenyegetett tagországot. A NATO egyre nagyobb szerepet vállalhat területén kívül eső konfliktusok kezelésében is.
- A erők mobilitása, amelynek a megerősítés elvét kell alátámasztani.

A minőségi fejlesztés kapcsolódik a mobilitás növeléséhez, a bárhol történő bevetés képességének eléréséhez, amely a szövetség katonai erejének hitelességét támasztja alá, illetve a műveleti szabadságot biztosítja.

A mobilitás kifejezője a mozgékonyság, amelynek három fokozata van, és a fokozatokhoz tartozó **szállítási módokkal⁹ együtt kell értelmezni:**

- Stratégiai mozgékonyság (interkontinentális és hadszínterek közötti mozgásképesség), amelyhez a tengeri és a légi szállítási mód kapcsolódik. Stratégiai besorolású a vasúti szállítás is, nagy kapacitása és a tengeri szállításhoz való kapcsolódása miatt.
- Hadműveleti mozgékonyság (hadszíntéren vagy régión belüli mozgásképesség), amelyhez a partközeli hajózás, a közepes légi, a vasúti (esetenként a belvízi és a közúti) szállítás gyakorlatilag az interkontinentális szállítási módok kivételével az összes többi kapcsolódik.

9. A NATO-fogalomrendszerben szállítási módokról beszélünk (a magyar és az EU fogalomrendszerben a szállítási alágazatokról). Ezek: a tengeri, a légi és a felszíni. Ez utóbbi a vasúti, közúti és a belvízi szállítást foglalja magába.

- Harcászati mozgékonyság (hadosztályig bezárólag értelmezik) a kijelölt műveleti sávban (területen) való manőverképességet jelenti. Ebben elsősorban a harci és biztosító-kiszolgáló technika terepjáró képessége, valamint közúti¹⁰ szállíthatósága és általában a harcitechnika, főként forgószárnyas eszközökre alapozott légi mozgékony-sága játszik szerepet.

Vizsgálat és megfontolás tárgyát képezi, hogy az MH milyen mozgékony-sági szintet kíván biztosítani a NATO-val együttműködésre kijelölt csapatoknak. A magyar hadtörténelemben nagyon sok példa van arra, hogy a magyar haderő valamely koalícióban *"fállábas"* volt, és más nemzetek ígéreteire, jóindulatára hagyatkozott, aztán válságos helyzetben a beígért támogatást nem kapta meg, ezért aztán súlyos veszteségeket szenvedett el. (A II. világháború doni hadműveleteiben, amikor is a Wehrmacht nem biztosította a beígért vasúti szállítási kapacitást vagy a légi támogatást, sőt a visszavonuláskor elszedte a magyaroktól a kiváló terepjáró Rába Botond gépkocsikat). Másik példa a Magyar Néphadsereg szervezete, amely ugyancsak képtelen lett volna önálló tevékenységre, mert nem volt megfelelő légi és tűztámogatási képessége. (Szerencsére nem kellett azt a szlogent kipróbálni, amely a közös gyakorlatokon rendszeresen elhangzott, ha valami hiányzott *"A Front majd ad!"*).

Úgy vélem, a kijelölt magyar erők részére a hadműveleti mozgékony-sági szint lehet a reális (nem könnyű, de nem elérhetetlen) cél.

2. A korszerű katonai közlekedési igénystruktúra főbb összetevői

A katonai közlekedési igénystruktúra meghatározásának alapjait az MK Katonai Stratégiája (Tervezet) a NATO Befogadó Nemzeti Támogatásra (BNT) vonatkozó alapokmányai (ALP-12, AJP-4. 5, ALP-4.4 és MC 334/2)¹¹ az MH logisztikai készenléte fokozására vonatkozó tervek, az MH hadműveleti alkalmazási tervei képezik.

10. A közúti szállítási alágazat nemzetgazdasági fogalom. Katonai megfelelője a gépkocsiszállítás, amely arra utal, hogy közutak (épített utak) hiányában is képes szállítások végrehajtására terepjáró szállítóeszközökkel.

11. ALP-4.4 NATO Közlekedési Doktrina; MC 334/2 NATO Közlekedési támogatási alap- és irányelvei.

A katonai közlekedési igénystruktúra két alapvető összetevőre osztható fel: az MH és a BNT igényeire.

Az MH igényei:

- Az MH alaprendeltetése szerint az ország területén bármely irányban, védelmi hadművelet megvívására történő felvonulás, illetve az ezt megelőző válságkezelés érdekében egy közlekedési törzshálózat kijelölése és fejlesztése.
- A logisztikai készenlét fokozásának, majd az MH mozgósításával kapcsolatos szállítások biztosítása, ezzel együtt a háborús hadrendi közlekedési szervezetek, csapatok megalakítása.
- Az MH felvonulásához és védelmi hadműveletéhez szükséges szállítókapacitás.
- A kijelölt csapatok hadműveleti mozgékonyágát biztosító közlekedési infrastruktúra és szállítókapacitás.
- A nemzetközi (országhatáron kívüli) műveletek logisztikai támogatására szolgáló Nemzeti Támogató Elem (NTE) nagy távolságú szállító kapacitása.
- NATO-kompatibilis közlekedésirányító rendszer, integrált nemzeti térinformatikai adatbázison nyugvó jármű (eszköz) követőrendszerrel.

Látható, hogy az MH katonai közlekedési igényei egyrészt honi területre, másrészt országhatárokon kívüli tevékenységre értelmezhetők.

A BNT igényei:

A BNT alap gondolata a Washingtoni Egyezménye V. cikkelye szerinti műveletek támogatására született. Mára azonban igen kicsi a valószínűsége valamely tagállam vagy a Szövetség elleni nyílt katonai támadásnak. Egyre több esetben kerül sor a tagországokon kívüli műveletekre és ilyen esetekben

igen kedvező egy szomszédos tagország vagy baráti ország¹², amely támogatást nyújthat mind a szövetséges, mind pedig más konfliktuskezelő¹³ országok erőinek.

Az előzőekben olyan következtetés vonható le, hogy a BNT az V. cikkely szerinti műveletekre - annak ellenére, hogy nem nevezünk meg konkrét ellenséget vagy hadműveleti irányt - viszonylag nagy biztonsággal tervezhető azért is, mert hosszabb (több hónapos) feszültségi időszakokkal számolhatunk. Ezzel szemben a közeli térségekben végrehajtott békeműveletek támogatására igen nehéz előre tervezni (az ország területén logisztikai bázist működtető vagy átvonuló erők esetében), ezért célszerű azt a filozófiát követni, mely szerint az V. cikkely szerinti műveletekre készülünk fel, és más műveletek esetén ezt a képességet ajánlhatjuk fel.

A BNT alapfilozófiája egy nagyon egyszerű logisztikai szabályból származik. **"Ami közelebb van, az olcsóbb."** Ez alapvető gazdasági kérdés, a Szövetséges erők logisztikai támogatásának szervezését a gazdaságosság kell, hogy vezérelje.

A BNT - ahogy a fogalom is mutatja - nemzeti kategória, amelyben a különféle állami rendszereknek és gazdasági szerveknek lehetnek feladataik.

A BNT főbb területei a következők:

- anyagok biztosítása (üzemanyag, élelem, stb.);
- szolgáltatások (mosatás, technikai kiszolgálás, kommunális szolgáltatás);
- egészségügyi támogatás (ha nem tiltja jogszabály vagy más érdek ennek igénybevételét);
- infrastruktúra (elhelyezési objektumok, bázisterület, tárolóhelyek, lőterek, stb.);

12. A boszniai háborúban az USA erői és az Északi Dandár részére az MK, a macedóniai műveletekhez Görögország biztosított befogadó támogatást.

13. A minél szélesebb politikai támogatottság biztosítása érdekében a nem NATO-tagországok részvétele is kívánatos a különböző békeműveletekben.

- közlekedési támogatás:
 - átbocsájtó képesség biztosítás;
 - hálózati elemek (repülőterek, rakodók) rendelkezésre bocsájtása;
- szállító, szállítmánykísérő és rakománykezelő kapacitás biztosítása (repülőterekre, kirakóállomásokra, kikötőbe), illetve szállítások végrehajtása a csapatok báziskörleteibe¹⁴ ;
- vasúti és közúti szállítmányok (menetoszlopok) határokon történő beléptetése és a kirakóhelyekre, báziskörletekbe irányítása;
- katonai irányítás a közúton érkező oszlopok (konvojok) a repülőtereken, vasútállomásokon, kikötőkben kirakódóerők részére katonai gépkocsiutak fenntartásával vagy eseti forgalomszabályozással.

3. A közlekedési szükségletek meghatározásának módszerei

Kockázatelemzés

Az igények számszerűsítéséhez a kockázatelemzést alkalmazhatjuk úgy, hogy a különböző műveletek valószínűségét összekapcsoljuk a kapacitások rendelkezésre állásával és méreteivel.

A kockázatelemzés célja a szükséges biztonsági szint és a költséggráfordítás harmonizációja vagy a szükséges biztonság elérése elviselhető költséggráfordítással.

A szükséges biztonsági szintet az elviselhető kockázat fejezi ki. Az elviselhető kockázat mértékét az adott történés, tevékenység, esemény bekövetkezésének valószínűsége nagymértékben befolyásolja.

14. Báziskörletet vagy logisztikai bázist alkalmaznak a NATO-erők, főként az USA erői a haderő három alapvető komponensének: személyi állomány, anyagi készletek, technikai eszközök fogadására. A báziskörletben találunk egymásra ezek a komponensek és rövid (3-5 napos) összekovácsolás után komplett alegységekként kerülnek kiszállításra vagy menetelnek a hadszínterre.

Olyan következtetést vonhatunk le, hogy a nagy valószínűséggel bekövetkező események/műveletek (békeműveletek, válságkezelés) közlekedési támogatásához *magas minőségű és azonnali (vagy rövid idő alatt) rendelkezésre álló kapacitással* kell rendelkezniünk, amely - feltételezve, hogy egyidejűleg nem kell számolnunk békeművelettel és V. cikkely szerinti, más tagországot megerősítő művelettel - ezt a kapacitást az összükséglet 30%-a körül határozhatjuk meg. Az ország területén védelmi hadműveletnek igen kicsi a valószínűsége, ugyanakkor a maximális kapacitást kell biztosítani. Ez azonban a rendelkezésre állás tekintetében a hosszabb készenléti kategóriába sorolható, és a nemzetgazdaság bázisán kell előkészíteni.

A közlekedési támogatási képesség vizsgálatához a következő jellemzőket célszerű alkalmazni:

- Jogszabályi háttér megléte a polgári kapacitások bevonására, illetve a fejlesztésnél a hatásgyakorlásra.
- Katonai és polgári összetevő aránya (alágazatokra és funkciókra lebontva).
- A polgári közlekedés honvédelmi felkészültsége.
- A szükséges és biztosított kapacitások aránya.
- Aktivizálhatóság (rendelkezésre állás).
- A hálózat és szállítóeszközök műszaki állapota.
- A hálózat sebezhetősége.
- A forgalom helyreállításának gyorsasága.
- Az alágazatok átfedése (átterelhetőség).
- Az irányító (informatikai támogató) rendszer megbízhatósága, állóképessége, reagálóképessége.

- Kiemelten veszélyeztetett objektumok aránya, megkerülési lehetőségek vagy dublőrlelésitmények.
- A helyreállító erő és anyagok megléte, aktivizálhatóságuk.
- Veszteségpótlás lehetőségei.

A felsorolt jellemzőkhöz viszonyszámokat¹⁵ rendelhetünk például egy adott alágazat (vasúti) vagy funkció (szállítás) vizsgálatakor. Ezt az elemzést az egyes műveletesoportok - békeműveletek; más tagország megerősítése, védelmi hadművelet az ország területén + BNT szerint is elvégezhetjük: minként felel meg rendelkezésre álló képességünk az egyes műveleti fajták sajátosságainak.

Szállítási viszonylatelemzés

Szállítási viszonylatelemzést elsősorban a békeidőszaki anyagellátás rendszerének vizsgálatánál alkalmazhatunk. A viszonylatelemzés képes kimutatni az anyagellátás (az anyagáramlási folyamatok) visszasságait (ilyenek lehetnek a szembeszállítás, a soklépcsős disztribúció, a szállítások térbeni és időben összehangolatlansága, stb.).

A vizsgálat alapja az ellátási források és az ellátott katonai szervezetek közötti szállítási viszonylatúbra, amely térbeni ábrázolással mutatja a szállítási utakat, valamint az egyes viszonylatoknál a gyakoriságot (évente hány alkalommal), a szállított anyag súlyát és a szállítóeszközök dinamikus terhelését. Az MH jelenlegi (és közeljövőbeni) ellátási rendszerének vizsgálata egy gazdaságtalan rendszer képét mutatja, amelyben gyakoriak a szembeszállítások.

Egy korszerű katonai disztribúciós rendszernek legfőbb ismérve a vegyes anyagtároló bázisok¹⁶ létrehozása kedvező földrajzi elrendezésben, ugyancsak egy logisztikai alapszabály: **"Ami együtt tárolható (szállítható), azt együtt kell tárolni (szállítani) alkalmazásával."** Az ország katona-földrajzi helyzete valósággal kínálja 2-3 vegyes anyagtároló bázis kialakítását (meglévő objektumok bázisán).

15. A viszonyszámokat 1-10-ig képezhetjük, a viszonyítás pedig a vizsgált jellemzők számának 10-el való szorzatához történik. 12 jellemző esetében ez 120 lesz, a viszonyszámok összege ennél kisebb (vagy legjobb esetben megegyező) lesz, és %-ban is kifejezhetjük az elvárt (szükséges) képesség és a valós képesség viszonyát.

16. Egyik logisztikai alapszabály szerint (az együtt tárolhatóság szabályainak betartásával) az anyagokat nem ágazatok szerint külön-külön, hanem együtt (vegyesen) kell tárolni.

4. Az MH Közlekedési Szolgálat (KSZ) helyzetének értékelése

Az MH Közlekedési Szolgálat (KSZ) képezi a KATONAI KÖZLEKEDÉSI RENDSZER **katonai összetevőjét**, amely vezető, műveletirányító és végrehajtó szervekből áll.

A KSZ minden olyan feladatban felelősséggel vesz részt, amelyre ráillik a USArmy közlekedési szlogenje: *"Amíg nem mozdul meg valami, addig nem történik semmi."*

Kiemelkedő történelmi jelentőségű volt a szovjet csapatkivonás szállításainak komplex szervezése, amelyet a szolgálat hajtott végre.

Nagy jelentőségű volt a Németországból (a volt NDK Nemzeti Néphadseregéből származó) hadianyag-segély hazaszállítása.

Szintén történelmi jelentőségű volt az USA haderő boszniai kontingensének és az Északi Dandár erőinek (rajtuk kívül még más nemzeti erőknek) a felvonultatásában (mai kifejezéssel Befogadó Nemzeti Támogatásában) való folyamatos közreműködés - komplex mozgáskoordinációval és szállításszervezéssel. Ennél a feladatnál azonban már megmutatkozott a szervezeti elégtelenség, mert közúti komendáns (forgalomirányító) erő hiányában a **Rendőrségre** kellett bízni katonai oszlopok (konvojok) mozgásának irányítását. A Rendőrség primitív és a leginkább költségigényes módszert a kísérést volt csak képes alkalmazni. Súlyos hiányosságok mutatkoztak a légi rakományok kezelése és a konténeres szállítási kapacitás terén. Többször is veszélyes helyzet alakult ki a szállítmánykísérő erő elégtelensége miatt: *veszélyes és veszélyeztetett anyagszállítmányok mozogtak az ország területén fegyveres kíséret nélkül.*

A KSZ állománya minden feladatban bizonyította elkötelezettségét (sokszor a szükséges jogszabályi háttér, pénzügyi és technikai feltételrendszer hiánya, hézagossága ellenére), nemzetközi és hazai elismerést kiváltva teljesítette feladatait.

A szolgálat felé a feladatszabás tekintetében mindig is a kettősség volt jellemző: a Vezérkar/Hadműveleti szerv kompetenciájából származóan a csapatmozgásokat, nemzetközi feladatokat, míg a közvetlen előljáró logisztikai főnökök csak a logisztikai szállításokat vezénylik. Ebből áll elő az a nem szerencsés helyzet, hogy a feltételrendszer biztosítását (létszámkeretek, költségvetés, szervezet hatékonysága) egyik fél sem tartja különösebb kötelezettségének. Emiatt a szolgálatot aránytalanul magas békeidőszaki költségvetés érte, technikai bázisa leépült, szervezetéből ilyen-olyan indokkal kivették azokat a végrehajtó erőket, amelyeknek egyébként ő szabja a (napi) feladatokat. Olyan szervezeteket hoztak létre, amelyek működésképtelen szállítási rendszert eredményeznek, de ez békeidőszakban a szakharcászati rendszergyakorlatok hiánya miatt nem is derülhet ki.

Ezek a hol ellátónak, hol utánpótlónak nevezett szervezetek sem komplexitás, sem kapacitás, sem pedig a folyamatirányítás tekintetében nem felelnek meg sem a NATO-tagországok hasonló szervezeteinek, sem a katonai tanintézetekben oktatók (ezért modellezett, tudományosan megalapozott) struktúrájának. Nem felelnek meg a háborús tapasztalattal rendelkező haderőkben alkalmazott szervezési elveknek sem. A szakállomány szakmai szám, illetve akkreditált képzési program alapján nem azonosítható. Összességében érthetetlen ez a szakmai hozzáértés hiányát és felelőtlen arroganciát tükröző állománytábla szerkesztés, amelyből kizárják az adott szervezet vagy funkció működőképességéért felelős szakmai szerveket.

Megállapítható, hogy a közlekedési szolgálat békeidőszaki elégtelen szervezete miatt képtelen az önfejlesztésre, olyan kultúrák hálnak el, amelyek nélkül a közlekedési biztosítás elveszti komplexitását (pl. a légi szállítás vagy a katonai gépkocsikat, szállítási utakat üzemeltetése). Hosszú ideje rendezetlen a szállító gépjárművek hovatartozása, ezért teljesen leépült a szállító és a rakománykezelő kapacitás, valamint a forgalomirányító technika (összességében a **KATONAI KÖZLEKEDÉSI RENDSZERTECHNIKA**). A szolgálatról aránytalanul sok magas képzettségű szakistát vándorolt el más területekre, vagy a polgári szférába.

A helyzet megérett arra, hogy az MH felső vezetése megvizsgálja és helyéneket, szerepéneket, illetve a NATO-elveknek és az MH érdekeinek megfelelően rendezze az ágazat helyzetét.

Logisztikai keretek

Az új Katonai Közlekedési Rendszerkoncepciónak egy korszerű logisztikai keretbe kellene illeszkednie. A logisztikai rendszer korszerűsítésén hosszú ideje dolgoznak, végleges koncepció azonban nem született.

A logisztika egyik legfőbb ismérve a számszerűsítés, amely azt jelenti, hogy (majdnem) mindenre normák vannak, mindennek ára van, mindennek ismerik az értékét és mindezek számítástechnikai/informatikai támogatással kezelhetők és összevethetők, tehát megalapozott gazdasági döntéseket lehet hozni.

Fontos ismérve a logisztikának *az integrált disztribúciós hálózat*, amelyben földrajzilag megfelelő helyen lévő vegyes anyagtároló-ellátó bázisok vannak, ennél fogva adott a korszerű szállításszervezés alapja is.

Az anyagcsoportosítást a műveleti logisztikai támogatás érdekében főként a domináns anyagmozgási viszonylatoknak megfelelően kellene kialakítani. E tekintetben markánsan elkülönülnek az ellátási anyagok, amelyeket egy minden katonai szervezetet egyaránt érintő általános ellátási láncban kezelünk. Az ellátmányi vagy ellátási anyagokhoz tartozik a lőszer, az üzemanyag és az élelem.

A ruházati anyagot (személyi felszereléseket) is az ellátási anyagokhoz sorolják, holott nem egyszeri felhasználásúak, tapasztalati alapon tartalékkészleteket képezve időnként kell csak pótlásukról, cseréjükéről gondoskodni.

A másik anyagmozgási viszonylathoz a fenntartási anyagok (alkatrész, javítóanyag) sorolhatók, amelyek a javítóalegységek, műhelyek közreműködésével kerülnek beépítésre az eszközökbe¹⁷, ezért az a célszerű, ha a javítószervezetek mellett vagy azok részeként működő raktárakban vannak. (Kivételt képez az ún. egyedi készlet a járműveknél vagy más eszközöknél.) Ez azonban nem domináns mennyiség! A javítószervezet és

17. Eszköznek a többszöri felhasználású felszereléseket (fegyver, jármű stb.) tekintjük.

a raktár együttesét láthattuk a spanyol szárazföldi haderőnél (az USA gyártmányú lánctalpas harci technika (M60 hk, M 113 PSZH, M 109 öj. tábori tarack stb.) nagyjavító üzemében. Ez a gyakorlatilag ipari javítást végző üzem alkatrész (lánctalp) és fődarab, részegység felújítást is végez (a saját szükségletét jelentősen meghaladó volumenben) a hadosztályok középjavító zászlóaljai és alkatrészraktárai részére is.

Hasonlóan sajátos viszonylatban mozoghat az egészségügyi anyag is (leszámítva a katona egyéni sebkötöző csomagját) az egészségügyi elemek között a sebesültszállítással ellentétes irányban.

A közlekedési biztosítás szempontjából legfőbb ismérve azonban a logisztikának az, hogy miként viszonyulnak a NATO-ban alkalmazott megfogalmazáshoz: **"A logisztika az erők mozgatásának és fenntartásának tervezési és végrehajtási tudománya"**. A közlekedés egy sajátos alrendszert képez, amelyet a komplexitás kell, hogy jellemezzen. Ezzel érhető el az alapfunkciók megfelelő támogatása, - ezáltal a biztonságos végrehajtás. Megállapíthatjuk, hogy ez a kérdés nem szerepel a logisztika elsőrendű problémái között. (A válasz többnyire az, hogy amíg nincs melegvíz, vagy a harcjármű üzemképtelen, addig nem ez lesz az első.) Ez természetesen jogos. Azonban szemléletbeli probléma van, mert még elméletben sem foglalkoznak a szállítással az anyagi biztosításért felelősek. **E helyett tanúi lehetünk például az integrált szállítási folyamat szétzilálásának azáltal, hogy a kapacitásokat és a folyamatszervezést is anyagi ágazatokhoz kívánják szétszórni.** Ez ellentétes a nemzetközi (háborús) tapasztalatokkal, a NATO-elvekkel, az eszközök multifunkcionalitásával, a centralizált, ezáltal rugalmas alkalmazással, az oktatott tananyaggal és a józan ésszel is. Az anyagi (ellátási) funkciót irányító szerveknek az egységirakomány/ellátmányi egységképzés és konténerizáció, valamint az anyagáramlás gyorsítása, a tagozatkihagyás feltételeinek kidolgozásával kellene foglalkozniuk, ezzel nagyban hozzájárulnának a logisztika mozgékony-ságának fejlesztéséhez.

Alapvető problémája a mai **"logisztikának"** a képességek szétszórtsága, szétaprózottsága is. Gyakorlatilag egyetlen szinten sincs megfelelő kapacitás. Nincs egy olyan működőképes logisztikai szervezet (pl. egy dandár logisztikai zászlóalj), amely képes lenne a szakharcászati műhely szerepére és például az egyetemi hallgatóknak (logisztikai vezetői szakon)

bemutatható lenne. *Nem kezdeményezhetjük külföldi hallgatók fogadását és oktatását sem amiatt, hogy nincs egy referencia szervezetünk! Eközben az objektumok sokasága működik (vegetál) kihasználatlanul. (Főként a sok ágazati raktárra gondolok.)* Ezekben jelentős az inproduktív létszám, amit a logisztika az anyagi készletek mobilitását biztosító közlekedési ágazattól szedegettek el, hogy raktárosok és olyan gépjárműjavítók legyenek, akiket a korszerű gépkocsik közelébe sem engednek. A raktárban, laktanyai konyhában és laktanyai javítóműhelyben dolgozó katonák nem a tábori logisztikai folyamatokat gyakorolják, az másodlagossá vált, majdnem elvesztette jelentőségét.

Mindezekből levonható következtetésem:

1. Mélyreható elemzés eredményeként az anyagok új csoportosítását kell kialakítani és az anyagfelelősséget a dominancia elve és az ellátási rendszerben való áramlásuk szerint meghatározni.

2. Vegyes anyagtároló bázisokat kialakítani, amelyek korszerűen működtethetők. Ezzel nagyszámú objektumot lehet a rendszerből kivonni, a fennmaradókat pedig korszerű tároló, anyagmozgató eszközökkel ellátni.

3. Minden olyan szolgáltatást, amely nem igényel kifejezett katonai szakértelmet, kihelyezni a polgári szférába. Ez alapfeltétele a korszerűsítésnek!

4. A végrehajtó logisztikai szervezeteket két szintre kell koncentrálni:

- Egyik a dandár (ezred), illetve repülőtér, amely így képes lesz megfelelni alaprendeltetésének és csapatkategória szerinti besorolásának.

- Másik a központi szint, ahol olyan koncentrált kapacitásokat kell létrehozni, amelyek megfelelően működnek, alkalmasak a szakharcászat fejlesztésére, mozgósítási bázisul szolgálnak és képesek kikülöníteni a feladatnak megfelelő logisztika támogató erőt, pl.: nemzetközi tevékenységet folytató katonai szervezet vagy az összes kijelölt együttműködő erő részére. Ez tem szerint a közlekedési támogatás felső szinten vezérkari feladatkör (erre utal a Honvédelmi Törvény 41.§ is).

Az a szervezeti hovatartozás, amely jelenleg érvényben van ("fogyasztói" logisztika keretben, az Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Parancsnokságában. Ennek sokkal kisebb a politikai kockázata is, illetve nemzetgazdasági előnnyel is járhat. Elsősorban egy utánpótlási vonalat működtetni képes komplex szállító kötelékre gondolok, amely közepes és nehéz szállító eszközökből, rakománykezelő (rakodó) eszközökből, katonai gépkocsiút üzemeltető (forgalomirányító, útberendező, út-híd karbantartó) erőből, valamint szállítmánykísérő erőből áll. Szükségessé válhat vasútüzemeltető alegység alkalmazása is (Boszniában erre is volt példa). Célszerű természetesen egy közlekedés-műszaki erő fenntartása is békében, amelyet a boszniai Magyar Műszaki Kontingenssel (MMK) szerzett tapasztalatok alapján lehetne létrehozni. (A MMK kezdetől fogva a közlekedési infrastruktúra helyreállításával, építésével és fenntartásával foglalkozik, elenyésző volt egyéb klasszikus harctámogató műszaki biztosítási tevékenysége.)

Ebbe a logisztikai keretbe kellene a katonai közlekedési képességet is elhelyezni, amely rendeltetését és funkcióit tekintve nem *"fogyasztói logisztika"*.

A katonai közlekedési feladatok leírása

A katonai közlekedés alapfunkciója az erők (és a hozzájuk tartozó logisztika) mozgatása, valamint a haderő fenntartásához szükséges anyagok szállítása. *Részletesebben és az értelmezés szempontjából vizsgálva az erők mozgatása magában foglalja:*

- Az alkalmazással kapcsolatos csapatmozgásokat (felvonulás, kitelepülés, visszatelepítés).
- A kiképzéssel és a diszkoláció-változtatással kapcsolatos csapatmozgásokat.

Ezt a feladatcsoportosítást az indokolja, hogy a csapatmozgások koordinációja hadműveleti kompetencia, a tervezés és irányítás során a hadműveleti szerv a közlekedési vezető szervvel közvetlenül¹⁸ működik együtt:

18. A csapatok felvonulásának időszakában a NATO vezető törzseinél általánosan alkalmazott módszer, hogy a közlekedési (szállítási) koordinációs törzset (központot) a J 3 (G 3) alárendeltségébe vonják. Amikor a feladat befejeződik és előtérbe kerülnek a logisztikai szállítások, a közlekedési irányító szerv újból a J 4 (G 4) alárendeltségébe kerül vissza.

- A csapatszállítások terén (amely magában foglalja a haderő alapvető komponenseinek (1) személyi állomány (2) haditechnika, hadfelszerelés (3) ellátási és fenntartási anyagkészletek együtt, vagy komponensenkénti szállítását).
- A közúti csapatmozgások során a katonai gépkocsikat üzemeltetése és a forgalomirányítás képezi a katonai közlekedés feladatát.

A haderő fenntartásához szükséges anyagok szállítása, azaz a logisztikai szállítások a logisztikai vezető szerv (J 4) kompetenciájába tartozik. ***Az anyagszállításban a következő feladatcsoportokat különböztetjük meg:***

- A logisztikai készenlét fokozásával kapcsolatos szállítások (a haditechnika javításba és visszaszállítása) a hiányzó anyagkészletek (hadműveleti és hadászati készletek) létrehozása, lépcsőzése.
- A hadászati készletek széttelepítése (csapás alóli kivonás érdekében).
- Utánpótlási szállítások.
- Főlegesen anyagok hátraszállítása.

A közlekedési támogatás alapfunkciója a szállítás, amelyhez ***a következő támogató funkciók kapcsolódnak:***

- Közlekedési infrastruktúra (hálózat) kijelölése és előkészítése (az előkészítés műszaki paramétereinek meghatározása) és rendelkezésre bocsátása.
- A szállító- és rakománykezelő eszközök biztosítása, anyagmozgatási folyamatszervezés.
- Forgalmiszervezés (forgalomirányítás) és eszközrendszerének biztosítása.
- A szállítmányok fegyveres őrzése, kísérése.

- Szakanyagellátás (a katonai közlekedési rendszertechnika biztosítása).

Vezetési (és szervezeti) dilemma

A katonai közlekedés szervezeti hovatartozása szinte minden haderőben vita tárgyát képezi. Megítélésem szerint a közlekedési támogatás felső szinten vezérkari feladatkör (erre utal a Honvédelmi Törvény 41. § is).

Az a szervezeti hovatartozás, amely jelenleg érvényben van ("*fogyasztói*" logisztika keretben, az Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Parancsnokság (ÖLTP) kötelékében), *nem felel meg a vezérkari funkciónak, mert az ÖLTP nem kompetens:*

- csapatmozgatások (csapatszállítások);
- a hadszítér közlekedési hálózatának előkészítése;
- a közlekedésirányító és szállítókapacitás előkészítése;
- a haderő kulcsfontosságú elemeinek mozgatásához szükséges szállítókapacitás meghatározása kérdéseiben.

Ha az ÖLTP testesíti meg az ún. "*fogyasztói*" logisztikát, akkor a *katonai közlekedés ebbe a fogalomkörbe nem illeszkedik*. A különböző LOMIB (Logisztikai Modernizációs Bizottság) anyagokból is az derül ki, hogy a logisztikai vezetés a NATO-elvek ellenére sem fogadja be olyan szellemben a katonai közlekedést, hogy az egy hadászati jelentőségű komplex rendszer. Az általam ismert LOMIB-anyagokban a logisztika többnyire anyaggazdálkodásra és technikai kiszolgálásra szűkül le. A közlekedésnek (szállításnak) még az a szerepe sem tükröződik vissza, amely pedig közismert integráló szerep - a szétszórt ágazati anyagi biztosítási rendszer - elemeket (műveletek során) egységesen kezelhető ellátási rendszerré fogja össze.

Mindezekből az a következtetés vonható le, hogy az MH Közlekedési Szolgálatfőnökségnek a Honvéd Vezérkar állományába kell tartozni. A

Nemzeti Közlekedési Koordinációs Központ és annak területi szervei (parancsnokságai) a katonai közlekedés művelettervező és irányító rendszerét alkotják, ezért szintén a HVK hatáskörébe kell tartozniuk.

Az ÖLTP szervezetében a hatásköréhez és funkcióihoz igazodó közlekedési szerv szükséges, amely a logisztikai szállításokat és a szakanyaggazdálkodást irányítja.

A katonai közlekedés javasolt szervezeti felépítése

Megítélésem szerint, a katonai közlekedési szervek felépítésénél a következő alapelveket kell figyelembe venni:

- A katonai közlekedési kapacitásnak biztosítani kell a haderő kulcsfontosságú elemeinek a mozgatását, meghatározott mobilitási szintnek megfelelően.
- Alapvető a **CÉL-FELADAT-KÉPESSÉG-SZERVEZET** folyamatára követése.
- A jelenlegi szétszórt vagy nem aktív funkciók (szállítóeszközök anyagfelelőssége, a légi szállítás, szakhatósági tevékenység, stb.) komplexen, minden szállítási módra kiterjedően egységes szervezetbe való összerendezése.
- Létszámtakarékosan, a szétszórt kapacitások létszámházasán, de a jelenleginél kevesebb létszámmal ütőképes, koncentrált szervezet létrehozása, amely képes mind belföldön, mind pedig nemzetközi viszonylatokban jelentkező szállítási feladatok végrehajtására és utánpótlási vonalak (komplex szállítási lánc) üzemeltetésére.
- Integrált logisztikai szervezetben tiszta profilú funkcionális szervek legyenek, amelyek szakmai irányítás (fejlesztés) szempontjából egyértelmű felelősségi vonalhoz tartozzanak.

Az alapelvek rögzítése után vázolólok a Közlekedési Szolgálat nagybani felépítését.

A HVK állományában a közlekedési támogatás minden területét és funkcióit - minden szállítási módra kiterjedően - a felső szintű szakirányítást megvalósító **Főnökség** rendszeresítése szükséges, amely az elvi irányítást, a tárcaközi és a nemzetközi együttműködést, valamint a szakhatósági jogkört gyakorolja.

A Főnökség hatáskörébe tartozik a **Nemzeti Közlekedési Koordinációs Központ (NKKK)** és a Területi Katonai Közlekedési Parancsnokság (TKKP). Alapfeladatuk a katonai műveletek közlekedési támogatásának tervezése és irányítása.

A légi szállítások szervezését és irányítását a Légierő Parancsnokság Közlekedési Szolgálata végzi, - mind a katonai, mind pedig a polgári repülőeszközök igénybevételével. Szervezetét ennek megfelelően kell kialakítani.

A Légierő Parancsnokság Közlekedési Szolgálata egyben a légi szállítási mód MH-szintű témafelelősi feladatkörét is gyakorolja.

A fenti vezető-irányító szervekre vonatkozóan a NATO MC 336/2 Mozgatási és szállítási, valamint a Szövetséges Összhaderőnemi Közlekedési és Szállítási Doktrína (AJP-4.4) megfelelő támpontot adnak.

A végrehajtó erőket - felhasználva a haderőnemi parancsnokságoknál, továbbá a központi logisztikai támogató egységben lévő erőket - egy (közpon-ti) **közlekedési ezredet** létrehozni *az alábbi főbb szervezeti elemekkel és képességgel:*

- gépkocsiszállító zászlóalj;
- nehéztechnika szállítószázad; 1 harcokcsi zászlóalj (31-46 harcokcsi) egyidejű szállítására képes kapacitással;
- cserevontatmányos és cserefelépítményes szállítószázad darabáru, konténer, üzemanyagszállító kapacitással (» 900 t);
- közepes szállítószázad (» 500 t);
 - forgalomirányító (közúti komendáns) zászlóalj (» 300 km katonai gépkocsiút üzemeltetés);

- szállítmánykísérő és rakodó zászlóalj;

- közlekedés-műszaki zászlóalj.

Ez a komplex közlekedési kötelék a következő alkalmazási lehetőségekkel rendelkezik:

- különböző válságkezelő kontingensekben támogató erőként való alkalmazása;
- nagy távolságú utánpótlási vonal működtetése az országhatáron kívül;
- különböző harcértékű és különböző feladatra szervezett összhaderőnemi vagy más összetételű kötelék részére *"testre"* (feladatra, földrajzi helyzetre) szabott komplex szállítóalegység átadása;
- béketevékenység során jelentkező hazai és nemzetközi szállítások (pl. hadianyagimport) végrehajtása;
- szakharcászati műhely a katonai szállítási folyamatok fejlesztésére;
- tartalékos kontingens pótlása;
- mozgósítási bázis egy hadiállományú közlekedési erő létrehozására, amely egy védelmi hadműveletben az MH teljes hadrendjét és a BNT-ban vállalt közlekedési (szállítási) feladatokat biztosítaná;
- mozgósítással történt kiegészítés után - erőit a békeszervezet bázisán megtöbbszörözve - kikülönítheti és a haderőnemi parancsnokságoknak átadhatja a szükséges (komplex) szállítóköteléket a hadműveleti logisztika megalakításához és működtetéséhez.

A közlekedési ezred (létrehozására kiváló lehetőséget biztosít a budapesti Szentmihály úti Irinyi János laktanya) tartozhat az ÖLTP állományába, azonban a szakmai feladatok tekintetében a (műveletirányító) **Nemzeti Közlekedési Koordinációs Központ (NNK)** is hatáskörrel bír. A közlekedési ezredet szervezetileg el kell különíteni a HM-et kiszolgáló szervezettől, állományának módosítása pedig legyen a HVK jogköre.

A katonai szállítókapa­citás másik szintje a dandár. A dd. logisztikai zászlóalj állományába (amely egy integrált szervezet) tiszta profilú, komplex **szállítószázad** rendszeresítése szükséges, *amely a következő elemekből áll:*

- közepes (terepjáró) és nehéz összkerék­hajtású (cserefelépítményes és konténerszállító) eszközök;
- rakománykezelő eszközök;
- forgalomirányító erő (a dd. szállítási útjai üzemeltetésére);
- szállítmánykísérő erő.

A kapacitást egyrészt az elszállítandó anyag­készletek figyelembevételével, másrészt olyan számvetéssel kell meghatározni, hogy a dandár a zászlóaljai (harccsoportok) részére a feladatnak és helyzetnek megfelelő közvetlen támogató alegységeket legyen képes kikülöníteni, illetve a dd. logisztikai lépcsőt működtetni.

A békeidőszaki szállításokat (amelyeket nem civil beszállítók végeznek) hadrendi hovatartozástól független utaltsági rendben (földrajzilag a jellemző szállítási viszonylatokhoz rendezve) a dandárok szállító alegységei, illetve a (központi) közlekedési ezred erői végzik. (A Belga Királyság hadseregében kialakított rendszer mintájára.)

A Szárazföldi Haderő Parancsnokság Közle­kedési Szolgá­lata - egyben a csapatszintű gépkocsiszállítás MH-szintű témafelelőse - végzi a szállítások irányítását, együttműködve a kapacitás-elosztás tekintetében a Légierő Közle­kedési Szolgálatával és az NKKK-val.

A szállításra utalt katonai szervezeteknél természetesen lehet 1-2 ún. beszerző szállító gépjármű.

Ha pedig a kockázat oldaláról vizsgáljuk, ez a megoldás a jelenlegi állapothoz viszonyítva sokkalta biztonságosabb, mert van egy azonnal és sokoldalúan (rugalmasan) alkalmazható erő, amely szükség esetén képes

önmagát (mozgósítással) megtöbbszörözni vagy (és) a polgári kapacitásokat megbízhatóan bevonni a közlekedési támogatás végrehajtásába.

Következtetések és javaslatok

1. A közlekedési támogatás alaprendeltetése az erők mozgatása, valamint a logisztikai ellátmányok (rakományok) kezelése és szállítása. A logisztika mozgatási funkciója a közlekedési támogatás útján valósul meg, egy sajátos rendszer (ember-technológia-technikai eszköz-pálya-informatika) működtetésével. Ez pedig nem *"fogyasztói logisztika"*. Azt kell megvizsgálni, hol születnek a katonai közlekedés igénybevételére vonatkozó döntések, utasítások, ezzel szemben hol hoznak döntéseket a feltételrendszer és a szervezet alakítására.

2. Intézkedést kell tenni a katonai közlekedés felülvizsgálatára annak a döntésnek megfelelően, amely tisztázza a katonai logisztika fogalmát és funkcióit. Az a kérdés, hogy az MH felső vezetése elfogadja-e a logisztikára vonatkozó NATO-meghatározást vagy egy *"magyarosat"* alkot helyette. Ez sem probléma, ha egyértelmű helyzet alakul ki. *Az azonban nem járható, hogy beszéljünk termelői és fogyasztói logisztikáról, ugyanakkor a (katonai) LOGISZTIKA fogalma és tartalma nem definiált.* Amennyiben a Honvéd Vezérkar továbbra is a jelenlegi szemléleti rendben kezeli a katonai közlekedést, rövid időn belül (2-3 év alatt) végletesen leépül az ágazat és az a kultúra, amely nélkül a haderő *"szárnyszegetté"* válik és a NATO-elveknek sem felel meg. A CX. Honvédelmi Törvény 41§. k. pont egyértelművé teszi a felelősséget.

3. A gépjárműbeszerzésnél prioritást kell adni a Nemzeti Támogató Elem (a Központi Közlekedési Ezred részét képező) szállítási kapacitás létrehozásának, valamint az együttműködésre kijelölt csapatok szállítóeszközei rendszerbe állításának. Ez a beszerzésre tervezett járműpark kis részét teszi ki, ugyanakkor az MH alkalmazási képessége szempontjából nagyon jelentős lépés lenne.

4. Nem halogatható tovább a Közlekedésirányító Rendszer (KIR) létrehozása,- az MH távlati informatikai rendszerkoncepciójához igazítva. Az ADAMS és a hozzá kapcsolódó Eszközkövető Rendszer (Assat Tracking)

alkalmazási felelősség szempontjából a Közlekedési szolgálathoz kell, hogy tartozzon. A Fegyverzettechnikai Szolgálat csak az anyagfelelős lehet! Ma azonban a Fegyverzettechnikai Szolgálat képviseli a témát az illetékes NATO-bizottságban, illetve ad megrendelést járműkövető rendszer beszerzésére. Ez abszurd helyzet!

5. Kezdeményezni kellene a NATO-tagországok gyakorlatának és a NATO-elveknek megfelelően a katonai képviselet problémájának rendezését a Közlekedési Tárca területén. Jó példa erre a Francia Köztársaság Szállítási Ügyek Minisztériuma és más NATO-tagországok megoldásai.

6. A HVK Hadművelési Követelményeket, ennek bázisán a HVK Közlekedési Főnökség (vagy ahogyan elnevezik) katonai közlekedési infrastruktúra fejlesztési tervet dolgozzon ki a Közlekedési tárca részére. Létre kell hozni a polgári közlekedés rendkívüli állapot esetén szükséges különböző funkciójú erőcsoportjai keretszerveit, megalakítási és alkalmazási okmányait.

7. Az államháztartási törvényben létre kell hozni a kettős rendeltetésű megoldások jogszabályi (költségvetési) hátterét.

8. Rendezni kellene a SZÁLLÍTÓ GÉPJÁRMŰ anyagfelelősségét. Sehoh a világon nem létezik a magyarhoz hasonló megoldás, mely szerint az alkalmazó szolgálatnak van a legkisebb beleszólási lehetősége a szállító gépjárművek rendszeresítésébe!

9. Alapvető feladata a magyar politikai és katonai vezetésnek eldönteni, hogy milyen mobilitási szintet határoz meg a kijelölt magyar erőknek. E tekintetben mérvadó lehet a NATO európai ún. kontinentális tagországainak célkitűzése: ez pedig a hadművelési mozgékonyasági szint, amely hadszíntéren, régióon belüli mobilitást jelent. A szállítási kapacitást ennek megfelelően kell fejleszteni.

Írásomban megpróbáltam rámutatni egy új biztonságpolitikai és katonai stratégiai helyzetből és NATO-tagságunkból származó katonai közlekedési feladatrendszerre és annak feltételrendszerét biztosító hatékony megoldásokra. Nem oktatni és főként nem kioktatni szándékoztam, hanem a jobbítás, honvédelmi képességünk erősítésének szándéka vezérelt.

Felhasznált irodalom:

1. Szövetséges Összhaderőnemi Közlekedési Szállítási Doktrína (AJP-4.4).
2. **Dr. Jároscsák Miklós ezredes:** "A BNT előkészítése és végrehajtása érdekében megoldandó feladatok a Honvédség logisztikai rendszerében" Doktori PhD értekezés 2001.
3. **Dr. Jean Chrispohe Prax alezredes:** "A francia haderő átalakításának logisztikai tapasztalatai és ennek adaptációs, illetve hasznosítási lehetőségei a magyar hadseregnél" Doktori PhD értekezés 2001.
4. **Dr. Kovács Ferenc mk. ezredes:** "A NATO Biztonsági Beruházási Programja és a védelem polgári támogatása keretében kidolgozható közlekedésfejlesztési képességsomag alapelvei, előkészítésének feladatai és folyamata" Tanulmány 2000. június.
5. A NATO mozgatási és szállítási alap- és irányelvei. MC-336/2.

A KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA HELYE ÉS SZEREPE AZ ORSZÁG VÉDELMEBEN ÉS VÉDELMI FELKÉSZÍTÉSÉBEN

Tóth Bálint¹

A közlekedés és a hadviselés elválaszthatatlan kapcsolatát számos történelmi tény támasztja alá kezdve az ókortól napjainkig. A közlekedés fejlesztése nemcsak a társadalom fejlődésével hozható összefüggésbe, hanem az ország védelmi képességeinek fejlesztésével is. A polgári közlekedési rendszer fejlettsége és működőképessége nemcsak a nemzetgazdaság egyéb ágazatainak tevékenységére, hanem a haderő alkalmazhatóságára is kihatással van.

A közlekedés és a vízügy - gazdasági és társadalompolitikai szerepét tekintve - a társadalom természetes működési és fejlődési folyamatának nélkülözhetetlen része. *Az ország közlekedési és vízügyi infrastruktúrájának fejlettsége, teljesítőképességének és műszaki állapotának helyzete jelentős mértékben befolyásolja a gazdasági tevékenység lehetőségeit, a lakosság ellátásának, életkörülményeinek színvonalát, és nemutolsó sorban meghatározóan kihat az ország védelmi képességére.*

A fentieket alapul véve megállapíthatjuk, hogy **az ország honvédelmi feladataiban kiemelt fontosságot kap a közlekedési rendszer felkészítése, működőképességének fenntartására, valamint a rendszer életképességét növelő rendszabályok előkészítésére irányuló feladatok megvalósítása.**

Az ország védelmi felkészítése érdekében elvégzendő feladatokat a Magyar Köztársaság Országgyűlése által e tárgyban hozott törvények, határozatok és a Kormány különböző rendeletei és határozatai tartalmazzák. Így a közlekedési és a vízügyi infrastruktúra felkészítésével kapcsolatos tárcafeladatok is e dokumentumokban foglaltak alapján kerülnek meghatározásra.

Törvényi kötelezettségünk alapvetően **az Alkotmányból és a honvédelemről szóló 1993. évi CX. törvényből** vezethető le, részfeladatainkat kormányhatározatok szabályozzák.

1. Dr. Tóth Bálint nyá. mk. ezredes, PhD.

A közlekedési rendszer védelmi felkészítésére *kedvezőtlenül hatnak* az utóbbi évtized megváltozott gazdasági feltételei - a tulajdonviszonyokban bekövetkezett gyökeres átalakulás, szervezeti átalakulások, stb. - amelyek megfelelő szintű kezeléséhez nincsenek meg az anyagi források. Ugyancsak megváltoztak a védelmi felkészítés követelményei, kezdve a rendszerváltást követő *"semlegességi"* elgondolással, majd az ezredfordulóhoz közeledve a *szövetségi kötelezettség* vállalással.

A közlekedési rendszer védelmi felkészítésében a minisztérium, a miniszter által kijelölt központi szervek és intézmények, valamint az ágazati felügyelet alá tartozó gazdálkodó szervezetek részvételével számolunk. Napjainkban a védelmi felkészítésben közvetlenül bevont szervezeteink száma megközelíti a 150-et. A felkészítés fontosabb területei az ország működőképességének biztosítására, a fegyveres erők igényeinek kielégítésére, valamint a szövetségi kötelezettségek teljesítésére koncentrálnak.

A védelmi felkészítés irányelveivel van összhangban az 1996-ban elfogadott Közlekedéspolitika is, amely stratégiai főirányában és főbb fejlesztési célkitűzéseiben az ország védelmét, a nemzetgazdaság működését és az euroatlanti csatlakozást elősegítő közlekedési infrastruktúra élet- és működőképességének biztosítását határozza meg.

E feladatoknak rendszerint az ország általános fejlesztése, a gazdaság fejlődése keretében úgy kell megvalósulniuk, hogy a védelmi felkészítés konkrét igényei a nemzetgazdaság igényeivel lehetőségek szerint egybeessenek. *A védelmi felkészítés konkrét igényei az ország NATO-tagságából adódóan egyrészt a szövetségi kötelezettségekből, másrészt az ország saját szükségleteiből tevődhetnek össze.*

A védelmi felkészítés követelményei a tárcánk által kezelt infrastruktúra vonatkozásában gyakorlatilag az ország területének előkészítésével kapcsolatosak. Mindez abból az egyszerű tényből adódik, hogy országunk geográfiai- és geopolitikai helyzete fokozott figyelmet követel a közlekedési rendszerrel szemben. Emellett az Észak-atlanti Szerződés szövetségi tagjaként országunk sajátos szerepet tölt be. *(Ezen adottságokat az 1. és 2. számú ábrák szemléltetik).*

Az ország területének előkészítése - amelynek egyik fő célja a fegyveres erők sikeres alkalmazásának infrastrukturális feltételei létrehozása - *a tárcánkat érintően magában foglalja:*

- A legfontosabb közlekedési (közúti és vasúti) vonalak kialakítását és fenntartását, a honvédelmi követelmények lehetőség szerinti maximális figyelembevételével;
- Az igényelt vasúti- és vízi szállítóeszközpark fenntartását, működtetését;
- A repülőtér hálózat katonai igényeket figyelembe vevő fenntartását;
- A vízellátó bázisok létrehozását és fenntartását;
- Anyagi készletek (különböző szintű - stratégiai, állami - tartalékok) létrehozását és fenntartását, raktár- és javítóbázisok előkészítését, fenntartását.

Az ország védelmi képességeiben jelentős feladat hárul a honi fegyveres erőkre, azonban azok alkalmazásához szükséges mobilitást leginkább a hazai közlekedés két legfontosabb ágazata, a vasúti és közúti infrastruktúra, míg a szövetséges erők vonatkozásában a légi közlekedés infrastruktúrája határolja be. Éppen ezért szükséges néhány gondolatban a közlekedési infrastruktúra kérdéseivel és tartalékképzési tevékenységünkkel foglalkozni.

Az ország közlekedési hálózatának fejlesztésére - ezáltal a védelmi feladatokra való felkészítéséhez - elsősorban a páneurópai közlekedési folyosók által meghatározott irányokban kerül sor. Tekintettel arra, hogy az országunkat érintő közlekedési irányok alapvetően megegyeznek azokkal a lehetséges irányokkal amelyeket mind az ország védelme, mind a szövetséges csapatok felvonulási irányai megkívánnak, így ezen irányok fejlesztései mind a védelmi képességek növelését is szolgálják.

A közlekedési infrastruktúra jelenlegi állapotát röviden a következők jellemzik:

Az ország 30 ezer km-es **állami közúthálózatának döntő része** a védelem által támasztott követelményeknek a 6-7 m pályaszélesség, a minimális 30 m-es vízszintes ívsugár és a 80 tonnás hidteherbírásnak néhány közismert szűk keresztmetszet kivételével **megfelel**. A szűk keresztmetszeteken belül a legtöbb gondot a magyarországi hídvagyron egyes helyeken meglévő állagbeli hiányossága okozza, amely egyes térségekben gátja lehet a honvédségi nehéztechnikai eszközök közlekedésének. De a magyarországi úthálózat sűrűségére tekintettel rövidebb-hosszabb kerülő útvonal kijelölhetőségével bármilyen szállítás végrehajtható.

A közúthálózat fejlesztése elsősorban a gyorsforgalmi utak kiépítésére, valamint az EU-ban előírt 11.5 tonna tengelynyomás megvalósítására irányul.

A meglévő vasúthálózat területén alapvetően hasonlóak a problémák. Az előzőekben jelzett gondokkal küzdünk és hasonló lehetőségekkel rendelkezünk a szűk keresztmetszetek feloldására. ***Tehát elmondhatjuk, hogy mind a vasúton, mind a közúton a védelem minimális szállítási szükségletei kielégíthetőek.***

A vasúti hálózat fejlesztése terén a Budapest centrikusság oldása tovább várat magára, a dunaföldvári állandó vasúti kapcsolat megszüntetése - amelyet a gazdaságtalan fenntartás (közös híd üzemeltetés) mellett a vasúti forgalom teljes hiánya indokolt - felértékeli az egyetlen, délebbre fekvő Bajai vasúti híd jelentőségét, ugyanakkor regionális szerepe mellett számottevő terhet nem tud átvenni a Budapesti déli összekötő hídról, mivel kapcsolatrendszere és a kapcsolódó pályák állapota ezt nem teszi lehetővé.

A jelenlegi vízi átkelőhelyek, kikötők, kikötésre alkalmas partszakaszok, le- és feljárók, illetve az odavezető útszakaszok a nagy folyók térségében kellőképpen megfelelnek a honvédelmi követelményeknek. A MAHART Rt., valamint a tárca készletében levő ***TS-uszályok és berendezések***, lehetőséget adnak a Dunán és a Tiszán vasúti és közúti uszályhidak megépítésére.

E területen inkább a kisebb folyók nem kellő teherbírású hídjai, illetve azok kiváltását szolgáló ideiglenes átkelőhelyek kiépíthetlensége ad további feladatokat a felkészítésben.

Az ország területén található repülőterek viszonylag nagy száma - kiegészítő honvédelmi követelményekkel - biztosítják a védelemhez szükséges katonai repülési igények maradéktalan kielégítését. E területen elsősorban a NATO részére alkalmas **repülőterek** kialakítása a cél. Ezt a feladatot pl. a NATO biztonsági beruházási programja keretében - a szövetség pénzügyi forrásainak igénybevételével - kívánjuk megvalósítani.

Ez a rövid és igen szűkszavú értékelés azt a látszatot keltheti, mintha a hadszíntér közlekedési előkészítésében különösebb feladataink nem lennének, ezért szükségesnek tartom néhány, jelenlegi helyzetünket bemutató valós mutatóra és realitásra felhívni a figyelmet.

Hazánk geostratégiai adottságaiból, valamint az utóbbi másfélszáz év alatt kialakult közlekedési infrastruktúrájának jellegéből eredően a közlekedési rendszer megbízható működőképességének fenntartása meglehetősen összetett feladat, de különösen az a rendkívüli időszakokban. ***A feladat megoldását sok objektív tényező bonyolítja. Ilyenek például:***

- A könnyen sebezhető nagyfolyami (Duna- Tisza-) vasúti és közúti hidak;
- Az erősen centrális jellegű (Budapest központú) közúti és vasúti hálózat;
- A főbb közlekedési csomópontok, városok elkerülő útvonalainak hiánya, stb.

A közlekedési hálózat védelmi szempontból létfontosságú objektumainak (pl.: dunai és tiszai hidak, fontosabb vasúti csomópontok) egy esetleges háborúban várható rombolása, de akár egy ipari, vagy természeti katasztrófa, közlekedési baleset okozta működésképtelensége, kritikus esetben az ország egyes területeinek (esetleg országrészeinek) elszigetelődését is ***"eredményezheti"***. A közlekedés folyamatosságának megszakadása fégyveres kon-

fliktusok esetén a katonai védelem megszervezésében, természeti vagy ipari katasztrófák esetén a védekezésben és a nemzetgazdaság működtetésében, valamint a lakosság ellátásában nehézséget okozhat.

Tekintettel arra, hogy valamennyi feladat megoldásához szükséges anyagi lehetőségek eddig is csak korlátozottan álltak rendelkezésünkre - várhatóan a továbbiakban is csak hasonlóan fognak rendelkezésünkre állni - a tartalékképzési tevékenységünket is e legfontosabb feladatokra irányítottuk.

Tartalékkészleteinkben jelentős részarányt képeznek a közlekedési rendeltetésű eszközök. Ezek részben hídszerkezeti elemeket, úszóhidakat, vasúti felépítményanyagokat és egyéb, a közúthálózat gyors helyreállítását szolgáló eszközöket tartalmaznak

Jelenleg a nagyfolyami hídátkelő helyek dublázására - a hazai fejlesztésű **TS uszályokból** - egy vasúti és néhány közúti hídkészlettel rendelkezünk. E készletekkel *a Dunán egy vasúti és egy közúti, a Tiszán 3 közúti híd egyidejű üzemeltetése biztosítható.* Hozzá kell tennem, hogy a vasúti uszályhíd utoljára 24 évvel ezelőtt üzemelt, így a telepítéshez szükséges szakállomány biztosítása további problémát vet fel. Jelenleg a dunaföldvári híd vasúti forgalmának megszüntetése kapcsán merült fel a TS vasúti uszályhíd tervei felújításának és a megvalósítás legszükségesebb feltételei megteremtésének igénye.

Jobb a helyzet a közúti TS uszályhidak üzemeltetésével kapcsolatban, hiszen az elmúlt években a Tiszán a Tiszaug-i közös közúti-vasúti híd felújítása kapcsán a 44.sz. főút forgalma több mint 2 éven keresztül TS uszályhídon keresztül bonyolódott le. E téren szerzett tapasztalataink alapján javasoltuk a koszovói válság során lerombolt jugoszláviai Duna-hidak helyreállításáig a TS hidak igénybevételét.

A TS uszályhíd tartozékai szükség esetén - megfelelő közúti és/vagy vasúti kapcsolattal rendelkező partszakaszokon - ideiglenes kikötőként is telepíthetők.

A kisebb teherbírású közúti és vasúti hídjaink átépítéséhez, az állami és önkormányzati utak fejlesztéséhez a Magyar Kormány 1992-ben a Német Szövetségi Köztársaságtól közúti-vasúti híd provizórium készleteket kapott.

Ezek a hídszerkezetek jól alkalmazhatók közepes vízfolyások fix alátámasztású áthidalására, de szükség esetén akár a Dunán és a Tiszán is építhető belőlük híd.

Az utóbbi években kifejlesztettünk egy 80 t teherbírású 20 m áthidalására alkalmas mobil készletet, amely az útpályára fektetve kiiktatja az alatta található nem megfelelő teherbírású közúti műtárgyat. Jelenleg ez a hídkészlet az IFOR/SFOR csapatmozgásokkal kapcsolatban a Pécs-Harkány közötti úton lévő 10 t terhelhetőségű közúti híd megerősítése érdekében üzemel.

Összegezve ezeket elmondható, hogy a két alapvető közlekedési ágazat működését a két nagy folyó állandó hídátkelő helyeinek sérülése nem bénítja meg, és általában a hídkérdések túlnyomórészt megoldottnak tekinthetők.

A védelmi igények kielégítése szempontjából mind a közút, de különösen a vasút vonatkozásában kritikus pontként jelentkezik a honvédelmi és a gazdasági célú struktúrák kialakításával kapcsolatos érdekkülönbség. *A vasúti szállítást tekintve ismeretes, hogy a MÁV Rt. gazdálkodását szigorító kormányzati, minisztériumi követelmények ellentétes érdekűek a honvédségi igényekkel.* A gazdasági intézkedések a szállítási teljesítményeknek, kapacitásoknak a fuvarigényhez igazodó minimalizálását, a gazdaságtalan vasúti vonalak felszámolását, ingatlanok, eszközök és a létszám csökkentését írják elő. Ezért esetenként a piaci viszonyokból és jogszabályi kötelezettségekből adódó strukturális fejlesztések ellentétes hatásúak a fegyveres erők egyes nélkülözhetetlen eszközigényével. Különösen szembetűnő ez a járműállomány fejlesztésénél, ahol a békeidőszaki és a védelmi igények jelentősen eltérnek egymástól. *Ilyenek többek között:*

- **A vasúti pórekocsik helyzete**, amelyek mennyisége az áruforgalomban bekövetkezett és folytatódó szerkezetváltás miatt fokozatosan csökken, illetve bekövetkezik egyes altípusok felszámolása. A forgalomból piaci okból, illetve műszaki kényszerűségből folyamatosan kivonásra kerülő - de honvédelmi szempontból mégis fenntartandó - eszközöket a MÁV Rt. külön támogatás nélkül nem képes üzemképesen állományában tartani.

- **Ellentétes igény** jelentkezik a mozdonyok fejlesztése terén is, mivel a nemzetgazdaság igényei a jó hatásfokkal üzemelő villanymozdonyok, a védelmi igények viszont a diesel mozdonyok számának növelését indokolják.

A vontatógépekből néhány - elsősorban nagyteljesítményű - típus rendkívül elhasználódott, kedvezőtlen üzemképességű. A bejelentett vontatójármű igény csak a minősített időszakai polgári fuvarozás jelentős korlátozásával teljesíthető. Ez különösen élesen jelentkezik a tervezett csúcsgéni időszakában.

- **A közúti járművek** vonatkozásában a békeidőszaki fejlesztésnek nem elsődleges célja a *terepjáróképesség* biztosítása és fuvarozási szempontból az igény a kisteherbírási gépkocsik iránt nő, ami ellentétes a védelmi érdekekkel. Nincs kidolgozott ösztönző jogszabály a nemzetgazdaságban történő gépjárműbeszeréseknél a honvédelmi érdekek érvényesítésére.
- A honvédségi igényeknek megfelelő, univerzális, **nagykapacitású javító műszaki bázisok megszűntek**, területileg széttagolt, profilcentrikus kis szervezetek alakultak, öntevékenyen működnek.

A fenti tényezők igazolásul szolgálnak ahhoz, hogy a honvédségi igények bizonyos speciális elemeinek kielégítési feltételeit - a gazdasági helyzet alapján kialakult szemlélettől és gyakorlattól eltérően - egyedi döntés alapján már a felkészülés időszakában szükséges biztosítani.

A védelmi feladatok tervezésével kapcsolatban

A tárca védelmi feladatainak megvalósításához szükséges költségek tervezését, amint azt a honvédelmi törvény előírja, a Kormánynak az éves költségvetésben kell megterveznie a tárcák által előterjesztett javaslatok alapján. A tárca is minden évben elkészíti költségvetési javaslatát, azonban a költségvetés jóváhagyásának folyamatában néha a legszükségesebb költséghelyekre a védelem érdekében folyamatosan üzemelő rendszerek, pl. a K-600 hírsziszter fenntartására és fejlesztésére is rendszerint nagyon nehezen biztosítható a szükséges költségvetési támogatás.

Pedig a közlekedési és hírközlési infrastruktúra védelmi felkészítésénél tekintettel kell lenni az olyan speciális sajátosságokra, mint például:

- **A közlekedési infrastruktúra** beruházásai rendszerint csak hosszabb időszak (általában hónapokban, években mérhető) alatt, valamint jelentős munkaerő és anyagi ráfordításokkal valósíthatók meg. Ezekből szükségszerűen következik, hogy a felkészítéssel összefüggő beruházások egy részét már a békeidőszakban el kell végezni, illetve a lehetséges mértékben elő kell készíteni.
- Döntően helyhez kötött berendezések, s így a **közlekedési és hírközlési rendszer "beépített kapacitásai"** (mint az útvonalak átbo-csátó képessége, hidak teherbírása, telefonközpontok, optikai kábelek, stb.) ebből eredően nem átcsoportosíthatók, helyettesítésük rendszerint csak ugyanazon képességekkel rendelkező tartalékkal, vagy egyáltalán nem biztosítható.

Az igénykielégítések további vizsgálatainak szükségessége

A honvédelmi igények és kielégítési lehetőségük összehangolását és a feltételek biztosítását igen fontosnak tekintjük. Ezért elkerülhetetlenné vált, hogy felülvizsgáljuk és szükségszerűen új alapokra helyezzük az ország védelmi képességének megteremtésére vonatkozó nézeteinket, elveinket is. Példaként említem, hogy jelenleg a szállítások - beleértve a katonai szállításokat is - a vasúti közlekedésre alapozódnak, mint a nagytömegű, hosszú távolságra való szállítás alapvető eszközére.

Ezzel összefüggésben több módszer alkalmazásával összehangolt, komplex vizsgálatot indokolt végezni. *Ennek keretében vizsgálni kell a kompatibilisnek számító közúti szállítás nagyobb mértékű igénybevételének lehetőségét,* mint pl. IFOR/SFOR esetében nehézharci technikai eszközök trélerrel történő szállítását.

Ugyancsak vizsgálni szükséges *az üzemanyag-szállítás közútra történő terelésének lehetőségét, valamint a hiányzó vasúti tartálykocsik pótlását* a magyar cégek tulajdonában meglévő tartálykocsik igénybevételi lehetőségének szabályozásával.

Az ENSZ békefenntartó tevékenységében való részvétel és a NATO-hoz való csatlakozás várható folyamatában természetesen a közlekedési infrastruktúrával szembeni igények is értelemszerűen megnövekszenek és kiéleződnek.

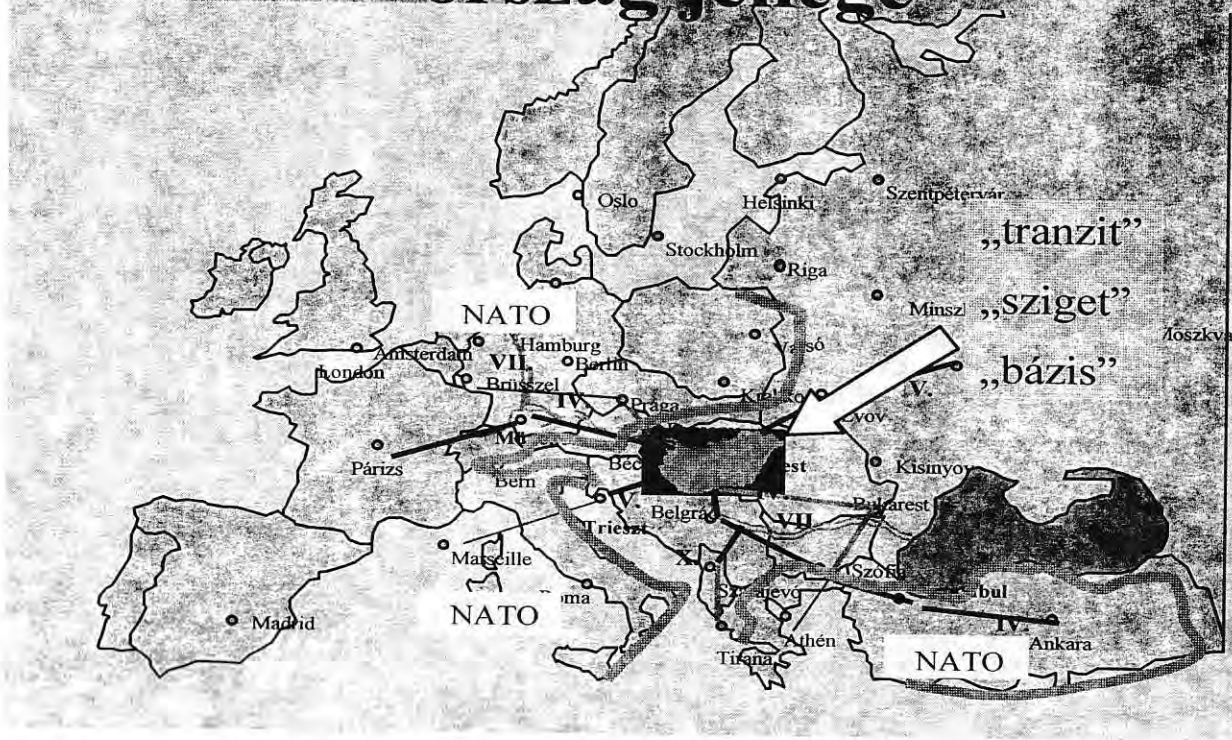
Jelenleg még nem ismertek számunkra a NATO-csatlakozásból az infrastruktúrára vonatkozó követelmények. Így a közlekedési tárca a fejlesztési feladatainak meghatározásánál csupán a hazai műszaki-technikai előírásokra támaszkodhat, miközben figyelemmel kíséri az európai országokban, különösen az Európai Unió tagállamaiban a közlekedésben és hírközlésben érvényesülő műszaki-technikai változásokat. De fejlesztési célkitűzéseinket már befolyásolják az IFOR/SFOR szállításoknál szerzett tapasztalatok is. Ezekről függetlenül is a NATO-hoz való csatlakozás előkészítéseként célszerűen meg kell vizsgálni az igénytámasztás, a kielégítés és a szabályozás módszereit a NATO-tagállamokban is.

Az eddig elvégzett feladataink eredményei és a szerzett tapasztalatok alapján úgy ítéljük meg, hogy a honvédelmi törvényben meghatározott feladatok teljes körű teljesítése érdekében még sok tennivalónk van. E téren szükség van egyes feladatok pontosítására, a minősített időszaki igények felmérésére korábban kialakított néhány okmány felülvizsgálatára és szükségzerű átdolgozására, és különösen az együttműködés keretében megvalósítandó feladatok részleteinek meghatározására.

Az ország geográfiai adottságai

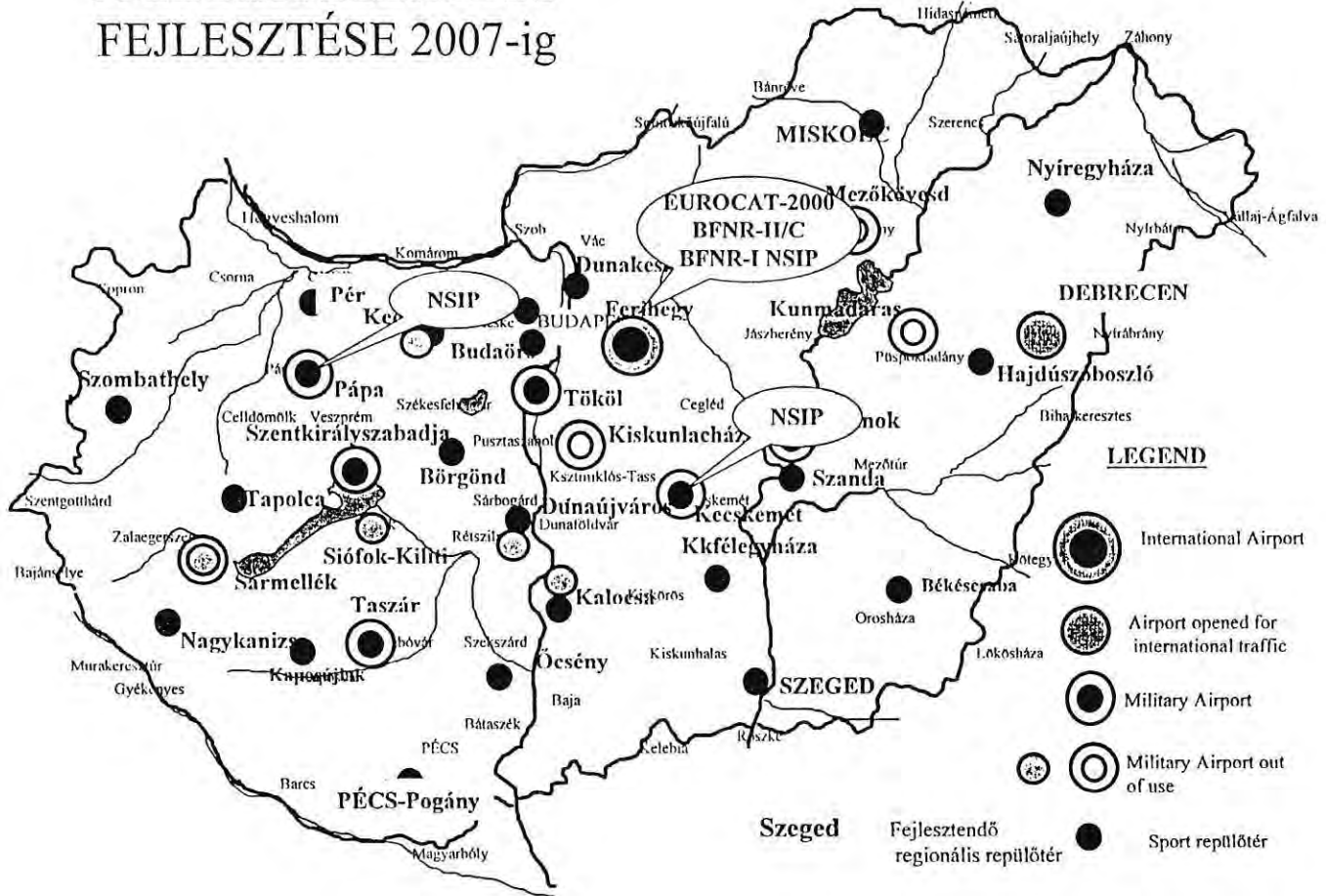
NATO kapcsolatunk szerint az ország jellege

Országos közúti hálózat A tervezett fontosabb fejlesztések 2007-ig

A LÉGIKÖZLEKEDÉS FEJLESZTÉSE 2007-ig

A HONVÉDSÉG EGYES MŰSZAKI-TECHNIKAI ESZKÖZFEJLESZTÉSÉNEK IDŐSZERŰ FELADATAI

Budai István¹

Bevezetés

A fegyverrendszerek korszerűsítésének fokozott üteme következtében az életben maradás lehetősége egyre nehezebb. A korszerű fegyverek pusztító hatásával szemben ki kell alakítani a túlélést biztosító feltételeket. Olyan komplex rendszer létrehozása szükséges, ami csökkenti a korszerű fegyverek pusztító hatását, gátolja a vizuális, a műholdas és a légi felderítést, biztosítja az állomány túlélési esélyeit és megóvja harcképességét.

Az életképesség megóvása minden NATO-országban kiemelt feladat. A NAAG határozata első helyen szerepelteti az egyéni és kollektív védelemmel kapcsolatos feladatokat, a NATO-védelmi képességek kezdeményezése (DCI) feladatai között.

Az életképesség megóvásának klasszikus esete a tábori erődítési építmények létrehozása. Ezek az építmények készülhetnek a személyi állomány, illetve a technikai eszközök védelmére.

A személyi állomány védelmére kialakíthatók lövészárkok, tüzelőállások, fedezékek és óvóhelyek a föld felszínén, vagy részben föld alá süllyesztve. Ezek megépíthetők helyszíni anyagokból vagy előre gyártott elemekből. Az előre gyártott elemek készülhetnek műanyagból, vasbetonból, vagy acélból öntve.

Az életképesség megóvásának másik fontos területe az álcázás, rejtés és megtévesztés. Az álcázás minden katonai szervezet saját feladata. A vezetési pontok, valamint a speciális létesítmények és technikai eszközök álcázását műszaki alegységek hajtják végre. Ilyen speciális létesítmények

1. Budai István mk. ezredes, MH Műszaki-technikai szolgálatfőnök.

és technikai eszközök a radarállomások, a rakétarendszerek tüzelőállásai, a repülőtechnikák és a fedezékeik. Ezeken kívül előfordulhat még számos eset egy adott harcászati és hadműveleti szituációban.

Az élet és túlélőképesség megóvásához tartozik továbbá a csapatok sürgősségi ivóvízellátása. A NATO interoperabilitási követelmények előírják, hogy a csapatok legyenek képesek zászlóalj szinttől ABV szennyezettség hatása alatt is iható minőségű víz előállítására és biztosítására. Napjainkban 2001. szeptember 11. után ez a kérdés felértékelődött. A Magyar Honvédségben jelenleg rendszeresített eszközök *nem alkalmasak* a Magyar és a NATO-követelményeknek és szabványoknak megfelelő minőségű ivóvíz előállítására, ezért az utóbbi években kifejlesztettük a tudomány jelenlegi állása szerint ismeretes biológiai, vegyi és atomcsapás következtében szennyeződött vizek tisztítására alkalmas víztisztító állomást, összhangban a NATO interoperabilitási követelményekkel, és megkezdtük beszerzésüket a felajánlott erők részére.

Írásom célja a jelenlegi állapotok bemutatása és értékelése az előzőekben felsorolt három területen, továbbá javaslatok megfogalmazása a jövőbeni fejlesztésekre, a csapatok túlélőképességének megtartása és a harci technika megóvása érdekében.

I. A VÉDETTSÉGET FOKOZÓ MŰSZAKI-TECHNIKAI ESZKÖZÖK JELENLEGI HELYZETE

A. Táborigerősítési építmények

A kollektív védelem legfontosabb elemei a táborigerősítési építmények, a szükséges szűrő-szellőző és túlnyomás-szabályozó berendezésekkel együtt.

A következő táblázat szemlélteti az élethamaradás valószínűségét az ellenség pusztító csapásai időszakában.

A gl. dd. harctevékenységi körzet erősítési berendezettségének foka:		Az élőerő megmaradásának valószínűsége az ellenség pusztító eszközei hatásviszonyai között				
		Tüzérségi lövedék			Légibomba	
		50 db/ha	100 db/ha	150 db/ha	100 t/km ²	150 t/km ²
Erősítési berendezés nélkül (nyíltan elhelyezett)		0,45	0,15	0,10	0,40	0,25
Erősítés sorrendje szerinti kiépítettség	I. sorban	0,72	0,50	0,38	0,75	0,65
	II. sorban	0,85	0,60	0,48	0,82	0,75
Teljes erősítési berendezés esetén		0,90	0,62	0,50	0,86	0,80

Megjegyzés: *I. sorban* kiépítendő építmények a lövész és közlekedő árkok, a személyi állomány védelmét szolgáló építmények, a fő tüzelőállások, vezetési pontok és segélyhelyek alapvető építményei, valamint a közvetlen védelmüket biztosító építmények².

II. sorban ki kell építeni a védőkörletek és támpontok tüzelőállásait, védelmi építményeit a *továbbiakban* az összes még hiányzó építményt.

Jelenleg rendszeresített védelmi létesítmények

1. Fakötés nélküli építmények

Az állások, támpontok, védő és egyéb körletek erősítési berendezésekor legnagyobb számban az úgynevezett fakötés nélküli építményekkel számolunk, melyeket a helyszínen előtalálható 15-20 cm átmérőjű rönkfákból, kötőelemek nélkül építünk. Ezek védelmet nyújtanak a lövészfegyverek lövedékei, a tüzérségi lövedékek, a repülőbombák repeszei és az aknagránát közvetlen találata ellen. Az építmények nagy hátránya a nagy mennyiségű faanyag felhasználás (3-15 m³), a munkáigényes megépíthetőség.

2. Ált/61. A Magyar Honvédség Szárazföldi Haderőnemének Harcszabályzata 349. oldal 535. pont 3. bekezdés, valamint a MÚ/91 Szakutasítás az összefegyvernemi harc műszaki biztosítására 13. oldal 26. pont alapján.

Ezekkel az építményekkel a szakállomány kiképzésén túl csak a veszélyeztetettség időszakában számolunk.

2. LKSZ könnyűvázaz óvóhely

Az LKSZ könnyűvázaz óvóhely, az egységek (alegységek) vezetési pontjainál a személyi állomány munkájának, pihenésének és védelmének biztosítására szolgál. Az óvóhely védelmet nyújt a robbanási lökőhullámok, a vegyi, bakteriológiai eszközök, valamint az időjárás viszontagságai ellen.

A létesítménybe kezdetleges megoldással bevezethető, illetve elhelyezhető elektromos világítás, telefon, valamint rádiókészülék. Ezek az eszközök a 40 évvel ezelőtti technikai színvonalat képviselik. A korszerű informatikai és elektronikai eszközök használatához nem biztosítják a feltételeket. Kiépítésük nehézkes, az újraterelítésük korlátozott a sérülékeny műanyag elemek miatt.

Jelenleg inkurrenciában van 27 db elsősorban azért, mert nem kerültek be az állománytáblákba. Attól függetlenül, hogy egy részük használható, illetve felújítható állapotban van nem javasolt az inkurrenciából kivenni a már említett fenti okok miatt.

3. KVSZ-U, KVSZ-A hullámlemez óvóhelyek és mellvéd alatti fedezékek

Ezek az építmények az 50 -es évek színvonalát képviselik, amelyek rendeltetése a személyi állomány védelme és a munkafeltételek biztosítása. Dongásított acélhullámlemez elemekből állnak, melyek összecsavározásával kör keresztmetszetű építmény állítható össze. Telepítéséhez szakképzett erődítő, vezetési pont berendező állomány szükséges, telepítése munka és időigényes. A szűrő-szellőző berendezésük korszerűtlen, a fűtés dobkályhával történik. Ezek még régebbi építmények, mint az LKSZ típusú óvóhelyek, a műszaki állapotuk még rosszabb.

Jelenleg a csapatoknál van 52 db, inkurrenciában 54 db. Az előző típusnál leírt ugyanazon okok alapján, ***rendszerből történő kivonásuk indokolt.***

Összegzésképpen, figyelembe véve az állapotukat, azt a túlhaladott technikai színvonalat, amit képviselnek, mind a fenntartási nehézségeket, mind az állomány életképességének megóvását, rendszerből történő kivonásuk fokozatosan, az új típusú óvóhelyek biztosításával párhuzamosan feltétlenül indokolt.

B. Álcázás

Az álcázással, rejtéssel és megtévesztéssel csökkentjük az ellenség felderítési hatékonyságát, félrevezetjük a csapásmérő erőket, ezzel növeljük az élőerő és technika megmaradásának az esélyeit, megőrizve ezzel a saját erőink harcképességét. A közelmúltban jó példa erre, a NATO légicsapásainak hatékonysága a szerbek elleni műveletekben. A szerbek álcázással és megtévesztő céltárgyakkal lényegesen csökkentették a légi-csapások hatékonyságát. Az sem lényegtelen szempont, hogy *az álcázás, rejtés és megtévesztés eszközei a megóvandó nagy értékű korszerű technikai eszközök árának csupán a töredékét képezik.*

1. Vizuális felderítés elleni álcázás eszközei

Az MH-ban a technikai eszközök és a vezetési pontok vizuális felderítése ellen használjuk a *különbéle típusú műanyag álcázóhálókat* és a mozgó eszközökre az álcázó festékeket. Ezek nyári és téli kivitelben lettek rendszeresítve. Az *álcázó festék* csak a vizuális álcázásra alkalmas. Az *álcázóháló* képesek a vizuális felderítés elleni álcázáson túl nem teljes mértékben az infravörös-közeli tartományba tartozó növényzetnek és a talajnak a jeleit kibocsátani. Ezáltal, bizonyos mértékig rejtenek az infratávcső használata esetén is.

A Magyar Honvédségben végbement szervezeti csökkentések hatására nagy mennyiségű ilyen eszközzel rendelkezünk, ám ezek nem biztosítják a korszerű felderítő eszközökkel szembeni rejtést.

Jelenleg a csapatoknál van 9411 db, inkurrenciában 3212 db, központi készletben 248 db különféle típusú műanyag álcázóháló. Ez a mennyiség az MH szükségletét fedezi. *Kivonásuk*, csak az új típusú multispektrális álcázó háló rendszerbe állítása után, azok beszerzésével arányosan, *fokozatosan célszerű.*

2. Megtévésző rádiólokációs felderítés elleni eszközök

Az MH egyes csapatai korlátozott mennyiségben rendelkeznek az **OMU, PIRAMIDA, SZFÉRA típusú rádiólokáció elleni álcázó eszközökkel**, melyekkel megtévésző objektumokat lehet a rádiólokációs felderítés megtévészésére létrehozni. Azonban ezek mára, mind technikai, mind erkölcsileg teljesen elavultak. Telepítésükhöz speciálisan felkészült álcázó alegységek szükségesek.

Jelenleg a csapatoknál 617 db, inkurrenciában 321 db, központi készletben 309 db különféle ilyen típusú álcázó eszköz található. A speciális szervezetek megszűnése miatt telepítésükkel nem számolunk, rendszerből történő kivonásuk indolt.

3. Infravörös felderítés elleni eszközök

A Magyar Honvédség jelenleg az infravörös tartományban végzett felderítés elleni álcázási eszközökkel nem rendelkezik.

Összességében a fentiekből megállapítható, hogy a Magyar Honvédségnél rendszeresített álcázástechnikai eszközök technikai színvonala, lényegesen elmarad az átlag NATO-országok színvonalától is. Egyes területeken nem is rendelkezünk álcázó képességekkel (infra, stb).

C. Vízellátás

Figyelembe véve a NATO interoperabilitási követelményeket, a NATO STANAG ajánlásait és a Magyar Szabvány ivóvízre vonatkozó előírásait az MH rendszeréből kivonásra kerülnek az **EVK-1 (2) típusú** ezred vízközpontok, a **VFSZ-2,5** és az **AUV-62** típusú víztisztító állomások, mivel az ezekkel előállított ívóvíz nem felel meg a követelményeknek. Továbbá ezen eszközöknél a tisztításhoz használt vegyszerek és ioncserélő gyanták jelentős része már a kereskedelemben nem is kaphatók.

Három évvel ezelőtt elkezdődött a felajánlott erők részére az **ABV körülmények között is ivóvíz minőséget biztosító zászlóalj típusú mobil víztisztító állomás** beszerzése.

A víztisztító állomás víztisztító berendezését a nemzetközi szinten is elismert színvonalat képviselő kanadai ZENON cég, a működtetéshez használt 20 kW-os aggregátort a német KIRSH GmbH, az utánfutót az aggregátor részére a HM CURRUS RT, a konténert és annak berendezését a szegedi AUTOFER és a horgos emelőt az osztrák PALIFT Kft. biztosítja. A készletezést az MH Haditechnikai Ellátó Központ hajtja végre. Ebből látható, hogy ez egy nagyon jól kialakított nemzetközi projekt. A NATO műszaki technikai bizottsága 2001-ben Budapesten tartott ülésén, technikai bemutató keretén belül megtekintette a berendezést és elismerően nyilatkozott. Azóta több ország is megkereste az érintett céget. A berendezés a NATO nyilvántartásába bekerült. Az alapberendezést gyártó ZENON Systems Kft a magyar NATO-szállítók listáján szerepel.

A víztisztító állomás az előírt technológiai fegyelem betartásával, folyamatos üzemben biztosít a zászlóalj részére napi 12 m³ garantált minőségű ivóvizet, a jelenleg ismert vegyi és bakteriológiai szennyezettség körülményei között, bárhol a világon.

Nukleáris szennyezettség esetén a rendszernek dupla szűrést kell végrehajtani, ekkor a teljesítménye napi 6 m³ garantált ivóvíz.

Az MH rendszerében volt 133 db különféle EVK, 16 db VFSZ-2,5 és 21 db AUV-62 típusú víztisztító állomás. A jelenlegi hadrendben a követelmények szerinti *MH szükséglet 57 db.*

Ezekhez képest rendelkezünk *mindössze öt komplett készlet* korszerű, a fentiekben ismertetett zászlóalj típusú mobil víztisztító állomással. Ezekkel a kiképzést végző szentesi műszaki dandár és a felajánlott erők csak részben kerültek ellátásra.

II. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

A. Tábori erődítési építmények terén

Napjainkban széleskörű kutatás folyik, *olyan erődítési berendezéskomplexumok kialakítása érdekében*, amelyek megfelelnek a gyorsfolyású és manőverező jellegű harcselekmények szabta követelményeknek.

A szakemberek, erődítési építmények létrehozásakor javasolják a korszerű, polimer alapanyagú, nagy szilárdságú készítmények, valamint acél hullámlemezek és különböző szerkezetű borítások széles körű felhasználását nyitott fedezéktípusokhoz, továbbá az építés folyamán gyorsított eljárások alkalmazását a folyamatok maximális gépesítésével és a korszerű építési anyagok tulajdonságainak kihasználásával.

1. Nagy-Britannia

A brit hadseregben kis, közepes és nagy méretű óvóhelyeket rendszeresítettek, amelyek egyaránt alkalmazhatók a személyi állomány megóvására, a vezetési pontok és az egészségügyi intézmények létesítésére. Az egységek- és alegységek vezetési pontjainak, a segélyhelyek és figyelőpontok műszaki berendezéséhez, ha kevés idő áll rendelkezésre, az Mk 2 szövetvázas készleteket javasolják használni. A váz acélcsőből készül, amelyre rugalmas, nagy szakítószilárdságú szövetanyagot feszítenek ki. A talajfeltöltés vastagsága elérheti a 40-70 cm-t. Az angol hadmérnökök szerint az ilyen építmény védelmet biztosít a lövészfegyverek lövedékeivel, a szilánkokkal, a fénysugárzással, az áthatoló sugárzással és a mérgező anyagokkal szemben.

Ezen kívül **rendelkeznek UK Patent 2 075570 A típusú atombiztos túlélő óvóhelyekkel.** Az atombiztos óvóhely fala műanyagból készült, nem korrodál és nem igényel karbantartást. Vízmentes, nem merev, így a lökőhullámnak jobban ellenáll. Hátránya, hogy a műanyag részek könnyen sérülnek. Előnye a gyors telepíthetőség, a kis tömeg és a viszonylag könnyű szállíthatóság

A másik UK Patent 2 082224 A típusú atombiztos óvóhely telepítése föld alá történik. Két kijáratral rendelkezik, az egyik szűrő-szellőző berendezéssel van ellátva. A hegesztett szerkezet miatt az építmény monolit jellegűt ölt, ez azt eredményezi, hogy csak egy alkalommal építhető be, így a harc dinamikája során az áthelyezése lehetetlenné válik.

2. Amerikai Egyesült Államok

Az USA hadseregében a személyi állomány megóvására kifejlesztették a vázas szerkezetű, elliptikus alakú, acél-hullámlemez elemekből álló védelmi építményeket.

Az építménynek két függőleges, acél hullámlemez elemekből készült bejárata van és korszerű szűrő-szellőző berendezéssel látták el. A korszerű vezetéshez szükséges informatikai és elektronikai berendezések elhelyezésére megfelelő helyek vannak kialakítva.

Információink szerint, az amerikai szakértők jelenleg is dolgoznak a személyi állomány megóvására szolgáló tábori védelmi építmények új konstrukcióján. Ezek közé tartozik a vasbeton boltíves óvóhely.

3. Német Szövetségi Köztársaság

A Bundeswehr részére gömb alakú atombiztos védelmi építményt fejlesztettek ki. A vasbeton falak vastagsága 4 cm, a váz átmérője 320 cm. Az óvóhely befogadóképessége 6-18 fő, az építésnél felhasznált elemek mennyiségétől függően. Az építmény váza készülhet monolit vasbetonból vagy vasbeton elemekből.

A váz gömbalakja biztosítja a szerkezet maximális szilárdságát, a mérgező és biológiai anyagok elleni védelmet pedig a szerkezet légátmeneresztő képessége és a szűrő-szellőző berendezés biztosítja.

4. Cseh köztársaság

A VESZTA-C típusú mozgó fedezék egy speciálisan kialakított gépjárművön szállított, szilárd felépítményű vezetési pont, mely menet közben és álló helyzetben tömegpusztító fegyverek alkalmazásának viszonyai között is védelmet nyújt a törzs személyi állományának és a vezetési eszközöknek. Az óvóhely alkalmazható földre ágyazva, földre helyezve és menetközben.

Védelmet és állandó tartózkodást biztosít 6 fő részére 5 napon keresztül, utánpótlás nélkül.

A fedezék földbe ágyazásának és alkalmazásra kész helyzetbe helyezésének, illetve kiemelésének és a szállító alvázra helyezésének ideje 60 perc. Telepítéskor a speciális szállító gépjárműről a fedezék a munkagödörbe helyezhető az alvázra szerelt segédkeret és a csörlő segítségével, majd a jármű tolólapjával be lehet fedni.

Visszatelepítéskor a fedezéket a hidraulikus működésű lábai segítségével kiemelik a talajból, majd a jármű csörlője és segédkerete segítségével az alapgépre helyezik.

A fentiek alapján összefoglalható, hogy a NATO-tagországok hadseregeiben a különböző rendeltetésű tábori erődítési építmények új típusainak kidolgozása a korszerű harc megvívásából eredő követelmények szerint folyik. Előtérbe helyezik az építmények szerkezetének egyszerűségét, a telepítés idejének csökkentését, a védőképességük növelését mind az atom, mind a hagyományos fegyverek pusztító hatásaival szemben, ezen túl fokozott figyelmet fordítanak a szállíthatóságra, ezen belül is a helikopterekkel történő szállíthatóságukra és a talajból történő kiemelésükre. Az országok többségében elterjedten használják a gyors építhetőségű HESCO bástya típusú erődítési elemeket.

B. Álcázó eszközök

A NATO országok többsége komolyan foglalkozik a korszerű álcázó, rejtő és megtévesztő eszközök fejlesztésével. Ezen a területen a nem a NATO-szövetségébe tartozó Svédország jár élen Európában. A svédek által kifejlesztett álcázó berendezéseket használják az USA-ban, Kanadában, Franciaországban, Olaszországban, Ausztráliában és a skandináv államokban. Ezek az úgynevezett multispektrális hálók védelmet nyújtanak a spektrum vizuális, infravörös-közeli, termikus és radar felderítésekkel szemben. A nagy hőmérsékletű hőforrás álcázására, a hőforrás helyén hőellenző hálóval az úgynevezett termikus takaróval egészítik ki a rendszert. Ezeket a könnyű multispektrális álcázó hálókat használják mobil és statikus rendszerként.

Továbbá, a nagy értékű haditechnikai eszközök (repülőgépek, rakéta komplexumok, stb) megtévesztő álcázása céljából kifejlesztettek úgynevezett "csalétek" objektumokat, amik tökéletesen azt a jelet bocsátják ki a felderítő lokátornak, mintha az, az eredeti eszközt érzékelné.

C. Vízellátás terén

A vízellátás területén a NATO tagállamok hadseregeiben rendszerítésre kerültek olyan víztisztító berendezések, amelyek képesek ABV szennyezettség esetén is a csapatok számára szükséges, megfelelő minőségű ivóvíz előállítására.

Ilyen jellegű szennyezettségek napjainkban is előfordulhatnak *az árvíz sújtotta területeken*, ha vegyi szennyezettség éri a természetes vizeket, vagy ha az *atomerőművekből meghibásodás* miatt sugárszennyezett víz kerül ki a szabadba. Háborúban hadműveletek előtt *diverzáns csapatok is szennyezhetik az ivóvízforrásokat*, ami beláthatatlan következményekkel járhat.

A fentiekre több példa volt az utóbbi időben. *Lengyelországban városokat öntött el az árvíz 2000-ben, India a földrengéssel és árvízzel sújtott területeire* bakteriológiai szűrésre alkalmas víztisztítókat és kútforókat kért segélyként más országoktól. Ebbe a körbe említhető a Tiszát ért súlyos vegyi katasztrófa 2000-ben. Végül nem kerülhető meg a nyolcvanas évek közepén történt *csernobili atom katasztrófa* megemlézése. A környezetet több száz kilométerre is szennyezték az atomfelhőből kihulló sugárzó anyagok.

Nem véletlen az, hogy a NATO interoperabilitási követelményként írta elő, hogy a felajánlott erőket zászlóalj szintig el kell látni ABV környezetben is megfelelő minőségű ivóvizet előállító víztisztító berendezésekkel. Hiszen napjainkban a NATO-erők többségben, olyan országokban kerülnek alkalmazásra, ahol az infrastruktúra és a higiéniai szint igen alacsony és fennáll a fertőzés veszélye. Ezért erre a területre a műveletekben résztvevő NATO-országok kiemelt figyelmet fordítanak.

Ezért következetesen betartják azt a NATO interoperabilitási követelményt, hogy a felajánlott erők rendelkezzenek zászlóaljszinttől, önálló vízellátó képességgel. Ezt a napjainkban előfordult terrorcselekmények, földrengések és árvízi katasztrófák fokozottan előtérbe helyezik.

Egyes országokban személyi felszerelésként a speciális erőknél (felderítő) rendszeresítve vannak olyan kisteljesítményű, személyi víztisztító eszközök, amelyek szükséghelyzetben biztosítják az egyén életben maradását a háborús és béketeremtő műveletek során.

III. HAZAI FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK

A. Tábori erődítési építmények

A hazai fejlesztési törekvéseink követik a NATO fejlesztési elképzeléseit. Széleskörű kutatás folyik, olyan erődítési berendezés-komplexumok kialakítása érdekében, amelyek megfelelnek a gyorslefolyasú és manőverező jellegű harccselekmények szabta követelményeknek.

1. HESCO bástya elemek alkalmazása

A Magyar Honvédségben jelenleg rendszerben lévő védelmi építmények mindegyike földbe ágyazott kivitelű, ezért azokat olyan területeken, ahol magas a talajvízszint vagy köves, sziklás a talajalkalmazni nem lehet.

Legújabban a föld felszíne fölé építhető védelmi építményeket **HESCO típusú összerakható elemekből** alakítják ki. Ezek az elemek téglatest alakúra szétnyithatók, egymásra és egymás mellé rakhatók. Kialakíthatók belőlük különféle fedezékek és tüzelőállások. Megfelelő tartószerkezetek beépítése után, akár felülről is fedhetők. A téglatest alakú HESCO elemek helyi anyaggal feltölthetők.

Első lépésként 2000-ben vásároltunk egy század szükségletének megfelelő készletet, amit a felajánlott erők kaptak meg. Jelenleg ezekkel a védelmi építményekkel vannak megerősítve a nemzetközi műveletekben résztvevő magyar csapatok (Pristina, Okučani). Az előírt technológiával megépítve, ezek a védelmi építmények hatékony védelmet nyújtanak.

Egyetlen hátrányuk, hogy kézi erővel nehezen oldható meg a feltöltésük, ezért a haderőfejlesztési tervbe bekerültek a **kis teljesítményű kompakt univerzális műszaki földmunkagépek**, melyekből minden gépesített század részére szükséges lenne legalább egy-egy darab. Ezzel **kiváltható a katonák kézi munkája**. A legtöbb NATO-ország hadserege ezt a megoldást alkalmazza.

Az alábbi kép a HESCO bástya egyik lehetséges alkalmazási lehetőségét mutatja be.

Tüzelőállás (fedezék) HESCO bástya és homokzsák felhasználásával

*Kisteljesítményű kompakt univerzális műszaki földmunkagép árok-
ásóval. A HESCO elemek feltöltésére homlokrakodóval is rendelkezik.*

2. NETLON hálóból kialakított fedezékek

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Műszaki Tanszékén kísérleteket folytattak a fakötésnélküli óvóhelyek és mellvéd alatti fedezékek nagy mennyiségű faanyagának kiváltására. A kísérleteknek alapvető feladata volt, egy olyan építmény kialakítása, amely megbízható védelmet nyújt a repesz és romboló hatások ellen, békeidőszakban kiváltja a nagy mennyiségű faanyagot és megfelelően véd az időjárás viszontagságaival szemben.

Ezeknek a követelményeknek felel meg a már több területen alkalmazott netlonhálós módszer. A talaj netlonhálóból való kipergésének megakadályozására terfil betéteket lehet alkalmazni (ennek hiányában vázszon, ponyva, fólia, szalma, fű, stb. is felhasználható).

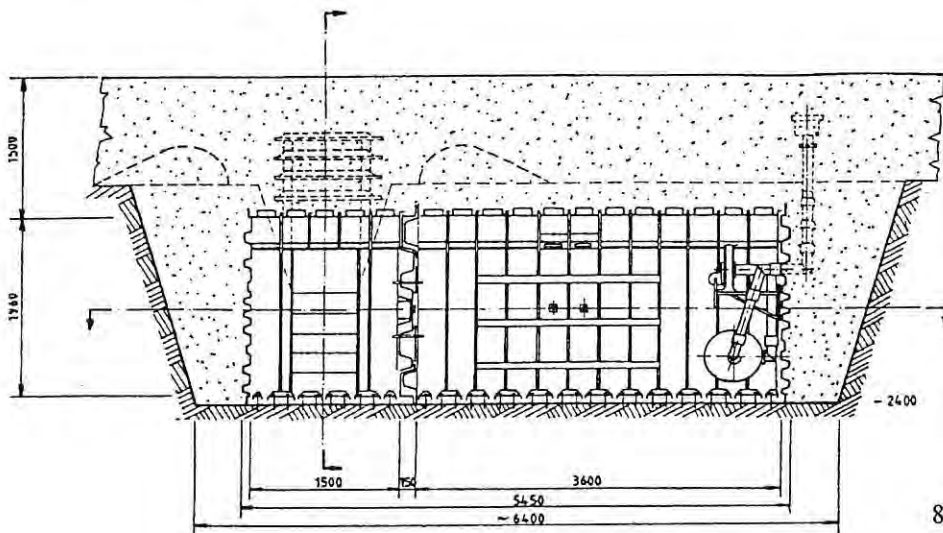
3. PÁHOLY típusú óvóhelyek

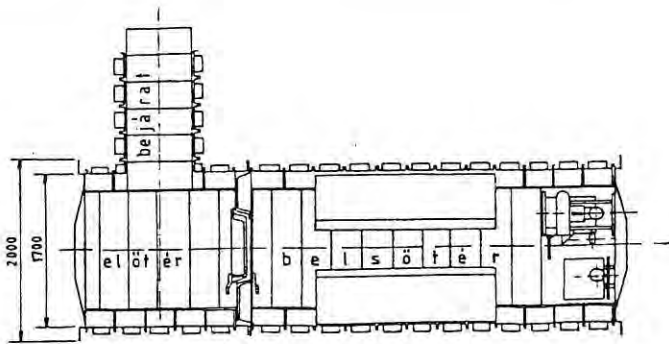
A 90-es évek elején a HM Technológiai Hivatal által kifejlesztésre került a PÁHOLY típusú óvóhelycsalád. Az óvóhelyek rendeltetése, hogy a bennük tartózkodó személyi állományt megvédje a kisméretű neutron és atomeszközök, valamint tűzérési lövedékek és légibombák hatásaitól.

Alkalmazható elsődlegesen a személyi állomány védelmére, előretolt vezetési pontnak, továbbá figyelésre és egészségügyi segélyhelyként. Az óvóhelyek gyárilag készített, könnyű típusú, földbe ágyazható, a védőréteg eltávolítása nélkül kiemelhető, ismételten felhasználható létesítmények, amelyek *vázszerkezete szórt üvegszálal technológiával* készült.

Az 1,5m földréteggel fedett, szűrő- szellőző berendezéssel felszerelt óvóhely biztosítja a benne tartózkodó személyi állomány védelmét:

- kisméretű atomeszköz robbanási lökőhullámával szemben;
- nem közvetlenül becsapódó repesz - romboló lövedék hatásával szemben;
- az óvóhelyet fedő földréteg tetején robbanó akna hatásával szemben;
- mérgező és radioaktív harcanyagokkal, bakteriológiai eszközökkel szemben.

Páholy-II típusú óvóhely vázlat

Az óvóhelyek minimum 10 alkalommal telepíthetők, illetve vissza-telepíthetők a szerkezet károsodása nélkül. A belső térben a szűrő-szellőző berendezés működtetésével túlnyomás létesíthető, így a szennyeződés bekerülése kizárható. Elhelyezhető bennük a korszerű harc megvívásához szükséges informatikai és elektronikai eszközök is.

B. Álcázás

Az álcázási technológiák területén, a fejlett országok olyan eszközök kifejlesztésére, beszerzésére törekednek, amelyek a *felderítési spektrum teljes skáláját átfogják*. Ez azt jelenti, hogy védelmet nyújtanak a felderítési spektrum teljes skálájában. Ezek az előző részekben már ismertetett *multispektrális álcázó* eszközök. A már említett Svédországon kívül a Cseh Köztársaságban is jelentős eredményeket értek el ezen a téren.

Együttműködve a HM Technológiai Hivatallal megtettük az első lépéseket ezen a területen. Tanulmányozva a svéd és cseh eredményeket, olyan elképzelésünk van, hogy a már legtöbb országban elfogadott és használt alapanyagok felhasználásával, hazai gyártással alakítanánk ki a multispektrális álcázó hálókat és álcázó öltözékeket.

A *megettévesztés* területén hazánkban is voltak kezdeti lépések kb. tíz évvel ezelőtt. Elkészültek a repülőgépek és rakéták felfújható makettjeinek

prototípusai, de végül nem kerültek be az MH rendszerébe. Számítások szerint egy korszerű technikai eszköz árából több száz darab "csalétek" objektum (makett) vitelezhető ki. A használatuk igen hasznos taktikai és stratégiai célokra.

C. Vízellátás

Az állandó harckészültség időszakában a csapatok vízellátását a kiépített hazai vízvezetékrendszer biztosítja. A katonai vízellátó állomásokat akkor telepítjük, ha vezetékes vízellátó rendszer nem áll rendelkezésre vagy a környezetet ABV szennyezettség éri.

Az előző részekben leírtak alátámasztják, hogy a XXI. században, a környezeti katasztrófák elhárítására fel kell készülnünk. A XX. század ipari fejlődése olyan hatásokat váltott ki, hogy az egészségünk és túlélésünk érdekében nagyobb gondot kell fordítanunk többek között, az iható vízminőség biztosítására. A napjainkban használt szlogen, hogy "az ételed az életed" az ivóvízre fokozattan érvényes.

A hadseregben az életképesség megóvása és ebből következően a harcképesség fenntartása miatt kiemelt kérdésként szükséges kezelni nemcsak a felajánlott, hanem a nemzeti erők vonatkozásában is a megfelelő minőségű ivóvíz biztosítását. A sürgősségi vízellátás követelményeit a STANAG 2885 (emergency supply of water in war) számú NATO szabvány tartalmazza. Ezzel kapcsolatban a NATO illetékes szakbizottsága felmérést készített a tagországok jelenlegi felkészültségéről.

Ennek érdekében, Magyarországon kifejlesztésre került az előző fejezetben részletesen bemutatott zászlóalj típusú mobil víztisztító állomás. A következő képen látható a berendezés telepített állapotában.

Zászlóalj típusú mobil víztisztító állomás telepítve

IV. ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Ez az összefoglalás a hazai lehetőségek, a műszaki technikai sajátosságok és a NATO ajánlások figyelembevételével készült.

Alapelvként rögzíthető, hogy az életképesség megóvása szempontjából az egyéni és kollektív védelmi képességek megteremtése csak együtt lehetséges. Bármelyik hiánya értelmetlenné teszi a másikat. Ennek megoldása természetesen nem lehetséges minden szinten egyszerre.

Ezért első ütemben javasolt ezekkel a képességekkel ellátni a felajánlott azonnali erőket, másodikban a felajánlott gyorsreagálású erőket, majd harmadsorban a nemzeti erőket. A fentiek alapján a három érintett terület fejlesztésére a következő javaslatom van:

A. Tábori erődítési építmények

1. A jelenleg rendszerben lévő és az ötvenes évek színvonalát képviselő acél hullámlemez és könnyűváz fedezékeket és óvóhelyeket a rendszerből ki kell vonni.

2. A fakötés nélküli fedezékekkel és óvóhelyekkel a veszélyeztetettségi időszakban továbbra is számolunk, mint szükséganyaggal.

3. A HM Technológiai Hivatal által a 90-es évek elején kifejlesztett mobilizálható, szórt üvegszál technológiával készült, PÁHOLY-I és PÁHOLY-II típusú fedezékekkel és óvóhelyekkel javasolt a csapatok 2003-tól történő ellátása.

4. Folytatni kell a felajánlott erők és a kiképzést végző csapatok HESCO bástya elemekkel történő ellátását, a feltöltésükre szükséges kisteljesítményű kompakt univerzális műszaki földmunkagépekkel együtt.

5. Kiemelt helyőrségenként (repülőterek, dandárok és ezredek állandó helyőrségeiben) célszerű kiépíteni 2-3 db vasbeton elemekből épített, atombiztos óvóhelyet és vezetési pontot. Erre a feladatra 2010 után van lehetőség.

Rövidtávon (2004. 12. 31-ig)

A felajánlott azonnali erőket el kell látni korszerű, szórt üvegszál technológiával készült PÁHOLY-I és PÁHOLY-II típusú óvóhelyekkel, a beépített szűrő-szellőző berendezésekkel együtt, továbbá a HESCO bástya típusú erődítési elemekkel a raktárak és a korszerű technika védelmére. *Ez 10 db óvóhelyet és 400 klt. HESCO bástyát jelent. Ennek teljes költségkihatása 85 millió forint.*

Középtávon (2008. 12. 31-ig)

A felajánlott gyorsreagálású erőket kell ellátni az előbbi eszközökből *40 db óvóhellyel, továbbá 1500 klt. HESCO bástyával. Ennek évi költségkihatása 2005-től 110 millió forint.*

Hosszútávon (2015-ig)

A fel nem ajánlott nemzeti erőket szükséges ellátni az új típusú óvóhelyekkel és fedezékekkel, továbbá kiemelt helyőrségenként ki kell építeni 2-3 db atombiztos vasbeton óvóhelyet. A hosszútávú tervet 2002. 12. 31-ig kell összeállítani. A megközelítő költségkihatás csak utána prognosztizálható.

B. Álcázás-technikai eszközök

1. Az OMU, PIRAMIDA és SZFÉRA típusú rádiólokáció elleni álcázó eszközök rendszerből történő kivonása javasolt, mivel technikailag és erkölcsileg elavultak, továbbá az MH nem rendelkezik olyan szervezeti elemekkel, amelyek ezeket képesek alkalmazni.

2. A jelenleg rendszerben lévő álcázóhálókat és álcázófestékeket fokozatosan célszerű a rendszerből kivonni, az új típusú multispektrális álcázó eszközök megjelenésével párhuzamosan.

3. A nagy értékű haditechnikai eszközökből (repülő, rakéta és rádiótechnikai komplexumok stb.) célszerű megtévesztő objektumok kifejlesztése.

Rövidtávon (2004. 12. 31-ig)

A felajánlott azonnali és gyorsreagálású erők felderítő szervezeti elemeit feltétlenül szükséges ellátni multispektrális álcázóhálókkal és öltözékekkel. Ez 18 darab álcázó hálót és 90 darab álcázó ruhát jelent. *Ennek teljes költségkihatása 53 millió forint.*

Középtávon (2008. 12. 31-ig)

Az MH rendszerébe történő beállítással egyidőben az új haditechnikai eszközöket és rendszereket már az új típusú álcázóeszközökkel célszerű ellátni. Továbbá a nem felajánlott, nemzeti erők felderítő alegységeit az új típusú álcázóhálókkal és öltözékekkel. Ez várhatóan 150 darab különféle álcázóhálót és 300 darab álcázóruhát jelent. *Ennek évi költségkihatása 2005-től 60 millió forint.*

Hosszútávon (2015-ig)

Az MH rendszerében lévő összes haditechnikai eszköz norma szerinti ellátása, az új típusú multispektrális álcázóeszközökkel, ezentúl minden nagy értékű haditechnikai eszközökből - a rendszeresített darabszámukkal azonos mennyiségű - megtévesztő céltárgy biztosítása. A megközelítő költségvetés csak a hosszútávú terv elkészítése után prognosztizálható.

C. Vízellátó eszközök

1. Javasolt a jelenleg rendszerben lévő, de technikailag és erkölcsileg elavult EVK, AUV-62 és VFSZ-2,5 típusú vízellátó állomások kivonása a rendszerből.

2. Rendszeresítésre javasolt a már folyamatos beszerzés alatt lévő ABV körülmények közötti víztisztításra alkalmas zászlóalj típusú mobil víztisztító állomás.

3. Fontos lenne az állománytáblában rendszeresített mennyiségeket a NATO interoperabilitási követelményekhez és a hazai sajátos igényekhez igazítani. A felajánlott erők egységesen rendelkezzenek zászlóalj szintig ABV körülmények közötti szűrésre alkalmas zászlóalj mobil víztisztító állomásokkal. Ezen túl figyelembe véve a sürgősségi vízellátási szempontokat, helyőrségenként a csapatok rendelkezésére legalább "M"-re egy-egy készlet víztisztító állomást kellene biztosítani.

4. A kiemelt vezetési pontok és a tábori kórházak sürgősségi vízellátásának biztosítására célszerű lenne rendszeresíteni 1-1 készlet 3-5m³/óra kapacitású a már említett technológiai követelményeket kielégítő víztisztító állomást.

Rövidtávon (2004. 12. 31-ig)

Célszerű a felajánlott azonnali és gyorsreagálású erők részére zászlóalj szintig biztosítani a zászlóalj típusú mobil víztisztító állomást. Ez évenként átlagosan két készlet beszerzésével elérhető. Ennek évi költségkihatása 180 millió forint.

Középtávon (2008. 12. 31-ig)

A kiemelt helyőrségek, a tábori kórház és legalább egy kiemelt vezetési pont sürgősségi vízellátását szükséges megoldani. Ez 2005-től évi 3 készlet zászlóalj típusú mobil víztisztító állomás és 2007 és 2008-ban plusz egy-egy készlet 3-5m³/óra teljesítményű berendezés beszerzését jelenti. Ehhez 2005 - 2006-ban évi 270 millió, 2007 - 2008-ban évi 420 millió forint költségkeret biztosítása szükséges.

Hosszútávon (2015-ig)

Az összes meglévő helyőrségek és a nem felajánlott nemzeti harcoló erők zászlóalj szintig egy-egy készlet zászlóalj típusú mobil és a központi vezetési pontok 3-5 m³/óra teljesítményű víztisztító állomással történő ellátása. Ennek konkrét költségkihatása a hosszútávú terv kidolgozása után határozható meg.

Összegzés

Megítélésem szerint az élberő életképessége és az igen értékes haditechnikai eszközök megóvása humán és gazdasági megfontolásból is kiemelt jelentőségű feladat. Erre a közeljövőben nagyobb gondot célszerű fordítani. Elsősorban nemcsak azért, mert ezt a területet a NATO országok többsége külön gonddal kezeli, hanem azért is mert az élet és vagyonbiztonság megóvása a harc sikeres megvívása érdekében elemi érdekünk.

A KATONAI LOGISZTIKA GYAKORLATA

A HONVÉDELMI MINISZTERIUM GAZDASÁGI TERVEZŐ HIVATAL JELENLEGI HELYZETE ÉS JÖVŐBENI FELADATAI

(A Haditechnikai-Hadmérnöki Alapítvány Kuratóriumának
felkérésére készült bemutatkozó anyag.)

Briák Ottó - Jároscsák Miklós¹

A Honvédelmi Minisztérium Gazdasági Tervező Hivatal (továbbiakban: HM GTH) jogelőd nélkül létrehozott új szervezet, amely a tárca gazdálkodási rendszerében a már meglévő, illetőleg a törvényi változásokból és a NATO szövetségesi kötelezettségekből fakadó új tervezési feladatok végrehajtására hivatott. A Hivatal egyike azon haderőreform keretében létrehozott szervezeteknek, amelyek alapításuk óta a katonai (szakmai) közvélemény érdeklődésének középpontjában állnak. A katonai vezetők és a szakmai körök által leggyakrabban megfogalmazott kérdések a szervezet működési mechanizmusára, bemenő adatigényeire, illetve azzal összefüggésben a kimenő eredményekre, továbbá feladatrendszerének a már funkcionáló és a gazdasági tervezésben együttműködő szervezetek feladatrendszeréhez illesztésére irányultak.

Jelen összefoglaló anyag a HM GTH megalakulási körülményeiből kiindulva válaszokat ad a különböző helyeken ismétlődően feltett kérdésekre, valamint áttekintést nyújt a Hivatal jelenlegi tevékenységéről, elvégzett feladatairól és megszerzett képességeiről, melyet követően betekintést enged a szervezet jövőbeni tevékenységeibe.

1. A HM GTH létrehozásának körülményei

A HM GTH-t, mint minisztériumi háttérintézményt a Magyar Köztársaság honvédelmi minisztere 2000. november 30-án alapította.

1. Briák Ottó mk. ezredes, HM Gazdasági Tervező Hivatal főigazgató-helyettes.

Dr. Jároscsák Miklós ezredes PhD., MH Gazdasági Tervező Hivatal főigazgató általános helyettes.

Létrehozását - a haderőcsökkentés általános tendenciájával szemben - a tárca gazdálkodását érintő új kihívások, illetve gazdálkodási rendszere hatékonyságának növelésére, a törvényi előírások érvényesítésére vonatkozó követelmények tették szükségessé. Tény ugyanis, hogy a haderő fenntartása, működtetése és fejlesztésének tervezése az elmúlt évtizedben a költségvetési bázis alapú, keretelosztási elvet érvényesítő rendszeren alapult, amelyben a fejezeti címek közötti tervezési koordináció szervezeti és kielégítő szabályozási feltételei elégtelennek bizonyultak. Ezen belül a folyamatos költségvetési alulfinanszírozottság következtében uralkodóvá vált keretelosztáson alapuló tervezési rendszerben elmaradt vagy csak részben valósult meg az ellátási-, üzemeltetési normakarbantartás, nem vált szükségessé a feladatok végrehajtásához szükséges erőforrások (materiális feltételek) megjelölése és a feladatokhoz rendelt erőforrások költségvonzatának pontos megállapítása.

Éppen ezért a honvédség egészére kiterjedő 1998-99. évi stratégiai felülvizsgálat megállapításaira támaszkodva, az abból kiinduló haderő-reform célkitűzései között kiemelt helyet kapott a tárca részére biztosított források normákon és normatívákon alapuló tervezett, átlátható és elszámoltatható módon történő felhasználásának igénye, azáltal a tárcagazdasági tervezési folyamatainak összehangolása, valamint a tárca szintű gazdasági döntések szakszerű és megalapozott előkészítése.

Ezzel összefüggésben a tárca vezetése részéről az a követelmény is megfogalmazódott, hogy az adott védelmi célok elérése érdekében csak és kizárólagosan az elérésükhöz szükséges és elégséges feladatok kerüljenek meghatározásra úgy, hogy azok költségei ne haladják meg a szükséges és elégséges szintet.

Az országvédelem lehető legalacsonyabb költségráfordítással történő végrehajtása, előtérbe kerülése és az államháztartás pénzügyi rendszerének továbbfejlesztési irányairól szóló **2064/2000. (III. 19.) kormányhatározat** vonatkozó jogszabályi követelményei - a fentiek mellett - együttesen igényelték a tárcán belül egy olyan **központi szervezet** létrehozását, amely szervezetszerűen felvállalja a honvédségi gazdálkodás tervezési feladatainak összehangolását, illetve az ágazat összérdekei elsőbbségét szem előtt tartó koordinálását.

A HM GTH funkcionális tevékenységei átfogják a naturáliákban történő erőforrás, valamint a költségtervezés, továbbá a tárca szintű anyagi erőforrás és költséggazdálkodás irányítását szolgáló központi döntéshozatal feladatait, ami egyben a Hivatal alaprendeltetésének lényegét is képezi. Ez kiegészül a tervek végrehajtásának rendszeres figyelemmel kísérésével, a teljesítés adatainak elemzésével, továbbá a tervek végrehajtásához kapcsolódó rendszeresítési és termékazonosítási feladatokkal, amelyek együttesen egy folyamatrendszerbe szervezett, egységes feladatrendszert képeznek.

2. A HM Gazdasági Tervező Hivatal alaptevékenységei

A tárca védelemgazdasági rendszerében kiemelt helyen lévő és meghatározó szerepet betöltő Hivatal egyetlen szakterületi szervezet feladatrendszerét sem sérti, hiszen azzal a céllal jött létre, hogy különböző időtávlatokra a **Védelmi Tervező Rendszer keretében és vele összhangban**

tervezze a jóváhagyott feladatokhoz szükséges erőforrásokat,

számvesse a feladatokhoz tartozó erőforrások költségigényét,

mutassa ki a költségigények és a meglévő eszközök, készletek különbségeként, tárca szinten jelentkező logisztikai költségvetési igényeket.

Tervező tevékenysége kiterjed a gazdasági tervek megalapozott kidolgozásához szükséges különböző szakfeladatrendek és az anyagnemfelelős ágazatok által meghatározott elemi normák alapján összevont normatívák kimunkálására, amelyek révén lehetővé válik egy egységköltségeken alapuló normatív automatizmusokra épülő védelmi erőforrástervező rendszer kialakítása.

A HM GTH egymásra épített, egymásból következő és egységes feladatrendszert alkotó konkrét alaptevékenységei az alábbiak:

a) Tárca szintű gazdasági tervezés területén a gazdálkodó szervezetek erőforrás és költségterveinek felülvizsgálata, a szakágazatok ezen tervező tevékenységének koordinálása, részvétel a katonai feladatokra biztosított

források szétosztása felső szintű döntésre történő előkészítésében, források megosztásában a katonai feladattervezés által meghatározott priorizáció érvényesítése, ezen keresztül a felső szintű katonai tervező szervezetek közötti gazdasági érdekegyeztetés szakmai alapokon történő koordinálása, valamint az erőforrás és költségtervezés tárca szintű szabályozásának előkészítésében.

b) A HVK által kidolgozott katonai feladatmutatók és felhasználási adatok alapján az ágazati szintű erőforrás és költségtervezés alapját képező összevont komplex feladatokra vonatkozó erőforrás és költségnormatívák kidolgozása, részvétel a normázó tevékenység tárca szintű szervezésében.

c) A katonai gazdálkodás üzemgazdasági adatainak tárcaszinten történő rendszerszerű megfigyelése, gyűjtése, rendszerezése és elemzése.

d) A termékkodifikáció tárca szintű tervezése és végrehajtása, a kodifikációs tevékenység szabályozásának előkészítése.

e) A minősített időszakok feladatai erőforrás és költségigényének tárca szintű összevont tervezése, az igények továbbítása és részvétel azok nemzetgazdasági biztosításának folyamataiban.

f) Részvétel a haditechnikai eszközök és hadianyagok rendszeresítési és rendszerből való kivonási eljárásainak lebonyolításában és az erre vonatkozó tárca szintű szabályozásban.

g) Az egységes logisztikai információs rendszer megszervezése és rendszergazdaként történő működtetése.

Az alaptevékenységekből származó feladatokat alapul véve a HM GTH szervezete úgy került kialakításra, hogy a funkcionális szakterületeken jelentkező feladatok egy-egy igazgatóságon belül legyenek szervezeti háttérrel lefedve. A szervezet létszámát a végrehajtandó feladatok létszámigénye határozta meg, amelyhez még a szervezet tényleges megalakulása előtt kidolgozásra kerültek a működési folyamatokat és feladatokat személyekre lebontó dokumentumok. A szervezeti kialakítás szakmai orientációját tükrözi, hogy a rendszeresített létszám közel 90 %-át szakbeosztások töltik ki. A HM GTH szervezeti struktúráját az *I. sz. vázlat* tartalmazza.

3. Az alaptevékenységek működési folyamatainak lényege

A Hivatal feladatai megértéséhez feltétlenül szükséges az alaptevékenységek általános működési folyamatainak bemutatása, amelyek igazolják a szervezet létfontosságú szerepét a védelemgazdálkodás rendszerében. **Ebből kiindulva a HM GTH alaptevékenységeinek általános működési rendje az alábbiak szerint foglalható össze:**

- *A szakmai fő folyamatok meghatározó alapinformációja* a honvédelmi miniszter feladatszabása alapján, a HVK által meghatározott katonai képességek és az azok elérését szolgáló feladatok és a végrehajtásukhoz szükséges, az MH szolgálati ágak által specifikált eszköz, anyag és szolgáltatásigény, amelyeket a felső szintű fogyasztói logisztikai szervezetek, a haderőtervezésért felelős vezérkari szerv, valamint a többi költségvetési cím vonatkozásában az érintett logisztikai tervező szervezetek adnak meg.

- *Az így megkapott igényterveket a Hivatal felülvizsgálja (tervfelülvizsgálat), egyezteteti* a rendelkezésre álló, a feladatok, illetve címek között megosztott forrásokkal, majd ezek összedolgozásával tételes erőforrástervet készít, amely a feladatokhoz rendeltén naturáliákban tartalmazza a meghatározott fejlesztési programok és a normatív működés minden közvetlen és közvetett erőforrásigényét.

- *Ezt követően az erőforrások felhasználása költségigényének meghatározása következik*, amely tárca szintű költségtervben jelenik meg. A feladatokhoz szükséges erőforrások költségigénye ekkor kerül összehasonlításra a tárca részére biztosított költségvetési forrásokkal. Amennyiben a források nem biztosítják az igényeket, a feladatok az igényt megfogalmazók által a tervezés második körében a rendelkezésre álló források mértékéig visszatervezésre kerülnek.

- *A tervezés ezen elgondolt rendszerének előnye*, hogy a feladatokat tervező katonai és logisztikai szervezetek a visszatervezésnél a feladatokhoz pontosan hozzárendelt erőforrásokat és költségértékeket kapnak, így valójában nem a pénzkereteket, hanem a feladatokat tervezik vissza.

Így a HM GTH által a konkrét feladatokhoz rendelt erőforrás és költség-
adatokból egyértelmű képet kapnak arról, hogy a költségvetési források
pontosan milyen erőforrás-felhasználást és ezzel milyen mennyiségű és
minőségű feladatvégrehajtást tesznek lehetővé.

- ***A felhasználókkal ily módon egyeztetett*** és most már a költségvetési
keretekbe is bele férő költségigényekből tételes költségvetési igényterv
készül.

- ***A jóváhagyott költségvetési terv alapján*** a HM GTH összeállítja a
tárca középtávú beszerzési elgondolását és rövid távú beszerzési tervét. A
beszerzési terv jóváhagyását követően előkészíti a miniszter tárgydőszak-
ra szóló beszerzési intézkedését.

- ***A beszerzés által szolgáltatott adatok alapján történik*** a Hivatalban
termékkodifikációs és rendszeresítési eljárásokban a rendszeresítendő
eszközök üzembentartásához szükséges összes technikai, számviteli, kész-
letezési és normaadatok meghatározása és az üzemgazdasági típusú költ-
ségnyilvántartások adatokkal való feltöltése. A beszerzett termékek, be-
kerülési érték, aktiválási, kodifikációs és rendszeresítési adatokkal való
ellátását követően valósul meg a beszerzett eszközök átadása a fogyasztói
logisztikai szervezeteknek, amelyek ezek alapján egységes elvek szerint,
normatív módon lesznek képesek az üzembentartás minden logisztikai
folyamatának megszervezésére.

- ***A termékkodifikáció során*** a Hivatal végzi minden, a rendszerbe
bekerülő új termék NATO-követelmények szerinti azonosítását, továbbá a
már rendszerben lévő és öt éven belül kivonásra nem tervezett eszközök
átkodifikálását. Ezzel párhuzamosan irányítja, szervezi és ellenőrzi a
decentralizált beszerzésű anyagok és eszközök termékkodifikációját.

- ***A rendszeresítés és a rendszerből való kivonás keretében*** a Hivatal
tárca szinten, közép és rövidtávon, a beszerzési tervekhez kapcsolódóan
véleményezi a rendszerbe vonási és rendszerből való kivonási terveket,
biztosítja a rendszeresített eszközök üzembentartási adatait.

• *A felhasználókkal együttműködve* a Hivatal kidolgozza a logisztikai információs rendszer logisztikai rendszertervét, annak jóváhagyása után szervezi, koordinálja a megvalósítást, biztosítja a bevezetés és működés rendszergazdai felügyeletét. Ennek működtetése során a Hivatal megszervezi a logisztikai rendszer üzemgazdasági adatokkal történő leképezését, meghatározza az adatok feldolgozásának rendjét, az egyes logisztikai vezetési és végrehajtási szintek információ előállításának és felhasználásának tartalmát és rendszerét, figyelemmel kíséri a működést, veszi a felhasználók fejlesztési igényeit és kezdeményezi, szervezi azok megvalósítását.

4. A HM Gazdasági Tervező Hivatal együttműködése

A Hivatal alaptevékenységei eredményes megvalósításának kulcskérdése az együttműködési feladatok végrehajtása, mivel tevékenységei nem valósíthatók meg a katonai gazdálkodásban, illetve a hozzá kapcsolódó folyamatokban érintett HM és MH szervezetek adatszolgáltatása, támogatása és alkotó közreműködése nélkül. Együttműködési rendszerének alapvető rendező elve, hogy az abban érintett összes szervezet azonos érdekeltiségű a védelemgazdasági rendszer szakmailag megalapozott, gazdaságos és ennek alapján finanszírozható működése feltételeinek megteremtésében. Ebben az együttműködési rendszerben a Hivatal szolgálni kívánja ezt a közös érdeket.

A fentieket támasztja alá, hogy a munkafolyamatok tartalmának meghatározásánál a Hivatal nem törekedett az alaptevékenységeihez kapcsolódó formális jogkörök megszerzésére. Ennek megfelelően kifejezett törekvése volt, hogy a Hivatal konkrét munkafolyamataiba ne kerüljenek olyan operatív jogok és beavatkozási eszközök biztosításra, amelyek meggátolhatják kellő szakmai függetlensége, pártatlansága érvényesítését. Ez a szakmaiság és a partikuláris érdekektől való függetlenség a biztosítéka annak, hogy a Hivatal saját szervezeti érdekei ne váljanak a valós folyamatok általa történő feltárásának akadályaivá.

Az együttműködés megszervezése kétoldali kapcsolat felvétele keretében az érintett szervezetekkel folyamatban van és az együttműködési egyeztető tárgyalások eredményeként *Együttműködési Megállapodások* aláírására fog sor kerülni.

Az együttműködő szervezeteket és az együttműködési területeket a **2. sz.vázlat** szemlélteti.

5. A HM Gazdasági Tervező Hivatal jelenlegi tevékenysége

A Hivatal alapítását követő fél éven belül elérte működőképességét, ami azt jelentette, hogy személyi feltöltöttsége megközelítette a 70 %-ot, működési alapokmányai és a személyi állomány felkészítési dokumentációjához tartozó tananyagok kidolgozásra kerültek, azok alapján megtörtént az állomány differenciált felkészítése, amelyek eredményeire támaszkodva a Hivatal főigazgatója 2001. június 08-án megtartotta éves értékelő és feladatszabó értekezletét.

A 2001. év második felében a Hivatal szakterületei fő erőfeszítését az igazgatóságokon belüli munkafolyamatok végzésének megszervezésére, az együttműködő szervezetekkel történő kapcsolatok kiépítésére, a **Védelmi Tervező Rendszer** aktuális feladataiba való bekapcsolódásra, a Hivatal tevékenységéhez szükséges miniszteri szabályozások előkészítésére, a gazdasági tervezéshez kapcsolódó hatályos költségvetés feldolgozására, a minősített időszakos tervezéshez kötődő felsőszintű koordinációs feladatok átvételére, valamint a szakfeladatrendszer és az azokhoz kapcsolódó norma-, normatíva kidolgozására összpontosította. A megjelölt tevékenységi területeken, illetve munkafolyamatokban a HM GTH eljutott az *üzemszerű működés képességének szintjéig*, és adott lehetőségei szerinti mértékben haladt a gazdasági tervezés, a termékazonosítás, a minősített időszakos tervezés, valamint **Logisztikai Gazdasági Információs Rendszer** létrehozásához kapcsolódó szakmai követelmények és modulrendszerek kidolgozása területein.

Az igazgatóságokon folyó szakmai tevékenység eredményeként a Hivatal 2001. év végéig az alábbi konkrét feladatokat hajtotta végre:

- Feldolgozásra kerültek a fejezeti címek **2001-2002. évi** logisztikai költségvetési terveinek a működési költségekre és az amortizációs beruházásokra vonatkozó részei.

- Folyamatban van a rövid és középtávú erőforrás és költségtervezés végrehajtásához szükséges adatbázisok létrehozása.

- Kidolgozást nyert a tárca szintű, összevont erőforrás, költség és költségvetési igénytervek egységes követelményeinek dokumentációja.

- Összeállításra került a gazdasági tervezés egyik meghatározó elemét képező szakfeladatrend, valamint annak tételeihez kapcsolt összevont feladatnormák nomenklatúrája.

- Elkészültek a soron lévő tervezési ciklushoz kapcsolódó tárca szintű aktuális szabályzó tevékenység részét képező intézkedés és utasítástervezetek.

- Megtörtént a bekapcsolódás a védelmi tervezés rendszerébe.

- Megteremtődtek a **2003-2005. évi rövid távú és a 2003-2008. évi középtávú** tervezésben történő részvétel feltételei.

- Kidolgozásra került a logisztikai információs rendszer szakmai követelményrendszere.

- Megtörtént az érvényben lévő minősített időszak tervek felülvizsgálata és az "M" időszak feladatok tartalmának megfogalmazása, a Hivatal integrálódott a minősített időszak igények kielégítését szolgáló tárca szintű koordinációba.

- Kidolgozásra került a NATO-kompatibilis kodifikációs rendszer hazai implementációja.

6. A Hivatal működésével a tárca védelemgazdasági tevékenysége várhatóan a következő új képességekkel fog gazdagodni

A gazdasági tervezésben uralkodóvá válik a feladatalapú tervezés, amelynek alapján pontosan kimutatható lesz, hogy a rendelkezésre álló forrásokból a tárca milyen feladatokat képes ellátni.

A feladat alapú tervezés eredményeként minden állami testület és az arra feljogosított civil kontroll szervezetek előtt szakmailag megalapozottnak indokolhatók, védhetők és ez által fenntartások nélkül vállalhatók lesznek a gazdálkodás különböző időtávú tervei, mivel azok minden tételének konkrét kapcsolata azonnal és konvertálás nélkül kimutatható lesz a reál-folyamatokkal.

A gazdasági tervezés rendszerében a gazdálkodás legfelső döntési szintjén meghatározó szerepet kap az üzemgazdasági szemlélet, mely hatására a tervezésben mérlegelés tárgyát képezheti, hogy a tervezett ráfordításokkal megéri-e az adott feladatot az eredetileg elképzelt formában megvalósítani, továbbá vizsgálhatóvá válik, hogy a tevékenységek eredménye arányban állt-e az annak érdekében felhasznált erőforrásokkal.

A tárca vezetése a Hivatal alaptevékenységei által a döntéseihez olyan szakmailag megalapozott, minden részletében kidolgozott, az érintettekkel tételesen egyeztetett *előkészítő tevékenységet kap*, amely konkrét adatokkal, információkkal és szakmai alternatívákkal szolgálja ki.

7. A Hivatal közeljövőt érintő feladatai

A szaktevékenységek megalapozását követően, a már megkezdett előkészítő és érdemi tervezési feladatok folytatása mellett mielőbb szükséges lefolytatni és együttműködési megállapodásokkal lefedni a gazdasági tervezés folyamatainak összehangolását az érintett szervezetekkel. *Ezáltal a Hivatal szakmai alaptevékenységeit minden szinten integrálni kell a tárca gazdálkodási rendszerébe.*

Fontosságát tekintve jelentősnek ítéelhető a tárca egészére kiterjedő gazdasági tervezési feladatok és a költségvetési tervezés koordinációjának végzéséhez kapcsolódó *feladatátrendezések* és az azzal együtt járó *belső szervezeti módosítások* végrehajtása.

A Hivatal ezirányú tevékenységével elő kell segíteni az ágazati elemi normák és normatívák aktualizálását, azok alapján a jóváhagyott szakfeladatokra építve be kell fejezni az *összevont normatívák* kidolgozását.

Kodifikáció szakterületén meg kell kezdeni a tartósan rendszerben maradó eszközök *átkodifikálását*, illetve minden új típusú rendszerbe kerülő eszköz NATO kompatibilis, leíró típusú azonosítását. Ezek mellett folytatni kell a felkészülést a NATO Magyar Nemzeti Kodifikációs Iroda funkcióinak betöltésére.

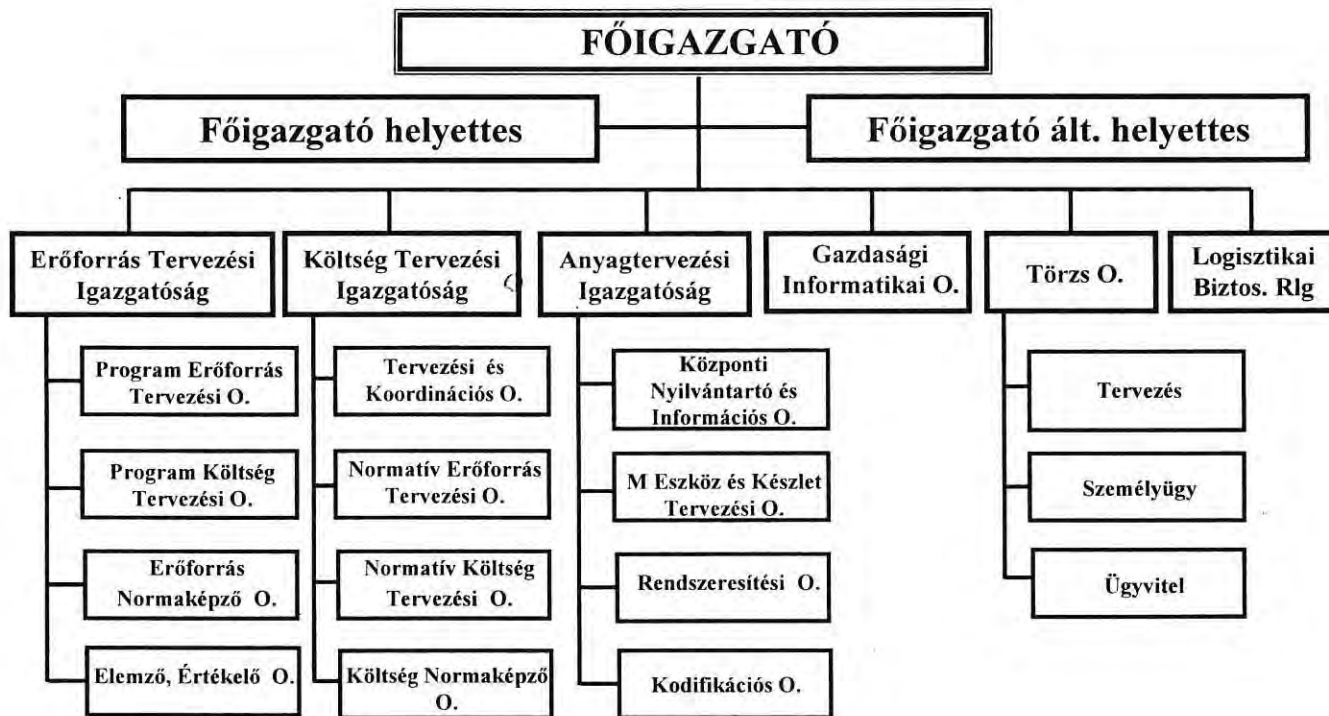
A Logisztikai Gazdasági Információs Rendszer már kidolgozott szakmai követelményrendszerére alapozva elő kell készíteni a rendszeremlékek telepítésével és a rendszergazda felelősségi körével kapcsolatos feladatokat.

A jövőben is változatlan feladat marad a Hivatal részvétele a felső szintű gazdasági szabályozók tartalmi kérdéseinek kidolgozásában.

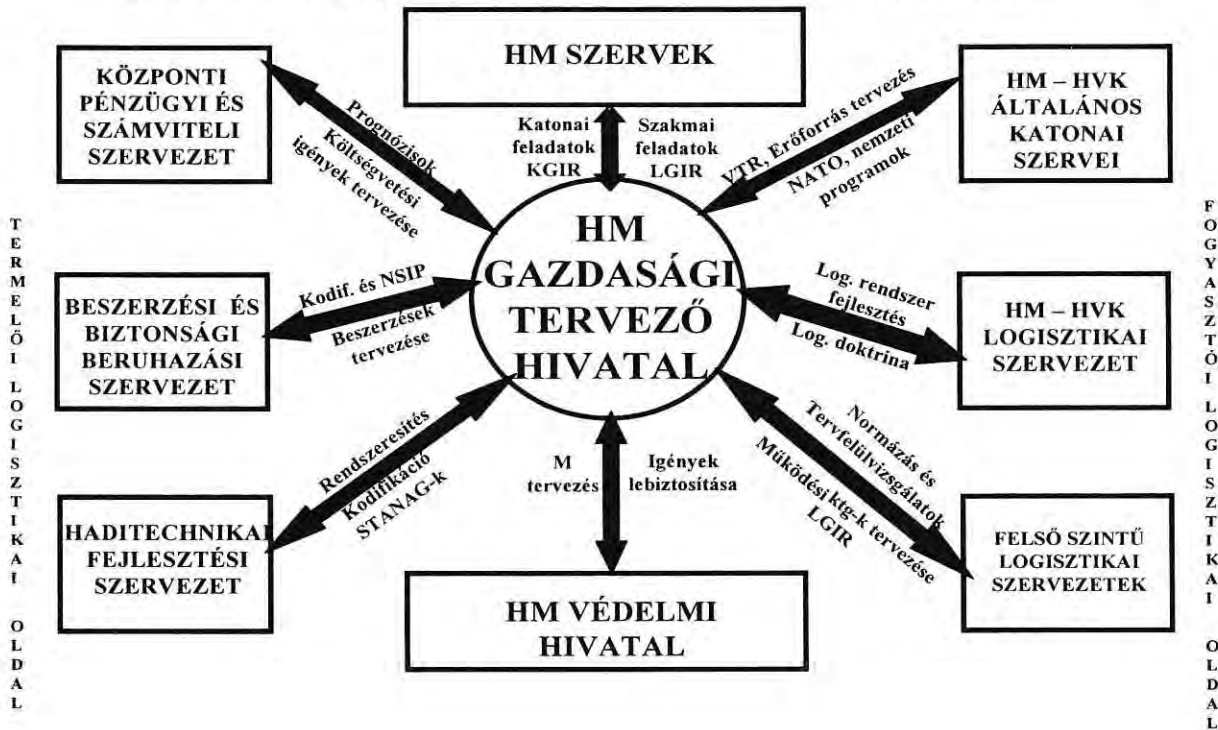
Összefoglalóan a 2002. év során a Hivatal valamennyi alaptevékenysége vonatkozásában - már a megváltozott, illetve az új feladatokra és kihívásokra reagálva - kézzelfogható produktumok létrehozásával szándékozik bemutatni a védelmi tervezés képesség és feladatalapú erőforrás és költségtervezésen alapuló módszerének megfelelését a hadsereg gazdálkodásával szemben támasztott követelményeknek. Ennek megvalósításához a feltételek oldaláról adottnak tekinthető a kvalifikált és célirányosan felkészített szakállomány megléte és ugyancsak biztosított a munkafolyamatok minden részletéről kidolgozott szakmai dokumentáció és a folyamatosan kiépítésre kerülő belső informatikai rendszer. Ezek mellett legtöbb tennivaló az együttműködési területeken jelentkezik, mégpedig a feladatrendszerek kapcsolódási pontjai közös kijelölésében, a kölcsönös adat-szolgáltatás tartalmi, metodikai kérdéseinek tisztázásában.

A Hivatal alapításától számított egy év alatt belső működésének valamennyi feltételét megteremtette és képessé vált a különböző horizontú gazdasági tervezés koordinálására, a tárca összevont tervdokumentációjának produkálására, valamint azok alapján a szakmailag megalapozott, adatokkal részletesen alátámasztott gazdasági döntések előkészítésére.

A HM GAZDASÁGI TERVEZŐ HIVATAL SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

A HM GAZDASÁGI TERVEZŐ HIVATAL EGYÜTTMŰKÖDÉSE FŐBB SZERVEZETEKKEL

A HM HVK LOGISZTIKAI CSOPORTFŐNÖKSÉG MEGALAKULÁSA ÉS JELENLEGI HELYZETE

(történelem és valóság)

Zsiborás János¹

Amikor napjainkban az MH fogyasztói logisztikai támogatási rendszerének modernizációja folyik, melynek eredményeként egy új funkcionális alapokon működő logisztikai támogatási rendszer alakul ki, nem mellőzhető - ha vázlatosan is - a legutóbbi évtizedek történéseinek rövid áttekintése a tapasztalatok felhasználása, a honvédség logisztikai támogatásának, az új követelményeknek megfelelő optimális formálása érdekében.

A két világháború közötti magyar királyi honvédség ellátó (akkori néven és anyagi-technikai tartalommal) szolgálata.

A magyar királyi honvédség - ezen belül anyagi-technikai (ellátó) szolgálata - függelmi, szervezeti kapcsolatait az államhatalomból vezették le, melyet az akkori kor államelmélete szerint az országgyűlés, a kormány és az uralkodó (kormányzó) alkottak. A kormánynak központi hatóságai, intézményei voltak, velük együtt alkották a kormányzatot, a közigazgatás központi szerveit.

Az uralkodó (kormányzó) a legfőbb hadúr, akinek az állam fegyveres ereje - az alkotmányos keretek között - kizárólagos alárendeltségében volt. Legfelsőbb parancsnoki jogkörét az ugyancsak neki közvetlenül alárendelt vezérkar útján valósította meg.

A Honvéd Vezérkari Főnökség élén a vezérkari főnök állt, mint a kormányzó közvetlen alárendeltje a honvédelmi miniszterrel azonos szintű, mellérendelt viszonyban álló katonai vezető. Feladatait - köztük az anyagi-technikai biztosítás terén - a vezérkari főnökség megfelelő elvi-anyagi kérdésekkel foglalkozó osztályaival hajtatta végre. ***A vezérkari főnökség anyagi osztályai alárendeltségébe anyagi-technikai (ellátó) alakulatok, intézetek nem tartoztak.***

1. Zsiborás János ezredes, HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség, Tervezési osztályvezető.

A Honvédelmi Minisztérium a legfelsőbb közigazgatási (hadiigazgatási) ügyekkel (gazdaszat-közigazgatás, műszaki-közigazgatás) foglalkozott.

A gazdaszat-közigazgatás a hadsereg szervezéséhez, fenntartásához és működéséhez szükséges pénz, anyag, elhelyezés és egyéb szolgáltatások biztosításával, az állami ingó- és ingatlanvagyon, harceszközök, hadfelszerelési cikkek, valamint fogyasztási javak kezelésével, gondozásával, karbantartásával, kiadásával, rendeltetésszerű és gazdaságos használatának biztosításával, elszámolásával, a honvédség anyagi érdekei megóvásával foglalkozott.

A műszaki-közigazgatás a hadsereg ellátásában a gazdaszat-közigazgatási funkciók mellett töltött be vezető szerepet, magába foglalva a hadfelszerelési anyagokkal (fegyver, lőszer, harcjármű, műszaki eszközök, híradóanyagok, stb.) való ellátás feladatait.

A vezérkari főnök által, a hadsereg ellátására meghatározott követelmények alapján végezte munkáját a Honvédelmi Minisztérium legfelsőbb anyagellátó szerve az *Anyagi Főcsoportfőnökség funkciók szerint kialakított osztályos szervezeti rendben (12 ellátási osztály)*.

A központi ellátásra a szakanyag, illetve az ellátási ágazatok szerint illetékes osztályok közvetlen alárendeltségben állandó hátországi központi raktárakkal, szertárakkal és egyéb intézetekkel (kórház, stb.) rendelkeztek.

A második világháborút követően megkezdődött a honvédség anyagi-technikai biztosítási rendszerének szovjet mintára történő átszervezése

1949. második felében megszűnt a vezérkari anyagi, vele a gazdaszat-közigazgatási szolgálat. A vezérkart kivonták az ellátás középírányítási szintjéből. A fegyvernemi anyagi ellátás feladatait az Anyagi Főcsoportfőnökségektől a *fegyvernemi főnökségek* vették át. A pénzügyi szolgálat a miniszter közvetlen alárendeltségébe került.

A nagy biztosító rendszerek (hadtáp, fegyverzettechnika, páncélos- és gépjárműtechnika) közvetlen miniszteri irányítás alatt, a vezérkar mellett működtek. *Az 1980-as években a hatékonyabb működés érdekében integrációs folyamatok kezdődtek meg*, mely során a hadtápszolgálat mellett megalakult az integrált fegyverzettechnikai szolgálat, az **MN Fegyverzet-technikai Főcsoportfőnökség**, magába foglalva a fegyvernemi technikai szolgálatokat.

Az akkori Magyar Néphadsereg 1991-1995. közötti öt éves tervére kialakított elgondolásban meghatározásra került, hogy a hadsereg kialakítására jövőbeni nagyságrendjében - létszámban 30; technikai eszközökben 35%-os - csökkentést kell megvalósítani ("GERECSE" szervezési feladat).

A szervezeti változtatás időszaka egybeesett a rendszerváltással, így az újonnan létrehozott MN Anyagi-technikai Főcsoportfőnökség a Minisztériumtól szétválasztott és megalakított Magyar Honvédség Parancsnoksága részét képezte. A létrehozott anyagi-technikai szervezet nem volt része a vezérkarnak, vele azonos szinten működött, vezetője egyben a parancsnok helyettese volt és szolgálati előljárója az MH teljes személyi állományának.

A főcsoportfőnökség létrehozására kialakított elhatározás szerint alapelveként szerepelt, hogy a korábbi vezetési rendszer gyökeresen ne változzon, a szolgálatfőnökségek többsége az alárendeltek középírányító szerv útján vezesse, az MN szintű anyagi-technikai biztosítás két lépésben valósuljon meg és ez a jól működő rendszer továbbra is megmaradjon. A szolgálatfőnökségek továbbra is képesek legyenek a felső szintű vezető, irányító feladatok operatív végzésére, az alárendelt szervezeteik irányítására. A szolgálatfőnökségek végezzék a káderutánpótlás, a szakmai kiképzési, felkészítési feladatok tervezését, a felső szintű irányítás, ellenőrzés megvalósítását.

A részben módosított elgondolás alapján 1990. március 31-ig az Anyagi-technikai Főcsoportfőnökség (ATFCSF-ség) az MN Fegyverzet-technikai Főcsoportfőnökségből és az MN Hadtáp Főcsoportfőnökségből került létrehozásra 289 fős létszámmal. A létszámkereten belül kialakításra került az Elektronikai Szolgálatfőnökség szervezete.

Az MN Beruházási és Fenntartási Főnökség és az MN Pénzügyi Szolgálatfőnökség nem került az MN ATFCSF-ség szervezetébe.

A Magyar Köztársaság kormányának 1991. augusztus 15-i határozata alapján a főcsoportfőnökség korábbi létszáma 157 főre csökkent úgy, hogy a létszámcsökkentés mellett szervezetébe került az MH Repülőműszaki Szolgálatfőnökség és így feladata kiegészült a repülőműszaki biztosítás feladataival.

Az ágazatcsoportos és ágazati rendben felépített szolgálatfőnökségek korábbi létszáma jelentősen csökkent (néhány főnökség 4-6 főre), ami a felső szintű irányításhoz kevésnek bizonyult, a feladatok jelentős része a középírányító szervezetekhez került átcsoportosításra.

A "GERECSE"-t követő "GAMMA" szervezési feladat és az éves szervezési változtatások során az 1997. szeptemberi struktúra kialakulásáig az alábbi átalakítások történtek:

- az Egészségügyi Szolgálatfőnökség és a Közlekedési Szolgálatfőnökség kiválása a hadtápszolgálat rendszeréből;
- az üdültetés kikerült az anyagi-technikai biztosításból;
- az elhelyezési szolgálat integrálása az anyagi-technikai biztosítás rendszerébe;
- törzskari szervek létszámának változtatása;
- önálló ellenőrzési osztály rendszerbe állítása;
- balesetelhárítási és munkavédelmi osztály rendszerbe állítása;
- objektumparancsnokság beépítése;
- az alárendelt központi szervezetek korrekciói (raktárak beolvasztása az ellátó központokba);

- a HM utasításának megfelelően 1995. július 01-i hatállyal az MH Haditechnikai Intézet és az MH Gazdálkodási Hivatal MH-n belüli működése megszüntetésre került és mint HM Haditechnikai Intézet és HM Gazdálkodási Hivatal HM háttérintézményévé váltak.

Az 1990-1997. időszak anyagi-technikai felső szintű biztosításának főbb jellemzői, tapasztalatai a változtatás érdekében tett elgondolások és erőfeszítések az alábbiakban összegezték:

Az MH gazdálkodása a már kialakult rendszerben történt, de a gazdálkodási tevékenység irányítása, szabályozása, változtatása nem követte a változó piacgazdasági környezetet, a katonai szervezeti-vezetési és működési rendet, a pénzihiányból fakadó racionalizálási igényeket. Az elmúlt években létrehozott modern pénzügyi-számviteli információs rendszer a reálgazdasági folyamatokat még nem volt képes követni, és a gazdaságosság és hatékonyság feladatit szolgálni.

A személyi állomány ellátási színvonala - az erőfeszítések ellenére - fokozatosan romlott. A hivatásos, továbbszolgáló, sor- és közalkalmazotti állomány illetménye, munkabére, szociális támogatása elmaradt az inflációtól, jelentős rétegek éltek a létminimum alatt. Az évek során korszerűtlenebbé vált az ételmezési ellátás, szegényessé a ruházat, romlottak a katonák elhelyezésének, a szolgáltatások végrehajtásának infrastrukturális feltételei. Nem sikerült megoldani az igényjogosult állomány lakásellátását, a diszlokációs változások lakásfeltételeit. Viszonylagosan sikerült megőrizni az egészségügyi ellátás, az üdültetés színvonalát, a gyermekintézmények működési feltételeit. Központi fedezet hiányában elhúzódnak, illetve elmaradnak az ellátást javító intézkedések és fejlesztések.

Az integrált anyagi-technikai szolgálatok működése az elmúlt évek során kialakult, szervezeti rendszere stabilizálódott, vezetési rendje megfelelő volt. A szervezeti és gazdasági hatékonyság javítását szolgáló szervezeti-működési és vezetési intézkedések lelassultak. A folyamatos létszámcsökkentés, az erőforrások korlátozottsága nem tette lehetővé a belső integrációs fejlődés továbbvitelét, az ellátási-üzembentartási folyamatok racionalizálását, a központi gazdasági szabályozás megújítását, a

kidolgozott tervek és elképzelések megvalósítását. Az MH biztosítása szempontjából kedvezőtlenül hatott a három nagy támogató rendszer (az anyagi-technikai, elhelyezési, pénzügyi és számviteli) egymás melletti működése, a közös szakmai irányítás hiánya, a katonai gazdasági tervezési rendszer kialakulatlansága.

A logisztikai biztosítás helyzete és felső vezetésének rendje 1997. szeptember 01. után

A Magyar Honvédség irányításáról és a felső szintű vezetésének rendjére kiadott 2218/97. számú Kormányhatározattal a logisztikai biztosítás rendszerében jelentős változás következett be. Az addig ágazati, illetve ágazatcsoportos rendben működő MH Anyagi-technikai Főcsoportfőnökségből kivált az MH Egészségügyi Csoportfőnökség, és az újonnan megalakult Honvéd Vezérkar blokkszerű felépítésében egy szűk létszámú (46 fő) **HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség** és önálló szervezatként a HVK Egészségügyi Csoportfőnökség jött létre. Az MH Anyagi-technikai Főcsoportfőnökség jogutódjaként a HVKF közvetlen alárendeltségében a **Haderőnemi Vezérkarok jogállási szintjén** létrejött az **MH Logisztikai Főigazgatóság**.

A HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség a HVK logisztikai (anyagitechnikai) tervező, szervező, elvi irányító és koordináló (főcsoportfőnökségi szintű) szerve volt.

A **HVK LFCSF-ség rendeltetése** volt az MH tevékenysége logisztikai biztosításának felső szintű tervezése, szervezése és irányítása. Szakterületén a gazdálkodási tevékenység, valamint az éves költségvetési tervezés irányítása; az MH fejlesztéséhez szükséges logisztikai javaslatok kidolgozása; a nemzetközi kötelezettségekből adódó logisztikai feladatok koordinálása. A szakmai tevékenységek elveinek, követelményeinek meghatározása; a logisztikai biztosítást szabályozó rendszer kialakítása és a rendszer működésének felügyelete.

Fő feladatát képezte: az MH logisztikai biztosítás elveinek, felső szintű követelményeinek meghatározása, a haderő-működtetés normáival, normatíváival kapcsolatos követelmények kialakítása; részt vett az anyagi-

technikai eszközellátás rendjének kialakításában; a szakmai követelmények meghatározásában; tervezte, szervezte és koordinálta a hazai és nemzetközi logisztikai kapcsolatrendszer működtetését; végezte a nemzetközi kötelezettségekből adódó felső szintű logisztikai feladatok koordinálását.

A költségvetési gazdálkodást tekintve a HVK LFCSF-ség alapvető feladata a 90/1997. évi Korm. rendelet, az abból származó 9/1998 HM utasítás alapján a költségvetési gazdálkodás részét képező logisztikai gazdálkodás tervezésével, végrehajtásával és beszámoltatásával kapcsolatos teendők végzése, irányítása, szabályozása volt.

Az MH Logisztikai Főigazgatóság rendeltetését (MH LFI) a Magyar Honvédség katonai szervezeteinek és a HM közvetlen szervezetek haditechnikai, hadtáp, elhelyezési és közlekedési (a továbbiakban: logisztikai) biztosításának tervezése, szervezése és a végrehajtás irányítása (békeidőszakban önállóan, háborús időszakban az egészségügyi biztosítással kiegészítve), továbbá az alárendelt katonai szervezetek közvetlen vezetése képezte. Gazdálkodás irányító hatásköre a szervezetébe tartozókon túl kiterjed az MH kijelölt felső szintű gazdálkodó szerveire és a HVK közvetlen - a Főigazgatóság szolgálati alárendeltségébe nem tartozó - katonai szervezetekre.

A logisztikai vezetési és irányítási rendszer alapvető problémáját a két elválaszthatatlan (korábban egységes felső vezetési rendszert képező) HVK LFCSF-ség és az MH LFI egymáshoz fűződő jogviszonya jelentette. Az MH LFI közvetlenül a HVKF-nek volt alárendelve, úgymint a HVK LFCSF is. A HVK LFCSF és az MH LFI közötti viszony csak jogi értelmezés alapján kimondott (a 2218/97.sz. Kormányrendelet nem tisztázza egyértelműen) szakmai előjárói-alárendelt viszonyát. Az egész vezetési rendszerre jellemző hiányosság (melyet a német átvilágítás is megállapított), hogy nem érvényesült (elhalt) a szakmai alá-fölérendeltségi viszony jog, felelősség és hatáskör tekintetében.

A HVKF akaratát (logisztikai) a HVK LFCSF-en keresztül nem tudta érvényesíteni és megvalósítani azért, mert a HVK LFCSF egyrészt nem volt felruházva szolgálati előjárói jogkörrel, másrészt szervezeti hiányosságok miatt sem tudott ennek megfelelni, mivel a logisztikai rendszer működtetése (tervezés, ellátás, ellenőrzés, felelősség) ágazati, illetve ága-

zatscsoportos rendben épült fel, melyben az MH szintű (legfelsőbb) ágazati vezetők az MH LFI-hez voltak szervezve.

A HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség tevékenysége megalakulásától napjainkig

A Magyar Honvédség átalakításának és új szervezeti struktúrájának 2000-2010. közötti időszakra vonatkozó tervéről szóló 2120/2000. (V.31.) kormányhatározat, illetve ennek végrehajtásáról szóló 40/2000. (HK 14.) HM utasítás elrendelte a haderő átalakítását, amely értelmében egy kisebb (60.694 főről 45.088 főre csökkent), finanszírozhatóbb, képesség alapú haderő jön létre. A haderő-átalakítás első ütemének végrehajtásával (2000.08.01-2003.12.31.) a Honvéd Vezérkar létszáma csökkent, belső struktúrája módosult, valamint külön terv szerint létrejött a Honvéd Vezérkar integrálása a Honvédelmi Minisztériumba.

A Honvéd Vezérkar belső struktúrájának átalakításával a Vezérkar főcsoportfőnökségeiből csoportfőnökségek alakultak, melyek a J-s törzskari blokkokként (J-1-től - J-6-ig) működnek. A HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség és az MH Logisztikai Főigazgatóság bázisán létrejött a **HVK Logisztikai Csoportfőnökség (J-4, 38 fővel)** és az **MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság**.

Az MHPK, HVK főnök intézkedésének megfelelően a HVK LCSF-ség 2001. év május 31-re elérte a működőképességét. A Honvédelmi Minisztérium katonai blokkjaként a Honvéd Vezérkar beintegrálásra került a Honvédelmi Minisztériumba és 2001. szeptember 01.-től, mint a Honvédelmi Minisztérium Honvéd Vezérkara elkezdte működését.

A HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség háromosztályos szervezatként (tervezőosztály, koordinációs osztály, törzsosztály) jött létre, melyekből tulajdonképpen csak a tervező és a koordinációs osztály (26 fő) működik szakmai szervezatként, hiszen a törzsosztály a csoportfőnökség működését és a csoportfőnök és helyettese egyéb más tevékenységét biztosító szervezet.

Az új szervezeti struktúrának és vezetési rendnek megfelelően a HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség a Honvéd Vezérkar főnök logisztikai döntéseinek előkészítő törzsévé alakult.

A HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökség rendeltetése:

- Az MH fogyasztói logisztikai támogatás tervezése, szervezése és irányítása, a fejlesztéshez szükséges logisztikai javaslatok kidolgozása, a nemzetközi kötelezettségekből eredő nemzetközi logisztikai feladatok koordinálása. A logisztikai tiszt- és tiszthelyettes képzés, valamint a logisztikai támogatás elveinek és követelményeinek meghatározása, a fogyasztói logisztikai támogatást szabályzó rendszer kialakítása és a rendszer működésének felügyeletével összefüggő feladatok végrehajtása.

- ***A HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökség fő feladata az MH Összhaderőnemi Logisztikai Doktrína*** megfogalmazásának, naprakészen tartásának, a kapcsolódó doktrínák összhangjának és harmonizációja biztosításának koordinálása. A haderőalkalmazás logisztikai támogatási elveinek, követelményeinek kialakítása, javaslattétel a működés logisztikai normáival, normatíváival kapcsolatos követelmények kialakítására.

- A haderőfejlesztési célkitűzések (TFG) és a Védelmi Képesség Kezdeményezés (DCI) felelősségi körébe tartozó logisztikai feladatok tervezése, szervezése, irányítása és a megvalósítás koordinálása. A fogadó nemzeti támogatás katonai logisztika feladatainak és a nemzeti támogatás logisztikai elveinek és követelményeinek kialakítása.

- Az ország területe honvédelmi célú előkészítésével kapcsolatos MH szintű logisztikai feladatok megszervezése és koordinálása, a Magyar Honvédség készségi erői alkalmazása logisztikai támogatásának tervezése, az ezzel kapcsolatos tervek és intézkedések kidolgozása.

- A Magyar Honvédség készenléte fenntartása, fokozása és mozgósítása logisztikai támogatási feladatainak, követelményeinek és szükségleteinek meghatározása, részvétel a végrehajtásra kerülő ellenőrzésekben, valamint a tapasztalatok elemzésében.

- A hazai, a nemzetközi két- és többoldalú, valamint a NATO-gyakorlatok logisztikai feladatainak szervezése és koordinálása, részvétel a Magyar Honvédség fejlesztési koncepciójának kialakításában, a haderő korszerűsítésére vonatkozó fejlesztési tervek előkészítésében, a javaslatok kidolgozásában.

- A Magyar Honvédség tevékenységét meghatározó jogszabályok és belső rendelkezések tervezeteinek szakvéleményezése, a logisztikai fejezetek kidolgozása.

- Az általános logisztikai NATO-dokumentumokkal kapcsolatos nemzeti álláspont kidolgozása, a logisztikai NATO-szabványok (STANAG) véleményezése, ratifikációra való előkészítése. A Magyar Honvédség képviselője a NATO Logisztikai Vezetők Értekezletén (SNLC), a NATO Logisztikai Törzstalálkozón (LSM), a NATO Mozgatási és Szállítási Tanácsadó Csoportban (MAG), a NATO logisztikai jelentések munkacsoportban (LOGREP). A logisztikai tiszt, tiszthelyettes képzés MH szintű követelményeinek meghatározása, együttműködés a minisztériumi szervekkel, az alárendelt szervezetekkel és a Magyar Honvédség katonai szervezeteivel.

- Részvétel a logisztikai képzés fejlesztésére vonatkozó elgondolások kialakításában, a polgári felsőoktatásban végzettek átvételének, katonai, szakmai felkészítési követelmények meghatározásában.

- A szakterületnek megfelelő tudományos kutatómunka végzése, részvétel a Magyar Logisztikai Társaság, a Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetsége és más szakterülettel kapcsolatos kutatóműhelyek munkájában. Folyamatos együttműködés fenntartása a NATO parancsnokságok, a békepartnerségi (PfP) és a szomszédos országok logisztikai szervezeteivel, a HVK törzskari blokkjaival, a HM főosztályaival, háttérintézményeivel, illetve az alárendelt szervezetekkel.

A HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség az előzőekben felsorolt fő feladataiból világosan kivehető, hogy a Magyar Honvédség felső szintű logisztikai vezető szerveként funkcionál az egyszemélyi parancsnoki vezetési rendszerben.

A kormány 2204/2001. (VIII. 8.) határozata (a Magyar Honvédség irányításának és felső szintű vezetésének rendjét tartalmazza) értelmében a HM HVK logisztikai csoportfőnök feladatkörébe utalt kérdésekben - amelyeket a csoportfőnökség feladatrendszere tartalmaz - *az MH szakmai előjárói jogkörrel van felruházva*. A logisztikai csoportfőnök, mint szakmai előjáró az egyszemélyi felelős vezetésrendjére való tekintettel, szakterületén normatív, illetve egyedi intézkedéseket ad ki a szakmai tevékenység végrehajtásával kapcsolatban, feladatkörébe tartozó információkat ad és kér, jogszabályokat és döntéseket készít elő, véleményezési jogkört gyakorol, ellenőrzi az alárendelt szakmai szervezetek tevékenységét, dönt a végrehajtás során felmerülő vitás kérdésekben, illetőleg állásfoglalása kiadásával biztosítja a szakmai feladatok egyöntetű végrehajtását.

1997. szeptemberétől az MH Anyagi-technikai Főcsoportfőnökség átalakításával, amelynek eredményeként megalakult a HVK blokkyszerű felépítésében a HVK LFCSF-ség és a HVK közvetlen alárendeltségében a Haderőnemi Vezérkarok szintjén létrejött az MH Logisztikai Főigazgatóság, a logisztikai támogatás tervezési és végrehajtási funkciója szétvált. A logisztikai tervezési és végrehajtási funkció szétválásának eredményeként jelenleg az MH tevékenysége fogyasztói logisztikai támogatásának tervezése, szervezése és irányítása a HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség feladata, míg az MH logisztikai támogatásának végrehajtása az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság (MH ÖLTP) parancsnokának felelőssége.

A felső szintű logisztikai támogatás és vezetés jövője

A haderő-átalakítás eredményeként a kialakított szervezeti struktúrában a logisztikai vezetés két elkülönült együttműködő vonal mentén valósul meg. Vertikálisan kialakult egy tiszta parancsnoki vezetési vonal, amelyben a tervezés, koordináció, parancsnoki előkészítés és szakmai vezetés a katonai felső vezetés szintjén működő HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség és a középszintű vezetés szintjén működő, a parancsnokságok állományában szervezett logisztikai törzsek által valósul meg. A logisztikai támogatás végrehajtásának szakmai irányítása és vezetése a középszintű vezetés szintjén működő MH ÖLTP útján valósul meg, a különböző szinteken lévő logisztikai végrehajtó szervezetek működésével.

A 2000. év októberétől vizsgálva a logisztikai felső vezetés működési tapasztalatait, nyilvánvalóvá válik, hogy a HM HVK LCSF-ség felelősségi köréből hiányzik az MH fogyasztói logisztika gazdálkodási, erőforrás-elosztási funkciója, melyet jelenleg az MH ÖLTP szervezeti elemeként az MH Költségvetési Főnökség végez (középvezetési szinten az MH egészét érintőleg). A Honvéd Vezérkar főnök gazdálkodási és erőforrás elosztási jogkörének gyakorlásához a J-4 nem rendelkezik szervezettel, így a vezérkar főnök gazdálkodási felelőssége az MH ÖLTP-n keresztül érvényesül.

Az MH fogyasztói logisztikai rendszerének szakmai tervezési, szervezési és vezetési funkciójának teljesítésében a HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség jelenlegi szervezeti struktúrája nem elégséges, hiszen hiányzik az ellátás-üzembenn tartás, mozgatás-szállítás és gazdálkodás, fogadó nemzeti támogatást tervező, szervező és vezető szervezete.

A szakmai vezetési funkció teljesítéséhez nyilvánvalóvá vált, hogy a HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség jelenlegi belső struktúrája átalakításra, illetve kiegészítésre szorul. A működési feltételek maradéktalan teljesítéséhez - hadművelleti tervező, ellátási-üzembenn tartási, gazdálkodási, stratégiai mozgatási-szállítási, illetve fogadó nemzeti támogatást tervező szakállomány kialakítása szükséges. Az így kialakított J-4 szakmailag megalapozottabban biztosítaná a Honvéd Vezérkar főnök döntéseinek logisztikai előkészítését, a "B" és "M" vezetés közelítését, a Vezérkar főnök gazdálkodási felelősségének teljesítését és a felső vezetés szintjén jelentkező logisztikai feladatok tervezésének, szakmai számvevőtésekkel történő alátámasztásának, elemzésének és értékelésének, az MH fogyasztói logisztikai támogatásának teljes körű szakmai vezetését.

A feladatrendszerek és a működési modellekből levonható következtetések

A rendszerváltozástól eltelt időszakban (az integrált anyagi-technikai felső vezetés megalakulása óta) a rendszer működésében alapvető változtatás nem történt. A kezdeményezések ellenére (1995.) nem került végrehajtásra a teljes körű *"gazdasági"* integráció.

A logisztikai felső vezetés belső struktúrájában szervezeti változások történtek (alrendszerek beépítése, illetve más alárendeltségbe kerülése), a változtatások során *"felső diktátumra leosztott létszámok alapján"* csökkentek a létszámkeretek, azonban a feladatok nem, inkább nőttek. A logisztikai rendszer elvi működése nem változott.

A logisztikai gazdálkodás irányításának kritikus pontja a felső vezetés szintjén hiányzó szervezet szakmai és koordináló tevékenysége.

A jelenlegi rendszer alapvető jellemzője, hogy a termelői és fogyasztói logisztika feladatai elvekben jól elkülöníthetők. A HM szinten valósul meg a kutatás, fejlesztés, beszerzés, szabványosítás és a minőség biztosítása. Az MH, mint a fogyasztói logisztika oldala, feladatrendszere az átvételtől a felhasználásig terjed. Ez a feladatelosztás napjaink gyakorlatában még keveredik.

A fogyasztói logisztikai rendszer modernizációja

A HM HVK Logisztikai Csoportfőnökség megalakulását követő legmarkánsabb feladatát képezte az MH fogyasztói logisztikai rendszer átalakításának megkezdése.

A logisztikai rendszer modernizációjának alapvető feltétele a jelenlegi támogatási rendszer filozófiájának átalakítása, amelyben elsőbbséget élvez a hadműveleti prioritás, a logisztikai tervezési és végrehajtói funkciók különválasztása, erős központi támogatóképeség és erős direkt támogatói (csapatlogisztikai) képeség megteremtése, egyes logisztikai ellátási tevékenységek és szolgáltatások nemzetgazdaságból történő megvásárlása, a szakállomány képzési rendszerének átalakítása és az ahhoz kapcsolódó előmeneteli rend biztosítása.

A megkezdett logisztikai modernizáció négy alapvető súlyponti kérdés köré csoportosul, amelyben meghatározásra kerülnek a logisztikai támogatás szintjei, szervezeti struktúrája, a kapcsolódó feladatrendszerek, jog- és hatáskörök, a Magyar Honvédség küldetését biztosító új logisztikai képességek kialakítása, az új struktúrájú Logisztikai Műveleti Központok

létrehozása, a Magyar Honvédség anyagainak anyagosztályokba történő sorolása.

A logisztikai rendszer átalakításával 2003-tól fokozatosan megteremtődik és kiépül a logisztikai támogatás új szervezeti és strukturális rendszere, növekednek a csapattagozatban a logisztikai képességek, melyek magas fokú mobilitást, NATO-szabvány szerinti szállítási és anyagmozgatási technológiákat jelentenek. Létrejön a nemzeti támogató képességeket biztosító logisztikai szervezet, megteremtődnek a befogadó nemzeti támogatás katonai logisztikai feladatait végrehajtó szervezeti és működési feltételek. Kialakul a hadi felszerelések (eszközök és anyagok) új osztályba sorolási rendje, létrejön az MH új készletképzési és készletlépcsőzési rendszere.

A technikai fejlesztési programokkal összhangban kialakul az MH új technikai kiszolgálási rendszere, korszerűsödik a logisztikai támogató szervezetek eszközparkja. Megteremtődik a feltétele egy korszerűbb technológiájú központi ellátóbázis kialakításának.

A Magyar Honvédségen belül a fogyasztói logisztikai funkció megvalósítására négy logisztikai támogatási szint kerül kialakításra. Ebből három harcászati szinten, egy pedig hadműveleti szinten valósul meg. A csapattagozatban létrehozott három logisztikai szint együttesen biztosítja azt a támogató képességet, amely a dandár önálló műveleteihez hét közepes intenzitású harci napra szükséges.

Hadműveleti szinten megszűnnek a logisztikai és támogató ezredek, a központi tagozatban kialakításra kerül egy összhaderőnemi logisztikai dandár, amely biztosítja a hadműveleti tagozat megerősítő logisztikai támogatását.

A fogyasztói logisztikai támogató rendszer béke- és minősített időszakos működési rendje közeledik egymáshoz, így az egycsatornás kéttagozatos (központ csapat) ellátási elv érvényesül.

A logisztikai támogató rendszer csapat- és központi szint súlyozásával rugalmassá és alkalmazkodóképessé válik, ami biztosítja dandár szinten a teljes körű logisztikai autonómiát, központi szinten pedig meg-

felelő tartalékot és kapacitást a csapatok megerősítő támogatására, miközben bővül a nemzetgazdasági erőforrások mind teljesebb bevonásának lehetősége.

A logisztikai modernizáció részeként a 2001. évben csapatszinten létrehozásra kerültek a Logisztikai Műveleti Központok, kidolgozásra kerül a részletes logisztikai modernizációs terv, mely alapján megkezdődik az anyagok anyagosztályba történő sorolása, a készletképzés és lépcsőzés új elvi alapokra történő helyezése, a csapatszintű logisztikai rendszer modellezése, hadműveleti szinten a haderőnemi parancsnokságokba szervezett Logisztikai Műveleti Központok kialakítása.

AZ MH ÖSSZHADERŐNEMI LOGISZTIKAI ÉS TÁMOGATÓ PARANCSNOKSÁG (MH ÖLTP) MEGALAKULÁSA, FELADATRENDSZERE, AZ ÁTALAKÍTÁSI ELKÉPZELÉSEK

Bakó Antal¹

Előszó

A Hadtudományi Lexikont felütve a katonai logisztika címszó alatt igen hosszú definíció található, ráadásul nem is egy. Ismerteti a fogalom történelmi előzményeit, és olvasható a meghatározás szűkebb és szélesebb értelemben. Megtudhatjuk, hogy *"a katonai logisztika értelmezésében - és ennek megfelelően a logisztika szervezeti és működési rendjében - ma az egyes nyugati hadseregek, sőt az egyes hadseregek haderőnemei között jelentős eltérések vannak. A fogalom értelmezése a Magyar Honvédségnél sem tekinthető véglegesnek, egyes megfogalmazások a szélesebb (anyagig-technikai biztosítás, építés-elhelyezési biztosítás, pénzügyi biztosítás, egészségügyi biztosítás, valamint humán-erőforrás gazdálkodás), mások a szűkebb értelmezésére utalnak."*

Ezzel a bevezetővel nem az volt a szándékom, hogy új információval szolgáljak a Katonai Logisztika folyóirat olvasói, illetve a katonai logisztikával már hosszú ideje tudományos szinten foglalkozók számára.

Egy kérdéssort kívántam ezzel elindítani. Milyennek is kell lennie a Magyar Honvédség logisztikai rendszerének, hogy megfeleljen a definíciónak? Milyen területeket kell átfognia? Milyen szervezeti elemekből kell állnia? Hogyan kell működnie? Milyen lesz a jelenleg kidolgozás alatt álló modernizált logisztikai rendszer?

Azt gondolom, bármilyen is lesz, a lexikon meghatározásának biztosan meg fog felelni. Ami ennél talán fontosabb, hogy azoknak a követelményeknek, feladatoknak tudjon megfelelni, amelyeket a Magyar Honvédséggel szemben támasztanak, hogy képes legyen a logisztikai rendszer azokat minden körülmények között gazdaságosan, magas minőségi színvonalon biztosítani.

1. Bakó Antal mk. ezredes, az MH ÖLTP Parancsnoki iroda, irodavezető.

1. A logisztikai területen történt változások az elmúlt évtizedekben

A jelenleg még aktív állományúak már átélhették a katonai logisztika egyes területeinek jó néhány változását. 1984-ben a mai haditechnikai ágazatok egy részének integrációjából alakultak meg a vezetés minden szintjén a fegyverzet-technikai szolgálatok. 1990-ben a hadtáp és a fegyverzet-technikai területek integrációjából megalakult az anyagi-technikai szolgálat. A 90-es évek első felében további szolgálati ágak (repülő-műszaki, elhelyezés) integrálódtak az anyagi-technikai szolgálatba, míg mások később kiváltak.

A legutóbbi változásokat 1997-ben és 2000-ben már a fiatalabbak is átélték. Előbb megosztott hatáskörökkel kettévált a logisztikai rendszer felső szintű vezetése, majd a következő átalakításnál három felső szintű logisztikai vezető szervezet alakult. Ezekkel párhuzamosan a haderőnemi szervezeteknél és csapatszinten is változások történtek.

Aki nem ebben a rendszerben él azt gondolhatná, hogy ezek a változások alapvetően csak a vezetési rendszert, a törzseket érintették és a javító tiszthelyettes vagy a raktáros ebből mit sem érzékelt. Hiszen neki ugyanúgy kellett javítania vagy az anyagot kiadnia, mint tizenöt-húsz évvel ezelőtt. Ez messze nem így van. Akkor nem olvashattuk volna az elmúlt évtizedben szinte minden éves beszámolóban, hogy a csapatoknál egyre csökkent a szakállomány létszáma, évről-évre nő a magasan képzett, tapasztalt tisztek, tiszthelyettesek, polgári állomány kiáramlása.

Ma ismét a Magyar Honvédség minőségi átalakításának és modernizációjának vagyunk részesei. A kormány által 1999-ben elrendelt stratégiai felülvizsgálat eredményei rámutattak a meglévő hiányosságokra, és egyben meghatározták a Magyar Honvédségnél szükségszerűen végrehajtandó átalakítás feladatokat.

Az a szándék, hogy korszerűbb, jobban finanszírozható haderővel rendelkezünk, komolyan érinti a védelmi tárca logisztikai szervezeteit is. Ezen a területen a haderő-átalakítás a létszámcsökkentésen, a raktárak és ellátó bázisok megszüntetésén, áttelepítésén kívül azt is jelenti, hogy egy

új, NATO-mintára kiépülő struktúrát (bár a lexikon szerint is jelentős eltérések vannak az egyes országok között) kell létrehozni, amely gyökeresen átalakítja a honvédelmi ágazat logisztikai vezetési, tervezési, ellátási és erőforrás-gazdálkodási rendszerét.

Úgy gondolom nem csak a NATO-tagság tette szükségessé a logisztikai rendszer átalakítását, hiszen több NATO-tagországnál is tapasztalhatunk hasonló folyamatokat (pl. Nagy-Britannia, Németország, Belgium). A megváltozott körülmények, feladatok kényszerítették ki a változtatásokat. NATO tagságunk csak elősegítette annak a folyamatnak a felgyorsítását, melyre évek óta oly nagy volt a kényszer, modernizálni a Magyar Honvédség csapatainak ellátási, biztosítási rendszerét, hogy az megfeleljen a korszerű hadseregekkel szemben támasztott követelményeknek.

A logisztikai rendszer talán egyik legnagyobb átalakulását éli napjainkban. 2000 őszén a logisztikát két fő területre, a termelői és a fogyasztói logisztikára osztották. Ez a döntés alapvetően a korábbi HVK Logisztikai Főcsoportfőnökség és az MH Logisztikai Főigazgatóság új szervezeti struktúráját, feladatrendszerét alakította át jelentős mértékben, ugyanakkor igen nagy személyi mozgásokat is előidézett a szakma területén.

A korábbi, meglévő, a termelői logisztika területéhez tartozó HM hivatalok mellett megalakult egy új, meghatározó jelentőségű logisztikai szervezet, a **HM Gazdasági Tervező Hivatal**. A fogyasztói logisztika területén, mint felső szintű logisztikai vezető szervezetek, a **HVK Logisztikai Csoportfőnökség** átalakult, az MH LFI jogutódaként pedig megalakult az **MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság**.

2. Az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság megalakítása, szervezeti felépítése, feladatrendszere

A Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság (továbbiakban MH ÖLTP) a jogelőd MH Logisztikai Főigazgatóságtól mind szervezeti struktúráját, mind feladatrendszerét

illetően jelentősen eltér. A szervezet nevében a "logisztikai és támogató" megnevezés igen komoly tartalmat takar.

A Magyar Honvédség katonai szervezetei, továbbá a Honvédelmi Minisztérium közvetlen szervezetei üzemeltetési, ellátási, elhelyezési és közlekedési - a fogyasztói logisztika körébe tartozó - biztosítási feladatainak tervezése, szervezése és a végrehajtás irányítása béke időszakban, háborús időszakban az egészségügyi biztosítással kiegészítve. Az MH felsőszintű vezető szervei és csapatai béke és minősített időszaki támogatási feladatainak tervezése, szervezése és a végrehajtás irányítása. A szolgálati alárendeltségébe tartozó katonai szervezetek közvetlen vezetése.

Költségvetési gazdálkodó irányító hatásköre a szervezetébe és alárendeltségébe tartozókon túl kiterjed az MH kijelölt felsőszintű gazdálkodó szervezeteire és az önálló MH szintű parancsnokságokra.

Az MH ÖLTP a Honvéd Vezérkar főnök közvetlen szolgálati alárendeltségében hajtja végre feladatait.

A parancsnokság létszáma az átszervezés során 8 fővel (250 főről 258 főre) növekedett, ami nincs arányban a parancsnokság speciális feladatrendszerével, valamint az átruházott új feladatokkal.

Az átszervezéskor új logisztikai területek kerültek a parancsnokság feladatkörébe: *állandó híradás; kiképzés-technika; térképészet; szoftver; humánanyag.*

A következő támogató funkciók jelentek meg a feladatrendszerben: meteorológiai biztosítás; tűzszerész, aknakutató, hadihajós feladatok; szabályzat kiadás, központi nyomda; vezetésbiztosítás.

Az átalakítás során a parancsnokság kiegészült az **MH Létesítmény Főnökséggel**, megalakultak a **Kiképzéstechnikai**, a **Humán anyagi**, a **Térképészeti anyagi- és a Gyógyító alosztályok**, valamint a **Parancsnoki iroda**. Csökkent a létszáma a korábbi MH Katonai Elhelyezési Főnökségnek, melynek feladata a Magyar Honvédség elhelyezési követelményrendszerének kidolgozása, az MH elhelyezési szolgálatainak szakmai irányítása, illetve a parancsnokság alárendelt alakulatai elhelyezési szolgálatainak vezetése.

A haderő-átalakítás egyik leglényegesebb feladata volt az integrált ellátó központok kialakítása (**MH Harcanyag Ellátó Központ, MH Haditechnikai Ellátó Központ, MH Hadtápanyag Ellátó Központ**). Az ágazati ellátást folytató szervezetek összevonása során ágazatcsoportos ellátó központok alakultak ki, magukba integrálva több szakághoz tartozó - és az új ellátási ágakkal kiegészült - logisztikai támogatási feladatokat.

Az MH ÖLTP alárendeltségébe több új hadrendi elem került beintegrálásra. Az **MH 40. Galga Vezetésbiztosító ezred**, az **MH Központi Anyagraktár és Javítóüzem**, az **MH Szabályzatkiadó Intézet és Központi Nyomda**, az **MH Térképész Szolgálat**, **MH Meteorológiai Szolgálat**, az **MH 1. Honvéd Tűzszerész és Aknakutató Zászlóalj**, amely a hadihajós alosztály beintegrálódásával az **MH 1. Honvéd Aknakutató és Hadihajós ezreddé** alakult. Új szervezetként került megalakításra az **MH Főhírközpont** és az **MH 15. Esze Tamás Híradó Ezred**, valamint az **MH Híradó Szertár** állományából, nagytarcsai helyőrséggel, az **MH Híradó Parancsnokság**.

Önálló hadrendi elemként megalakításra került az **MH Légijármű Javítóüzem**.

A parancsnokság főbb feladatai:

- A Magyar Honvédség katonai szervezetei és - a honvédelmi miniszter felhatalmazása alapján - a HM közvetlen szervezetek (hivatalok és intézmények) logisztikai biztosításának tervezése, szervezése és a végrehajtás irányítása, az ezzel kapcsolatos központi belső rendelkezések kidolgozása, a HM és HVKF részére történő felterjesztése, illetve a hatáskörbe tartozók kiadása.

- A HM-HVK, valamint az MH szervezetei béke és minősített időszak támogatási feladatai irányítása és végzése a vezetésbiztosítás, térképészeti és meteorológiai biztosítás, valamint nyomdai szolgáltatás és szabályzatkiadás területén.

- A HM-HVK igénye szerint részvétel az MH minősített időszak alkalmazási terveinek kidolgozásában, amely során elkészíti az MH alkal-

mazásának központi logisztikai és támogatási terveit, számvetéseit, valamint a parancsnokság és szolgálati alárendeltjei mozgósítási, háborús alkalmazási terveit.

- Összeállítja az MH csapatai és szervei "M" anyagi-technikai harcérték jelentését, elvégzi az "M" helyzetjelentések feldolgozását, összeállítását, értékelését és elemzését.

- Részt vesz a NATO műveletekben és a békemissziókban tevékenykedő magyar erők logisztikai biztosítása és támogatási feladatai tervezésében, ellenőrzésében, továbbá végzi a Nemzeti Támogatás központi logisztikai tagozatot érintő feladatainak tervezését, szervezését és a végrehajtás irányítását.

- Részt vesz az MH katasztrófavédelmi tevékenységében, önállóan katasztrófa elhárítási operatív csoportot működtet, végzi a radioaktív és veszélyes anyagok MH szintű felügyeletét, az Automata Mérés - Adatgyűjtő Rendszer (továbbiakban: AMAR) és a vegyi szakértői tevékenységet igénylő helyzetekre létrehozott (továbbiakban: HAVARIA) rendszerek működtetésének szakmai irányítását.

- A költségvetés tervezésére vonatkozó intézkedések alapján kidolgozza az MH ÖLTP felsőszintű gazdálkodó anyagnemfelelős ágazatok központi költségvetési javaslatait (változatait), valamint az alárendeltségébe tartozó katonai szervezetek éves csapatköltségvetésének összesített tervjavaslatait. A tervjavaslatok jóváhagyását követően elvégzi az éves anyagi-, pénzügyi keretek meghatározását, szakterületén koordinálja a költségvetési gazdálkodást, összeállítja a meghatározott költségvetési beszámolókat.

- Ellenőrzi, elemzi és értékeli a parancsnokság és alárendeltjei gazdálkodási tevékenységét, információkat szolgáltat ezek helyzetéről és javaslatokat tesz a gazdálkodási rendszer fejlesztésére, az erőforrások optimális és hatékony felhasználására. Jogosult a szakmai irányítása alá tartozó területeken az MH katonai szervezeteinél és HM közvetlen szervezeteknél szakmai ellenőrzéseket végrehajtani.

- Részt vesz a központosított és központi közbeszerzésekre, valamint a közbeszerzésekről szóló 1995. évi XL. törvényben előírt vagyontárgyakra, immateriális javakra és szolgáltatásokra vonatkozó követelmények kidolgozásában, együttműködik a honvédelmi tárca beszerzéseinek előkészítésére és bonyolítására alakított programirodákkal.

- Részt vesz a HM fejezet logisztikai információs rendszere kidolgozásában, az eszköz- és készlet analitikus nyilvántartási és más adatfeldolgozási, szolgáltatási követelmények meghatározásában.

- Meghatározza a készlet-, és raktárgazdálkodás, a tárolás, és felhasználás szabályait és követelményeit. Közreműködik a termékazonosítás feladatainak végzésében.

- Kidolgozza és a változások alapján aktualizálja - az egész HM tárcára kiterjedően - a logisztikai utaltsági rendet.

- Részt vesz a normák, normatívák kidolgozásában, illetve a normatív rendszer karbantartásában.

- Kidolgozza a HM tárca egészére kiterjedően a technikai eszközök üzemeltetésének, üzemeltetésének, technikai állapota ellenőrzésének és értékelésének általános követelményeit, meghatározza az ezekkel kapcsolatos ágazati, szakmai szabályokat.

- Közreműködik az MH új technikai eszközei rendszerbe állítási, átfejezési javaslatának, illetve a beszerzési, rendszeresítési és rendszerből való kivonási tervei szakmai követelményeinek kidolgozásában, a csapatpróbák lefolytatásának irányításában, a tapasztalatok feldolgozásában. Részt vesz az MH haditechnikai kutatási és fejlesztési programok kidolgozásában.

- Javaslatot tesz az MH személyi állománya ellátási normáira és a haditechnikai eszközök fogyasztási normáira vonatkozó felsőszintű szabályozásokra.

- Végzi a HM Ingatlankezelési Hivatallal együttműködve az MH katonai szervezetei elhelyezési biztosításának tervezését és szervezését.

- Tervezi, szervezi az MH vasúti-, közúti-, vízi-, és légi szállítási feladatait, az MH kezelésű közlekedési létesítmények üzemeltetését, fenntartását, kidolgozza a HM-HVK részére az ország közlekedési rendszere honvédelmi érdekű felkészítésének szakmai követelményeit, meghatározza a szállítást, az anyagmozgatás és rakodásgépesítés szabályait. Irányítja a szövetségi kötelezettségekből adódó - a Szövetséges Felvonulási és Mozgató Rendszer (továbbiakban: ADAMS) körébe tartozó - nemzeti feladatok tervezését, szervezését és végrehajtását.

- Kidolgozza a katonai tanintézeti képzés, a továbbképzés, a sor-, szerződéses - és tartalékos parancsnoki képzés hatáskörébe tartozó szakmai követelményeit.

- Kapcsolatot tart - a honvédelmi miniszter rendelkezései és a Magyar Honvédség parancsnoka, vezérkari főnök követelményei szerint - a NATO szakmai szerveivel és végzi a nemzetközi katonai együttműködés szakmai feladatait.

- Részt vesz a DPQ és az FP okmányok szakmai fejezetei kidolgozásában.

- Együttműködik a HM-tárca termelői logisztikai feladatai biztosítását végző szervezeteivel.

- Végzi a parancsnokság titokvédelmi és rejtjelfelügyeleti tevékenységét.

- Ellátja a parancsnokság és alárendelt szervezetei környezet-, munka- és tűzbiztonsági tevékenységének szakirányítását, szervezését, ellenőrzését.

3. A logisztikai rendszer további átalakítása

A kialakított fogyasztói logisztikai rendszer még nem végleges. Jelenleg folyik egy korszerűbb, a magasabb követelményeknek jobban megfelelő rendszer kialakításának előkészítése. További integrálással csökken a jelenlegi logisztikai szervezetek száma, modernebbé válik a támogatási rendszer és a csapatlogisztika. Létrehozásra kerül az a központi elem is, amely biztosítja a Magyar Honvédség gyors és zavartalan nemzeti támogatását a NATO érdekkörzetén belül és a békefenntartó műveletek során.

Ez az átalakítás természetesen érinti az MH ÖLTP-t is. Az eddigi működési tapasztalatok, illetve a NATO kompatibilissá tétel szükségessé teszi a további, igen komoly belső strukturális átalakítást. Egyes szervezeti elemek (pl. **Logisztikai Műveleti Központ**) a hasonló vezetési struktúra miatt meg fognak jelenni a haderónemi parancsnokságok vezetési szintjein is.

Az MH ÖLTP új (tervezett) szervezeti elemei:

- Törzskari szervek (Blokkok);
- Összhaderónemi Logisztikai Műveleti Központ (az MH szolgálati ágak funkcionális csoportosítása);
- Végrehajtó szervezetek.

A Logisztikai Műveleti Központ feladatstruktúrája:

- Műveleti tervezés;
- Üzembentartás;
- Ellátás;
- Elhelyezés;
- Gazdálkodás;
- Mozgatás és szállítás.

Az MH ÖLTP logisztikai végrehajtó szervezetei (tervezet):

- Összhaderőnemi Logisztikai Dandár (új elem),
- Szárazföldi Javítózászlóalj (új elem),
- Haditechnikai Ellátó Központ,
- Harcanyag Ellátó Központ,
- Hadtápanyag Ellátó Központ,
- Katonai Közlekedési Központ,
- Légijármű Javító Üzem.

A rövid ismertetővel az volt a célom, hogy bemutassam a logisztika más területein tevékenykedők, illetve a katonai logisztika iránt érdeklődők számára, mit is takar a hosszú megnevezés, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság.

Az elmúlt évtizedek változásainak említésekor nem tértem ki azok okaira. Azonban tudni kell, hogy a szervezeti átalakítások soha nem voltak öncélúak. A szándék mindig egy tökéletesebb, a feladatokhoz jobban alkalmazkodó, gazdaságosabban üzemeltethető fegyverzet-technikai, anyagi-technikai, logisztikai rendszer kialakítása volt. Az egyes lépések megtételénél a döntéshozók mindig keresték azokat a területeket, amelyeket integrálni lehet az egyes részterületekből. Így csökkentek a párhuzamosságok, rugalmasabbá vált a biztosítási rendszer. A kérdés azonban mindig ott volt, hogy a következő lépéssel meddig lehet elmenni az egyes területek összevonásában. Hol van az a határ, ahol a korábbi szűkebb szakági területek már sérthetelenek.

Azt gondolom a logisztikával mélyebben foglalkozók már tudják a következő lépéseket, mint a jó sakkozók. Azonban az egyes lépések megtételében benne van a kockázat is. Talán ez az egyik terület, amelyik mindig úgy alakul át, hogy közben végzi a napi biztosítás nem könnyű feladatait. Egy nem megfelelő változtatás működési zavarokat okozhat.

Nem lehet hetekre, hónapokra bezárni és szépen felújítva újból működésbe hozni. A következő lépések között ott vannak a polgári szféra nagyobb mértékű bevonása a szolgáltatásokba, a funkcionális szervezetek kialakítása és sorolhatnánk tovább. Egyenlőre a Magyar Honvédség logisztikai biztosítási rendszerében eddig jutottunk, úgy, hogy közben folyamatosan biztosítottuk a Magyar Honvédség működőképességét.

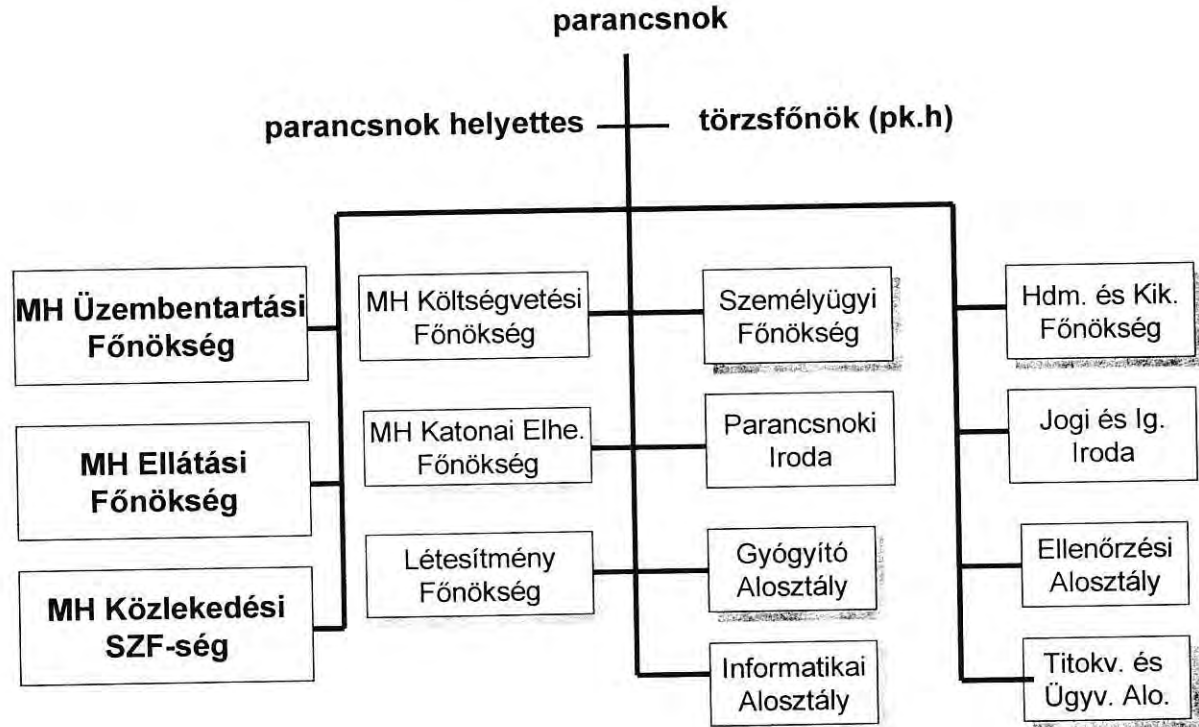
Vázlatok:

1. Az MH ÖLTP szervezeti struktúrája.
2. Az MH Üzembentartási főnökség szervezeti struktúrája.
3. Az MH Ellátási Főnökség szervezeti struktúrája.
4. Az MH ÖLTP alárendelt katonai szervezetei.

Felhasznált irodalom:

1. Hadtudományi Lexikon - Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest 1995.
2. Az MH ÖLTP Szervezeti és Működési Szabályzata.
3. Az MH ÖLTP parancsnok szóbeli jelentése a parancsnokság 2001. évi tevékenységéről (jelentés a Honvéd Vezérkar főnöknek).
4. Honvédelem 2000-2001 (kiadvány).

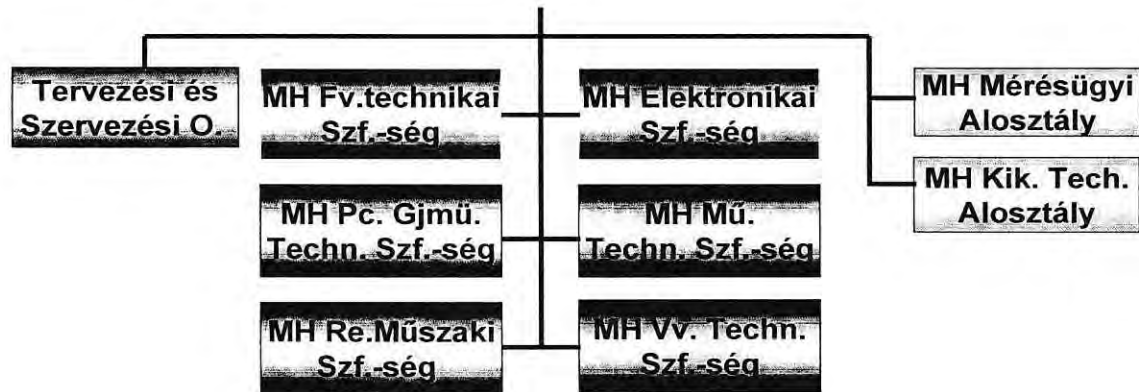
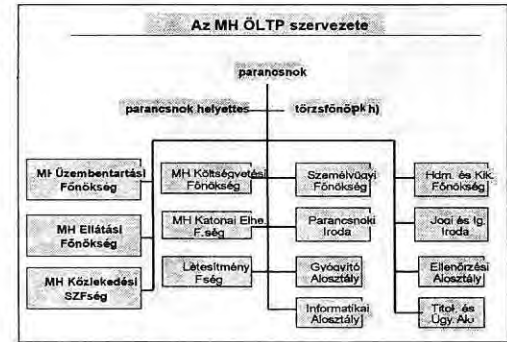
Az MH ÖLTP szervezete

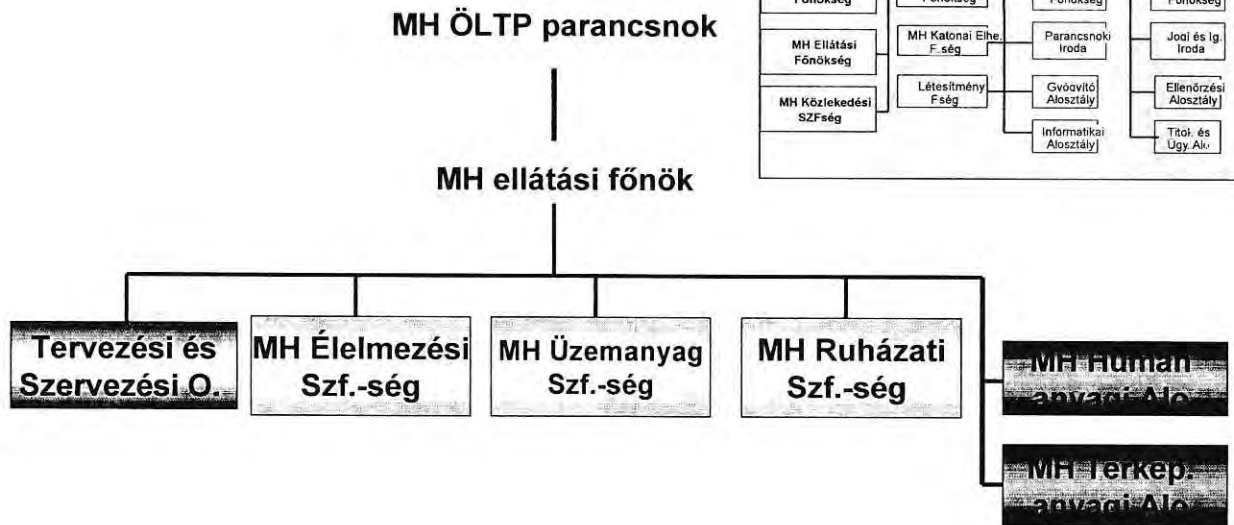
Az MH Üzembentartási Főnökség szervezete

MH ÖLTP parancsnok

MH üzembentartási főnök

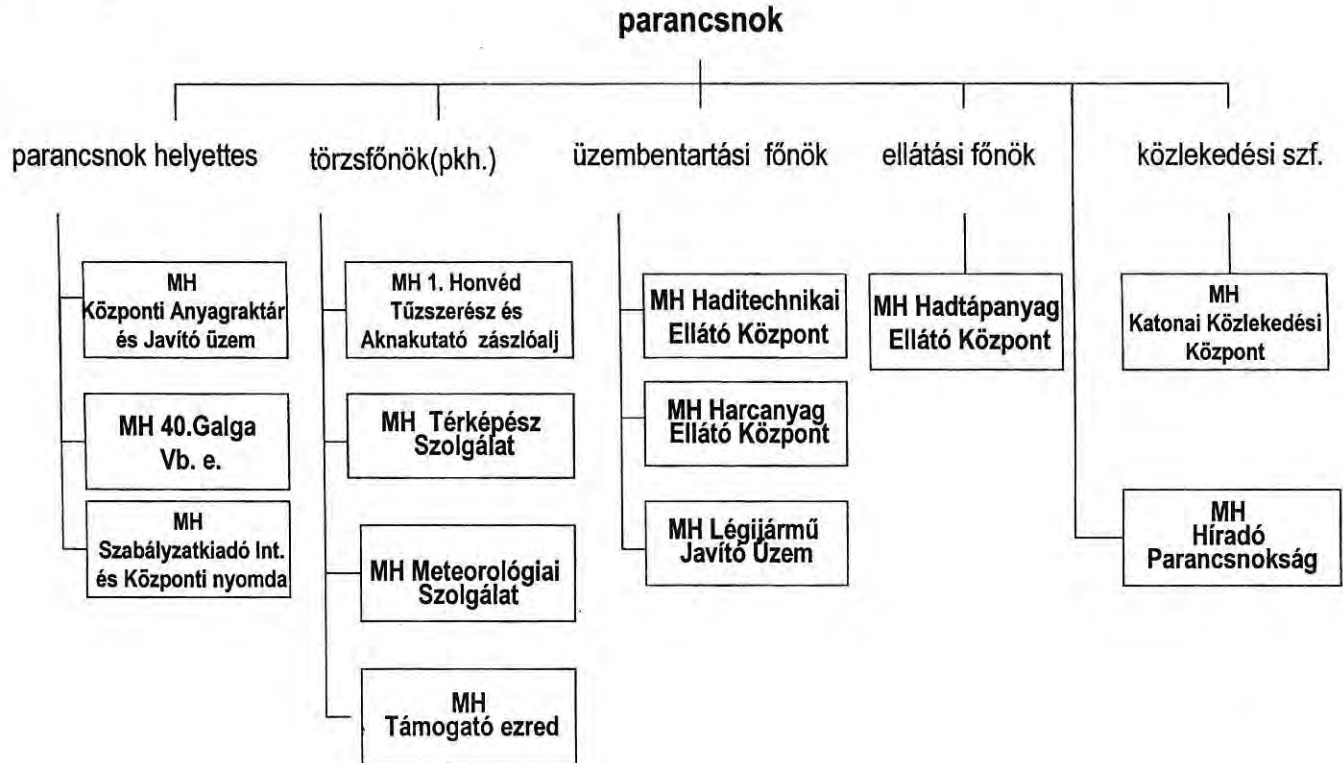

Az MH Ellátási Főnökség szervezete

Az MH ÖLTP alárendelt szervezetek vezetési rendje

INFORMATIKA AZ AUTOMATIKUS TERMÉKAZONOSÍTÁSBAN

Berzsenyi Péter¹

Tanulmányomban szeretném megvilágítani, hogy milyen követelményeket támasztunk az informatikai rendszerekkel szemben, hogyan használják az informatikát az automatikus termékazonosításban, és ugyanakkor kísérletet teszek az ott használt információk körülírására. Be szeretném mutatni, hogy milyen területeken lehet alkalmazni az automatikus azonosítást és hogy milyen előnyökkel jár ez. Fontos az is, hogy miként és mikor térül meg a befektetés. Táblázatba foglalva bemutatom, milyen előnyei és hátrányai vannak a különböző automatikus azonosító rendszereknek. Következtetéseket szeretnék levonni a jelenlegi termékazonosító rendszerrel kapcsolatban.

1. Követelmények az informatikai rendszerekkel szemben

Az informatikát korábban más rendezőelvek alapján csoportosították, így egészségügyi informatikáról, belügyi informatikáról, honvédségi informatikáról stb. beszéltek. *A jelenleg kialakult felosztás három fontos alkalmazási területet követ, melyek a következők:*

- 1. Rendszerek (szervezetek) építése, működtetése, fejlesztése.**
- 2. Vezetés támogatása.**
- 3. Információ biztosítása.**

Az első az informatika alkalmazási területei közül a legfiatalabb. Nem is olyan régen, az informatika születése után ismerték fel a kutatók, hogy a rendszereket és a szervezeteket építeni, működtetni és fejleszteni kell, méghozzá informatikai nézőpontból! Egy új szervezeti struktúra létrehozásakor vizsgálni kell, hogy ki, kinek, milyen adatszolgáltatással tartozik. Ez milyen informatikai hálózatot igényel, hogy lehet ezt kiépíteni, üzemeltetni, fejleszteni.

1. Berzsenyi Péter mk. százados, DFN-2 ZMNE Logisztikai tanszék doktorandusz.

A második területről elmondható, hogy talán a legfontosabb terület, mind a polgári, mind a honvédségi szférában, hiszen a vezetés segítségével érjük el a kitűzött célokat. A vezetés folyamatosan felhasználja az információkat, azok alapján módosítja az elérendő részcélokat és azok elérési útjait. Ebben nyújt nekünk segítséget egy azonosító rendszer, mely nélkül nem tudjuk pontosan, hol mennyi és milyen anyaggal rendelkezünk. Belátható, hogy ezek nélkül nem lehet megalapozott döntést hozni. Sajnos, napjainkban a honvédség is szenved ettől a problémától, hiszen sokszor nem tudjuk még egy dandáron belül sem megmondani, miből mennyi van és hol. Akkor ez a gond a teljes honvédségre vetítve még nagyobb.

Az információ biztosítása pedig a legegyszerűbb, de legszélesebb terület. Az információt lehet biztosítani papíron, telefonon, szóban, stb., de így az információ sérülhet, vagy éppen nem akkor kapjuk meg, amikor szükség van rá. Gondoljunk csak egy légihelyzet-ábrázolásra tervtáblán, amikor a repülő eszköz adatait telefonon diktálják század - zászlóalj - dandár viszonylatban, mennyit torzul ez az információ és mikor ér oda, a döntési helyzetben levőhöz! *Másik példa:* sokak rémálmaiban megjelenő év végi leltár, amikor mindenki leltározik akár ért az adott szakághoz akár nem, felismeri az adott alkatrészt vagy sem. Mennyivel egyszerűbb és gyorsabb lenne egy hiteles kodifikáción alapuló vonalkódos rendszerrel az év végi leltár!

Azt hiszem, nem igényel külön bizonyítást, hogy ezek a területek egymással szerves kapcsolatban állnak és átfedik egymást.

Ha egy termékazonosító rendszert, mint informatikai rendszert vizsgálunk, a következő követelményeket támaszthatjuk a rendszerrel szemben.

Legyen ez a rendszer:

- célszerű;
- tervszerű;
- szervezett;
- hatékony.

A célszerűséget a rendeltetés határozza meg. Ez azt jelenti, hogy egy rendszer működése csak akkor célszerű, ha az rendeltetésszerűen működik. Azt például, hogy mi a rendeltetése egy rendszernek, a létrehozásakor kell rögzíteni. A termékazonosító rendszer célja és rendeltetése az, hogy az általa biztosított információk alapján a logisztikai folyamatok gyorsabbak, megbízhatóbbak legyenek. A jelenlegi termékazonosító rendszer ennek a célnak nem tud maradéktalanul megfelelni, hiszen duplikátumok léteznek benne, így az általa szolgáltatott információ nem megbízható. A céltételezés a legfontosabb lépés egy rendszer létrehozásakor. Cél - feladat - folyamat - szervezet, talán sokaknak ismert ez a sorrend a rendszerelméletből.

A tervszerűség akkor valósul meg, ha a követelményeknek - amelyeket a létrehozó, megrendelő támaszt - eleget tesz a rendszer működése. Egy termékazonosító rendszertől például joggal várható el a nagy biztonság az azonosításban (közel 100%). Jelenleg a HETK² alapú azonosítás esetében ez nem valósul meg³.

A szervezethez a feltételekhez viszonyítva mérhető. Akkor lehet egy rendszer jól szervezett, ha a működéséhez szükséges feltételek biztosítottak és fordítva. Ha a feltételek hiányoznak, akkor a rendszer működése nem lehet szervezett.

A Bundeswehr ESG (Központi és szárazföldi logisztikai tanulmány) által készített felmérés szerint: az informatikai rendszer alapján szolgáló számítógéppark 75 %-ban feltöltött és 50%-ban elavult⁴. (Ez azt jelenti, hogy az állománytáblák által előírt számítógépek 75 %-a van meg, és ezek fele nem felel meg a kor követelményeinek). A gépek, un. "*stand-alone*"⁵ gépek, tehát nincsenek hálózatban, az általuk tárolt adatokat máshol nem lehet felhasználni. Ezek csak a tárgyi feltételek, ha ehhez hozzávesszük, hogy a termékazonosító osztály (jelenleg kodifikációs osztály) munkatársainak száma négy-öt fő volt, azt hiszem érthető, miért írok a feltételek hiányáról!

2. HETK - Honvédségi Egységes Termékkód.

3. Egy központi felmérés tanulsága szerint a jelenleg élő HETK közül csak mintegy 18% helyes kód, 26% hibás, 27% nem létező, 29 % hiányzó kód. (Forrás: Pásztor István ezds. Előadás a ZMNE-n. 2000. 11. 28.

4. Vö: Az említett felmérés. IT csoport második jelentés p.38.

5. Stand-alone - mással kapcsolatban nem lévő.

A hatékonyságot vizsgálva elmondható, hogy a cél általában a minimális ráfordítással járó maximális eredmény. Azt hiszem, a jelenlegi honvédségi termékazonosító rendszer esetében, a működés semmiképpen nem nevezhető hatékonynak, hiszen a befektetett munka sem minimális, az eredmény pedig semmiképpen nem nevezhető maximálisnak.

A fentiekből következik, hogy a jelenlegi, honvédségben alkalmazott termékazonosító rendszer nem tesz eleget a célszerűség, tervszerűség, szervezettség és a hatékonyság követelményeinek.

Vizsgáljuk meg, milyen követelményeknek kell megfelelnie az információknak az (automatikus) termékazonosító rendszerben. ***Az információ álljon rendelkezésre:***

- a megfelelő helyen,
- a szükséges időben,
- a kívánt tartalomban,
- célszerű, könnyen kezelhető formában.

A kívánt tartalom sokszor azt jelenti, hogy származtatott adatokra van szükségünk és nem az egyenesen szolgáltatott adatokra, hanem az azokból következőre. Megjegyzem, ez a meghatározás kísértetiesen hasonlít a logisztika definíciójára, hiszen ott a megfelelő anyagot a megfelelő időben, mennyiségben, minőségben a kellő helyen, optimális ráfordítással kell a megrendelőnek átadni.

A honvédségi termékazonosító rendszer a korábban vele szemben támasztott követelményeknek sem tudott eleget tenni, de egy szövetségi keretek között működő honvédségnek már egyáltalán nem felel meg a rendszer által nyújtott információ, a NATO-nak pedig az adott információ értelmezhetetlen.

Vizsgáljuk meg, mit kell tenni az információval ezekben a rendszerekben! Ezeket az információkat gyűjteni, továbbítani, tárolni, feldolgozni kell és szolgáltatni az illetékesség figyelembevételével. Ez azt jelenti, hogy van, aki csak betekinthez a saját szintjének megfelelő adatokra és vannak, akik módosíthatják azokat. Lássuk, milyen információkról is van szó!

1. A termékinformációk csoportosítása

A termékről rendelkezésre álló információkat alapvetően két csoportra oszthatjuk:

- általános információkra;
- és egyedi információkra.

Mindkét fenti információ csoport tovább osztható mérhető és nem mérhető információkra. Az általános információk alapját azok az egyedi információk képezik, melyek bizonyos előre meghatározott tűréshatáron belül valamennyi terméknel azonosak. A szükséges és kevésbé szükséges termékinformációk meghatározása nem egyszerű feladat, bárhol húzzuk is meg a határt, valami kimaradhat, ami később szükségessé válhat, ezért célszerű az adaptív, rugalmas, szabadon bővíthető rendszerek alkalmazása. A felhasználó számára az egyezőség és különbözőség problémájának eldöntése sokkal egyszerűbb, ha ezt nem önmaga végzi, hanem - részben vagy teljesen - a gyártóra bízta. Amennyiben a gyártó rendelkezik a fenti kritériumnak megfelelő kodifikációs rendszerrel, akkor - ugyanazon gyártó termékeire vonatkozóan - az általa referenciaként megadott termékkódok azonossága vagy különbözősége egyértelműen eldöntheti az azonosság és különbözőség kérdését. Mindazokat az információkat, amelyek a fenti kritériumok alapján alkalmasak és szükségesek az egyezőség és különbözőség kérdésének eldöntésére, *elsődleges kodifikációs információknak* tekintjük.

Mindazokat az információkat, amelyek az egyezőség és különbözőség kérdésének eldöntésén túl az adott gazdálkodó szervezetben végbemenő folyamatok támogatásához szükségesek, és az adott termék valamennyi egyedére vonatkozóan, meghatározott tűréshatárok között általánosíthatók, *másodlagos kodifikációs információknak* tekintjük.

Mindazon információk, amelyek a fenti két kategóriába nem férnek bele, de az adott gazdálkodó szervezetben lejátszódó folyamatok támogatása érdekében szükség van, *kiegészítő* vagy *támogató információknak* tekintjük.

Végezetül azokat az információk, melyek sem az adott szervezetben lejátszódó folyamatok támogatásához, sem az egyezőség és különbözőség kérdésének eldöntéséhez nem szükségesek, *egyéb információknak* nevezük.

2. Az automatikus azonosítási módszerek

Az automatikus azonosítási módszerek alkalmazásának alapvető előnyei a következők:

- igen nagy biztonság az azonosításban (közel 100%);
- nagyfokú megbízhatóság;
- meggyorsítja a különféle feldolgozási (adminisztrációs, könyvelési, egyéb) folyamatokat;
- "real-time"⁶ információkat nyújt.

A Magyar Honvédségben alkalmazandó megoldást nem lehet egyértelműen meghatározni, mivel nincs egységesen alkalmazható eljárás. Mindig az adott problémakör határozza meg a választandó módszer fajtáját, természetesen a korábbi alkalmazásokra alapozottan. Végül is a módszerek alkalmazási területei kimeríthetetlenek. A lényeg az, hogy a felmerülő probléma megoldásán dolgozók tájékozottak legyenek a piac által nyújtott változatok lehetőségeit illetően.

A külföldi irodalmat tanulmányozva elmondható, hogy a jelenlegi fejlődési irányok azt mutatják, hogy a különféle módszerek egymás mellett alkalmazva, egymást kiegészítve jelennek meg. A termékazonosítás területén azonban megállapítható, hogy a vonalkódos rendszerek a legelterjedtebbek. A NATO ajánlás szerint a **Code 39 típusú vonalkód** az elfogadott.

6. real-time - valós idejű.

Az alkalmazás területeire, a fentiekre alapozottan ajánlás tehető. Ez a következő:

- az anyagellátási folyamatokban, a szűken vett termékazonosítás valamennyi területén a NATO Kodifikációs Rendszer által biztosított adat alapú vonalkód;
- konténerek azonosítására rádiófrekvenciás azonosítás;
- személyi és járműazonosító és beléptető rendszerekhez mágneskártya vagy rádiófrekvenciás jelzés;
- bizonylatok azonosítására OCR⁷ vagy vonalkód;
- őrzés-védelem, biztonsági rendszerekhez rádiófrekvenciás jelzés.

A Magyar Honvédség különböző területein a felsorolt eljárásokat és követelményeket figyelembe véve megalapozott automatikus azonosítási módszer alkalmazására további, a szakterületnek megfelelő speciális körülményeket is figyelembe vevő vizsgálat után kerülhet sor.

Egy rendszer kialakításakor az alkalmazandó azonosítási módszert alapvetően három tényező határozza meg:

- az alkalmazás körülményeinek megfelelő információhordozó, amely tartalmazza a kódot,
- az információ felvitelének technológiája, amely olyan fizikai változásokat idéz elő a hordozón, amely megtestesíti a megfelelő adatokat,
- egy megfelelő olvasó, amely alkalmas a fizikai változások érzékelésére és ezeknek adat formájában történő reprezentálására.

Az automatikus termékazonosítási módszerek elemzéséből kitűnik,

7. OCR - Optical Character Recognition - Optikai karakter felismerés.

lémákat a termékazonosítási tevékenység csak a felszínre hozza, nyilvánvalóvá teszi és jelzi a felhasználóknak.

Mint ahogy a vonalkódos módszer a legelterjedtebb, ezért a többi azonosítási módszert a vonalkódoshoz hasonlítva értékeljük.

Az automatikus azonosítási módszerek összehasonlítása

	Vonalkódos rendszer	
	Előnye	Hátránya
Optikai karakterfelismerés (OCR)	<ul style="list-style-type: none"> - nagy olvasási biztonság - a sérült kód többnyire olvasható - egyszerű eszközök - mobil olvasási lehetőség - egyszerű adattovábbítási módszerek - a távolsági leolvasás lehetősége - vizuálisan igen feltűnő 	<ul style="list-style-type: none"> - bonyolultabb kódelőállítás - azonos területen kisebb információsűrűség - esztétikailag esetleg hátrányos
Mágneskártya, Mágnescsik	<ul style="list-style-type: none"> - egyszerűen előállítható - rugalmas, esetleg távolról olvasható - feliratozható és szemmel követhető - kevésbé sérülékeny - olcsóbb - nagy darabszámban is gazdaságos - az azonosítóval integrálható 	<ul style="list-style-type: none"> - az információ szemmel nem olvasható - a tartalom nem változtatható
Rádiófrekvenciás jelzés (RF)	<ul style="list-style-type: none"> - egyszerűbb azonosító - olcsó és egyszerű olvasási módszerek - nincs engedélyezési eljárás 	<ul style="list-style-type: none"> - a leolvasáshoz rálátás szükséges - az információ szemmel nem látható - az információ nem módosítható

A fenti táblázatból is kitűnik, hogy minden módszernek meg van az előnye és a hátránya is. Mindig az adott feladatnál kell mérlegelnie a döntéshozónak, hogy melyik módszert választja.

3. Az automatikus azonosító rendszerek megtérülése

A korábban világszerte megvalósított azonosító rendszerek bizonyították számtalan előnyüket, ezek közül egy néhány:

- csökkentik az adatbeviteli költséget, és magas fokon biztosítják az adatok pontosságát,
- bérköltség megtakarítást eredményeznek,
- csökkentik a raktározás költségeit,
- javítják az ellenőrző és tervező munka feltételeit.

Vizsgáljuk meg, hogyan jelentkeznek ezek az előnyök! Ha veszünk egy konkrét alkalmazást, *az alábbi folyamatok figyelhetők meg:*

- **Beszerezés:** a beérkező anyagok és azok dokumentumai vonalkódosak, így azonnal ellenőrizhetők és a saját számítógépes hálózatba küldhetőek az adatok.
- **Raktár:** vonalkódos a termék és a helye is a raktárban, amely a leggazdaságosabb raktárgazdálkodás alapja. Gyorsul az ellátandó kiszolgálása, nincs *"elveszett"* áru, naprakész a leltár. Egy vonalkóddal támogatott EDI⁸ kapcsolat a szállító és az ellátott között minimálisra csökkenti a raktározás és a szállítás költségeit.

Raktári költségek - a csökkentett raktári készlet milyen megtakarításokat eredményez?

Létszám - csökkenthető az anyagmozgatással, nyilvántartással, adatbevitellel foglalkozók száma.

Irányítás - a rendszer biztosítja az érzékeny és problémás területek állandó megfigyelését, és támogatja a szükséges döntések meghozatalát.

8. EDI - Electronic Data Interchange - Elektronikus adatcsere.

A megtérülés - számítások azt mutatják⁹, hogy az automatikus azonosító rendszerek átlagosan egy éven belül megtérülnek a polgári vállalatirányításban.

A mi, honvédségi felhasználásunkban talán nemcsak azt kellene számolgatni, hány ember bocsátható el, vagy milyen vezetési szint hagyható ki, hanem az lenne a legfőbb eredmény és előny, hogy tudnánk, miből, mennyi és hol található! Külföldi, hadseregbeli alkalmazási tapasztalatok azt mutatják, hogy a vonalkódos és a rádiófrekvenciás rendszerek mindenképpen beváltják a hozzájuk fűzött reményeket. Azt általam kiemelt területeken kívül még számtalan helyen bizonyították létezésük fontosságát. Sajnos, jelen állapotában a honvédségi termékazonosító rendszer képtelen arra, hogy ellássa egy automatikus termékazonosító rendszer alapjául szolgáló adatbázis szerepét. Először, első lépésként a kodifikációs rendszert kellene helyrehozni vagy lecserélni, mert így csak - elnézést a szójátékért - **kodifikációs rendszer**. A csere után sem szabad a régi rendszert csak úgy kidobni, hiszen jelenleg a számviteli nyilvántartásunk alapjául szolgál. Az archiválást követően legalább öt évig meg kell őrizni, az adatok visszakereshetősége miatt. Így a régi és az új rendszereket egy ideig egymással párhuzamosan kell üzemeltetni.

Célszerűnek látom foglalkozni azzal is, hogy a NATO beszállítói címet elnyertek, igény szerint Code 39 típusú vonalkóddal lássák el termékeiket, termékeik alkatrészeit.

Szeretném felhívni a tisztelt olvasók figyelmét az EDI-re is, mely a polgári szférában és az Egyesült Nemzetekben Szervezetében is bizonyított már, a honvédségi alkalmazása azonban még várat magára.

9. Logisztika OMIKK Műszaki- Gazdasági Információ 2000/6 p.39.

Felhasznált irodalom:

1. **Melis Zoltán- Sárkány Márta:** Vonalkódtechnika. Budapest PRIM kiadó 1995. ISBN 9630458004 p.45-48.

2. **Tóth László:** A korszerű (termék) azonosítási módszerek és alkalmazásuk lehetőségei a Magyar Honvédségben 1998. Kézirat.

3. **Fodor Imre:** Informatikai szolgáltatások alkalmazása a vezetés támogatására. Előadás a Doktori Iskola G/K5 kutatói szemináriumán ZMNE-n 2001. november.

4. Központi és szárazföldi logisztikai tanulmány (ESG) IT csoport második jelentés p.38.

HADITECHNIKA ÉS MINŐSÉGÜGY

MH ÜZEMBENTARTÁSI KONFERENCIA

(2002. Január 31. Debrecen)

Túri János¹

BEVEZETŐ

A HM-HVK éves munkatervével összhangban 2002. január 31-én az MH ÖLTP Pk. üzemeltetési konferenciát vezetett le az MH Szárazföldi Parancsnokság 5. Bocskai István Gépesített Lövészdandár bázisán.

A tanácskozás egyik aktualitását az adta, hogy a haderőátalakítás egy meghatározó, a csapatok, a központi ellátó szervek, valamint a feladatot irányítók számára is fontos tanulsággal szolgáló szakasza lezárult, amely alapot adott a tapasztalatok levonására és hasznosítására.

A másik fontos momentum, hogy a központi infrastrukturális fejlesztések sorában elkészült a dandár korszerű Technikai Kiszolgáló Állomása (TKÁ), mint referenciaobjektum, a jövő kiszolgáló létesítménye, amelynek az ünnepélyes átadását és bemutatását tekintették meg a résztvevők.

A konferenciát *Dr. Tóth Rudolf dandártábornok Úr* az MH Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Parancsnokság parancsnokhelyettese nyitotta meg.

A rendezvényen részt vettek a HM-HVK csoportfőnökei, az MH szolgálatfőnökei és alosztályvezetői, a haderőnemiszintű parancsnokok és logisztikai főnökök, a dandárok, kiképző központok parancsnokai, logisztikai főnökei és a logisztikai alegységek parancsnokai, a beruházásban résztvevő, tervező, bonyolító, és építőszervezetek képviselői.

1. Túri János mk. ezredes, MH ÖLTP Üzemeltetési Főnökség, tervezési és szervezési osztály-vezető, főnökhelyettes.

Alapvető céljaként azt tűzte ki az MH ÖLTP vezetése, hogy a vezető és az alkalmazó parancsnoki állomány megismerje a technikai szakterület valós helyzetét, a fejlődés irányait, a lehetőségeit az elkövetkezendő időkben. Képet kapjon a kiszolgálás, karbantartás jövőjéről, annak infrastruktúrális háttéréről.

A konferencián az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság Üzembentartási főnök és az MH Páncélos és gépjármű-technikai szolgálatfőnök tartott előadást.

A konferencia előadásait és konzultációt követően - a délután folyamán, a dandár hajdúhadházi bázisán - bemutatásra került a megépített és berendezett Technikai Kiszolgáló Állomás.

AZ MH HADITECHNIKAI ESZKÖZEINEK HELYZETE, A FEJLŐDÉS IRÁNYAI ÉS LEHETŐSÉGEI

Gáspár Tibor¹

A kiadott napirenddel összhangban előadásomban a haditechnikai biztosítás hagyományos területei szerint kívánom bemutatni:

- *A haditechnikai, majd logisztikai integráció legfontosabb tapasztalatait, mint a működésünkre leginkább ható folyamatok hatásait;*
- *Az eltelt időszak, különösen a haderő-átalakítás legutóbbi "intenzív" szakaszának hatásait a biztosításra, kiemelten megvilágítva a jelen helyzetünket;*
- *A fejlesztési elképzeléseket - amelybe illeszkedik a mostani TKÁ átadása is - azt, hogy a szakágak hogyan fogják még hatékonyabban szolgálni az Önök, a csapatok érdekeit.*

A történelem során, a haditechnikai szakmák gondolkodásában, tevékenységében mindig a racionalizációra való törekvés - a jobbítás, a fejlesztés, a valós, mérhető (mérnöki) teljesítmény játszott meghatározó, vezető szerepet - jellemezte és jellemzi ma is tevékenységüket.

Az átalakulás - a haderő csökkentését megelőzően - 1978-ban kezdődött meg a fegyverzeti és technikai integráció megkezdésével.

A természetbeni ellátás átalakulása (pénzgazdálkodás térnyerése) után tovább folytatódott a fegyvernemek keretében lévő vegyivédelmi és műszaki szakterület beintegrálására. Majd a híradó szakterület egy részének becsatlakozása történt meg. Minden szinten a parancsnok (vezető) fegyverzeti és technikai helyettese vezette, irányította a biztosítás alapjait tekintve azonos szakterületeket.

1. Dr. Gáspár Tibor mk. ezredes, az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, Üzembentartási főnök.

Az integráció alapfilozófiája kedvező volt a parancsnok részére a feladatszabás, számonkérés és a technikai hadrafoghatóságért vállalt felelősség vonatkozásában.

Megszűnt a párhuzamosságok egy része, kialakultak az anyagnem-felelősi rendszer gyökerei, gazdája lett a periferikus területeknek.

Az integráció kísérleti szakaszában, majd később a működés stádiumában is - lényeges kérdés volt, hogy a források rendelkezésre álltak és a parancsnoki vezetés a feladatokat egyértelműen határozta meg. A technikai biztosítás rendjének kialakítása központi szakmai elgondolás alapján lett kidolgozva, működtetve és a szakágak képesek voltak az önfejlődésre, a megújulásra.

Az integráció ezen szakaszában kezdődött a hadsereg átalakítása (csökkentése).

A felszabaduló, hadrendbe tartható haditechnikai eszközök és anyagok átcsoportosításra kerültek, viszonylagos minőségi javulást eredményeztek.

Az átalakulással egyidőben jelentkeztek azok a haditechnikai fejlesztési igények, amelyek kezelhetőek voltak. A technikai eszközök rendszerbentartása, így a kivonás és beszerzés belátható és tervezhető volt.

Összegezve az integrált szakmák fejlődtek, végezheték a biztosítási, ellátási feladataikat. Megtanultak saját keretből gazdálkodni, beszerezni, nyilvántartani. Közben működtették a háborús haditechnikai biztosítási rendszert.

Mérhető volt a technikai hadrafoghatóság, a parancsnoki állomány érdekelt volt a karbantartás és a megóvás megkövetelésében.

A haditechnikai és a hadtápbiztosítás fejlődése, a katonai szervezetknél megjelenő új típusú igények kezelése, a vezetés koncentrációja eredményeként létrejött az anyagi-technikai, majd a logisztikai integráció, később a vezetés megosztásával, majd az LFI (Logisztikai Főigazgató-ság) átalakításával a jelen helyzet állt be.

Az összetolás - amely jelenleg is tart - elmélyítette a megelőző, befejezetlen integrációk ellentmondásait.

Ezen években egyre jobban jelentkezett a forráshiány, amely az addigi működő és fejlődő rendszerek alól kihúzta a talajt, korlátozta a hatékony működést.

Amíg a személyi állomány ellátására fordított erőforrások szinten tartására megvolt a törekvés, addig a haditechnikai ágazatoktól drasztikus elvonások történtek. Először a fejlesztések szüntek meg, leépült a magyar hadiipari kapacitás, melynek néhány morzsája a HM Rt-kben maradt meg.

A későbbiekben a fenntartásra fordítható erőforrások további csökkentésére kényszerült a vezetés, így az eszközök, anyagok üzemeltetésére jutó költség az alapvető biztonságot szolgáló felújításokat is alig fedezte.

Folyamatosan romlott a megőrzési és karbantartási fegyelem, megjelent a *"technikai kannibalizmus"*, tovább súlyosbítva a technikai hadrafoghatóság helyzetét, először a szárazföldi, majd a légi eszközök vonatkozásában.

A fenntartási anyagkészleteket fokozatosan feléltük. A készletek feltöltése az alulfinanszírozott költségvetés, később pedig az eszközöket gyártók egy részének a megszűnése miatt szinte lehetetlenné vált.

A javítószervezetek a folyamatos átszervezések hatására létszámukban csökkentek, egyes szakmák eltűntek, a jól képzett szakállomány elhagyta a hadsereg kötelékét.

Az alkalmazói oldal sajátos véleménnyel volt a haditechnikai eszközeinkről, tovább romlott a karbantartási fegyelem, meglehetősen nagy számban megjelentek a kiképzetlen kezelők, kiszolgáló, javító szakemberek.

A fentiek meghatványozták az eszközök korai elhasználódását, ugyanakkor a NATO-tagságra készülve a kiképzés, felkészítés dinamizmusa megnőtt, igényelve a nagyobb mennyiségű technikai eszközt és anyagot, lehetőleg a szövetségesek nyújtotta színvonalon.

A haditechnikai ágazat ez időben hatalmas volumenű tevékenységet folytatott. Fegyverrendszereket vont ki, majd újjólag szervezetbe állított. Kétszer átfegyverezte a dandár tüzéséget, egyszer a páncéltörőt és a központit. *Két ízben látta el az összefegyvernemi csapatokat, először BMP-1-el, majd BTR-el, T-72 harckocsival, kivonva a T-55A típust és a korábban átalakított T-55 AM eszközöket.*

A légierő vonatkozásában kivonta a SZU-22, MIG-23, majd a MIG-21 eszközöket, rendszerbe állította a MIG-29 repülőgéptípust.

A jelentett változások után érkeztünk el a haderő-átalakítás intenzív szakaszához, a hadosztályok megszüntetése, katonai szervezetek átalakítása, átalárendelések intenzív, erőltetett szakaszához.

Összefoglalva, a haditechnikai szakterület fejlődésének a történelmi áttekintését megállapítható, hogy az elmúlt években végrehajtott átszervezések, létszámcsökkentések, javítószervezetek megszüntetése, átalakítása, valamint a költségvetési források hiánya a jelenleg érvényben lévő technikai biztosítási előírások végrehajtását csak részben teszik lehetővé. A rendszerben maradó haditechnikai eszközök hadrafoghatóságának biztosítása érdekében a jelenlegi biztosítási rendszer módosítása szükséges. Csak így biztosítható a rendelkezésre álló szűkös költségvetési források hatékony felhasználása, az alkalmazási prioritásoknak megfelelően a haditechnikai eszközök hadrafoghatósága és a központi javítások tervezhetősége.

A haditechnikai szakterület a haderő-átalakítás intenzív szakaszában totális változáson ment keresztül, több egyidőben ható szervezési koncepció eredményeképpen.

Megszűnt a haditechnikai szakmai vezetés vertikális rendje, a szakági vezetés kapcsolatrendszere a tehetetlenség és a személyes kapcsolatok alapján működik, amelyhez a szakmai előjárói jogkör átalakítása (törlése) is hozzájárult.

A tervezési és az ágazati blokkok szétválasztása további aránytalansághoz vezetett, az egyes blokkok belső összetétele nem segítette a szakágak fejlődését.

Az eszközökkel és anyagokkal való ellátás ellentmondásos helyzetét kellett a szakágaknak kezelni.

Egyik oldalról megjelentek az állománytáblás igények, esetenként elnagyolt darabszámokkal, pld.: jelenleg a személyszállító eszközök darabszáma a 60 ezer fős hadsereghez képest 15 %-al emelkedett.

Az állománytáblák szerkesztésének elvei a szakágak számára nehezen követhetők.

Az egyedi, kis darabszámú, elavult eszközökhöz ragaszkodnak az alkalmazók, tehát nem kivonhatóak a hadrendből.

Teljesen érthető a parancsnok igénye, hogy üzemképes, technikailag hadrafogható eszközöket követel a szervezete számára, amely nem kis feszültséget okozott az átcsoportosítások során.

A másik oldalról a beszerzés, fejlesztés és a felújítás korlátait a mindenkori költségvetési helyzet határozza meg.

A technikai hadrafoghatóság szinten tartását a legjobb állapotú eszközök megtartásával sikerült részben biztosítani. A katonai szervezeteknél felhalmozott nagy mennyiségű felesleges, hadihasználhatatlan (inkurrens) anyagokat az ellátó központok levették, tehermentesítették a végrehajtó (harcoló) tagozatot, megterhelve az átalakuló központi szerveket.

Illusztráció képpen az inkurrencia mennyiségről és tárolási helyekről tájékoztatnak a *cikk végén található képek*.

A fenntartási anyagok és készletek a kivont eszközök után szintén inkurrenciába kerültek.

A *"forgó készletek"* szintje drasztikusan csökkent, a zárolt javító-készletek összetétele felülvizsgálatra, pótlásra szorul, mivel döntő többségét feléltük.

Az anyagellátás hagyományos rendje nem működik. A csapatbeszerzés a korlátok (közbeszerzés, pénzügyi szabályzók) miatt akadozik.

A fentiek ellenére úgy ítéljük meg - amelyet a felszámoló katonai szervezetek elszámoltatása is alátámasztott - hogy jelenleg is sok a felesleges javítóanyag az egységeknél és ugyanakkor ezzel együtt anyaghiány is tapasztalható. Nincs alapvető eltérés a haderőnemek ellátásában, a tendenciák azonosak.

A haditechnikai eszközök technikai hadrafoghatósága szórt képet mutat.

Röviden tekintsük át a helyzetet szolgálati áganként.

MH FVTSZF-ség területén

A fegyverzettechnikai eszközök féleségének és darabszámának jelentős csökkenése, valamint a biztosított költségvetési keretek növekedése a technikai/műszaki állapot biztosításában egy határozott, pozitív elmozdulás megindítását tették lehetővé. Ez a tény az eszközpark korszerűségében csak néhány fegyver, fegyverrendszer esetében jelent előrelépést. Az esetek többségében mindössze az évek óta elmaradt gyári javítások pótlásának beindítása, vagy a betervezett éleslövészetekre történő technikai felkészítés a lehetőség.

A hadrafoghatóság biztosítása jelenleg még teljes körűen nem valósítható meg az elvárt szinten.

A külföldi kontingensek felszereltsége, azok korszerűsége, biztosítási szintje az elvárt színvonalon van.

A NATO egységes légvédelmi rendszerének érdekében is működtetett radar gerinchálózat elemeinek jelenleg is folyó modernizációja az eszközök alkalmazhatósági lehetőségeit és idejét jelentősen növeli. Technikai színvonaluk megközelíti a napjainkban elvárható szintet.

A felajánlott, illetve készülségi szolgálatot ellátó repülőeszközök fegyverzetének szavatosságát biztosító műszaki felülvizsgálatok rendszere kielégítően működik.

Felajánlott légvédelmi rakétaeszközök korszerek, illetve modernizációjuk megkezdődött. Hadrafoghatóságuk biztosított.

A reagálóerők felkészítéséhez, technikai eszközeik hadrafoghatóságának biztosításához szükséges lőszer és más anyagok beszerzése javuló színvonalon folyamatos. Megkezdődött a tüzérségi tűzvezető eszközök (ÁRPÁD) korszerűsítése, a csapatok ellátása.

A védőeszközökkel történő ellátás a NATO-ba felajánlott erők részére biztosított.

Folyamatban van a korszerű optikai és helymeghatározó eszközök beszerzése.

Minden eredmény ellenére rendkívül nagy problémát jelent az eszközpark korszerűtlensége, a technikai kiszolgálások magas munkaerő-igénye. A szervezeti változások következtében megszűnt javítókapacitások pótlására központi tagozatban nem áll rendelkezésre az egész MH igényét kielégítő forrás. A javítások kampányjelleggel, a feladatra történő felkészülés keretében folynak a HM Rt-k szakállományának bevonásával.

MH PCGTSZF-ség területén

A páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálat hatáskörébe tartozó összetett haditechnikai eszközök rendszerben tartási idejük alapján már túl vannak a nemzetközi mércével mért első korszerűsítési ciklusidőn, sőt a második ciklusidőhöz közelítve a fenti mérce szerint a cseréjükéről való gondolkodás is aktuális, akár egy generációváltás eredményeként.

Az eszközök hadrafoghatóságáról eltérő információkkal rendelkezünk.

A 2001. szeptemberben bekért jelentések szerint az üzemképességi mutatók a T-72 harckocsiknál 85 %, a kerekes harcjárműveknél 99 %, a BMP-1 harcjárműveknél 95 %, az egyéb lánctalpas harcjárműveknél 80 %.

Ezzel szemben a különböző gyakorlatra, lövészetre történő felkészülés időszakában, illetve a gyakorlat alatt (DELTA-2001) szinte az összes kijelölt eszköz ipari szintű felkészítést igényelt, amely során több esetben RMH tényét is meg kellett állapítani.

Összességében a technikai hadrafoghatóságot megítélni illuzórikus, mivel az élet az eddigi óvatos becsléseinket is szinte minden alkalommal alulmúlja.

MH RMSZF-ség területén

Típus	Hadrendben (db)	Hadrafogható (max.)		Üzemképtelenség oka		
		(db)	(%)	Üzemidő korlát	Anyaghiány	Egyéb
MiG-29	21	10	47	0	11	
MiG-29UB	6	3	50	0	3	
An-26	4	3	75	0	0	1
L-39ZO	12	6	50	0	6	
Mi-24D, V	32	12	38	13	4	3
Mi-8T, P	32	13	40	3	16	
Mi-17	7	5	71	2	0	
Mi-8	1	0	0	1	0	

A fenti adatok nem tartalmazzák az időszakos munka, szervízjavítás miatti gépkiesések adatait. Így a valóságban rendelkezésre álló repülőgépek száma maximálisan hadrafogható darabszámnál, mintegy 20-25 %-kal kevesebb.

MH ESZF-ség területén

A katonai szervezetek elektronikai szakanyagokkal 2002. január 01-ig a szükségletekhez képest 85 %-ig kerültek feltöltésre. Az ellátottságban jelentkező **hiányok és feleslegek okai az alábbiak:**

- A fokozott igénybevétel következtében egyes eszköztípusok elhasználódtak, selejtítésük szükségessé vált, új eszköz beszerzésére nem volt

lehetőség (MSZ/G híradó szerviz gépkocsi, MRP-FUG rep.ir.pont, R-1406/G rádiórelé állomás, EK hírközpont gk).

- Az új állománytáblákban egyes eszköztípusok iránt a szükséglet megnőtt, amelyeket központi készlet hiányában az elektronikai szolgálat nem tud kielégíteni, beszerzésükre nincs lehetőség (pl. R-143 RH rádióállomás, K-1M-III központ gk., E-2 expediáló gk., R-03D rejtjelző berendezés, GRJ-K rejtjelző gk., GRJ-III rejtjelző gk., GRJ-IV rejtjelző gk., R-392 URH rádár., R-255PP dt. ir. jellevő).
- A katonai szervezeteknél rendszeresített híradó főkészletek és készletek az eszközök törzskönyveiben, készletjegyzékeiben szereplő fenntartási anyagokkal csak részben rendelkeznek. Ezen fenntartási anyagok biztosítottsága egyes eszközöknél kritikus, mivel beszerzésük anyagi fedezet hiányában, vagy a gyártó megszűnése miatt nem lehetséges.
- A központi készletben tárolt készletek felülvizsgálata, a rendszerből kivonásra került eszközök fenntartási anyagainak leválogatása, új típuskészletek kialakítása 2002-ben kerül végrehajtásra.
- A technikai eszközök hadrafoghatósága, működőképessége összességében megfelel a követelményeknek, azonban a katonai szervezetek rendelkezésére álló lehetőségeinek megfelelően, nagyfokú differenciáltságot mutat.
- Az eszközök technikai kiszolgálásának tervezésére - a javítói, kiszolgálói állomány létszámának csökkenése, a szükséges anyagok beszerzésére biztosított költségvetési előirányzatok jelentős csökkenése következtében - a katonai szervezetek nem tudnak kellő figyelmet fordítani.
- A technikai kiszolgálás alapszintjét képező, a katonai szervezetek saját erőivel végrehajtott 1-3. számú technikai kiszolgálások végrehajtásának színvonala jelentősen visszaesett. Ennek következtében az erre a szintre előírt karbantartási és javítási feladatok nagy része a magasabb szintű javításokat végző ipari javítószervezeteknél kerül végrehajtásra.

- A központi készletbe vont, továbbra is rendszerben maradó eszközök mintegy 80%-a üzemképtelen. Az eszközök jelentős mértékben elhasznált, illetve hiányos fenntartási anyagkészletekkel kerülnek be az ellátó központhoz.

- Az üzemképtelen eszközök helyreállítása 80%-ban MH szintű nagyjavítást, 20 %-ban ipari szintű javítást vagy felújítást, 100 %-ban anyagi készlet-kiegészítést igényel.

- Bonyolítja a helyzetet, hogy a még rendszerben lévő híradó technikai eszközök mintegy 90%-a importból került beszerzésre. Ezen eszközök fenntartási anyagának beszerzésére, javítására az elmúlt nyolc-tíz évben nem volt lehetőség.

- A költségvetési lehetőségek beszűkülése miatt az összegében és féleségében visszaszoruló fenntartási anyag beszerzések nyomán tovább csökkentek a készletek és gyakorlatilag elfogytak a tartalékok. A mintegy 480 féle rendszeresített híradóeszköz közül évente 20-25-höz sikerült fenntartási anyagot beszerezni az egyszeri javításhoz szükséges mennyiségben. A teljes eszközpark fenntartására továbbra is a készletek felélése, illetve ennek hiányában a technikai kiszolgálás alacsonyabb szinten történő végrehajtása, az eszközök bontásából származó anyagok felhasználása a jellemző.

- A műszaki-technikai eszközök vonatkozásában jelen van a nélkülözhetetlen régi és korszerű új. Fokozott erőfeszítést igényel ezek üzem-bentartása.

- A vegyvédelmi technikai eszközök és tűzvédelmi berendezések állapota nem javult lényegesen. Kiemelten nagy az ellentmondás az igények, a lehetőségek és a fejlesztési irányok tekintetében, amelyet a szakág képtelen lekezelni a biztosított forrásokból.

A fenti helyzetről jelentést tettünk több ízben is az előjáróinknak, a helyzetet ismerik.

Az átszervezés tapasztalata volt, hogy az alegységek elszámoltatása, a megőrzési felelősség és annak számonkérése nagyon eltérő a katonai szervezeteknél. Jelenleg is van olyan katonai szervezet, aki nem számolt el jogilag a leadott eszközökkel.

A javítóalegységek átalakítása, a szakember - kiáramlás olyan méreteket öltött, hogy a valós javító - helyreállító kapacitás minimális.

A katonai szervezetek egy része a gyakorlatra és időszakra történő felkészítést sem képes önállóan elvégezni a részvénytársaságok beavatkozása nélkül. A bosszantó az, hogy helyreállítás után az eszközök megóvása nem tartós, szinte kéthavonta kellene a központi szervezetnek a visszajavításokat elvégezni.

Nézzük meg egy kicsit részletesebben a helyszíni javítások tapasztalatait.

A problémák tűzoltó jellegű kezelésére egyre nagyobb szerepet kaptak a csapatoknál, illetve a gyakorlatok helyszínén végrehajtott helyszíni javítások, amelyekről elmondható, hogy jelenleg nincs egységes rendszere, ad hoc igényre, a rendezvényt megelőző utolsó hetek (napok) alatt kerültek végrehajtásra. E finom megfogalmazás mögött a kijelölt mennyiségnek megfelelő darabszámú eszköz harcképessé tétele értendő.

Külön figyelmet fordítottunk a nemzetközi gyakorlatokon (DELTA-2001, ADVENTURA EXCHANGE) résztvevő szervezetek, alegységek eszközeinek a központi javítószervek bevonásával történő helyszíni ellenőrzésére, felkészítésére, a kiképzőközpontok és tanintézetek támogatására.

A DELTA-2001 gyakorlat megfelelő biztosítása érdekében azonnal kirendelhető készenléti munkacsoport létrehozását rendeltünk meg a HM CURRUS Harcjárműtechnikai Rt-nél. A gyors, operatív intézkedés érdekében ezzel párhuzamosan készenléti szolgálatot állítottunk fel a Főnökségen is. Az előzetes várakozásunknak megfelelően több esetben (hétvégén is) volt szükség intézkedésre, a munkacsoport gyors kirendelésére, azt követően állandó jelleggel a gyakorlat körzetében való telepítésére.

A kiképzés érdekében a tapolcai Kiképző Központban a harckocsik kiképzési időszakára való felkészítését a HM CURRUS Rt, a BMP-1 gyalogsági harcjárműveknek az MH HTEK/1. KÁR szakállományával kellett végrehajtani. Az 1. KÁR szakemberei ugyanígy közreműködtek az MH Központi Tiszthelyettes Szakképző Iskola eszközeinek a felkészítésében.

A tapasztalatok alapján a felkészítések munkálatainak jelentős része az alakulatok üzemeltetői és kezelői állományának felkészületlensége és szakszerűtlen tevékenysége, a szakutasítások előírásainak be nem tartása, az alegység- és egység szintű karbantartások, technikai kiszolgálások és javítások elmaradása, illetve nem teljes körű végrehajtása következtében vált szükségessé. Sajnos több katonai szervezetnél a központi beavatkozást követően sem fordítanak kellő figyelmet a technikai eszközök állagmegóvására, így a következő feladatra történő felkészülés időszakában a központi javítási igények újra jelentkeztek.

Ebben megerősített bennünket a HM CURRUS Harcjárműtechnikai Rt - mint a feladat döntő többségét végrehajtó szervezet - tájékoztatása is. A véleményük szerint is az eszközök a csapatoknál gazdátlanok, a minimális kiszolgálást, karbantartást sem kapják meg. Sok esetben az erőszakos rongálás és lopások tényét állapították meg. Annak ellenére, hogy a munkacsoport az alakulatok érdekében dolgozott, már azt is eredménynek tartották, ha a helyszínre érkező javítócsoporthoz olyan helyi ismerettel rendelkező hivatásos katona fogadta, aki koordinálni tudta a tevékenységet és biztosítani tudta a munkafeltételeket.

2001-ben a helyszínen végrehajtott előzőekben említett javításokra mintegy 72 MFt-ot költöttünk.

Az összköltség megoszlása: 38% anyagköltség; 45% munkadíj és 17% egyéb (utazás, napidíj, készenléti díj).

Sokan a technikai kiszolgáló rendszer működésképtelenségében látják az okokat.

A parancsnoki követelménytámasztásnak rendszerfüggetlennek kell lennie.

Az eszköz megóvása, tisztán tartása, feltöltése, ennek megkövetelése nem csak az Ált/82 szakutasításban van leírva, ez megtalálható az eszköz műveleti (kezelési) utasításában is.

Kijelenthetjük, hogy jól működő technikai kiszolgálás és követelménytámasztó parancsnokok nélkül a legkiválóbb rendszer, technikai eszköz sem működik, amennyiben nem követelik meg a személyi állománytól a minimális törődést az anyagaikkal, eszközeikkel.

2001-ben a következő új eszközöket adtuk ki a katonai szervezeteknek (a teljesség igénye nélkül):

- 1000 db P9RC Parabellum pisztoly;
- 213 db személygépkocsi;
- 86 db mikrobusz;
- 74 db kisáru szállító tgc. (hitelesítő gk., tűzszerész gk., mentő, anyagbeszerző gk., stb.);
- 1436 db asztali számítógép;
- 416 db hordozható számítógép;
- 173 db fénymásoló;
- 319 db kézirádió;
- 25 db beszédrejtjelző berendezés;
- 196 db telefax berendezés;
- 522 db mobiltelefon;
- 2 db zlj. típusú víztisztító felszerelés;
- 1 db közepes kerekű univerzális földmunkagép;

- 6 db kis kerek univerzális földmunkagép;
- 1 db repülőtéri burkolatkarbantartó gépszerv;
- 10 db könnyűbúvár felszerelés;
- 2030 db 93M egyéni vegyivédelmi felszerelés;
- 200 db PATRIK 12D tűzoltókészülék;
- 20 db vegyivédelmi jelzőkészlet;
- 2 db TVS-3 állomás.

Ezen időben a következő eszközök központi javítása került végrehajtásra:

Fegyverzeti eszközök vonatkozásában:

- 9M114 STRUM típusú helikopterfedélzeti rakéták üzemidő-hosszabbítása (155 db);
- 2k12M2 KUB típusú légvédelmi rakétakomplexumok gyári nagyjavítása, modernizációja 2 üteg komplexum eszközeinek javításának megkezdése;
- R73, R27 típusú repülőfedélzeti rakéták üzemidő-hosszabbítása.

Középjavításra került:

- 1 készlet RSZP-10 MN leszállító lokátor;
- 2 készlet PRV-17 magasságmérő lokátor;
- 3 készlet P-37 lokátor javítása és modernizációja;
- 3 készlet TMG bemérő gk.;
- 2 db 9P133 Maljutka eszköz;

- 2 db 9P148 KONKURSZ eszköz;
- 4 db 9P135 FAGOT eszköz;
- 10 db 1D11M lézertávmérő;
- 2 db 1V13 MASINA tűz. vez. komplexum;
- 1 db 1V14 MASINA tűz. vez. komplexum;
- 2 db AZK-5 hangfelderítő komplexum;
- MISTRAL rakétakomplexumok és rakéták műszaki felülvizsgálata;
- 3 db 2Sz1 tarack;
- 4 db D20 ágyútarack.

A felsoroltakon kívül az MH alakulatai érdekében elvégeztettük 22 db T-72 harckocsi lövészet felkészítését, 19 db 2 SZ1 tarack javítását és lövészetre történő felkészítését, az érvényben lévő szerződések szerint folyamatosan biztosítottuk az MRL-5 és az RSZP lokátorok szervizelését, valamint nagy mennyiségű távcső, tájoló, daru, emelőeszköz, speciális ellenőrző berendezés és egyéb eszközök bázis és szükség szerinti javítását, kalibrálását, hitelesítését.

Páncélos és gépjárműtechnikai eszközök vonatkozásában:

- 2 db T-72 harckocsi;
- 1 db BMP-1 harcjármű;
- 1 db BRM-1K harcjármű;
- 75 db UAZ-469 tj. személygépkocsi;
- 33 db UAZ-452 tehergépkocsi;

- 70 db URAL-4320 tehergépkocsi;
- 8 db KRAZ-255 tehergépkocsi / vontató;
- 21 db RÁBA-831 tehergépkocsi;
- 16 db GAZ-66 tehergépkocsi;
- 20 db E-6 pótkocsi;
- 2 db D-556 törzskidolgozó gépkocsi;
- 4 db különböző típusú nehézgépszállító szerelvény;
- 19 db nagy teljesítményű áramforrás aggregátor.

Ezen kívül 100 db tehergépkocsi, 4 db autóbusz, 1 db nehézgépszállító szerelvény és 1 db darus gépkocsi szükség szerinti javítására került sor.

Elektronikai eszközök vonatkozásában:

- 48 klt különböző rádió főkészlet;
- 11 klt javítófelszerelés gépkocsi;
- 2 klt rejtjelző gépkocsi;
- 6 klt Ek-III/6 központgépkocsi.

Az egyedi eszközök közül 1245 klt. különféle híradó, EHC, FRISZ-FÉT eszköz javítása történt meg, valamint központi szervezésben kerültek végrehajtásra a 4. TK feladatok 16 alakulatnál. Az év folyamán felújításra került Szolnok repülőtér fénytechnikai berendezése.

Repülőtechnikai eszközök vonatkozásában:

- 4 db Mi-8 helikopter;

- 6 db Mi-24 harci helikopter;
- 8 db APA 5D repülőgéppindító gépjármű.

Műszaki technikai eszközök vonatkozásában:

- 2 klt USZM-2 hídépítő berendezés;
- 3 klt UDS-114 gumikerekes kotró;
- 2 klt PTSZ-M lct. úszó gépkocsi;
- 1 klt BAT-2 lct. buldózer;
- 2 klt PKT gumikerekes buldózer;
- 1 klt PZM-2 ezred földmunkagép;
- 1 klt TMM-3 hídrakó felszerelés gépkocsin;
- 1 klt PMP szalaghíd;
- 2 klt OLH-4500 kombinált seprő-légfúvó berendezés;
- 1 klt PRSZV bűvárkeszon felszerelés gépkocsin;
- 1 klt KD-84 deszántátkelő készlet pótkocsi;
- 2 klt DIM aknakereső gépkocsi.

Vegyvédelmi technikai eszközök vonatkozásában:

- 8 klt tűzoltó-gépjármű;
- 5 klt FMG-68;
- 6 klt mentesítő utánfutó.

Ezen kívül végrehajtásra került 14 klt tűzoltó-gépkocsi és 8 klt FMG-68, 4. TK-a, valamint 24 482 tűzoltókészülék ellenőrzése.

A fentiek is bizonyítják, hogy a szakágak erejük felett törekednek a technikai hadrafoghatóság biztosítására, elsősorban a kontingenseknél és a felajánlott erőknél. A központi költségvetésük jelentős részét fordítják helyreállításra, ítélik meg Önök, hogy milyen hatékonysággal.

A rövid, közép és hosszú távú feladatainkat az időszakhoz kötött fejlesztési tervek szabályozzák. Azonban ezek a tervek még nem kellően kidolgozottak, pontosításra szorulnak.

A Magyar Honvédség technikai korszerűsítését 2006-2010-re prognosztizálják, ugyanakkor egyes fegyvernemek jelenleg is a tervekben nem szereplő százmilliós nagyságrendű igényekkel állnak elő. Ezen igények kezelése sok esetben meghaladja a logisztikai rendszer kompetenciáját. A végrehajtói logisztika alapvető feladata a megalapozott parancsnoki döntések megvalósítása.

A szakágak költségvetése átlátható. Az elmúlt évtől kezdődően úgy a fejlesztési (FP) programokról, mint a központi költségvetésről elszámoltunk, és tájékoztattuk a haderőnemeket a várható helyreállítási lehetőségekről is.

Ennek ellenére folyamatosan érkeznek a gyakorló OPEVÁL ellenőrzések utáni igények, olyan hibafelvételezések, amelyek minősítik a készítőit.

A hosszú évek forráshiányos működését nem lehet évek alatt pótolni. Azt a hatalmas pénzt, amelyet a javításból, anyagbeszerzésből kivettünk, nem lehet egy pillanat alatt visszaforgatni, a dolgokat meg nem történtté tenni.

A megoldást a kompromisszumok keresésében, a visszafogott igények és a lehetőségek összhangjának biztosításában látom.

Visszatérve a bevezetőmben említett technikai szemlélet, a jobbítás, a racionalizálásra való törekvés eredményeképpen a fejlesztés nem állt meg egyetlen területen sem.

Az MH Repülő-Műszaki Szolgálatfőnökség heroikus munkát végez, hogy biztosítsa a meglévő eszközpark működését, modernizálását és emellett készíti elő az új gépek fogadását, a kultúraváltást.

Modernizálás alatt állnak maradó fegyverrendszereink (KUB, P-37 lokátor, 2SZ-1 öj.lg. és vezetési pontjai).

Folytatódik a BTR típusú eszközök átalakítása, a parancsnoki, műszaki felderítő és akadályelhárító már elkészült A tervezés stádiumában van a tűzérzéki, megfigyelő és támogató, valamint az ERIP eszközök átalakítása is.

A GFP előfutáraként lecserélésre került a teljes személyszállító eszközpark.

A HM Haditechnikai Fejlesztési Kabinet döntésének megfelelően átveszünk a német hadsereg felesleges készletéből 497 db gépjárművet. Ezek a járművek nagyon jó műszaki állapotban vannak és reményeink szerint, áthidalják a jelenlegi eszközparkunk és a GFP alapján érkező gépjárművek közötti szakadékot. Biztosítják az átmenetet egy minőségileg más gépjárműkultúrához.

Beszerezésre kerültek korszerű, nagy teljesítményű áramforrás aggregátorok, tűzszerező gépjárművek.

Sikeres kísérlet után bevezethető a gumipárnás lánctalp a hk, 2SZ1, BMP-típusoknál.

A műszaki szakterületen megjelentek a korszerű víztisztító és föld-megmunkáló gépek, kísérlet folyik az új típusú aknákkal, beszerzés alatt vannak az erődítés, álcázás új elemei.

A vegyvédelmi területen parancsnoki segítséggel ellátásra kerültek védőeszközökkel a kontingensek, a 62/ZHCS felajánlott erői úgy, hogy a minimális cserekészlet is rendelkezésre áll az állományok.

Pozitív elmozdulás tapasztalható a tűzvédelem eszközrendszere területén, a tűzoltókészülék ellátásban, az új típusú mentesítő berendezések beszerzésében.

Dinamikusan fejlődik az elektronikai terület, ahol befejeződött a központok digitalizálása, megjelentek - kis számban ugyan - a korszerű rádiók.

Folyamatban vannak a híradótenderek, várhatóan az év végén, a jövő évben megjelenhetnek az új, korszerű tábori híradóeszközök.

Minőségileg újult meg a vezetékes és a mobil telefónia.

Hatalmas mennyiségi és minőségi fejlődést mutat a SZÜNY terület, tisztázódni látszik a szoftverek kérdése, formálódik és hardverrel lesz megtöltve az informatikai elképzelés is.

Megjelentek a korszerű vizsgáló berendezések, kiemelt lett a biztonság és a környezetvédelem, amely ellenőrzésének és feltételei megteremtésének eklatáns példáját látjuk itt a mai napon is, a TKÁ szervezetében is.

A fentiekben csak a fő csomópontjait érzékeltetem a fejlesztési irányainknak, a gondolkodásunknak. A szakág kész és képes jelen formájában és remélhetően az átalakulás után is a továbbfejlődésre az új rendszerek, eszközök fogadására, rendszerbe állítására, üzemben tartására.

Az Üzembentartási Főnökség, összhangban az MH ÖLTP-ság valós logisztikai biztosításra vonatkozó tevékenységével, az alábbiak szerint tervezi a támogatási tevékenységét:

- A vezetésben helyre kell állítani a hagyományos funkciók (üzembentartási, ellátási, stb.) szerinti tagozódást minden szinten, a szakágak megtartásával és fejlesztésével, az integrálható területek erősítésével. A valós tevékenység irányítását a LMK-ok rendszerében kell megvalósítani megfelelő rendfokozattal és felkészültséggel rendelkező üzemben tartási és szakmai főnökök felkészítésével, kinevezésével és a pályán való megtartásával.

- Mindent elkövetünk annak érdekében, hogy a vezetői, kidolgozói, irányítói tevékenységben a szakmaiság legyen a meghatározó, hogy a technikus azt végezze, amire felkészítették, és az legyen a megmértetésének, az értékelésének az alapja is.

- Az ellátást központi biztosítású anyagokkal és eszközökkel **"egytagozatos"** ellátási rendben, az anyagnemfelelős MH szolgálatfőnök ellátási felelősségével alapvetően a katonai szervezetek reális **"normásított"** igényei alapján fogjuk megvalósítani.

- Minden szakmai segítséget megadunk a szakági normák kialakításához, amely hasonlóan más biztosítási területekhez (ÜZA, Elm., Ruh.) lehetővé teszik az egyértelmű tervezést, a hatékonyságot, megkönnyítik a parancsnokok tevékenységét.

- Felül kívánjuk vizsgálni a készleteket, kialakítva és működtetve a készletképzés elrendelt rendjét, a 1/2001. VKF-i intézkedés szerint.

- Az ellátás sorrendjét mindenkor a HVKF úr által meghatározottak szerint az MH ÖLTP PK parancsai alapján az állománytáblák és hadinormák igényei szigorú betartásával kívánjuk tervezni és megvalósítani.

- Szigorítani kívánjuk az eszközök haderőnemen belüli vezénylését, mivel a felajánlott erők felkészített eszközei körbejárnak a katonai szervezeteknél.

- Követni kívánjuk az anyagok és a **"kurrens"** eszközök útját és rendeltetésszerű használatát és felhasználását.

- Minden eszközzel biztosítani kívánjuk a dandárok (és típusvezetek) önállóságát azokon a területeken, javítási, kiszolgálási nemeknél, ahol megteremtődik az **"eszköz - alkalmazó - javítószakember - javítóanyag - szerszám - ellenőrzés"** összhangja.

Ennek érdekében új technikai kiszolgálási rendszer bevezetését tervezzük. Aminek fő elve a következő:

- Az új technikai biztosítási rendszer - az üzemeltető alegységek, a logisztikai szakalegységek, a nemzetgazdasági javítószervezetek által meghatározott rendszerben és mélységben, tervszerű, megelőző jelleggel, vagy szükség szerint végzendő - a technikai kiszolgálási és javítási feladatok összességét foglalja magában.

- Mind a tervszerű, megelőző jellegű technikai kiszolgálások, mind a szükségszerűen elvégzett javítások célja: biztosítani az eszközök (anyagok) folyamatos, megbízható üzemképességét, készletteljességét, előírt technikai állapotát, üzemeltetési tartalékát.

A javasolt fenntartási rendszer lehetséges fokozatai:

I. Századszint - század, üteg szinten végrehajtandó feladatok a kezelő (gép- és harcjármű-vezető, személyzet) állomány által a század (üteg) technikus szakmai felügyeletével, az alegységparancsnokok irányításával.

II. Zászlóaljszint - zászlóalj javítóraj által végrehajtandó feladatok.

III. Dandár(ezred) szint - dandár (ezred) javítószázad által végrehajtandó feladatok.

IV. Támogatószint - központi javítószervezet által végrehajtandó feladatok.

V. Ipari szint - nemzetgazdasági szervezetek által végrehajtandó feladatok.

A lehetséges legmagasabb szinten kívánjuk szabályoztatni a kiszolgálás, helyreállítás rendjét, feltételrendszerét, a javítószervezetek működését.

Az újonnan épített és felszerelt TKÁ-hoz javítóállomány a dandárok-nál és ezredeknél rendelkezésre áll. Ki kell jelölni, és fel kell készíteni őket, és szigorú elszámoltatással működtetni kell az objektumokat.

Az állománytáblákban rendelkezésre álló létszámok a *mellékletben* láthatók. Azt javasoljuk, hogy a TKÁ állománya a javítószázad és a zászlóalj javítórajok állományából legyen vezényelve. A működési tapasztalatok alapján tegyünk javaslatot a TKÁ állománytáblában is rögzített állományára.

A megjelenő új - bonyolult - rendszereknél csak szerződéses és hivatásos állomány rendszeresítését kívánjuk preferálni, tekintettel arra, hogy nincs olyan szakma, amely ilyen rövid idő alatt elsajátítható.

Javítani kívánjuk a szakemberek megbecsülését az osztályos fokozatokkal, a mestervizsga elismertetésével.

Ajánlásokat kívánunk tenni a szakági logisztikai (csapat) költségvetés felhasználására, követni kívánjuk a pénzek útját és a hatékonyságát.

Tapasztalataink szerint nem a haditechnikai eszközökre fordítódik ezen összegek döntő hányada.

Befejezésül engedjék meg, hogy még egyszer a segítségüket kérjem a közös feladataink eredményes végrehajtásához. Úgy gondolom, hogy a mai napon átadott TKÁ, mind épületében, mind felszerelésében már a 21. század színvonalát mutatja. Kérem azt, hogy közösen kísérjük figyelemmel a beindított folyamatokat, ami záloga lehet egy jobb, eredményesebb technikai biztosítási rendszernek.

INKURRENCIA TÁROLÓ RAKTÁRAK

INKURRENCIA TÁROLÓ HELYEK

Technikai hadrafoghatóság

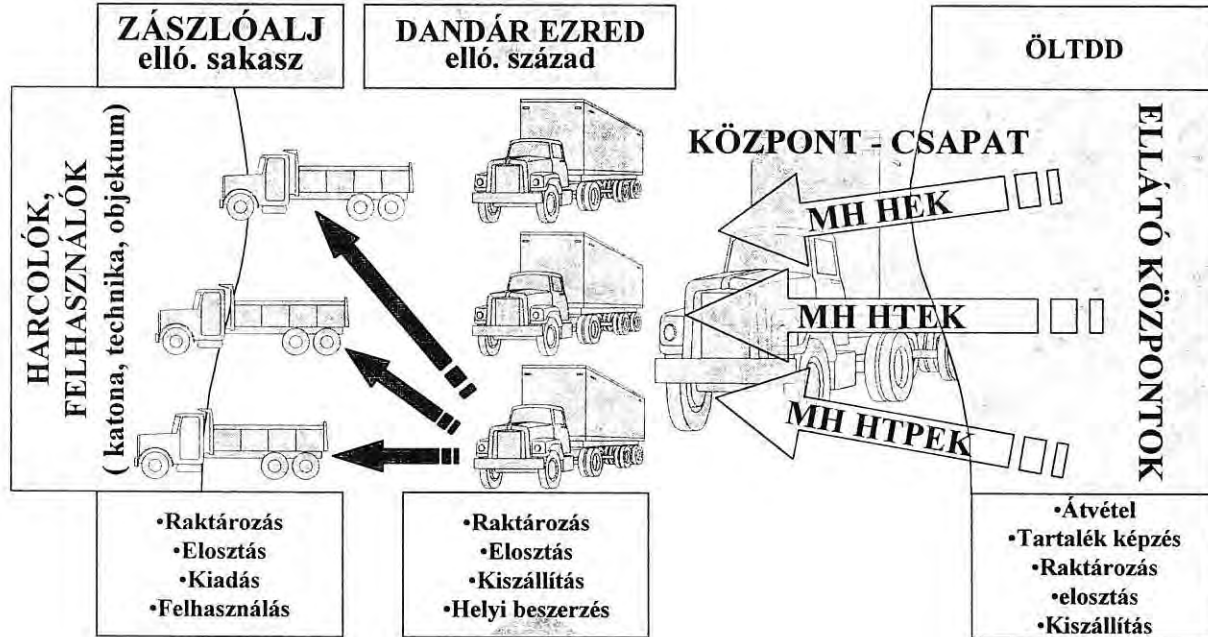
MH RMSZF

Típus	Hadrendben (db)	Hadrafogható (max.)		Üzemképtelenség oka		
		(db)	(%)	Üzemidő korlát	Anyaghi- ány	Egyéb
MiG-29	21	10	47	0	11	
MiG-29UB	6	3	50	0	3	
An-26	4	3	75	0	0	1
L-39ZO	12	6	50	0	6	
Mi-24D, V	32	12	38	13	4	3
Mi-8T, P	32	13	40	3	16	
Mi-17	7	5	71	2	0	
Mi-8	1	0	0	1	0	

LOGISZTIKAI MŰVELETI KÖZPONT STRUKTÚRÁJA

AZ ELLÁTÁS FOLYAMATA ÉS VÉGREHAJTANDÓ SZERVEZETEI

Helyi beszerzés

A HELYREÁLLÍTÁS FOLYAMATA ÉS VÉGREHAJTÓ SZERVEZETEI

SZÁZAD kezelők	ZÁSZLÓALJ javító szakasz	DANDÁR javító század	KÖZPONTI Jav. Z. LJÜ.	IPARI
karban- tartás üzemeltetés okmányolás	beszabályozás hibaelhárítás kisjavítás mentés vontatás	kisjavítás vontatás	kisjavítás (középjavítás) sérülés javítás	HM Rt.-k ARMCOM CURUS ARSENAL
meghibásodások jelentése javításbaadás	a kapacitással le nem fedett feladatok átadása dd. tagozatnak	a kapacitással le nem fedett feladatok átadása központi tagozatnak	csapattagozatban el nem végezhető (el nem végzett) javítások klgs. rendszerek javítása	MH-ban el nem végezhető feladatok

KATONAI SZERVEZETEK JAVÍTÓ ÁLLOMÁNYÁNAK MEGOSZLÁSA

•Fsz	•Katonai •szervezet	•gl.z. •mű.z, •rak.z.	•gz.l.z. •mű.z, •rak.z.	•hk.z. •híd.ép.z.	•tűo.	•pct.o.	•log.z. •jav. szd.	•fő.tám.szd.vez. •szd.	•eü. kp.	•dandár •MINDÖSSZESEN:
•1.	•25. •gl. dd.	•25/25	•23/25	•26/30	•11/15	•8/9	•124/19 •9	•3/6	•0/10	•220/31 •9
•2.	•5. •gl. dd.	•14/20	•14/20	•18/20	•8/9	•6/9	•35/146	•4/6	•0/10	•99/422
•3.	•62. •gl. dd.	•14/13	•6/24	•4/40	•3/7	•0/9	•71/184	•0/6	•3/10	•101/29 •3
•4.	•37. •műsz. •dd.	•8/10	•7/19	•12/29	--	--	•32/48	--	--	•59/106
•5.	•lérak. •dd.	•7/15	•7/15	--	--	--	•50/102	•9/15	--	•73/147

A MAGYAR HONVÉDSÉG ÜZEMFENNTARTÁSI RENDSZERÉNEK INFRASTRUKTÚRÁJA A KOR ÁLTAL TÁMASZTOTT KÖVETELMÉNYEK TÜKRÉBEN

Rusz József¹

Előadásom aktualitását nemcsak a TKÁ ünnepélyes átadása adja - amit én személy szerint szakmatörténeti eseménynek tekintek úgy az 5. gl.dd., mint az MH életében - , hanem az is, hogy a Magyar Köztársaság és az Európai Unió között folytatott csatlakozási tárgyalások keretében 2001. év végén lezárták a közlekedési fejlesztés fejezetét. Ennek következményeként a jövőben fel fog gyorsulni a meglévő jogszabályok EU követelmények szerinti módosítása, illetve egyes új jogszabályok kidolgozása. Ezek egyaránt érintik a közúti közlekedés, a szállítás és fuvarozás, a gépjárművek üzemeltetése és fenntartása kérdéseit. Úgy gondolom, hogy ez utóbbiak kapcsán a Magyar Honvédség érintettsége valamennyiünk számára egyértelmű.

A címben szereplő témát indirekt módon:

- a gépjármű fenntartó tevékenység személyi és dologi feltételein;
- a közúti járművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételein;
- a közúti járművek műszaki megvizsgálásán keresztül kívánom megvilágítani.

1. Dr. Rusz József mk. ezredes, MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság, Páncélos -és Gépjárműtechnikai szolgálatfőnök.

Röviden a múltról és jelenről

A haditechnikai eszközök tárolásáról a 90- es évek elején készített egyetemi doktori értekezésem során, részemről vizsgálat tárgyát képezte a laktanyai infrastruktúra helyzete is. *Kutatásaim eredményeit az alábbiak szerint foglaltam össze:*

- A laktanyák technikai övezetének infrastruktúrája az üzemfenntartás fizikai bázisa. E bázisra - előregedett és leépült állapota mellet - az jellemző, hogy teljes körűen szinte sehol nem került kiépítésre. Az alapvetően csapatépítkezések keretében megvalósított beruházások irányítóinak figyelmét a műszaki követelmények érvényesítése helyett gyakorta a szűkös helyi erőforrásokkal való gazdálkodás problémái kötötték le. Azt is szóvá kell tenni, hogy a szervezési feladatok következtében előre nem látható és nem várt helyzetekre (pl. haditechnikai eszközök koncentrációja egy-egy helyőrségben vagy laktanyában, ezredek dandár szervezetre áttérése stb.) nem lehetett előre megteremteni azt az eszközrendszert - esetünkben a fenntartásnak azt az infrastruktúráját - amely a legjobban szolgálhatta volna a cél érdekében elvégzendő feladatok végrehajtását. Az infrastruktúra változására szinte mindig a bekövetkezett események utáni felzárkózás, az úgynevezett követési üzemmód volt a jellemző, melyet a helyi lehetőségek és a helyi adottságok szorítottak szűkös keretek közé vagy kötöttek gúzsba. Ennek egyik következménye a laktanyák infrastruktúrájának helyi adottságok szerinti sokfélesége, melyre az esetek többségében a zárt technológiai lánc és a folyamatszerű végrehajtás alapvető feltételeinek hiánya a jellemző.

- Vizsgálódásaim tükrében a szakállományról a következőket állapítottam meg: a fenntartást végző szakállomány szakmailag felkészült, szakterülete mellett elkötelezett. Naponta jelentős áldozatokat vállal csupán azzal, hogy sok helyen mind a mai napig a munkahelyi alapszolgáltatásokat is nélkülöző objektumokban végzi munkáját. Munkájuk minőségének fontos mércéje a műszaki hibából bekövetkezett balesetek, illetve rendkívüli események számának csökkenő jellege annak ellenére, hogy nem egyszer személyi mulasztásból, az üzemeltetési előírások megszegéséből, a kiképzetlenségből származó következményekért a technikát teszik úgymond felelőssé.

A jelenlegi állapotok kritikája is lehet e majd évtizeddel ezelőtti megállapítások citálhatósága.

A kutatásaim óta eltelt mintegy tíz év után az MH PCGTSZF-ként a 2001. évi tevékenységünkről készített jelentésemben a következőket fogalmaztam meg az üzembentartási főnök részére:

- A korábban rendszerbe állított fő és szakanyagok és megvalósult építés-beruházások az akkori polgári és honvédségi szabályozók és jogszabályok szerint kerültek kialakításra. A szakági költségvetés folyamatos, összességében drasztikus csökkenésének hatására a laktanyai TKÁ-k, szakműhelyek, harckocsi- és gépkocsi mosók, raktárak, tárolóhelyek olyan mértékben leépültek, hogy sok helyen jelenlegi állapotukban nemhogy a szakszerű követelményeknek, de az alaprendeltetésüknek sem felelnek meg.

- A Magyar Köztársaságban a gépjármű fenntartó tevékenységet a közlekedési, hírközlési- és építésügyi miniszteri rendelet, mint hatósági tevékenységet szabályozza. Tehát közúti járműveink műszaki megvizsgálása hatósági feladatként hárul a páncélos- és gépjárműtechnikai szolgálatokra. Megállapítható, hogy a jogviszony hatályba lépését követően a Magyar Honvédség a folyamatos jogsértés állapotában van. Az előírt felszereltségű vizsgáló állomások rendszerét eddig nem tudtuk kiépíteni, aminek következtében az egységes járművizsgálati technológia bevezetése is késik. A vizsgabiztosok képzése is, csak 1999-ben kezdődött meg. Összességében: a megfelelő tárgyi feltételek hiányával, a feladatra szakirányú képzésben nem részesített szakállománnyal és hiányos járművizsgálati technológiával végeztetünk joghatályos méréseket, hozatunk meg embereinkkel államigazgatási döntéseket.

1. A gépjármű fenntartó tevékenység személyi- és dologi feltételei

A gépjármű fenntartó tevékenység személyi- és dologi feltételeit a környezetvédelmi, hírközlési és vízügyi miniszter az 1/1990 (IX. 29) számú rendeletében szabályozza. A rendelet hatálya kiterjed a gépjármű fenntartó tevékenységet végző jogi személyekre és szervezetekre. A fegy-

veres erőkre és testületekre a rendelet hatálya annyiban terjed ki, amennyiben más jogszabály eltérően nem rendelkezik.

Az MH-ra vonatkozó másképp rendelkező hatályos jogszabályunk nincs, így a fenti rendelet általános érvényű szabályzó az MH katonai szervezeteire és az általuk végzett gépjármű fenntartó tevékenységre.

A rendelet a gépjármű fenntartó tevékenység alatt a következőket érti:

- a) gépjármű szerelő tevékenység;
- b) gépjármű villamossági javító tevékenység;
- c) karosszéria javító tevékenység;
- d) gépjármű ápolása;
- e) gumiabroncs javító tevékenység;
- f) autófényező tevékenység;
- g) hűtőjavító tevékenység;
- h) autókárpitos tevékenység;
- i) autórugó javító tevékenység;
- j) akkumulátor javító tevékenység;
- k) gumiszerelő, kiegyensúlyozó tevékenység;
- l) alváz- és üregvédelem;
- m) autómosás;
- n) gázüzemanyag-ellátó berendezés javítása;

o) gázüzemű gépjárművön végzett (a-d)- és f tevékenység;

p) gázbiztonsági szemle.

A gépjármű fenntartó tevékenység személyi feltételei

A rendelet melléklete meghatározza a személyi feltételeket, azaz a gépjármű fenntartó tevékenységek irányításához szükséges szakképesítéseket. Ezek közül a felsőfokú szakképesítést okleveles- és üzemmérnöki diplomához, illetve felsőfokú technikumai végzettséghez köti, míg a középfokú képzésre technikumai, szakirányú szakközépiskolai és művezetői végzettséget ír elő, *miközben az előírt képzés megletét egyaránt köti a gépjármű fenntartást végző dolgozók létszámához és a gépjárművek mennyiségéhez.*

Képesítési követelmény	Létszám (fő)	Gépjárművek mennyisége (db)
Mestervizsga	5	15 alatt
Szakirányú középfokú képzés, 5 év szakmai gyakorlat	6-20	16-70
Szakirányú felsőfokú képzés, legalább 3 év gyakorlat	20 felett	70 felett

A rendeletben szabályozva van a közúti forgalomban meghibásodott gépjárművek helyszíni javítása is: helyszíni javítást csak mestervizsgával rendelkező személy részére engedélyez, és öt év szakmai gyakorlathoz köti.

A gépjármű fenntartó tevékenység dologi feltételei

A fenntartó tevékenység dologi feltételei alatt a rendelet a tevékenységekre vonatkozó műszaki előírásokat és tanúsítási kötelezettségeket érti, melyek magukban foglalják a tevékenységek végzéséhez szükséges létesítményi feltételeket, műszaki berendezéseket, műszaki előírásokat és tanúsítási kötelezettségeket.

Ezen előírások keretein belül található követelmények érzékelésére a teljesség igénye nélkül felsorolok néhányat:

- olajoknak, zsíroknak ellenálló padló és falburkolat;
- vízszugárnak ellenálló padló és falburkolat;
- konstrukciónak megfelelő olajleszívó és olajfeltöltő készülék;
- gépjárművek alsó részeihez hozzáférést biztosító emelő berendezés vagy szerelő akna;
- időszakos műszaki szemléhez, garanciális átvizsgáláshoz szükséges vizsgáló mérő berendezések, eszközök, célszerszámok;
- gépjármű kerekeinek vízszintes síkú felfekvését biztosító padozat;
- mosóvíz elvezetését biztosító elfolyó, ülepítő;
- szerelőakna gázérzékelő-, szellőztető berendezése vagy óránként legalább ötszörös légcserét biztosító vészelszívó rendszer stb., stb.

Köztudott, hogy ezen követelmények teljesülése laktanyáink technikai övezetén belül illuzórikusnak tűnik.

A gépjármű fenntartó tevékenység munkafolyamatai

A rendelet szabályozza a végrehajtásra kerülő munkafolyamatot, a mérések, vizsgálatok követelményeit, a vizsgálatok módját és eszközeit. *Ezek a következők:*

- fékrendszer ellenőrzése, javítása;
- futómű ellenőrzése, javítása;
- lengéscsillapító ellenőrzése, javítása;
- kerékkiegyensúlyozás;

- fényszóró-beállítás, javítás;
- légfékszerelvény ellenőrzése, javítása;
- fékfolyadék-állapot ellenőrzése;
- kipufogógáz szennyeződés-ellenőrzése;
- dízel füstölés ellenőrzése;
- zajkibocsátás ellenőrzése;
- elektronikusan irányított rendszerek (ABS, ESP, motormenedzsment, légzsák) ellenőrzése;
- gyújtásellenőrzés;
- előbefecskendezési szög beállítása;
- fordulatszám-mérés;
- befecskendezőszivattyú javítás, ellenőrzés;
- dízel befecskendezőfűvóka javítás, ellenőrzés;
- karburátorjavítás, beállítás;
- kompressziómérés;
- hengertömítettség-mérés;
- fogyasztásmérés;
- motorteljesítmény-mérés;
- feszültségszabályozó ellenőrzés;
- generátor-ellenőrzés;

- akkumulátor-ellenőrzés;
- savsűrűségmérés;
- hűtőfolyadék-fagyáspont mérés;
- csavarok meghúzási nyomatékának mérése;
- szelephézag-ellenőrzés.

Míndezek a munkafolyamatok további részfolyamatokra bonthatók. A példa kedvéért vegyük a futómű-ellenőrzést, javítást, amin belül **az alábbi részműveletek találhatók:**

- kerékösszetartás;
- kerékdőlés;
- csapterpesztés;
- csapszegutánfutás;
- kanyarodási szögeltérés;
- nyomkövetés;
- tengelyhelyzet;
- oldalkúszás;
- gumiabroncsnyomás ellenőrzése.

A gépjármű fenntartó tevékenység berendezései

A munkafolyamatokhoz a rendelet mellérendeli a kötelezően alkalmazandó gépjármű vizsgáló berendezéseket és azok mérés technikai követelményeit is. ***Ezek a következők:***

- görgős fékerőmérő;

- lassulásmérő;
- futómű ellenőrző;
- elmozduló lapos futómű ellenőrző;
- lengéscsillapító vizsgáló;
- kerékkiegyensúlyozatlanság mérő leszerelt kerekeken;
- kerékkiegyensúlyozatlanság mérő felszerelt kerekeken;
- fényszóró beállító;
- légfékrendszert és -szerelvényt vizsgáló berendezés;
- fékfolyadék-forráspont ellenőrző;
- kormányerő- és holtjátékmérő;
- gumiabroncstöltő és ellenőrző;
- kipufogógáz elemző;
- dízel füstölésmérő;
- zajszintmérő;
- fordulatszám-mérő;
- előgyújtásszög mérő;
- zárásszögmérő;
- dízel előbefecskendezési szög- és fordulatszám-mérő;
- dízelbefecskendező próbapad;

- dízel befecskendezőfűvóka vizsgáló;
- sűrítési csúcsnyomásmérő;
- hengertömítettség mérő;
- hordozható tüzelőanyag-fogyasztás mérő;
- nyomatékkulcs;
- megvilágításmérő;
- gázszivárgás ellenőrző.

A rendelet a vizsgáló állomások tanúsításra folyamatosan alkalmas állapotát az előírt közlekedésbiztonsági és környezetvédelmi berendezések előírt gyakoriságú kalibrálásának elrendelésével tartja fenn.

Berendezés	Kalibrálás időszakossága (hónap)
görgős fékerómérő	6
lassulás mérő	12
futómű ellenőrző	6
elmozduló lapos futómű ellenőrző	6
lengéscsillapító vizsgáló	6
kerékkiegyensúlyozó	
- leszerelt kerékhez	6
- felszerelt kerékhez	6
légfékrendszert vizsgáló	12
gumiabroncsöltő ellenőrző	12
kipufogógáz elemző	6
dízel füstölésmérő	6
fordulatszám-mérő	12

A kérdés lezárásaként megállapítható

- az előírt speciális személyi és dologi feltételek nélkül a gépjármű fenntartó tevékenységet a követelmények szintjén teljesíteni lehetetlen;
- egy korszerű bázis - melynek létesítése 100 milliókba kerül - csak további költségvetési fedezet árán tartható tanúsításra folyamatosan alkalmas állapotban.

2. A közúti gépjárművek forgalomba helyezése és forgalomban tartása

A közúti gépjárművek forgalomba helyezésének és forgalomban tartásának műszaki feltételeit a közlekedési, hírközlési és építési miniszter 6/1990 (IV.12) rendelete szabályozza.

A rendelet hatálya a Magyar Köztársaság területén közúton közlekedő járművekre terjed ki.

A fegyveres erők járműveire a rendelet hatálya annyiban terjed ki, amennyiben a felügyeletet ellátó miniszter - a KÖHÉM-el egyetértésben - a rendeletben foglaltaktól eltérően nem rendelkezik.

A rendelet szabályozza a járművek méreteire, tömegére, tengelyterhelésére, általános biztonságára, zajkibocsájtására, légszennyezésére, teljesítményére, vontatására, a vonóberendezésekre, alváz és motorszámra, hatósági jelzésekre, fékezésekre, kormányzásra, kerékelfüggesztésre, a kerekekre, világító és- jelző berendezésekre, megkülönböztető jelzésekre, hangjelző berendezésekre, a motor rendszereire, a kilátásra, a vezető és utastérre, az ajtókra, ablakokra, zárokra, üvegekre, sebességmérőre, tachográfra, emelési pontokra, díszítésekre, jelzésekre, pótkerekre, elsősegélynyújtó felszerelésre vonatkozó üzemeltetési műszaki feltételeit.

Az MH-ra vonatkozó másképp rendelkező hatályos jogszabály nincs, így a fenti rendelet általános érvényű szabályzó az MH katonai szervezeteire és az általuk végzett gépjármű fenntartó tevékenységre.

3. A közúti járművek műszaki megvizsgálása

A közúti járművek műszaki megvizsgálását a közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter 5/1990 (IV. 12) rendelete szabályozza.

A rendelet hatálya a Magyar Köztársaság területén közúton közlekedő gépjárművekre, mezőgazdasági vontatókra, lassú járművekre, ezek pótkocsijaira, valamint segédmotoros kerékpárra, továbbá ezek tulajdonságaira, alkatrészeire, tartozékaira és önálló műszaki egységeire terjed ki.

A fegyveres erők, a fegyveres testületek járműveire a rendelet hatálya annyiban terjed ki, amennyiben a felügyeletet ellátó miniszter a rendeletben foglaltaktól eltérően nem rendelkezik.

A rendelet szabályozza a gépjárművek időszakos vizsgálatát, amelynek célja a forgalmi engedély érvényességi határidejének meghosszabbítása. Az időszakos vizsgálat nem érinti a jármű üzemben tartójának jogszabályban meghatározott - a forgalomban tartott járműve műszaki, közlekedésbiztonsági és környezetvédelmi követelményeknek megfelelőségéért fennálló - felelősségét.

Az időszakos vizsgálaton az üzemeltetési műszaki feltételek megtartását, továbbá a közlekedésbiztonsági és környezetvédelmi tulajdonságokat kell ellenőrizni.

Az időszakos vizsgálatot vizsgálóállomáson, vagy a meghatározott feltételek alapján vizsgálóállomásként kijelölt gépjárműfenntartó szervezet telephelyén vizsgabiztos végzi.

A rendelet szabályozza az időszakos vizsgálat technológiáját, a tárgyi feltételeket és a vizsgálatok ügyrendjét.

Az MH-ra vonatkozó másképp rendelkező hatályos jogszabály nincs, így a fenti rendelet általános érvényű szabályozó az MH katonai szervezeteire és az általuk végzett gépjárműfenntartó tevékenységre.

A vizsgabiztosokra vonatkozó feltételek

A vizsgabiztossal szemben támasztott alapkövetelmények:

- személyi, szakmai, megbízhatósági alkalmasság;
- képzésen való részvétel;
- sikeres vizsga;
- szakmai továbbképzés.

A Közlekedési Főfelügyelet a meghatározott követelményeknek megfelelő vizsgabiztost vizsgabiztosi névjegyzékbe veszi. A vizsgabiztos a forgalomba helyezés előtti és az időszakos vizsgálat elvégzése során a közlekedési felügyelet megbízása alapján hatósági személyként jár el.

A kijelölt vizsgálóállomásra vonatkozó feltételek

A polgári életben a területi közlekedési felügyeletek jelölik ki a vizsgálóállomásokat (kijelölt vizsgálóállomás hálózat).

Vizsgálóállomásként az a gépjárműfenntartó szervezet jelölhető ki, amely:

- meghatározott időtartamban és járműkategóriára (járműtípusra) vonatkozóan folyamatosan végez közlekedésbiztonsági és környezetvédelmi diagnosztikai átvizsgálást;
- az időszakos vizsgálatok elvégzéséhez biztosítja az előírt feltételeket;
- a vizsgálóállomáson ellátja az időszakos vizsgálatok elvégzéséhez szükséges szervezési feladatokat;
- az időszakos vizsgálatra állított járművön előzetes gépjárműfenntartói vizsgálatot végez és arról tanúsítványt állít ki, amelyet az időszakos vizsgálatához a vizsgabiztos rendelkezésére bocsát;

- rendelkezik az előírt tárgyi feltételekkel és egységes járművizsgálati technológiával;
- teljesíti a gépjárműfenntartói vizsgálat tartalmára, a vizsgálatot végző személyre, valamint a tanúsítvány tartalmára, formájára, kezelésének és nyilvántartásának módjára vonatkozó követelményeket.

A jármű követelmények szerinti megfelelésége

Ha a jármű az időszakos vizsgálat követelményeinek nem felel meg, akkor a vizsgabiztos:

- a forgalmi engedély érvényességi idejét nem hosszabbítja meg;
- a forgalmi engedélyben feltüntetett érvényességi határidőt lerövidíti, vagy
- a forgalmi engedélyt - amennyiben a jármű közúti forgalomban való részvétele közvetlen balesetveszéllyel jár - érvényteleníti, és a rendszámtábláról az érvényesítő címkét eltávolítja.

Úgy gondolom, az eddig leírtakból mindenki számára kiderült, hogy a járművek műszaki megvizsgálásának és környezetvédelmi felülvizsgálatának végrehajtása a Magyar Honvédség békeműködésének egyik fontos feltételévé vált.

Mi a helyzet a Magyar Honvédség háza táján?

A katonai szervezetek által üzemeltetett gépjárműtechnikai eszközökön elvégzendő "hatósági feladatokat" a következő hatályos jogszabályok határozzák meg:

1. A honvédségi közúti járművek műszaki vizsgálatáról, valamint környezetvédelmi felülvizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló **7/1992. (IV. 7.) HM rendelet.**

2. A gépkocsik környezetvédelmi felülvizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló **18/2001. (V. 23.) KöViM-BM-KöM együttes rendelet**, és a korábban már említett HM rendelet.

3. A közúti járművek műszaki megvizsgálásáról szóló **5/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet**.

Közülük nézzük meg a honvédségi közúti járművek műszaki vizsgálatáról, valamint környezetvédelmi felülvizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló **7/1992. (IV. 7.) HM rendelet egyes kiemelten fontos előírásait:**

a) A honvédség járműveinek műszaki vizsgálatára a közúti járművek műszaki megvizsgálásáról szóló, környezetvédelmi vizsgálatára a gépkocsi környezetvédelmi felülvizsgálatáról és ellenőrzéséről szóló jogszabályokat (a továbbiakban: általános rendelkezések) kell alkalmazni.

b) A honvédségi jármű időszakos vizsgálatát az üzemeltető honvédségi szervezet javítóműhelye végzi.

c) Ha a honvédségi jármű a meghatározott műszaki feltételeknek nem felel meg, a közúti forgalomban nem vehet részt.

d) A honvédségi jármű forgalomba helyezés előtti és időszakos vizsgálata során biztosítani kell az általános rendelkezéseknek megfelelő, illetve azzal egyenértékű vizsgálati követelményeket.

e) A honvédségi járművek közül a hatósági engedéllyel és jelzéssel ellátott gépkocsik környezetvédelmi felülvizsgálatát és ellenőrzését az üzemeltető honvédségi szervezetek javítóműhelyeiben az általános rendelkezések előírásai szerint kell végezni.

Mi a helyzet a vizsgálóállomásokkal kapcsolatban?

A különböző katonai szervezetek és HM Rt.-k összesen 26 db vizsgálóállomást működtetnek.

Az elmúlt tíz év alatt, amíg az MH az átszervezések keserű éveit élte át, addig a polgári életben a vizsgálóállomások anyagilag megerősödtek,

folyamatos fejlesztéseket hajtottak végre. Az MH vizsgállóállomásain a kötelezően előírt tárgyi feltételekből 2001. évi árakon számvetve mintegy 500 MFt. értékű berendezés hiányzik.

Egyebek mellett ebből is következik, hogy a jogszabályban konkrétan meghatározott időszakos műszaki vizsgálati technológiát nem tudjuk betartatni.

Elmondható, hogy a jogszabályok által a honvédségi és a polgári vizsgaállomásokkal szemben támasztott követelmények teljesen azonosak, azonban a vizsgaállomások infrastruktúrájában jelentős az elmaradásunk.

Épp ezért szakmatörténeti esemény, hogy az MH-ban első alkalommal egy új építményben, beruházás keretében, kimondottan TKÁ és vizsgálóállomás céljára tervezett és megvalósított *"vizsgasort"* adhatunk át egy katonai szervezet részére.

Egyidejűleg sajnos azt is meg kell állapítanunk, hogy a honvédségi vizsgállóállomásokat üzemeltető honvédségi szervezetek javítóműhelyei legtöbb esetben nem felelnek meg a velük szemben támasztott általános követelményeknek. Vizsgabiztosaink igen mostoha körülmények között kénytelenek végezni joghatályos méréseket és kénytelenek vállalni az azzal járó felelősséget is.

A vizsgabiztosokra vonatkozó feltételeknek 1999-ben kezdtünk megfelelni 4 fő beiskolázásával. A sikeres vizsgákat követően jelenleg összesen 48 fő állami diplomával rendelkező vizsgabiztosa van az MH-nak.

Az összes vizsgállóállomás folyamatos működéséhez - tekintettel a személyi állomány általános leterheltségére - még egyszer ennyi vizsgabiztosra lenne szükség.

Funkció szerint tervezve, funkció szerint építve, funkció szerint berendezve

Az MH Szárazföldi Vezérkar 1997. évben központi beruházási feladatként kérte megvalósítani a Debrecen helyőrségbe diszlokált katonai

alakulat nagyértékű haditechnikai eszközeinek korszerű kiszolgálási és tárolási feltételeit. Ehhez a felhasználói alapkövetelmények összeállításra kerültek. A szűkös költségvetési lehetőségek miatt a teljes igény kielégítése helyett a feladatcsomagból a TKÁ megvalósítása önálló feladatként kiemelésre került.

1999. júniusra elkészültek az engedélyezési tervek, a részletes műszaki kiviteli tervet a HM építési tervtanács 1999. június 15-én elfogadta. A TKÁ megvalósítására vonatkozó építési engedély 1999. október 7-én került kiadásra.

A kivitelező kiválasztása 2000. július 4-ig megtörtént, majd július 20-tól sor került a munkaterület átvételére és a konkrét megvalósítás megkezdődött. A kivitelező a létesítmény 2002. február 28-i átadását vállalta.

A kivitelezés megvalósítási üteme a költségvetési lehetőségekkel szinkronban felgyorsult, melynek eredményeként az építés-beruházási tevékenység 2001. augusztus 22-én műszaki átadás-átvételre, 2001. november 16-án - a végleges használatba vételi engedély hatályba lépését követően - üzembe helyezésre került. Az üzembe helyezéssel egy korszerű, a 21.század elvárásainak megfelelő munkakörülményeket biztosító technikai kiszolgáló állomás kerül a katonai szervezet birtokába.

A TKÁ főbb kapacitásadatai:

- 2x2 állásos harckocsi kiszolgáló munkahely;
- 4x2 állásos kerekes gépjármű kiszolgáló munkahely;
- járműdiagnosztikai állás;
- összesen 2300 m² munkaterület;
- összesen 10000 lm³ légtérfogat;
- 220 m² szociális épületrész (öltözők, irodák);
- 12300 m² kapcsolódó út és térburkolat;

- 1500 fm kiszolgáló közmű (víz, csatorna, villamos energia);
- 780 fm őrzésvédelmi kettős kerítés.

Az építés-beruházás keretében a TKÁ létesítmény és kapcsolódó feladatai megvalósítására 590 millió Ft. került ráfordításra, míg a benne található technológiai berendezés 150 millió Ft. értékben került beszerzésre.

A személyi állomány felkészítése és betanítása 2002. február hónapban kerül végrehajtásra, ami a TKÁ-n egy márciusi munkakezdés lehetőségét vetíti előre.

Az 1999-ben elfogadott Technikai Terület Fejlesztés feladatai közül ez idáig megvalósításra került még:

- a terület központi üzemanyag-töltő -tároló létesítménye ;
- a terület ivó- és tűzivíz ellátását biztosító vízmű;
- a területet megközelítő 3,1 km-es bekötő út;

A megvalósított beruházások értéke 360 millió Ft.

Jelenleg már folyamatban van az összesen 4200 m² területű harckocsi és gépjármű színek I. ütemének megvalósítása a hozzá kapcsolódó 5740 m² térburkolattal és közművekkel, melyek tervezett befejezési időpontja 2003. II. negyedév.

Remélve a TKÁ funkció szerinti működtetését, kívánom, hogy jótékony hatása tükröződjön a benne dolgozó szakállomány sikeres tevékenységén, a technikai kiszolgálások mennyiségi és minőségi mutatóin, végső soron pedig a haditechnikai eszközök technikai hadrafoghatóságán.

**A Közlekedési Főfelügyeletnél
vizsgabiztosi tanfolyamot végzett szakállomány**

FSZ	ALAKULATOK		HELYÖRSÉG	1999	2000	2001	2002	ÖSSZES
1.	MH ÖLTP	MH Páncélos és Gépjárműtechnikai Szolgálatfőnökség	Budapest	1				1
2.		MH Haditechnikai Ellátó Központ	Budapest	1		4		5
3.		MH Támogató Ezred	Budapest	1		2		3
4.	MH LEP	MH 59. Szentgyörgyi D. repülőbázis	Kecskemét			1	1	2
5.		MH 89. Szolnok ve. száll. rep. e.	Szolnok			1	1	2
6.		MH 12. Lérek. dd.	Győr			1	1	2
7.		MH 1.log. és tám. e.	Veszprém			1	1	2
8.		MH Kapos Bázisreptér	Taszár				1	1
9.	MH SZFP	MH 25. Klapka Gy. gl. dd.	Tata			1	1	2
10.		MH 5. Bocskai I. gl. dd.	Debrecen			1	1	2
11.		MH 101. Szigetvári ZM. ve. tü. dd	Pécs			1	1	2
12.		MH 5. lérek e.	Nagyoroszi			1	1	2
13.		MH 24. Bornemissza G. feld. z.	Eger				1	1
14.		MH 37. Rákóczi F. mű. dd.	Szentles			1	1	2
15.		MH 62. Bercsényi M. gl. dd.	Hódmezővásárhely			1	1	2
16.		MH 1. k. ve. e.	Szolnok				1	1
17.		MH 64. Boczonádi SZJ. log. és tám. e.	Kaposvár			1	1	2
18.		MH 64. Boczonádi SZJ. log. és tám. e. 2. jav. z.	Székesfehérvár	1		1	1	3
19.	MH HKP	MH Központi Tiszthelyettes Szakképzőiskola	Szentendre				3	3
20.		MH Tapolcai Kiképző Központ	Tapolca				1	1
21.		MH Alföldi Kiképző Központ	Szabadszállás				1	1
22.		MH Savária Kiképző Központ	Szombathely				1	1
23.	EGYÉB	ZMNE Bólyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar	Budapest				1	1
24.		HM CURRUS Rt.	Gödöllő				1	1
25.		MH 32. Budapest Őr és Diszere	Budapest			1	1	2

A TECHNIKAI KISZOLGÁLÓ ÁLLOMÁS MEGNYITÁSA ÉS BEMUTATÁSA

Túri János¹

ATKA: bemutatása

A bevezetőben említett infrastruktúrális fejlesztés eredményeként központi költségvetésből, 580 millió Ft értékben készült el a beruházás nem egészen egy év alatt.

Az objektum része annak a helyőrségben folyó nagyarányú beruházásnak, amely a haditechnikai eszközök zárt technológiájú kiszolgálását teszi lehetővé.

Az átadást megelőzően készült el a korszerű üzemanyagtöltő állomás a telephelyszolgálat épületével. Építés alatt állnak a fedett tárolószínek. A beruházás a görgős sárrázó, valamint egy zárt rendszerű téli-nyári mosó megépítésével fejeződik be.

A Technikai Kiszolgáló Állomás (TKÁ) a kor építészeti technológiájával létrehozott, impozáns épület.

Magába ötvözi a kiszolgálási rend által meghatározott funkcionalitást, valamint a korszerű építészet harmóniáját, a célszerűségét.

Az objektum négy jól elkülöníthető funkcionális szekcióra osztható:

- A legfontosabb része a gépjárművek műszaki megvizsgálását szolgáló úgynevezett "*vizsgasor*".

A soron, a kijelölt vizsgabiztos képes megvizsgálni az MH-ban jelenleg rendszeresített, valamint a polgári életben működő két és háromtengelyes közúti és terepjáró gépkocsikat, 0,5 tonnától, 10 tonna önsúlyig.

1. Túri János mk. ezredes, MH ÖLTP Üzembentartási Főnökség, tervezési -és szervezési osztályvezető, főnökhelyettes.

A soron találhatóak lengéscsillapító bevizsgáló, görgős fékhatásmérő, kerékgeometria ellenőrző, a környezetvédelmi méréseket végző és összehasonlító berendezések, a közlekedésbiztonságot szolgáló rendszerek ellenőrzésére szolgáló készülékek.

A vizsgasor valamennyi eleme számítógép-vezérelt, az eredményeket képernyőn és grafikusán jeleníti meg. A Magyar Honvédségben az első ilyen állomás, amely eleget tesz valamennyi vizsgálati követelmény ki-elégítésének.

A TKÁ következő, alapterületre legnagyobb csarnoka egyenként kettő, illetve három haditechnikai eszköz egyidejű kiszolgálását biztosító szervízszora.

A kiszolgálási technológiának és az eszköztípusoknak megfelelően szerelőknával ellátottak, az aknában aknaperem emelőkkal, munkafolyadé, illetve olajleeresztő és ürítő berendezésekkel úgy, hogy a veszélyes anyagok emberi kéz érintése nélkül kerülnek a kijelölt tárolóedényzetbe.

A teljes objektum rendelkezik a füstgázok elvezetésére szolgáló, szakaszolható zárt rendszerű elvezetővel és helyi, mobil elszívókkal, így aknaelszívóval is, ezeket felszerelték a veszélyes koncentrációt jelző és beavatkozó berendezésekkel is.

Az építés és berendezés alapkövetelménye volt, hogy a technikai eszközök állóhelyi járatással, a berendezések működtetésével bevizsgálhatóak legyenek, így a harckocsik, önjáró lövegek tornyainak körbeforgatása is lehetővé vált, ellenőrzendő a stabilizátort és egyéb fedélzeti berendezéseket.

A harcjárművek külső indításához áramforrás-gépcsoport áll rendelkezésre.

A központi levegőrendszer biztosítja a sűrített levegővel működő eszközök használatát, a tisztító *"ipari"* levegőt egyaránt.

Az elektromos rendszere 380V-tól 24V-ig szekciónként, a technológiának megfelelő helyen biztosítja a szervizberendezések-, a helyi az általános és az ideiglenes világítás működtetését.

- *A következő szekcióban található a segédműhelyek és raktárak, amelyekben a technikai kiszolgáláshoz szükséges, az egyedi javító készlet és a TASZT-ban található anyagok szintjéig tárolják a megfelelő alkatrészeket, hibaelhárítást végeznek a komplex eszközök fegyverzete, elektromos és híradó berendezésein. Itt tárolják a munkafolyadékok, a segédanyagok, az általános és a speciális szerszámok döntő részét.*

- *Az irodai és szociális helységek úgy kialakításukban, mint a berendezések korszerűségét illetően a kor színvonalán állóak.*

A burkolatok, a színek és piktogramok alkalmazása kielégíti a legszigorúbb munkaegészségügyi és munkabiztonsági követelményeket is.

A berendezéseket a kiírt pályázaton nyertes **WÜRT cég** szállította, amelyek a kor színvonalán álló, a célnak kiválóan megfelelő és bővíthető eszközcsaládot telepített 150 millió Ft értékben.

A parancsnoki állomány és a vendégek nagy érdeklődéssel követték az egyes bemutatókat, kérdéseikkel, véleményükkel alátámasztották azt az alkalmazói igényt, hogy a feltételek és a követelmények összhangját csak hasonlóan felszerelt, kiképzett személyzettel (állománnyal) működtetett objektumokkal lehet megteremteni.

A folyamat további állomásaként még ez évben beszámolhatunk a **62. BM. gl. dd. javító műhelyének és az 1. KV** a hasonló objektumának átadásáról.

Megállapíthatjuk, hogy a haditechnikai biztosítás infrastruktúrlális háttérrel, a működő kiszolgálási és támogatási rendszerek korszerűsítésével kész és képes az újonnan beszerzett korszerű és a még meglévő haditechnikai eszközök üzemben tartására, együtt az alkalmazó állománnyal.

**A HADFELSZERELÉSI ANYAGOK
KOCKÁZATKEZELÉSÉNEK KÉRDÉSEI
(Termékkockázat)
II. RÉSZ**

Mikula László¹

Bevezetés

A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. számú törvény 54. § (2)-nak előírása:

"A munkáltató köteles minőségileg, illetve mennyiségileg értékelni a munkavállalók egészségét és biztonságát veszélyeztető kockázatokat, különös tekintettel az alkalmazott munkaeszközökre, veszélyes anyagokra és készítményekre, a munkavállalókat érő terhelésekre, valamint a munkahelyek kialakítására. Az értékelés alapján olyan megelőző intézkedéseket szükséges hozni, amelyek biztosítják a munkakörülmények javulását, beépülnek a munkáltató valamennyi irányítási szintjén végzett tevékenységbe."

A demokratikus jogállam adta keretek között a munkavállaló fogalmába a rendszerváltozás után alkotmányossági jog, hogy a Magyar Honvédség, mint munkáltató és az általa alkalmazott hivatásos állomány, mint munkavállaló fogalma elfogadottá váljon, a korábban ideológiai alapokon működő *"párt-hadsereg"* kiszolgálója helyett.

A törvényi kényszerből adódóan a Magyar Honvédségnek hivatalból kötelessége elvégezni, a munkavállalójától megkövetelt tevékenységi körökre a kockázatok felmérését és értékelését.

1998. január 1-jével módosult a munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. törvény. A változások lényege, hogy a 89/391/EGK irányelv megfelelő cikkelyének honosításával új megvilágításba helyezte, az általános megelőzési elveket és a kockázatértékelést állította a középpontba.

1. Mikula László mk. ezredes, HM Technológiai Hivatal főigazgató minőségbiztosítási és szabványosítási helyettese.

A kockázatértékelés az Európai Unió joggyakorlatában az egyik legfontosabb tényező és most már Magyarországon is a munkáltatói munkavédelmi tevékenység egyik alapja lett.

A törvény módosításával egyidejűleg azonban sajnálatos módon nem jelent meg az EU Bizottság V. (munkavédelmi ügyekben illetékes) Főigazgatóság által kidolgozott szakmai módszertani ajánlás. Ez a hiány nagyon nagy gondot jelent a munkáltatónak, akik e kötelezettségüknek eleget akarnak tenni. Ha figyelembe vesszük, hogy az EU-ban sem problémamentes a kockázatértékelés gyakorlata, főleg a kis- és középvállalkozásoknál, akkor érthetjük meg, hogy mit jelent az egységes módszertan hiánya.

A NATO-tagországok a hadfelszerelési anyagok kockázatkezelésének elveit egységes szemlélet alapján dolgozták ki. Hiányosságként jelentkezik, hogy nem található olyan közösen alkalmazott terminológia, amely segítene eligazodni ezen technikák útvesztőiben. Ilyen módon minden tagállam a kockázatkezelési gyakorlatát a saját jogi és közigazgatási intézményrendszerének és ipari-gazdasági kultúrájának megfelelő módon alakította ki.

A szerző azt kísérli meg, hogy a Magyarországon meglévő közigazgatási joggyakorlatra támaszkodva ajánlást tegyen a hadfelszerelési anyagok beszerzésekor a termék-kockázatok feltárására és kezelésére.

A különböző ide tartozó fogalmak sokrétűsége kellő magyarázatot ad arra a kérdésre, hogy miért nem alakult ki egységes gyakorlat a kockázatok kezelésére.

1. Fogalmak

1.1. A Munkavédelmi Törvény és ennek módosítása szerint:

- **Veszélyes:** az a létesítmény, munkaeszköz, munkafolyamat, technológia, amelynél a munkavállaló egészsége, testi épsége megfelelő védelem hiányában súlyos, károsító hatásnak lehet kitéve.

- **Veszélyes anyag:** minden anyag vagy készítmény, amely fizikai, kémiai vagy biológiai hatása révén veszélyforrást képviselhet.
- **Veszélyforrás:** a munkavégzés során vagy azzal összefüggésben jelentkező minden olyan tényező, amely a munkát végző vagy a munkavégzés hatókörébe tartózkodó személyre veszélyt vagy ártalmat jelenthet.
- **Kockázat:** a veszély megvalósulásának, azaz a káros hatás bekövetkezésének a valószínűsége.

1.2. Az MSZ EN 292-1 szabvány szerint:

- **Veszély:** egy lehetséges sérülés vagy egészségkárosodás forrása.
- **Veszélyhelyzet:** minden olyan helyzet, amelyben egy vagy több személy veszélynek van kitéve.
- **Kockázat:** a veszélyhelyzetben a sérülés vagy az egészségkárosodás valószínűségének és súlyosságának együttes hatása.
- **Kockázatértékelés:** a veszélyhelyzetben a sérülés vagy az egészségkárosodás valószínűségének és súlyosságának átfogó becslése a megfelelő biztonsági intézkedések kiválasztása érdekében.

1.3. Az Európai Unió ajánlása szerint:

- **Veszély(forrás), veszélyeztetés:** valaminek (pl.: felhasznált anyag, munkaeszköz, munkamódszer, eljárás) belső sajátossága vagy képessége, amely a környezetre károsodást okozhat.
- **Kockázat:** annak a valószínűsége, hogy a veszélyeztetés megvalósul, a felhasználás, illetve alkalmazás közben és ennek eredményeképpen baleset vagy expozíció következik be, valamint a károsodás lehetséges mértéke.

- **Kockázatértékelés:** eljárás, amellyel felbecsülhető a munkahelyen a munkavégzés során fennálló veszélyeztetésekből adódó, a munkavállalók és a munkavégzés környezetében tartózkodók egészségére és biztonságára potenciálisan ható kockázat.

1.4. A NATO elvei szerint:

- **Veszély:** Különböző anyagok vagy rendszerek által okozott olyan hatások, amelyekből komoly, nem kívánatos következmények származhatnak felhasználásuk során. A veszély a hatás mértékegysége.
- **Hatás:** Megmutatja a bekövetkezett nemkívánatos esemény eredményét.
- **Kockázat:** A lehetőségek találkozása, azaz a nemkívánatos esemény és annak hatása, bekövetkezése.

Matematikailag:

Kockázat = (nemkívánatos esemény bekövetkezésének lehetősége) x (ezen esemény bekövetkezésének hatása).

- **Lehetőség:** A kockázat egyik jellemzője. A nemkívánatos esemény bekövetkezésének valószínűsége.
- **Kockázatkezelés:** A kockázat azonosítást, becslést, rangsorolást és a kockázat felügyeletet foglalja magába.

A fenti, azonos fogalmak ilyen széles körű értelmezéséből látható, hogy van még mit tenni a jogharmonizáció területén. A hadfelszerelési anyagok megfeleléségének és ebből adódóan beszerzésükkor a termék-kockázatok elemzésénél a NATO terminológiát fogom használni.

2. Termékkockázat

A hadfelszerelési anyagok beszerzéseinek minőségbiztosítási oldalról értékelt termékkockázatai objektív és szubjektív elemeket egyaránt tartalmaznak. Az objektív oldal, úgy gondolom teljesen kézenfekvő, hiszen, mint anyag az a szubjektumtól teljesen függetlenül létező, nemcsak filozófiai értelemben vett valóság. A szubjektív oldal jelen esetben nem a kockázat feltárásának, elemzésének szempontjából szubjektív, hanem az anyagnak, amely a természetben ilyen formában nem konfigurálható, csak az embernek, mint szubjektumnak a ráhatásából eredhet, figyelembe véve a természet törvényszerűségeit.

A termék kockázatának meghatározása a minőségbiztosítási szakember szakmai felkészültségét is visszatükrözi, megmutatva, hogy mennyire képes az adott szakterület műszaki - technikai eredményeit munkájában alkalmazni. A termékkockázat (hadfelszerelési anyagkockázat) megállapítására olyan alkalmazási útmutatót kívánok adni, amely a minőségbiztosítási szakember esetleges "szakmai tájékozatlanságát" áthidalja és empirikusan választ ad a feltett kérdésre: milyen tevékenységet (ellenőrzési módszer, mélység) kell terveznie, ahhoz, hogy a termék kockázata, az eszköz felhasználásakor minimális legyen? Hon- és rendvédelmi nyelvezetre lefordítva: a hon- és rendvédelemben szolgálatot teljesítő legyen tudatában annak a ténynek, hogy gépkarabélyának minden tölténye lövés kiváltásnál a fizika törvényei szerint fog működni és a siker (élőerő megsemmisítése, bénítása, semlegesítése) csak a célzás, azaz a lövész szubjektumától függ.

Természetesen a jelen kor tudományos - technikai vívmányai nem azonnal jelennek meg a tömegtermelésben és a minőségbiztosítási szakember hiába tud a termék előállításával kapcsolatosan olyan technológiákat, módszereket, amelyek csökkentenék a termék kockázatát, ha beszerzésükkor az ajánlattevők között nincs olyan, aki alkalmazná is azt. Így a minőségbiztosítási szakember számára egy út marad, az ajánlattevők célirányos kiválasztása, abból a szempontból, hogy a rendelkezésre álló adatok alapján melyek azok az ajánlatok, amelyek a legalacsonyabb termékkockázattal rendelkeznek.

Ezek a kérdések nem csak a felelősség felvállalásának oldaláról fontosak, hanem megnyugtató környezetet teremtenek a hadfelszerelési anyagot alkalmazó részére is, a termékkockázat vállalás határait tekintve.

A fentieket figyelembe véve a termék kockázata az alábbi összetevőkkel jellemezhető:

2.1. Tudományos kockázat

A tudományos kockázat tartalmát tekintve olyan kérdésekre keresi a választ, amelyek a termék megvalósítását, előállítását vizsgálja a kor tudományos-technikai ismereteinek felhasználásával. Azaz a megvalósítani kívánt termék lehet egy olyan halmaz, amely egészében vagy részeiben, pl.: a fizika törvényeinek ellentmondanak, így a válaszadásra a tudomány még várat magára.

Egy példán bemutatva: a sugárhajtóművek égőtereinek formája és geometriai méretei a jelen kor tudományos szintje alapján nem számítható. A bemenő és a kimenő adatok birtokában csak egy kiinduló eredmény sor nyerhető, amely a fizikai kísérletek során változik a végső, a kívánt, geometriai formára. Mindezeket a kísérleteket a különböző típusú és működési jellemzőkkel rendelkező sugárhajtóművekre külön-külön el kell végezni, mert a tudomány még nem szolgáltatja azt az interpolálási módszert, amelynek segítségével analógiákat tudott volna felmutatni az égőtér geometriai paramétereinek között.

Egy másik ide tartozó tudományos kockázati elem az, hogy az adott kutatási területen már vannak részeredmények, de ezek az eredmények bizonyos határok között mozognak. Korlátokat jelentenek és ezeket a határokat, hiába jelentkezik igény rá, nem képes tudományos bizonyítékokkal megnyitni. Pl.: Ismert a fény terjedési sebessége. Az is ismert, hogy a fényatomok tömeggel jellemezhető részecskék. Tehát a kornak, ide vonatkozó tudományos eredményei alapján képesnek kellene lenni arra, hogy fénysebességgel repülni képes űrhajót hozzon létre, amely atomokból, molekulákból épülne fel. Pedig ez a feladat még várat magára.

Elmondható, hogy a tudományos kockázat meghatározásához a kockázatelemzést végző szakembernek nagyon jól felkészültnek kell lennie, ahhoz, hogy értékelésében ne kerüljön tévútra. Ezen a területen inkább a túl nagy kockázatvállalás jellemezhető, mert a mindenkori aktuális tudományos ismeretek birtoklása késésben van, az információ-áramlás és az új tudásanyag alkalmazóhoz való eljutásának időigényessége miatt.

2.2. Technológiai kockázat

A technológiai kockázat annyiban analóg a tudományos kockázattal, amennyiben a meglévő és a még feltáratlan ismeretanyag közötti "*fekete lyukakat*" kívánja beazonosítani. A különbség mégis az, hogy a technológiai kockázat elemzése arra a kiinduló tényre alapoz, hogy minden tudományos kérdés a termék kapcsán tisztázott és bizonyított. A technológiai kockázat, ha lépcsőfokokat állítunk fel, a tudományos kockázatok alatt helyezkedik el, nem fontosság szerint, hanem a természet és annak törvényszerűségei megismerésének iránya alapján.

Arra a kérdésre keresi a választ, hogy a rendelkezésre álló technológiai szint, azaz előállítási kultúra, dokumentáció, infrastruktúra, erőforrások, gyártási folyamatok, fenntartási tevékenységek stb. mennyiben felelnek meg az ismert követelményeknek, illetve, hogy mindezek az összetevők milyen innovációs tartalékokkal és mozgástérrel rendelkeznek.

A technológiai kockázatok felismerése a kockázati hatások csökkenését vonja maga után. A tévesen beazonosított, vagy a felderítetlen technológiai kockázatok csökkentik az alkalmazási megbízhatóságot, tehát összességében negatív hatásúak.

2.3. Mérnöki kockázat

Nem akarok nyelvi terminológiák körüli kutatásba kezdeni, de a mérnöki kockázat fogalmának meghatározása erre ösztönöz. Több nyelvben előforduló szavaknak a magyarra fordítása tartalmilag eltérő, bővebb vagy szűkebb jelentést fejez ki, mint amelyet a magyar nyelv szerint értünk alatta. Ez különösen igaz az angol nyelvben előforduló szavak esetében. Jelen esetben az **engineering risk** szó okozza ezt a fejtörést.

Valójában ez az angol szó többet jelent, mint a magyar terminológia szerinti mérnöki tevékenység, mert *tartalmát tekintve beletartoznak:*

- a műszaki tervezéshez, gyártáshoz, teszteléshez szükséges eljárások;
- a műszaki tevékenység elvégzéséhez szükséges berendezések, munkaerő, szakképzettség rendelkezésre állása;
- teljesen kereskedelmi oldalú követelmény, hogy a szerződésekben megfogalmazásra kerültek-e a műszaki követelmények;
- az az igény, amely azt elemzi, hogy a legyártott műszaki eszköz megfelelőségének megállapítására szolgáló tesztelési módszer mennyiben összevethető az alkalmazás valós gyakorlatával.

Mindezek figyelembevételével a mérnöki kockázat helyett a műszaki kockázat szó alkalmazása lenne indokoltabb.

A műszaki kockázat vizsgálata kapcsán tekintsünk át néhány olyan területet, amely egyértelműen jellemzi és körbehatárolja ezt a fogalmat. A termékkockázat, akárcsak a minőség, a termék olyan sajátossága, amely nem utólag kerül ellenőrzésre a termékben - a tervezéstől az értékesítésig, sőt azon túl is a hulladék elhelyezésig - hanem minden tevékenység kihatással van rá. Nézzük meg a veszélyforrásokat és ezek csökkentésének lehetőségét.

Az elemzés három fő területre vonatkozik:

- tervezés,
- gyártás,
- értékesítés.

2.3.1. Tervezési kockázat

A tervezési fázisban mind a termékre, mind a gyártásra meghatározásra kerülnek azok a műszaki paraméterek, amelyek a vállalkozás által elfogadott kockázati szintet megtestesítik. Rendkívül fontos, hogy a termék egész élettartamát is meg kell tervezni a kockázat szempontjából. Nem lényegtelen, mi történik egy már leselejtezett, hulladékba kerülő termékkel. A tervezési hibák kiküszöbölésére a prototípusokat szigorú ellenőrző vizsgálatoknak, biztonsági próbáknak kell alávetni. A vizsgálatok és az értékelések eredményét rendszeresen dokumentálni kell. A gyártástervezés, - fejlesztés célja olyan stabil, irányítható folyamat megvalósítása, amely garantálja a mindenkor azonos minőségű termék előállítását. A hibák szempontjából a kritikus pontokat is meg kell határozni, ezekre a mérési és ellenőrzési módszereket is meg kell jó előre tervezni.

1.3.2. Gyártási kockázat

A jól és körültekintően végzett tervezés ellenére is felléphetnek gyártási hibák, és az ebből eredő kockázatokat elemezni szükséges, amelyek:

- a technológiai fegyelem megsértéséből,
- a nem megfelelő anyag felhasználásából,
- a nem megfelelő gyártóberendezések használatából erednek.

A technológiai fegyelmet az állandó képzéssel, oktatással lehet biztosítani. A felhasznált anyagok gondos kiválasztását a bejövő anyagvizsgálatok és a beszállítók kiválasztása segíti. A gyártók és beszállítók között bizalmi elven működő partneri kapcsolatot kell kialakítani. A gyártók felelősége a beszállítót ellenőrizni, de a beszállítónak is joga van tudni, hogy a terméke mibe épül be. A gyártóberendezések alkalmasságára, zavartalan működésére különös gondot kell fordítani a karbantartáson keresztül. Rendkívül fontos a folyamatszabályozásra használt hardwerek és software, valamint a vizsgáló és ellenőrző berendezések karbantartása. Az ellenőrzésből eredő hibák is elég gyakoriak, például hibás mintavételezés, pontatlan műszerek stb.

1.3.3. Az értékesítéssel összefüggő kockázatok

Jelen esetben nem az értékesítés kockázata a vizsgált feladat, ez későbbi feladat tárgya, hanem az értékesítés kapcsán felmerülő termék-kockázatok mennyire hatnak vissza a tervezés és gyártás kockázataira (reklamációk, szavatossági és szervizelési tapasztalatok).

A vállalkozótól kikerülő termékek minden gondossági követelmény betartása mellett is lehetnek hibásak, hiszen a kockázatot csak egy elfogadható érték alá csökkentettük. A kockázat növekedhet a hibás kezelésből, a nem megfelelő felhasználásból is. A kezelési, használati utasításokban, a terméken lévő feliratozásból, a reklámanyagokon félreérthetetlenül fel kell hívni az alkalmazók figyelmét az ilyen veszélyekre. Az alkalmazók tájékoztatását szolgálják a csapatpróbák, a rendszeres kiképzések, gyakorlatok lebonyolítása, amelynek során az alkalmazó valós körülmények között értékelheti a termék megfelelőségét. Mindazok az eltérések, amelyek az alkalmazás folyamatában felmerültek, visszacsatolni szükséges és a fejlesztők, tervezők és gyártók a felhalmozott információk birtokában módosítják az eredeti terveket, technológiákat, amelynek eredménye a kockázati szint csökkentése is kell, hogy legyen.

A műszaki kockázatok elemzésének és értékelésének egyik alapkövetelménye a nyomonkövethetőség betartása. Ennek érdekében a tervezéstől az értékesítésig minden folyamat szabályozottan kell, hogy működjön, amelynek feltétele a dokumentáltság. Ha ezeket az elvárásokat betartjuk, akkor tevékenységi rendszerünkről elmondhatjuk, hogy megfelel a minőségirányítási szabványok rendszerkövetelményeinek. Látható, hogy a kockázat és a minőség milyen szoros kapcsolatban van egymással.

1.3.4. Alkalmazás közbeni kockázat

A terminológia szerint ez a fajta kockázat bele kell, hogy tartozzon a műszaki kockázat fogalomkörébe, de mégis külön tárgyaljuk, mert a hadfelszerelési anyagok felhasználási területe szerinti kockázatok szélesebb intervallumot töltenek ki, mint az azonos típusú, polgári alkalmazású termékek kockázata. Pl.: egy televízió-monitor polgári használata esetén, mivel alkalmazását tekintve, kb. 99%-ban stacionáris és közel azonos

hőmérsékleten kerül üzemeltetésre, ezért a kockázatok elemzésénél nem vizsgáljuk a monitorra ható dinamikus terheléseket és a széles hőmérsékleti tartományokban való hibalehetőségek körét. Ha ez a monitor hadfelszerelési anyag és mozgó harcállásponton tervezett a telepítése, akkor a kockázatok elemzésénél ezeket a plusz követelményeket, mint kockázati tényezőket elemezni szükséges. Tehát ebből a követelményből le lehet vonni azt a következtetést, hogy nem elég magát a terméket kockázati típusú értékelésnek alávetni, hanem vizsgálni kell azt a környezetet, ahol ez a termék alkalmazva lesz és a környezeti hatásokat, mint állandó változókat be kell építeni. Idetartozó gondolat a különböző katonai szakértőknek az a sokszor a médiákat is félrevezető okfejtése, a különböző fegyverek és rendszerek alkalmazását illetően, hogy összehasonlításokat tesznek paramétereik különbözőségét és egyezőségét illetően, nem elemezve a tervezett felhasználási környezet adta hatásokat.

3. A hadfelszerelési anyag kockázati alapú hatásvizsgálata

A hadfelszerelési anyagok, mint termékek kockázati összetevőinek meghatározásához fel kell állítani egy olyan mátrixot, amelyet a kockázati faktorok jellemeznek. Ez a mátrix elhelyezi a hadfelszerelési anyagot egy olyan négydimenziós értékrendben (térbeli három és az idő), amely segítségével a minőségbiztosítási szakember beazonosíthatja a kockázati faktorokat.

A mátrix létrehozása manuális feladat, nem igényel tudományos igényű szakértelmet, hiszen a hadfelszerelési anyagnak a politika szabta kereteken belüli előállítási, beszerzési, alkalmazási, korszerűsítési és kivonási elveit (élettartalmelmélet) összegzi. Ennek megfelelően a mátrix változhat, azonban úgy igyekeztem összeállítani, hogy lehetőség szerint minél több olyan objektív megközelítésű elv szerint kerüljön felépítésre, hogy a változás kis mértékű legyen, azaz elhanyagolható. Mégis mi a változó? Jelen esetben a termék kockázatának megállapítása egy változó skaláris mennyiség. A változás a termék kockázat faktoraiban lesz, annak megfelelően, hogy a négy dimenzió valamelyike vagy akár minden eleme hogyan változik.

A minőségbiztosítási szakember a termék kockázati mérőszámának meghatározásakor ezeknek a dimenzióknak a helyes megítélését kell, hogy helyesen elvégezze.

A dimenziók fogalmának megértéséhez néhány magyarázó gondolatot fűznék. Nem szó szerinti térbeli dimenziókról van szó, hanem olyan változás kifejezésére kívánom ezt a fogalmat használni, amely magába foglalja annak lehetőségét, hogy a termékkockázat értékelése nem kitaposott ösvényen haladó elmélet, hanem magában hordozza annak valószínűségét, hogy igenis változik. Tehát fel lehet állítani egy olyan értékelési módszert, amely segítségével a termék kockázata jól beazonosítható, de mindig figyelmet kell fordítani arra, hogy létezhetnek olyan szempontok is, amelyek csak ezt az egy terméket jellemzik az adott alkalmazási környezetben.

Egy példát említenék: vegyük a 9 mm-es parabellum löszert, mint hadfelszerelési anyagot. A termék kockázatának megállapításához fontos például tudni, hogy milyen környezetben kerül felhasználásra. A környezet szó alatt itt azt értem, hogy a Magyar Honvédség, a Belügyminisztérium kommandó alakulata vagy közlekedési rendőr, netán az Igazságügy-minisztérium büntetésvégrehajtási alkalmazottja a felhasználó. A fent felsorolt területek kiemelése nem azt jelenti, hogy a 9 mm-es löszernek nem kell azonos paraméterűnek lennie, hanem azt, hogy az alkalmazás megbízhatósága hogyan változhat. Ha nem azonos mértékben határozza meg a megbízó az alkalmazás megbízhatóságát (ez lehet anyagi kérdés is), akkor a termék kockázati faktorai különbözőek lesznek. Ez a minőségbiztosítási szakember számára azt jelenti, hogy nem ugyanolyan ellenőrzési mélységet ír elő a gyártás folyamatára az egyik vagy a másik esetben. Mint tudjuk, a Magyar Honvédség által alkalmazott 9 mm-es löszer feladata az előerő megsemmisítése. Ez a megbízhatóság sokkal magasabb kell, hogy legyen, mint a büntetésvégrehajtási alkalmazott löszerénél, mert más a felhasználási környezet. Az első esetben a löszer nem működése a katona életébe kerülhet, második esetben ez a veszélyhelyzet nem áll elő, hiszen az ismételt töltésre fordított idő alatt az alkalmazott élete nem forog veszélyben.

A fenti gondolatokat figyelembe véve a hadfelszerelési anyag kockázati alapú mátrixa a következő:

3.1. Hadfelszerelési anyag:

Hadianyag: harcanyag, fenntartási anyag, ellátási anyag.

Haditechnika: harceszközök, biztosító eszközök, kiszolgáló eszközök.

3.1.1. Harcanyagok: lőszer, rakéták, bombák, aknák, gránátok, torpedók, ABV anyagok, ütő, szűrő, vágóeszközök.

3.1.2. Fenntartási anyagok: A hadianyagok és haditechnikai eszközök rendeltetésszerű alkalmazásához, üzemeltetéséhez szükséges anyagok, pl.: - alkatrészek, - hajtó- és kenőanyagok stb.

3.1.3. Ellátási anyagok: A katonai rendeltetésű feladat elvégzéséhez szükséges humánoldal anyagi igénye, pl.: ruházat, élelem, elhelyezés stb.

3.1.4. Haditechnikai eszközök:

Fegyverzeti eszközök, páncélos és gímű. techn. eszközök, repülő és rep. műsz. eszközök, műszaki eszközök, vegyvédelmi eszközök, elektronikai eszközök, hadtáptechnikai eszközök, felderítő eszközök, egészségügyi eszközök, közlekedési eszközök, geodéziai eszközök.

3.1.4.1. Fegyverzeti eszközök: egyéni lövészfegyverek, fedélzeti lövészfegyverek, táborigénylővegek, páncéltörő lövegek, páncéltörő rakéták, sorozatvetők, harcjármű lövegek, légvédelmi lövegek, légvédelmi rakéták, rep. fedélzeti fegyverek, figyelő, tűzvezető műszerek.

3.1.4.2. Páncélos és gépjárműtechnikai eszközök:

Harcjárművek: harckocsik, lövész páncélosok, páncélos szállító járművek, eszközhordozók.

Gépjárművek: teherautók, személygépkocsik, különleges gépjárművek, áramforrás aggregátorok.

3.1.4.3. Műszaki technikai eszközök: *Műszaki gépek:* - út- és állásépítő, átkelő és hidépítő, fakitermelő és fafeldolgozó, tábori vízellátó.

Műszaki eszközök:- út és állásépítő, átkelő és hidépítő, álcázó, akna-telepítő és mentesítő.

3.1.4.4. Vegyvédelmi eszközök: védőeszközök, mentesítő eszközök, gyújtó fegyverek, ködösítő eszközök, vegyi-sugár felderítő eszközök, tűzvédelmi eszközök.

3.1.4.5. Elektronikai eszközök: *Híradóeszközök:* táviró és távbeszélő eszközök, rádió készülékek, rádiórelé készülékek, csatornaképező elemek.

Rádiótechnikai eszközök: rádiózavaró eszközök, computerek.

3.1.4.6. Repülő és repülő műszaki eszközök: *szerkezeti kialakítás szerint:* merevszárnyú, forgószárnyú, hangsebesség alatti, hangsebesség feletti, hajtóművel ellátott, hajtómű nélküli, pilóta által vezetett, pilóta nélküli.

Rendeltetés szerint: felderítő, irányító, vezető, zavaró, vadász, bombázó, szállító, mentő.

3.1.4.7. Hadtápttechnikai eszközök: élelmezéstechnikai eszközök, hajtó- és kenőanyag technikai eszközök, ruházati anyag technikai eszközök.

3.1.4.8. Felderítő eszközök: műszaki eszközök, kommunikációtechnikai eszközök, hőtechnikai eszközök, elektronikai eszközök, számítógépek.

3.1.4.9. Egészségügyi eszközök: egészségmegőrző eszközök, egészséghelyreállító eszközök, rehabilitációs eszközök.

3.1.4.10. Közlekedési eszközök: víz alatti, vízen úszó, víz felett lebegő, föld alatt haladó, földön haladó, föld felett lebegő, légi jármű, űreszköz.

3.1.4.11. Geodéziai eszközök: pontmeghatározó eszközök, síkbeli helyzetmeghatározó eszközök, térbeli helyzetmeghatározó eszközök, térképek.

3.1.5. Harceszközök: földfelszínen alkalmazott haditechnikai eszközök, föld alatt alkalmazott haditechnikai eszközök, légi járművek, vízfelszíni haditechnikai eszközök, víz alatt alkalmazott haditechnikai eszközök, űreszközök.

3.1.5.1. Harceszköz hordozó: ember, állat és az élővilág organikus egyedei, vontatott vagy önjáró járművek, űreszközök, az űrben található szerves és szervetlen anyagok, vízfelszíni úszó eszközök (hajók, csónakok stb.), víz alatti úszóeszközök (tengeralattjárók, harangok stb.).

3.1.6. Harcbiztosító eszközök: fegyverzeti eszközök kiszolgáló eszközei, gépjárműtechnikai eszközök, repülőműszaki eszközök, haditengerészeti műszaki eszközök, műszaki eszközök, vegyivédelmi eszközök, elektronikai eszközök, hadtáptechnikai eszközök, felderítő eszközök, egészségügyi eszközök, közlekedési eszközök, geodéziai eszközök.

3.1.6.1. Fegyverzeti harcbiztosító eszközök: figyelőeszközök (lokátorok), tűzvezető műszerek.

3.1.6.2. Gépjárműtechnikai harcbiztosító eszközök: közúti teherautók, személygépkocsik, különleges gépjárművek, áramforrás aggregátorok.

3.1.6.3. Műszaki technikai eszközök: *Műszaki gépek:* út és állásépítő gépek, átkelő és hídépítő gépek, fakitermelő és fafeldolgozó gépek, tábori vízellátó gépek. *Műszaki eszközök:* út és állásépítő, átkelő és hídépítő, álcázó, aknatelepítő és mentesítő.

3.1.6.4. Vegyivédelmi eszközök: védőeszközök, mentesítő eszközök, vegyisugár-felderítő eszközök, tűzvédelmi eszközök.

3.1.6.5. Elektronikai harcbiztosító eszközök: táviró és távbeszélő eszközök, rádiókészülékek, rádiórelé készülékek, csatornaképező elemek, titkosító eszközök, műholdas eszközök, felvevő és lejátszó (audió-videó) eszközök.

3.2. Felhasználás szerint: csapásmérő eszköz, csapásmérő eszköz közvetlen segédeszköze, egyéni védőeszköz, kiszolgáló eszköz, ellenőrző eszköz, javítóeszköz, energia, komforteszköz.

3.3. Hadrafoghatósági követelmény szerint: azonnal bevezethető, előzetes ellenőrzés után bevezethető, telepítés után bevezethető, részelemeiben tárolt.

3.4. Környezetre gyakorolt káros hatás szerint: veszélytelen, alacsony, közepes, veszélyes, kritikus.

3.5. Hadfelszerelési anyag szerkezeti felépítése szerint:

3.5.1. Alapanyag szerint:

3.5.1.1. Természetes: szilárd halmazállapotú: fém, ásvány, állati eredetű, növényi eredetű.

Folyadékok és zsírok: homogén, keverék, vegyület.

Gázok: egy alkotóelem, keverék, vegyület.

3.5.1.2. Mesterséges: szilárd: ötvözetek, keverékek, polimerek, kompozitok, kerámiák.

Folyadékok és zsírok: keverékek, vegyületek.

Gázok: keverékek.

3.5.1.3. Vegyes

3.2.2. Alkotóelemek száma szerint: egy, 2-5, 6-10, 11-50, 51-100, 101-1000, 1000-től több.

3.5.2. Alkotórendszerek szerint:

3.5.2.1. Hardver: mechanikai, elektronikai, hőtechnikai, fénytechnikai, hangtechnikai, rádiótechnikai, hullámtechnikai, atomtechnikai, kombinált.

3.5.2.2. *Szoftver*: mechanikus, elektronikus vegyi, biológiai, nukleáris, kombinált.

3.6. Előállítás technikai körülményei szerint

3.6.1. *Előállítás fázisai*: mintadarab, "O" sorozatgyártás, sorozatgyártás.

3.6.2. *Előállítás módja*: egyedi kivitelezés, technológiai vezetés, tömegtermelés.

3.6.3. *Dokumentációs háttér*: nincs, részben kidolgozott, rendelkezésre áll.

3.6.4. *Előállítás technikai követelményei*: általános felszereltség, részben speciális, speciális, összetett, különleges felszereltség.

3.6.5. *Infrastruktúra*: egyszerű, bonyolult, különleges, rendkívüli.

3.6.6. *Energiaigény*: elektromos, hő, nukleáris, fény, víz, hullám, biológiai, vegyi, kombinált.

3.6.7. *Szakképzettségi követelmények*: előállítás szerint, alkalmazás szerint.

3.6.7.1. *Általános követelmény*: nem igényel képzettséget, segédmunka, betanított munka, szakmunka, felsőfokú szakmunka.

3.6.7.2. *Speciális követelmény*: csak gyakorlati úton sajátítható el, egy évnél kevesebb gyakorlati idő szükséges, egy évnél több gyakorlati idő szükséges, számítógépes ismeretek felhasználói szinten, számítógépes ismeretek szoftverkészítés szinten, idegen nyelvismeret szükséges.

A mátrix alkalmazásáról és a termék kockázatának matematikai meghatározásáról a cikksorozat negyedik részében lehet olvasni.

*Folytatása következik
(a szerző)*

Felhasznált irodalom

1. **Bácskai-Huszt-Meszéna-Mikó-Szép:** A gazdasági kockázat és mérésének módszerei. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. Budapest 1976.
2. A munkavédelemről szóló 1993. évi XCIII. számú törvény.
3. Az Európai Gazdasági Közösség 89/391 irányelve.
4. MSZ EN 292-1 szabvány.
5. NATO MAINTENANCE AND SUPPLY AGENCY, Capellen, G.D. of Luxemburg: i. Quality Assurance Regulation, Number 254-01, 4th Revision, 02 May 2000.
6. **Major Herman de Leur:** Risk Assesment Proces, Quality and Airworthiness, 11-12 March 1999.
7. **Dr Vass Ilona** (Ipari és Kereskedelmi Minisztérium): A Termékfelelősségi Törvény hatása a magyar iparra, 1995.
8. AQAP-100 - Általános útmutató a NATO minőségbiztosításhoz.
9. AQAP-110 - NATO minőségbiztosítási követelmények a tervezéshez, a fejlesztéshez és a gyártáshoz.
10. AQAP-170 - NATO útmutató az Állami Minőségbiztosítás átruházásról.
11. **Dr Lovász Zoltán:** A technikai támogatás alapjai. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 2000.

KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓ ÉS TÁJÉKOZTATÓ

A LOGISZTIKAI FOLYAMATOK MODELLEZÉSE ÉS AZ INFORMÁCIÓS TECHNOLÓGIA

Gáspár Tibor - Jároscsák Miklós¹

(Beszámoló a 2002.01.23. - 25. között megtartott német - magyar katonai logisztikai konzultáción elhangzott német előadásokról.)

Bevezető

A német-magyar katonai logisztikai együttműködés több éves eredményes tevékenységet tudhat maga mögött. A logisztikai együttműködés 1997-ben, a magyar légierő logisztikai képességeinek elemzésére és fejlesztésére készített tanulmánnyal kezdődött. Ezt követte a szárazföldi haderőnem és a központi logisztikai tagozat helyzetét feldolgozó tanulmány 1998-1999-ben. A folyamat az "Összhaderőnem logisztika tanulmány" elkészítésével teljedt ki 2000-ben.

A német-magyar logisztikai együttműködés célja:

- a haderők közötti kapcsolatok elmélyítése;
- tapasztalatcsere;
- a magyar hadsereg és a NATO közötti interoperabilitás elősegítése.

A logisztikai tanulmányok fő területén:

- a magyar logisztikai rendszer elemzése;
- a magyar logisztikai rendszer optimalizálása;

1. Dr. Gáspár Tibor mk. ezredes, MH Üzembentartási főnök.

Dr. Jároscsák Miklós mk. ezredes, HM GTH Igazgató Általános helyettes.

- a NATO-val folytatott együttműködéshez szükséges képességek megteremtése;
- a jövőbeli együttműködés területeinek feltárása.

A közösen készített logisztikai tanulmányok megállapításait, ajánlásait a következő területeken hasznosítottuk:

- a haderő-átalakítás folyamán végrehajtottuk a szétagolt ellátó központok összevonását, amivel elértük a központi tagozat további integrálását, ami létszám és erőforrás-megtakarítást eredményezett;
- a logisztikai modernizációs folyamat keretében végrehajtásra kerül a tervezési, szervezési funkció - mint törzskari tevékenység - és a tényleges logisztikai támogatás rendszerének szétválasztása;
- a Magyar Honvédség szervezetében létrejöttek a laktanya (helyőrség) ellátó szervezetek, amelyek azonban még további pontosításra szorulnak;
- létrejöttek a magyar logisztikai rendszer alapvető csatlakozási pontjai, amelyekkel képes kapcsolódni a több nemzetiségű logisztikai együttműködéshez.

A fentiekén túl a német-magyar logisztikai tanulmányok ajánlásait figyelembe vettük:

- az új technikai kiszolgálási és javítási koncepció kidolgozásánál;
- az egységes logisztikai eljárások meghonosításánál;
- az új készletképzési elvek és eljárások megalkotása területén;
- a befogadó nemzeti támogatás koncepciója kialakításáról és a képességkatalógusok elkészítésénél;

- a nemzeti támogató elem funkciót ellátó szervezetek kialakításánál, a szárazföldi és légi erő haderőnemenél;
- a NATO LGIR-hez csatlakozó magyar alrendszer megszervezésénél.

A logisztikai tanulmányok részletes ajánlásokat tartalmaznak a logisztikai információs rendszer kialakításához is. Ehhez kapcsolódott a jelenlegi konzultáció témája is.

A tanulmány megcélzott konkrét technikai együttműködési területeket is. Ilyenek voltak:

- együttműködés a MiG-29 üzemeltetése és modernizációja területén, ami az ismert döntések miatt (új nyugati típusú repülőgépek bérlése) nem valósult meg;
- IFF berendezés a P-37 radarállomásokhoz, aminek keretében 8 készlet berendezés került beépítésre a HM ARZENAL Rt által modernizált lokátorállomásokba, amelyek a beépítés óta kiválóan üzemelnek;
- rádiókészülékek távvezérlési képességének kialakítása, amely keretében sikeresen megvalósult a repülőgépek irányítása az ország egész területén egy vezetési pontról;
- együttműködés a lőszerkérdésben, aminek keretében a német hadsereg jelentős mennyiségű lőszerdokumentációt biztosított a különböző laboratóriumi vizsgálatok, üzemidő-hosszabbítások végrehajtásához.

Az eddigi együttműködés tapasztalatait 2001. november 12-14. között, a német-magyar logisztikai megbeszéléseken összegeztük. Itt született döntés a további együttműködési kérdések pontosítására. *A német fél felajánlotta további segítségét az alábbi területeken:*

- segítségnyújtás a magyar logisztikai informatikai rendszer kialakításához;

- a BUNDESWEHR inkurrens eszköz és anyag készleteinek átadása (ezen a területen már döntés született 497 db gépjármű átvételére);
- a NATO-n belüli együttműködés tapasztalatainak egyeztetése, kölcsönös kicserélése;
- a meglévő logisztikai kapcsolatok erősítése.

Együttműködési kapcsolataink újabb állomását jelentette a 2002. januárjában lefolytatott katonai logisztikai konzultáció, amely legfontosabb és leginkább érdeklődésre számot tartó témáikról - a német partnereink által elmondottakról - az alábbi összefoglalást adjuk közre.

1. A Bundeswehr katonai logisztikai szakértőinek elgondolása a logisztikai folyamatok modellezésére

A német haderőn belül is napirenden lévő kihívást jelent a mára már elavulttá vált logisztikai információs rendszer kiváltása és egy új adatfeldolgozási rendszer kialakítása. Információs rendszerük hiányosságai között szerepel, hogy nincs teljes kép a készletek bevetettségéről, nem optimalizált a nemzetközi műveletekben való részvétel előkészítése és támogatása, gondot jelent a haderőnemeken túlnyúló funkcionalitásokba történő belépés és messze nem optimális a német haderő és az ipar közötti együttműködés.

A katonai vezetés általános nézete szerint *a német haderő működőképessége egyet jelent a logisztikai támogatási rendszer működőképességével.* Ezt az analógiát szem előtt tartva, prioritást adva az adatfeldolgozási, nyilvántartási rendszer korszerűsítésének az erre *a feladatra kijelölt szakállomány úgy ítélte meg, hogy a feladatorientált információs rendszerről legcélravezetőbb a folyamat-orientált rendszerre történő áttérés.* A folyamatot egyes tevékenységek közötti logikus összefüggések láncolatának fogják fel, ami egyben egy olyan behatárolható eljárást jelent, amit eredmények váltanak ki és eredmények zárnak le. Ezek a folyamatok a szervezeti elemek határain túllépve működnek és lényegtelen, hogy az

adott események korábban milyen haderőnemhez tartoztak, mivel *az új felfogás szerint a folyamatok kezelése nem az egyes stádiumokhoz kötöten, hanem egy egységben történik.*

Erre az alapkonceptióra építve a német katonai vezetés utasítást adott a haderőtámogatás valamennyi összetevőjét átfogó, *az új információs rendszer* kiépítésére vonatkozó projekt elindítására, ami egy SASPS jelölésű szabvány szoftverfelhasználási programon alapul. A szoftverfelhasználási program nem katonai fejlesztésű, hanem azzal szemben az SPA cég által gyártott és a kereskedelemben forgalomban lévő szoftverekhez kötődik.

A folyamatcentrikus információs rendszer kiemelten az alábbi 7 fő folyamatra épül:

- kontrolling,
- szervezeti felépítéshez kapcsolódó tevékenységek,
- haderőtervezés,
- személyügyi tevékenységek,
- infrastruktúra, beruházás, elhelyezés, környezetvédelem,
- vezetésorientált számvitel,
- hadiipari fejlesztés, beszerzés.

A 7 fő folyamaton belüli logisztikai tevékenységrendszer mintegy 50 munkafolyamatot és közel 1000 munkalépést foglal magában, továbbá a logisztikai tevékenységrendszer zárt folyamata 4 szintre tagozódik. Első szint maga a logisztikai fő folyamat. A **második szint** zárt rendszere a haditechnikai fejlesztést, beszerzést, közlekedést és szállítást, a műszaki technikai logisztikai menedzsmentet, a karbantartást, fenntartást, az anyaggazdálkodást, értékesítést és a logisztikai vezetést felölelő tevékenységi folyamatokat tartalmazza. **Harmadik szinten** a tevékenységi folyamatokon belüli munkafolyamatok jelennek meg. A **negyedik szinten** a

munkafolyamatok teljes kibontására kerül sor mindaddig, míg el nem jutnak az elemi tevékenységi formákhoz és lépésekhez.

A fő folyamatokhoz kötődő tevékenységek, munkafolyamatok és elemi lépések haderő egészére kivetített modellezését követően összehasonlítást végeztek el a kereskedelemben kapható szoftverekkel, amelyek közül az **SPA szoftvergyártó cég** termékei az *alábbiak szerint bizonyultak megfelelőnek:*

- az SPA eljárás 100%-ban lefedi a kivonás utáni értékesítést,
- 88 %-ban felel meg az anyaggazdálkodásnak,
- 85%-ban tesz eleget a beszerzésnek,
- 81%-osan biztosítja a javítást,
- 72%-a ültethető át a vezetési tevékenységekre,
- a szoftverek 60%-a megfelel a szállítási és közlekedési tevékenységekhez.

Összességében kiszámították, hogy az *SPA szoftverek 87%-ban képesek eleget tenni a logisztikai funkcionalitás követelményeinek*, melyből adódóan logisztikai folyamatok területén az SPA és azon alapuló szoftverrendszereket tervezik bevezetni. Ugyanakkor ezzel felvállalják, hogy *a fejlesztéseket az SPA modellek által nyújtott lehetőségekhez igazítják*, olyan elvek figyelembevételével, mint egységes forma és leíró rendszerek alkalmazása, a folyamatok átláthatósága, valamint a szervezeti elemek szintjétől független érvényesülés. Az egységes összefolyamat modell előnyét példákkal illusztrálva mutatták be. A példák alapján nyilvánvalóvá vált, hogy a rendszer képes kivetíteni az adott helyen megsérült technikai eszköz javítási anyagigényét, munkaóra-mennyiségét, azok értékét és a megvalósítás menetét. Ezen túlmenően a rendszer lehetővé teszi a különböző célú műveletekre alkalmas kontingensek összeállításával és felszerelésével kapcsolatos feladatok egymáshoz rendelését, továbbá biztosítja a költségvetés és strukturális adatok közvetlen elérését.

A haderő új információs rendszerére vonatkozó fejlesztési tervek megvalósítási határideje - az ütemezett költségvetési ráfordítások biztosításával - 2007. évre került meghatározásra.

A szoftverek **első ütemben** történő alkalmazása a haderőfejlesztés kapcsán **2002. év végéig** felállítandó integrált logisztikai centrumhoz kötődik. A logisztikai centrum a haderőnemi szint feletti anyagi-technikai biztosítás, a szállítások fölötti díszponálást, a javítások irányítását, valamint az ipari és nemzetgazdasági együttműködés feladatait valósítaná meg. Előljárói parancs szerint a logisztikai centrumban **2003. végéig kell létrehozni az SPA szoftver alapján történő működés feltételeit**, mely időszak alatt azt fokozatosan építik be a rendszerbe, mely során a régi ESG rendszereket fogják felváltani.

Az SPA szoftver alkalmazást a haderőtervezés területén 2003-tól tervezik evezetni úgy, hogy az *új fejlesztésű szoftver költségeinek nagy részét az SPA cég magára vállalja. Az SPD (Strategy Development Planning) új szoftvermodell a német kontingensek lehetséges bevetési formái modellezésére épül és alkalmas a hadműveleti tervezés, a bevetések, műveletek támogatására. Ebben az információs rendszerben felső szintű vezérléssel, a végpontokig kiadott számítástechnikai eszközök alkalmazása révén lehetővé válik a műveleti területen lévő kontingensek igényeinek gyors továbbítása, feldolgozása és kielégítése.*

A konzultációs kérdések során tisztázódott az a korántsem lényegtelen körülmény, mely szerint *az új információs rendszer bevezetése a haderő különböző tagozati szintjein jelentős létszámokat szabadíthat fel.* A jelenleg működő információs rendszer adatbázisai további felhasználásával, konvertálásával kapcsolatban kiderült, hogy az új információs rendszer egyetlen centrális bank típusú törzsadatállománnyal fog rendelkezni, ahonnan vezérlik az adatok bevitelét és változtatását.

2. Az SAP rendszeresítési stratégiájának lényege és a megvalósítás ütemezése

A program megvalósításának koordinálására közvetlen államtitkári alárendeltségben 2000. év augusztusában létrehozták azt a szervezeti

elemet, amely mintegy 6 főből áll és 6 funkcionális területre (konceptuális tervek, személyügy, biztonságvédelem, informatikai eszközök, alkalmazás és vezetésbiztosítás, logisztikai és adminisztrációs tevékenységek támogatása) összpontosítja erőfeszítését. Ezt a törzset a haderőnemi parancsnokságok fölé helyezték el abból a célból, hogy megóvják azokat az érintett vezető szervek befolyásolásától. *A létrehozott szervezeti elem tevékenységét az SASPF project megvalósítására koncentrálja.*

Felméréseik szerint a 6 számítógépes központba összefogott, mintegy 700 adatfeldolgozó rendszer, a feldolgozásban foglalkoztatott 30.000 személy kiváltása egy új információs rendszerrel azért indokolt, mert a közel 30 éves adatfeldolgozási eljárások tovább nem javíthatók és nem korszerűsíthetők. *Elvégzett számvetéseik alapján bebizonyosodott, hogy a jelenleg hagyományos rendszerben működő információs rendszer 2005-ig finanszírozhatatlanná válik* és mindenképpen egy új rendszer kialakítása szükséges. Ennek során előtérbe helyezték a folyamat-orientált megoldásokat és az **SAPR/3 program** alkalmazhatóságát vizsgálva bebizonyosodott, hogy az *lefedi a német haderőben zajló folyamatok 80 %-át*, amire alapozva megkezdték annak beszerzését. Számvetéseik alapján megközelítőleg 45.000 fő fogja alkalmazni azt az új rendszert, melynek rendszeresítési költsége várhatóan meg fogja haladni a 400 M Eurót.

Elgondolt *ütemezésük szerint 2003. évig fogják kiadni* a logisztikai szervezetek és a műveleti területen lévő csapatok részére tervezett szoftvereket. A következő ütemben, *2005. évig a tapasztalatok feldolgozása melletti fejlesztéseket hajtják végre*, első szinten a központi számítógépes vezérlés kiépítését, második szinten a csapatokhoz történő szoftver telepítést, harmadik szinten az INTRANET és a WAN hálózatok kialakítását tervezi.

Az SAPR/3 programot egy próbamodellezéssel (PILOT PROJECT 9.3) hajtják végre, melyen belül gondolnak a haderő számítógépparkjának üzemeltetésére, a jelenleg futó programok működtetésére, valamint az SASPF bevezetésére. Jelenleg a feladatra meghirdetett pályázatok kiértékelése van folyamatban.

Eddigi tapasztalataik feldolgozása alapján jobban figyelnének a folyamatok optimalizálására, erőteljesebben törekednének a kapcsolatok

erősítésére, szem előtt tartanak az egyes szervezeti elemek együttműködésén túllépő szempontokat, törekednének arra, hogy a projecteket ne kizárólag informatikai szakemberek képviseljék, erősítenék az oktatást és a felkészítést, végezetül *bátran kiviteleznék a szükséges változtatásokat.*

3. Az ESG német cég részvétele a fejlesztési feladat végrehajtásában

A szabvány alkalmazású szoftver programcsalád (SASPF) tervezési súlypontjai között meghatározó helyen szerepelt az adatfeldolgozó folyamatok egységesítése, a tervezési folyamatok optimalizálása, a redundanciák kiküszöbölése, az eddig zajló folyamatok átalakítása, valamint integrálása. A project jellemzői közül kiemelten került hangsúlyozásra a hosszú ideig tartó üzembe állítás, a szabályok változtatásának szükségessége, a kereskedelemben kapható szabvány szoftverek alkalmazása, valamint a folyamatok egységesítése és arányos elosztása.

A fejlesztés alapelvének tekintették, hogy a szervezeti felépítés változtatása előzze meg a szoftverek változtatását. Ez azt jelenti, hogy a különböző folyamatokban felismert változtatások generálják a szervezeti változásokat és csak utána kezdődhet meg a szoftverek átalakítása. Az alapelvvel összhangban a stratégiai projectek telepítését a legmagasabb vezetési szintre tervezték, míg végrehajtói szinten az ott folyó tevékenységekhez megfelelő projectek bevezetését támogatták.

A tárgyalt project fázisai:

I. Előkészítés (1996 - 2000. a piac felmérésével).

II. Megvalósítás bevezetése (2001 - 2007).

III. Beüzemelés, üzembenntartás (2003 második felétől).

Az előkészítés fázisában történő piackutatás szoftverek tekintetében 34 %-os SAP lefedettséget mutatott, ami meghatározta a választás irányultságát, hiszen a tevékenységi fajták tartománya, a piaci részesedés nagysága, a modulok átjárhatósága, a szervezet nagyságrendje és az alkal-

mazói követelmények befogadása együttes vizsgálati szempontot képezett. ***A vizsgálati szempontok alapján történő értékelés a haderőn belüli tevékenységeket mintegy 80 %-ban lefedő SAP szoftverekhez vezetett.*** Az SASP-1 időszak során megállapították a várható költségeket és a személyi szükségleteket, melyeken kidolgozták a megvalósítási tanulmányt és a rendszeresítési stratégiát. A rendszeresítési stratégia kidolgozása során megvalósítási módszereket, eljárási tevékenységeket, valamint a felhalmozódott gyakorlati tapasztalatokat dolgozták fel.

A végrehajtás fázisában a létrehozott team az előkészítés eredményeire alapozva kezdte meg munkáját, melyen belül kiemelt figyelmet fordított a valóságban bevezetendő eszközök kifejlesztésére, a haderőn belüli katonai összefolyamatmodellek lebontására és a különböző szintekre bontott folyamatelemek transzformálására. ***A szoftver lefedettséghez még hiányzó és a haderőn belül jellemző specifikációk a stratégiai védelmi tervező program (SDP) keretében kerültek rögzítésre.*** Ezt követően integrálták a rendszereket és három lépcsőben átadták a haderő részére. ***Nyilvánvaló volt, hogy a komplex projectet egy kivitelező team nem tudta végigvinni,*** hiszen az mind a katonai szakértők, mind a tanácsadó ipari rész és nem utolsósorban a termék gyártó, előállító oldal szaktudását igényelte. A megbízónak fel kellett tennie azt a kérdést, hogyan vonja be az ipart a folyamatba, aminek során felmerült a több cég bevonását favorizáló DUPONT modell, illetve a csak egy céget előtérbe helyező modell alkalmazása.

A nyilvánvaló előnyökkel bíró egy vezérszereplős modell alkalmazása során a német haderő két céget vont be a feladat végrehajtásába, melyek közül az ESG cég tanulmánykészítő és átvilágító, az SAP cég termék kivitelező szerepet töltött be. Ebben a konstellációban a német haderő, az ESG és az SAP ***együttes felelőssége jelentkezett a program sikeréért.*** Köztük szoros együttműködés és a részfolyamatok kapcsolódási pontjaihoz kötődő állandó egyeztetés valósult meg.

A project ütemezése szerint 2003. évtől indul be az üzemeltetés fázisa, melynek feladata az új termékekkel felszerelt csapatok ellátása, a rendszer működésének felügyelete és a tapasztalatok feldolgozása. Indoklás szerint a kialakított nagyságrendű teamre a további működtetés érdekében szükség van annak ellenére, hogy ***a katonai oldal mint megrendelő,***

felhasználó ügyfélként szerepel és az ipar végzi a számítógépközpontok üzemeltetését, az ügyfélszolgáltató centrumok karbantartására a szakállomány biztosítását. Ezáltal a katonai oldal az iparra átruházhatja az információs fejlesztési feladatokat, gyakrabban átveheti a fejlesztések eredményeit és mindezek mellett koncentrálnak az alaprendeltetés szerinti feladatai végrehajtására.

A megvalósítási és üzembe helyezési fázisok egymásra hatása nem problémamentes, fennáll az átfedések, párhuzamosságok veszélye, melyekkel összefüggésben *a project sikerét befolyásoló kockázati tényezők közül kiemelt jelentőséget tulajdonítottak:*

- a döntést hozó szervezet és a pénzügyi támogatás meglétének;
- a személyügyi feltételek biztosítottóságának;
- az oktatás és a képzés sikerének;
- a jogi és ipari háttér meglétének;
- a meghozott döntések komolyságának és átláthatóságának;
- központi munkahely és a gyors egyeztetési lehetőségek biztosításának;
- a programot irányító szervezeten belül a követelményeket támaszto, a követelményeket kielégítő és a gyártó oldalak helyes arányának.

Az eddigi fejlesztés legfőbb tapasztalatai közül az alábbiak érdemlnek kiemelést:

a) **Az eredeti modell szerinti szerződés megváltozott,** mert menet közben a DUPONT modell alkalmazása került előtérbe. Ennek oka, hogy a katonai oldal valamely szervezetet túl monopolizált helyzetbe hoztak volna, így a régi rendszereket üzemeltetők mellett lehetőséget kívántak biztosítani más piaci szereplőknek is.

b) Egy mindenre átható egységes program végrehajtásának akadály a több helyről jövő teljesítések eltérő színvonala, melyből adódóan a megbízói oldal koordinációs feladatainak nagyságrendje megnövekedett, melynek arányában a követelménytámasztó oldal részesedési aránya csökkent.

c) A gyártó bekapcsolása pozitívnak bizonyult a tervezés és előkészítés fázisaiban, ezáltal a projectnek előállt egy olyan különlegessége, hogy a résztervezési fázisokat párhuzamosan tudják futtatni a stratégiai védelmi tervezési programmal (SDP) együtt, ugyanakkor az SDP-nek lehetősége van a gyakorlati feladatok folyamatos beépítésére.

d) A project menedzselésére sajnos egy virtuális személyi állomány jött létre, mivel a résztvevők szakmai szempontból a project irányításhoz rendelkeztek, de katonailag, illetve munkáltató szempontból az eredeti munkahelyükhöz kötődnek. Az állomány mobilizáltsága sem érte el a kívánt szintet, így a katonai oldal által biztosítandó 50%-os arány nem áll rendelkezésre.

e) A döntéshozatali utak - a legfelső szintről történő irányítás követelmény ellenére - túlságosan elnyúlnak, a döntéshozatali folyamat számos testületen megy keresztül, ezáltal eszkalálódik.

f) A tervezett költségek biztosítottsága nem állandó, a felmerülő terven kívüli katonai feladatok finanszírozása miatt költségcsökkentő beavatkozások történnek, amely által a régi eljárások rendszerben tartási ideje növekszik meg.

4. A jelenleg rendszerben lévő adatfeldolgozó eszközök üzemeltetése

A német haderő Logisztikai Hivatal Adatfeldolgozó és ESG Támogató Főosztályának vezetője felvázolta azt a jelenlegi rendszert, amelyben 6 számítógépközpont, azokon belül 3000 computer és szerver, több mint 40.000 terminál és személyi számítógép üzemel. Ebben a rendszerben mintegy 60 millió programsor, 80 ezer adat, 10 ezer személyi munkaóra, ezer egyedi eljárás, 953 általános eljárás és 20 gyártó szerepel.

A jelenlegi adatfeldolgozó rendszer főbb hiányosságait képezik, hogy a különböző folyamatoknak hézagos az informatikai támogatottsága, hiányzik az áttekinthetőség, *idejétmúltak a technológiák*, egymástól elszigetelt fejlesztések történtek, ez előregedett eszközök miatt *nagyfokú a regenerálási ráfordítás*. A számítóközpontok éves kötelező korszerűsítési igénye, a régi gépek fenntartása kimeríti a rendelkezésre álló finanszírozási lehetőségeket. Éppen ezért *kívánatos lenne a mielőbbi átváltás végrehajtása a folyamat-orientált SAPR/3 rendszerre*.

Az új rendszer bevezetéséig a Logisztikai Hivatal mintegy 250 fővel még képes a régi rendszer (5 - 6 év) üzemben tartására. Összességében 109 olyan régi adatfeldolgozó eljárásuk van, amelyek részben a Logisztikai Hivatalon belül, túlnyomórészt azonban a három haderőnemnél és az egészségügyi szolgálatnál működnek. Példaként említve 12 régi eljárás a felső vezetés-, 12 régi eljárás a beszerzés-, 32 régi eljárás az anyaggazdálkodás-, 21 régi eljárás a műszaki technikai logisztikai irányítás-, 20 régi eljárás a karbantartási és kisebb eszközgyártás-, 11 régi eljárás a közlekedés és szállítás-, 1 régi eljárás a rendszerből történő kivonás és értékesítés adatfeldolgozását szolgálja.

A fejlesztési project legfőbb feladata a régi eljárások átvitele az SAP rendszerbe, amelynek szervezeti hátterét megteremtették és 2002. 08. hó végére, a haderőnemeknél lévő hadműveleti eljárásokat a Logisztikai Hivatalba vonják.

Befejezés

Az elhangzott előadások részletes áttekintést adnak számunkra a német hadsereg jelenlegi és tervezett informatikai rendszereiről. Az alkalmazott megoldások és a távlati elképzelések alkalmat adnak számunkra, hogy a magyar logisztikai információs rendszerre vonatkozó elképzeléseinket összevevessük egy lényegesen nagyobb tapasztalattal és lehetőségekkel rendelkező ország tapasztalataival.

Meg kell azonban állapítani, hogy a német modell, igaz, hogy nagyon jó, de számunkra teljes egészében nem alkalmazható. Természetesen egy új logisztikai információs rendszer kialakításánál figyelembe kell venni a

kor követelményeit, de nagyon fontos a magyar sajátosságok maximális figyelembevétele is.

Ezen sajátosságok egyik fő összetevője a rendelkezésre álló források kérdése, amit nem lehet összemérni a német hadsereg lehetőségeivel.

Összességében az elhazott előadások nagyon hasznos információt biztosítottak számunkra, amit feltétlenül tudunk hasznosítani az információs rendszerünk további kidolgozásánál.

"DEFENCE SUPPORT" - VÉDELMI TÁMOGATÁS

NATO-ban használt kifejezés magyar értelmezése

Fenyvesi Károly¹

Tisztelt Olvasó!

Ennek a témának a feldolgozását és közzétételét azért tartottam szükségesnek, mert a 3 éves külszolgálatban eltöltött idő után hazatérve azt tapasztaltam, hogy *sokan helytelenül értelmezik a NATO-ban meghonosított "defence support" - magyarul védelmi támogatás fogalmát*. Egyesek a katonai terminológiában használatos támogatással, mások a biztosítással és megint mások a logisztikával azonosítják. Mivel a külszolgálatom ideje alatt Brüsszelben, a NATO-központban ezen a területen dolgoztam, úgy gondoltam, hogy egyike lehetek azoknak, akiknek akár kötelessége is tisztázni ezt a kérdéskört.

Előre is elnézést kérek minden olvasótól az aránylag sok, és sokszor használt angol nyelvű NATO-rövidítésekért. Tudom a saját tapasztalataimból, hogy elég nehéz az olyan szöveget olvasni és megérteni, amelyben sok az idegen kifejezés. Ennek ellenére úgy gondoltam, hogy az eredeti rövidítéseket fogom használni minden olyan esetben, amikor nincs annak meghonosodott magyar megfelelője. Ezt a NATO-központban eltöltött három év alatt megszerzett tapasztalat alapján teszem, mert azt láttam, hogy a legtöbb ország praktikus okok miatt a saját gyakorlatában ezt honosította meg. Ugyanis ezeket a kifejezéseket (mozaikszavakat) általában a szakemberek egy szűkebb csoportja használja a NATO-tagországokban, akik pontosan tudják, hogy mit takar az eredeti kifejezés. Ha ezt használjuk, nincs félreértés, nem kell magyarázkodni.

Viszont ha ezeket lefordítjuk más nyelvre, például magyarra (ami sokszor egyszerűen, röviden nem is lehetséges, és a kifejezések sokszor régebről meghonosodott fogalmat, tevékenységeket takarnak, mint például

1. Fenyvesi Károly mk. ezredes, HM nemzetközi fegyverzeti koordinátor.

a védelmi támogatás is) és azt kezdjük használni úgy, mint egy korábbi ismert fogalmat, akkor előfordulhat, hogy ezek jelentése eltorzul, nem azt adja vissza, amit az adott környezetben valóban jelent. Ezért gondoltam úgy, hogy ahol lehet, maradok az eredeti angol nyelvű NATO-rövidítésekénél, természetesen megadva azok magyar fordítását, illetve ha szükségesnek láttam, akkor magyarázatot is fűztem azokhoz.

A téma megértéséhez szükségesnek tartottam elemezni azt a környezetet, amelyben a védelmi támogatás fogalom meghonosodott és használatos. Így a NATO Nemzetközi Titkárságát, a Védelmi Támogató Főosztályt és a Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája (CNAD²) szervezetét és annak alárendeltségében lévő bizottságokat. Ezen szervezetek rendeltetését és feladatait elemezve úgy gondolom, világosan kirajzolódik a védelmi támogatás alatt értett tevékenység.

Mivel NATO-témáról van szó, természetes, hogy nagyon sok kifejezés az angolból került átvételre, és annak magyar fordítását használom akkor, amikor ezt a cikket megfogalmazom. Nem szándékom, hogy minden fordítást külön elemezzek, egyet azonban mindenképpen szeretnék tisztázni. Ez pedig a *"support"* - magyarul támogat, támogatás vagy *"povide support"* - magyarul segítséget nyújt, vagy egyszerűen *"végzi"*. Amikor a támogat(ás) kifejezést jelző nélkül használom, akkor a szó köznapiságát kell érteni, úgy mint *"segít(és)"*, *"előmozdít(ás)"* stb. Amikor a védelmi támogatásról van szó, akkor az egy szélesebb körű tevékenységet takar, amit a cikk végén fogalmazok meg.

Engedjenek meg még egy rövid kitérőt, magyarázatot a NATO Védelmi Támogató Főosztály tevékenységét illetően, mielőtt a részletekre rátérnék. Tulajdonképpen mi is ennek a főosztálynak a rendeltetése? Ezt a későbbiekben megfogalmazom a hivatalos dokumentumok alapján. Most inkább a saját szavaimmal mondanám röviden: A NATO Védelmi Támogató Főosztály rendeltetése elősegíteni a Szövetség³ küldetésének, feladatainak a végrehajtását annak érdekében, hogy mint soknemzetiségű szervezet képes legyen zökkenőmentes együttműködésre a hadfelszerelési anyagokat és eszközöket, azok ellátását, fenntartását stb. illetően. Ennek érdekében önkéntességi alapon összehangolja a tevékenységeket már a ter-

2. CNAD - Conference of National Armaments Directors - Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája.

3. Szövetség - értve alatta az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét.

vezési, fejlesztési, majd a gyártási és beszerzési fázisokban. Azzal, hogy amikor és ahol szükséges, anyagi-technikai szabványokat vezet be, lehetővé teszi a tagországok és nem tagországok (például: PfP országok) felkészülését az együttműködésre. Ennyi bevezető után térjünk rá a részletekre.

1. A NATO "DEFENCE SUPPORT - védelmi támogatás" alatt folyó tevékenység elemzése és a hozzá kapcsolódó szervezeti elemek vizsgálata

1.1. A NATO "Defence Support Division" - a NATO Védelmi Támogató Főosztály⁴ rendeltetése, helye szerepe.

A Védelmi Támogató Főosztály a NATO-Nemzetközi Titkársága⁵ szervezetében az öt főosztály közül az egyik, amelynek vezetője a szakterületekért felelős főtitkárhelyettesek közül a védelmi támogatásért felelős NATO főtitkárhelyettes. Ezt a beosztást - kvótás hely lévén - mindig amerikai nemzetiségű személy tölti be.

1.1.1. A Védelmi Támogató Főosztály rendeltetése:

- Tanácsot adni a NATO-főtitkár, az Észak-atlanti Tanács (NAC⁶) és más főbizottságok részére a felelősségi körébe tartozó kérdésekben, mint:
 - A "fegyverzeti" területen a kutatás-fejlesztés, gyártás, beszerzés, életciklus elemzés,
 - Kiterjesztett légvédelemmel (extended air defence) kapcsolatos témák.
- Elősegíteni a Szövetség⁷ részére rendelkezésre álló erők és eszközök (leg)költséghatékonyabb felhasználását.

4. Megjegyzés: Az angol "Division" mint "principal body" szó alatt magyarul ebben az esetben főosztályt, főigazgatóságot vagy főcsoportfőnökséget kell érteni. Én a továbbiakban a főosztály kifejezést fogom használni a Stratégiai és Védelmi Kutató Intézet által 1997-ben kiadott magyar nyelvű NATO KÉZIKÖNYV alapján.

5. Lásd az 1. számú táblázat "A NATO Nemzetközi Titkárság Főosztályai".

6. NAC - North Atlantic Council - Észak-atlanti Tanács.

7. Szövetség alatt az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét kell érteni.

- A Védelmi Támogató Főosztály összekötő szerepet tölt be a NATO termelési és felhasználói logisztikáért felelős szervezetei között, a különböző kooperációs projektekkel kapcsolatos feladatok során, valamint a NATO kutatás-fejlesztéssel foglalkozó katonai szervezetei között.
- *A felelősségi körét és kompetenciáját érintően ("fegyverzeti" és légtér menedzsment kérdések) részt vesz a NATO Védelmi Tervezési folyamataiban.*

A védelmi támogatásért felelős NATO főtitkárhelyettes az állandó elnöke a NATO CNAD "senior" bizottságnak, a NATO C3⁸ Igazgató Tanácsának és társelnöke a NATO Szabványosítási Bizottságnak.

1.1.2. A Védelmi Támogató Főosztály felépítésében alapvetően két igazgatóságra és három másik szervezetre tagozódik⁹, ez utóbbiak megosztva, részben a Védelmi Támogató Főosztály, részben a Nemzetközi Katonai Törzs (IMS¹⁰) igazgatójának az alárendeltségébe (felelősségi körébe) tartoznak. Ezek:

- Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatóság;
- Légvédelmi és Légtér Menedzselő Igazgatóság;
- A NATO Központ Konzultációs, Vezetési és Irányítási Törzs (NATO HQ¹¹C3S¹²);
- A NATO Szabványosítási Iroda;
- A Kutatási - Technológiai Hivatal, Technikai Tanulmányok és Koordináló Iroda.

8. NATO Consultation, Command and Control Board - NATO Konzultációs, Vezetési és Irányítási Igazgató Tanács.

9. Lásd a 2. számú táblázatot "Védelmi Támogató Főosztály".

10. IMS - International Military Staff - Nemzetközi Katonai Törzs.

11. NATO HQ - NATO Headquarters - NATO Központ.

12. C3S - Consultation Command & Control Staff - Konzultációs, Vezetési és Irányítási Törzs.

Részletesebben a két igazgatósággal kívánok foglalkozni. A közös irányítás alá tartozó területekkel csak általános tájékoztató jelleggel, a védelmi támogatás felelősségi körének megfelelő mértékben.

1. Fegyverzeti Tervező, Program és Irányelvek Igazgatóság (Armaments Planning Programme and Policy Directorate).

Ez az igazgatóság segíti és támogatja a védelmi támogatásért felelős főtitkárhelyettest a Szövetségen¹³ belüli fegyverzeti kooperációval, projektekkel, irányelvekkel, valamint a beszerzésekkel kapcsolatos kérdésekben. **Felelős** továbbá a CNAD tevékenységével kapcsolatos feladatok szervezéséért, a kezdeményezések formába öntéséért, **támogatást nyújt** a CNAD részére annak érdekében, hogy az maradéktalanul képes legyen megfelelni rendeltetésének, vagyis, hogy elősegítse a Szövetség küldetésének teljesítését.

Ezen kívül az **igazgatóság támogatást nyújt** a Szárazföldi (NAAG¹⁴), a Haditengerészeti (NNAG¹⁵) és a Légierő (NAFAG¹⁶) Fegyverzeti Csoportok (főbizottságok, másképpen első szintű bizottságok¹⁷) részére. Ebben az esetben az **igazgatóság szerepe**, hogy **elősegítse és biztosítsa** a tagországok képviselői közötti információcserét és harmonizációt az érintett témakörökben. **Biztosítsa továbbá** a különböző koncepciók és a NATO (had)műveleti követelmények közötti összhangot, elősegítse a konszenzus, valamint a minél magasabb fokú **szabványosítás elérését** a NATO műveletek kooperációjában történő végrehajthatósága érdekében.

13. Szövetségen az Észak-atlanti Szerződés Szervezetét kell érteni.

14. NAAG - NATO Army Armaments Group.

15. NNAG - NATO Naval Armaments Group.

16. NAFAG - NATO Air Force Armaments Group.

17. Megjegyzés: A NATO Nemzetközi Titkársága szervezetében különböző szintű bizottságokat különböztetünk meg. A legfelsőbb szintű bizottságok az úgynevezett "Senior Committee"-k, amelyek a NATO Tanácsának, a Védelmi Tervező Bizottságnak, vagy a Nukleáris Tervező Csoportnak jelennek. Ilyen bizottság a CNAD is, amely az Észak-atlanti Tanácsnak jelent. A legfelsőbb szintű bizottságok alárendeltségében három különböző szintű bizottság működhet: első szintű-, vagy főbizottságok, ezek alárendeltségében a második szintű bizottságok és ezek alárendeltségében a harmadik szintű bizottságok (ezek többnyire albizottságok - "subgroup"-ok, vagy munkacsoportok - "Working Group"-ok, illetve alkalmi munkacsoportok "Ad Hoc Group"-ok).

Más felosztás szerint a bizottságok lehetnek állandó-, illetve ideiglenes bizottságok. Ilyen értelemben a nagyobb horderejű feladatok végrehajtására létrehozható Ad Hoc bizottság, mint első szintű bizottság is, amelynek mandátuma meghatározott ideig tart. Ezen kívül a feladatok jellege, illetve rendeltetése szerinti felosztás alapján a senior bizottságok alárendeltségében megkülönböztethetünk munkacsoportot - "Working Group", tervező csoportot - "Project Group" és irányító csoportot - "Steering Committee".

Ez az igazgatóság felelős a PpP¹⁸ programból a CNAD felelősségi körébe tartozó feladatok végrehajtásáért, *bedolgozik* a Tömegpusztító Fegyverek Elterjedése Elleni Munkacsoport (DGP¹⁹) munkájába, *támogatja* a CNAD munkáját a Kiterjesztett Légvédelem (Extended Air Defence) kérdéseiben, *menedzseli* a CNAD Hadszíntéri Rakétavédelmi Munkacsoport tevékenységét, *felügyeli* a béketámogató műveletek CNAD-t érintő fegyverzeti vonatkozású feladatait. *Kapcsolatot tart fenn* a Nyugat-európai Fegyverzeti Csoporttal (WEAG)²⁰, valamint a különböző, a CNAD felelősségi körébe is tartozó kérdésekkel foglalkozó szervezetekkel, hivatalokkal, mint például: "NATO EF 2000 and TORNA-DO Development"²¹, NPLO²², NAMSA(O),²³ NAHEMA²⁴, SACLANT-CEN²⁵, SNLC²⁶, stb. (a felsorolásban csak a lényegesebb és ismertebb szervezeteket említettem meg).

Az *igazgatóságon belül működik* a NATO Nemzetközi Titkársága kutatás-fejlesztésért felelős részlege. A NATO Kutatási és Technológiai Hivatalának (RTA²⁷) székhelye Párizsban van. Ennek vezető testülete a Kutatási - Technológiai Igazgatóság Tanácsa (RTB²⁸). A hivatal és az igazgató tanács együttesen alkotják a Kutatási - Technológiai Szervezetet (RTO²⁹).

2. Légvédelmi és Légtér Menedzselő igazgatóság (*Air Defence and Airspace Management Directorate*).

18. PpP - Partnership for Peace - Békepartnerség.

19. DGP - Defence Group on Proliferation - Tömegpusztító Fegyverek Elterjedése Elleni Munkacsoport.

20. WEAG - Western European Armaments Group - Nyugat-európai Fegyverzeti Csoport.

21. NATO Eurofighter 2000 és TORNADO harci repülőgépeket fejlesztő csoportok.

22. NPLO - NATO Production and Logistics Organization - NATO Gyártási és Logisztikai Szervezet.

23. NAMSA(O) - NATO Maintenance and Supply Agency(Organization) - NATO Fenntartási és Ellátási Hivatal(Szervezet).

24. NAHEMA - NATO Helicopter (NH90) Design, Development, Production and Logistics Management Agency - NATO NH90 Helikopter Tervező, Fejlesztő, Gyártó és Logisztikai Menedzselő Hivatal.

25. SACLANTCEN - Supreme Allied Command Atlantic Undersea Research Centre - Szövetséges Fegyveres Erők Atlanti Legfelsőbb Parancsnokság Tengeralatti Kutatási Központ.

26. SNLC - Senior NATO Logisticians' Conference - NATO Logisztikai Vezetők Konferenciája (Értekezlete).

27. RTA - Research and Technology Agency - Kutatási és Technológiai Hivatal.

28. RTB - Research and Technology Board - Kutatási és Technológiai Igazgatóság.

29. RTO - Research and Technology Organization - Kutatási és Technológiai Szervezet.

Ez az **igazgatóság felelős** a légvédelemi kérdésekért, valamint a katonai és a polgári légi forgalom irányítási feladatai közötti kapcsolatok szervezéséért. **Egyik fő feladata támogatást nyújtani** a NATO Légvédelmi Bizottságának (NADC³⁰), amelynek rendeltetése tanácsot adni az Északatlanti Tanács és a NATO Védelmi Tervező Bizottság részére a légvédelmi fejlesztési programok teljes körét érintően. Ezen feladatok végrehajtása során szorosan **együttműködik** a NATO katonai szervezeteivel. **A NATO Légvédelmi Bizottsága felelős** a NATO légvédelmi rendszere **irányelveinek (policy) továbbfejlesztéséért**, a légvédelmi kérdésekben a tagországok közötti **koordinációért** - értve alatta a békétámogatási műveletek során, a résztvevő országok közötti koordinációt is - az integrált légvédelmi rendszer (beleértve a haditengerészeti, szárazföldi és légiereő légvédelmi képességeit) képességeinek növeléséért annak érdekében, hogy azok megfeleljenek a Szövetség elvárásainak.

Az igazgatóság másik fő feladata támogatást nyújtani a NATO Légi Forgalmat Irányító Bizottság (NATMC³¹) részére, amelynek **rendeltetése, hogy biztosítsa a légtérkoordinációt** a Szövetség részére úgy a katonai, mint a polgári légi forgalom esetén, valamint **kapcsolatot tartani** a partner országokkal a közös légtérhasználat kompatibilitásának kialakítása és biztosítása érdekében, valamint azzal a távlati céllal, hogy **kiépítésre kerüljön** az egységes **páneurópai légiforgalmi irányítási rendszer**.

A NATO együttműködési keretein belül az **igazgatóság feladata** a NATO-tagságra aspiráns országok részére [akik részt vesznek a Tagsági Akció Tervben (MAP³²) és a PfP programban] tanácsot és segítséget nyújtani a légvédelmi és légtérforgalmi kérdésekben.

Az igazgatóság feladatai közé tartozik továbbá a **kapcsolattartás** a légvédelmi ügyekben érintett hivatalokkal, szervezetekkel, mint például: a Légi Eszközre Telepített Korai Riasztási Programot³³, valamint a Légi Vezetési és Irányítási Rendszer Programot³⁴ menedzselő hivatalokkal, a HAWK földi telepítésű légvédelmi rakétarendszert³⁵ és a Közepes Hatótávolságú Megnövelt Légvédelmi Rendszert³⁶ menedzselő szervezetekkel.

30. NADC - NATO Air Defence Committee - NATO Légvédelmi Bizottság.

31. NATMC - NATO Air Traffic Management Committee - NATO Légi Forgalmat Irányító Bizottság.

32. MAP - Membership Action Plan - Tagsági Akció Terv.

33. NATO Airborne Early Warning Programme.

34. NATO Air Command and Control System Programme.

35. HAWK Surface to Air Missile system - föld-levegő rakéta rendszer.

36. MEADS - Medium Extended Air Defence System.

3. A NATO Központ Konzultációs, Vezetési és Irányítási Törzs *(NATO HQ Consultation, Command and Control Staff - NATO HQ C3S)*

Ez a törzs integrálja magába a NATO-n belül a témáért felelős civil, illetve katonai szervezeteket. A törzs fő feladata, hogy kialakítsa a NATO Konzultációs, Vezetési és Irányítási irányelveit, majd felügyelje azok tervezését és alkalmazását. További főbb feladata, hogy működtesse és kiszolgálja a NATO Kommunikációs és Információs Rendszerét (CIS³⁷). Ezen feladatai végrehajtása során támogatást nyújt az alábbi bizottságok számára: Észak-atlanti Tanács, Katonai Bizottság, CNAD, Erőforrások Főbizottsága (SRB³⁸), és más bizottságok részére szükség esetén. A NATO C3S a rendeltetésüknek megfelelően hat különböző részlegre tagozódik (itt nem szándékom részletesen elemezni).

4. NATO Szabványosítási Iroda *(Office of NATO Standardization)*

Ez a szervezet felelős a NATO-n belül az anyagi és technikai szabványokkal kapcsolatos tevékenységért úgy, hogy az iroda, mint a Nemzetközi Titkárság szervezetének része, tagja a NATO Szabványosítási Törzs Csoportnak (NSSG), amely a NATO Szabványosítási Bizottságnak (NCS³⁹) van alárendelve. (A szabványosítással, mint a védelmi támogatás egyik fontos feladatával, részletesebben egy későbbi fejezetben foglalkozom).

5. Kutatási és Technológiai Hivatal Technológiai Tanulmányok és Koordinációs Iroda *(Technology Studies and Coordination Office of Research & Technology Agency).*

Ez az iroda *összekötő szerepet tölt* be a párizsi székhelyű Kutatási és Technológiai Hivatallal (RTA), és mint ahogyan korábban már szó volt róla, kettős alárendeltségben működik. A NATO Kutatási és Technológiai Hivatallal együtt az a *rendeltetése*, hogy *kidolgozza* a hosszú távú NATO kutatási - fejlesztési programját, elősegítse az információcserét a nemzetek kutatással - fejlesztéssel foglalkozó szervezetei között, tanácsot adjon

37. CIS - Communication & Information System - Kommunikációs és Információs Rendszer.

38. SRB - Senior Resource Board - Erőforrások Főbizottsága.

39. NCS - NATO Committee for Standardization - NATO Szabványosítási Bizottság.

az Észak-atlanti Tanács, a NATO különböző bizottságai, valamint a tagországok részére alapvetően a védelmi célú kutatási-fejlesztési kérdésekben.

A RTA a kutatási-fejlesztési témáknak megfelelően hat különböző PANEL-re tagozódik:

- Tanulmányok, Analízis és Szimuláció (SAS PANEL),
- Rendszer Koncepció és Integráció (SCI PANEL),
- Szenzorok és Elektronika (SET PANEL),
- Információs Rendszer Technológia (IST PANEL),
- Alkalmazott Gépjármű Technológia (AVT PANEL),
- Humán Faktor és Orvostudomány (HFM PANEL).

Összefoglalva, a fentebb leírtakból látszik, hogy a Védelmi Támogató Főosztály működési területe igen széles körű és alapvetően két fő területre tagozódik. Az egyik, amelyik a fegyverzeti⁴⁰, a másik pedig, amelyik az előzőekben tárgyalt légvédelmi kérdésekkel foglalkozik. A konzultációs, vezetési és irányítási, a szabványosítási, valamint a kutatási és fejlesztési kérdésekben pedig megosztott felelősséget visel a Nemzetközi Katonai Törzsszel.

Miután megismertük a védelmi támogatásért felelős szervezet rendeltetését, feladatát és felelősségi területeit, vizsgáljuk meg a doktori értekezés témájához majd közvetlenül kapcsolódó CNAD rendeltetését és az alárendeltségébe tartozó bizottságokat.

40. A szerző megjegyzése: a továbbiakban, amikor a "fegyverzeti" kifejezést használom - ami az angol "armaments" egyenes fordításból következik - mindig a szó szorosan vett jelentésétől szélesebb fogalomkört kell érteni. Magyarul leginkább a hadfelszerelés szó fedí le az angolban használt "armaments" körébe tartozó fogalmat.

1.2. A Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája - "CNAD" rendeltetése, felelősségi területe⁴¹, az alárendeltségében működő bizottságok.

1.2.1. A CNAD rendeltetése

A Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája (a továbbiakban CNAD), a szakterületét illetően a NATO legfelsőbb szintű tanácskozási joggal bíró bizottsága, amelynek *rendeltetése* a fegyverzeti kérdéseket érintő témakörökben a Szövetségen belüli együttműködés megszervezése és elősegítése. A '90-es években a nemzetközi helyzetben történt változásokkal ez fokozatosan kiegészült a PfP országok felé irányuló aktív együttműködési feladatokkal.

A CNAD *felelős* előkészíteni az összes fegyverzeti együttműködéssel kapcsolatos témaköröket az Észak-atlanti Tanács üléseire, és fordítva, a CNAD felelős azért, hogy az Észak-atlanti Tanács által, a fegyverzeti kérdésekben hozott döntéseket eljuttassa a tagországokhoz a CNAD illetékes bizottságain keresztül.

Ebben a munkájában a CNAD-t a neki közvetlenül alárendelt főbizottságok (első szintű bizottságok) segítik.

1.2.2. A CNAD felépítése⁴²:

- NADREPs - National Armaments Directors' Representatives - Nemzeti Fegyverzet Igazgatók Képviselői;

- AC/259 - Alliance Ground Surveillance Steering Committee - Szövetségi Szárazföldi Felderítő Rendszer Irányító Bizottság;

- AC/259 - NATO TMD PG - NATO Theatre Missile Defence Project Group - NATO Hadszintéri Rakétavédelmi Tervező Csoport;

- AUG/AIMS - Armaments Information and Management System User Group - Fegyverzeti Információs Menedzsment rendszert Felhasználói Csoport;

41. Az ebben az alfejezetben leírtak az AC/259-D/1539, valamint az AC/259-D(2000)17 számú nyílt NATO-dokumentumok alapján kerültek megfogalmazásra.

42. Lásd a 3. számú táblázatot "A CNAD felépítése".

- GNE/DM4 - Group of National Experts on Deployability and Mobility - Bevetethetőség és Mobilitás Nemzeti Szakértők Csoportja;

- AC/224 NAFAG⁴³ - NATO Air Force Armaments Group - NATO Légierő Fegyverzeti Csoport (alárendeltségében az AG⁴⁴ csoportokkal);

- AC/225 NAAG⁴⁵ - NATO Army Armaments Group - NATO Szárazföldi Fegyverzeti Csoport (alárendeltségében az LG⁴⁶ csoportokkal);

- AC/ 141 NNAG⁴⁷ - NATO Naval Armaments Group - NATO Haditengerészeti Fegyverzeti Csoport (alárendeltségében az NG⁴⁸ csoportokkal);

- AC /135 Group on Codification - Kodifikációs Csoport;

- AC/250 Quality Assurance - Minőségbiztosítás Csoport;

- AC/258 Safety Aspects of Transportation and Storage of Munitions and Explosives - Lőszeres és Robbanó Anyagok Szállítási és Tárolási biztonságának kérdéseivel foglalkozó Csoport;

- AC/310 Safety and Suitability for Service of Munitions and Explosives - Lőszeres és Robbanóanyagok kiszolgálásával kapcsolatos biztonsági és alkalmassági kérdéseivel foglalkozó Csoport;

- AC/301 Material Standardization and Engineering Practices - Anyagi Szabványosítás és Műszaki Gyakorlatok Csoport;

- AC/313 Group on Acquisition Practicies - AC/313 Beszerzési Gyakorlatok Csoport;

43. Lásd az 5. számú táblázatot.

44. AG - Air Group - Légierő Csoport.

45. Lásd a 4. számú táblázatot.

46. LG - Land Group - Szárazföldi Csoport.

47. Lásd a 6. számú táblázatot.

48. NG - Naval Group - Haditengerészeti Csoport.

- AC/323 NATO Research and Technology Board - Kutatási-Technológiai Igazgatósági Tanács;

- NIAG - NATO Industrial Advisory Group - NATO Ipari Tanácsadó Csoport.

A CNAD főbizottságai alárendeltségében a 2. szintű bizottságok/ szakcsoportok működnek. Ilyenek például a szárazföldi csoportok (LG), légielő csoportok (AG), vagy haditengerészeti csoportok (NG). Ezek alárendeltségében, mint 3. szintű bizottságok működnek, mint munkacsoportok (WG⁴⁹), alcsoportok (SG⁵⁰) stb.

Még szót kell ejtenünk az NCAC - NATO Committee for Armaments Coordination - NATO Fegyverzeti Koordinációs Bizottságról, amely közvetlenül az Észak-atlanti Tanács alárendeltségébe tartozik, de feladatát tekintve szorosan kapcsolódik a védelmi támogatás témaköréhez. Ennek a felsőbb szintű bizottságnak az állandó elnöki tisztségét is a védelmi támogatásért felelős főtitkárhelyettes látja el. Ez a bizottság alapvetően koordináló szerepet tölt be, nem jogosult döntések meghozatalára, csupán ajánlásokat tesz a felelősségi körét illetően.

Ezek a felsorolt főbizottságok - amelyek állandó bizottságok - az Észak-atlanti Tanács által jóváhagyott Szervezeti Működési Szabályzat (TOR⁵¹) szerint működnek, a rendeltetésüktől és aktuális feladataiktól függetlenül évente 2 - 8/10 alkalommal üléseznek. Ha a CNAD előtt álló feladatok szükségessé teszik, a CNAD-nek joga van javaslatot tenni újabb főbizottság létrehozására az Észak-atlanti Tanács felé, illetve joga van a főbizottságai alárendeltségében 2-es szintű bizottságot létrehozni.

1.2.3. A CNAD feladatai:

- Tanácsot adni az Észak-atlanti Tanács részére és eljárni az Észak-atlanti Tanács nevében a fegyverzettel kapcsolatos kutatás-fejlesztési kérdésekben, valamint a NATO-erők részére történő eszközbeszerzésekkel kapcsolatban.

49. WG - Working Group - Munkacsoport.

50. SG - Subgroup - Alcsoport.

51. TOR - Terms of Reference - Szervezeti Működési Szabályzat.

- Irányítani a NATO által felvállalt fegyverzeti kooperációt, különös tekintettel azok politikai, gazdasági és technikai aspektusaira.

- Felügyelni a hagyományos fegyverzeti tervezési rendszer működését.

- Megoldást találni a fegyverzeti főcsoportok által felvetett problémákra és kiszűrni az esetleges párhuzamosságokat a csoportok között.

- A csapatok eszközellátása során biztosítani a NATO közös tevékenységeihez szükséges szabványosítási követelményeket.

- Kapcsolatot tartani a NATO katonai hatóságaival és a Védelmi Tervező Bizottsággal, és biztosítani a kapcsolatokat a CNAD főbizottságai, valamint ezen szervezetek között.

- Biztosítani a kooperációs projektek során, hogy azok feleljenek meg a NATO PROJECT⁵² kritériumoknak. Jóváhagyni a működését azoknak a projekteknek, amelyek megfelelnek ezeknek a kritériumoknak.

- Irányítani a NATO anyagi és technikai jellegű szabványosítási tevékenységet. Kapcsolatot tartani a NATO Szabványosítási Hivatalával, valamint a nemzetekkel az anyagi és technikai jellegű szabványok bevezetését, alkalmazását illetően.

- A felelősségi körét érintő kérdésekben rendszeresen beszámolni és a szükséges kérdésekben javaslatot beterjeszteni az Észak-atlanti Tanács részére.

1.2.4. A CNAD összetétele:

- ***A bizottság elnöke:*** a NATO-főtitkár, ***állandó ügyvezető elnöke*** pedig a védelmi támogatásért felelős főtitkárhelyettes.

52. Megjegyzés: A NATO Projekteknek való megfelelés kritériumait az Észak-atlanti Tanács által jóváhagyott NATO-dokumentum tartalmazza.

• **A bizottság tagjai:**

- A tagországok kormányainak képviselői (rendszerint a védelmi minisztériumok államtitkár, illetve helyettes államtitkár szintű vezetői), akik felelősek a "fegyverzeti" ügyekért, valamint a tudományos és technológiai eredmények, technikai fejlesztések katonai alkalmazásáért.

- A NATO Katonai Bizottságának képviselője (együttműködve a főbb katonai parancsnokságok képviselőivel).

- A CNAD főbizottságainak elnökei.

- NADREP-ek.

- Nemzeti szakértők.

- Az ülésen meghívottként részt vesznek: a védelmi tervezésért felelős főtitkárhelyettes, a WEAG elnöke, a HLSG⁵³ képviselője.

A **CNAD** közvetlen **alárendeltségében** mintegy 140-150, a CNAD és az IMS⁵⁴ kettős alárendeltségében az RTO szervezetében **mintegy 100-110, így összességében mintegy 250 különböző** szintű és rendeltetésű **bizottság működik**. Ebből kétséget kizárólag **levonható az a következtetés, hogy a CNAD felelősségi területe igen szerteágazó, és ezeket a feladatokat érdemben csak egy szervezetileg is alátámasztott, körültekintően szervezett rendszerben lehet elvégezni.**

1.3. A "Defence Support" - védelmi támogatás fogalma, értelmezése

1.3.1. A kapcsolatos fogalmak tisztázása

Ennek a témakörnek az elemzéséhez felhasználtam a HADTUDOMÁNYI LEXIKON-t, a ZMNE Doktori Iskola jegyzeteit, NATO kézikönyveket, NATO nyílt dokumentumokat (*a Felhasznált Irodalom részben részletezve*), konzultáltam a témában jártas szakemberekkel annak érdekében, hogy korrekt meghatározását adhassam a védelmi támogatás

53. HLSG - High Level Steering Committee - Magas Szintű Irányító Bizottság.

54. IMS - International Military Staff - Nemzetközi Katonai Törzs.

értelmezésének. A pontosság kedvéért igyekeztem szó szerinti meghatározásokat, idézéseket használni.

E rövid bevezető után térjünk rá a fogalom értelmezésére.

A NATO-ban használatos fogalmak és kifejezések között szinte naponta hallhatjuk a *"defence support"* - védelmi támogatás kifejezést. Ha a *"defence support"* angol kifejezés szó szerinti magyar fordítását *"védelmi támogatás"* vesszük alapul, vagy felületesen értelmezzük annak magyar jelentését, akkor az tévútra vezet. Különösen akkor, ha a katonai terminológiában használatos *"támogatás"*-ra koncentrálunk, lévén szó katonai vonatkozású feladatokról, amit még nyomatékosít a védelmi jelző is. De akkor is tévedünk, ha a biztosítás kifejezéssel asszociálunk.

A HADTUDOMÁNYI LEXIKON szerint a *"támogatás: az olyan tevékenység, amelynek során az előljáró parancsnok a rendelkezésre álló erőivel és eszközeivel (tűztámogatás, légi támogatás, tüzérségi támogatás, műszaki támogatás) segíti az alárendelt csapatokat harcadataik teljesítésében anélkül, hogy ezeket az erőit, eszközeit, akárcsak ideiglenesen is, alárendelné nekik"*⁵⁵.

Más esetben, a napi szóhasználatban sokszor használják a *"defence support"* kifejezést helytelenül akkor, amikor annak, mint lehetséges alternatív magyar jelentését úgy értelmezzük, hogy biztosítás, vagy logisztikai biztosítás. A magyar katonai szakirodalomban a biztosítás alatt értjük a vezetésbiztosítás (híradó-, rendszertechnikai, informatikai, komendáns és katonai rendőri biztosítás), a harcbiztosítás (felderítés, ABV⁵⁶ védelem, álcázás, fedező biztosítás, katonaföldrajzi és térképészeti biztosítás) és logisztikai biztosítás címszó alatt végzett tevékenységet. Más megfogalmazás szerint:

A "biztosítás: katonai értelemben olyan rendszabályok és tevékenységek összefoglaló neve, melyek célja: a) kedvező feltételeket teremteni a saját erők és eszközök alkalmazására és harcképességének megóvására; b) megnehezíteni az ellenségnek, hogy erőit és eszközeit ellenünk hatékonyan alkalmazza. **A biztosítás szintjétől függően lehet: hadászati, hadműveleti és harcászati; rendeletetése szerint: harc-(hadműveleti), had-**

55. HADTUDOMÁNYI LEXIKON. - Magyar Hadtudományi Társaság - Budapest - 1995 - ISBN 963 04 5228 6 (II. kötet) - p. 1297.

56. ABV - atom, bakteriológiai, vegyi.

táp-, technikai (anyagi-technikai), valamint fegyvernemi és szakkbiztosítás. Ez utóbbiakat a szakirodalom minden oldalú biztosításnak is nevezi."⁵⁷

Hogy közelebb jussunk a megoldáshoz, *járjuk körül a logisztika fogalmát*, területeit. Vizsgáljuk meg, hogy a szakirodalom milyen meghatározását adja a logisztikának.

*A "logisztika: a történelemben a jelentős erőket és eszközöket mozgató hadseregek szerteágazó támogatási feladatainak szervezett végrehajtása kapcsán megjelent fogalom. Az eredetileg csak az (anyag) rakodás, szállítás, tárolás folyamatait vizsgáló disztribúcióelméletből a rendszerelmélet, a kibernetikai módszerek (operációkutatás, egyéb optimalizálási és szimulációs technikák, a tömegkiszolgálás elmélete, stb.) alkalmazásával alakult ki és vált az alapanyag-kitermeléstől a gyártáson és az értékesítésen át a termék elhasználódásáig terjedő fenntartási kérdéseket is egységes rendszerben leíró elméletté"*⁵⁸

*A "katonai logisztika: ...szűkebb értelemben a katonai rendszer - a katonai szervezetek közötti és az azokon belüli - termék-, (anyag- és eszköz) áramlásának (készletgazdálkodás, elosztás, szállítás, tárolás, anyagmozgatás), szélesebb értelemben a katonai rendszer erőforrásai (élőerő, eszköz, anyag, energia, létesítmények és szolgáltatások, valamint - különleges erőforrásokként - a pénz, az idő és az információ) kezelésének (megszerzésének és optimális hasznosításának tervezésére, szervezésére, irányítására és lebonyolítására irányuló tevékenységeket (folyamatokat), az ezeket végző szervezeteket és a tevékenységek végrehajtására vonatkozó szabályzókat integráló komplex rendszer"*⁵⁹

A NATO Logisztikai Kézikönyv szerint is sokféle definíció létezik a logisztika meghatározására, és mindegyik másképpen tárgyalja a stratégiai, harcászati, mozgatási és előállítói kapcsolatokat. Mindazonáltal a NATO-ban elfogadott logisztikai meghatározásokat az AAP-6 dokumentumban (NATO Szakkifejezések és Meghatározások szógyűjteménye) fektették le⁶⁰:

57. HADTUDOMÁNYI LEXIKON. - Magyar Hadtudományi Társaság - Budapest - 1995 - ISBN 963 04 5278 (I. kötet) - p. 148.

58. HADTUDOMÁNYI LEXIKON. - Magyar Hadtudományi Társaság - Budapest - 1995 - ISBN 963 04 5278 (I. kötet) - p. 821.

59. 58. HADTUDOMÁNYI LEXIKON. - Magyar Hadtudományi Társaság - Budapest - 1995 - ISBN 963 04 5278 (I. kötet) - p.647.

60. NATO Logisztikai Kézikönyv.-Stratégiai és Védelmi Kutató Intézet - Budapest - 1997 -ISBN 963 8117 36 2 - p. 27.

Ez alapján:

A logisztika, az erők mozgatásának és fenntartásának tervezési és végrehajtási tudománya és az alábbi katonai tevékenységekkel foglalkozik *a legátfogóbb értelemben*:

- tervezés és fejlesztés, beszerzés, raktározás, szállítás, elosztás, fenntartás, kiürítés és az anyagok⁶¹ kiosztása.
- személyszállítás,
- létesítmények igénybevétele, megvásárlása, karbantartás, működtetés, elosztás,
- szolgáltatások igénybevétele vagy nyújtása,
- orvosi vagy egészségügyi szolgáltatások biztosítása.

Ez utóbbi meghatározás, ami az AA-P6-ból történt fordítás, a NATO szervezetének különböző területére eső felelőségek széles körét öleli át. Az egyes területeken más-más definíciókat alkalmaznak, amelyekből a **következők terjedtek el szélesebb körben**:

Előállítói (gyártói) Logisztika: A logisztikának ez a része a kutatással, tervezéssel, fejlesztéssel, gyártással és az anyagok átvételével foglalkozik. Ebből kifolyólag az előállítói logisztika körébe tartoznak: a szabványosítás és interoperabilitás⁶², a szerződések kötése, a minőség biztosítása, a tartalék alkatrészek beszerzése, a megbízhatóság és hibaelemzés, az eszközök-felszerelések biztonsági szabályai, a specifikációs gyártási folyamatok, az üzemi próbák és tesztelések (beleértve a szükséges feltételek biztosítását), a kodifikáció, az eszközök dokumentációja, a konfiguráció ellenőrzése és módosítás.

Felhasználói Logisztika: A logisztikának ez a része a kezdeti termék átvételével, raktározásával, szállításával, karbantartásával (beleértve a

61. Anyag: felszerelés a legtágabb értelemben, amely magában foglalja a gépjárműveket, fegyvereket, lőszert, üzemanyagot, stb.

62. Megjegyzés: A 2000-ben bevezett új NATO szabványosítási koncepció a szabványosítás három szintjét különbözteti meg: "compatibility", "interchangeability" és "commonality". Az "interoperability"- magyarul interoperabilitás volt korábban a szabványosítás 4. szintje. Ma az interoperabilitás, az együttműködés lehetséges szintjére utaló fogalomként van jelen a napi életben.

javítást és az üzemképességet), működtetésével, valamint az anyagok elosztásával foglalkozik.

Engedjenek meg egy megjegyzést a fentiekkel kapcsolatban. Természetesen a fenti meghatározásokon kívül még nagyon sok másik létezik, és többen megkérdézhetik, hogy azokat miért nem használtam fel? Ebben a cikkben nem volt szándékom a "logisztikát" teljes körűen feldolgozni. Csak annyit belőle, amennyi a téma megértéséhez szükséges. Úgy értékeltem, hogy a felhasznált és jelzett irodalom egyenlőre autentikus.

Tudom, hogy a Hadtudományi Lexikon kiadása (1995) óta is folytak, illetve folynak a logisztikával kapcsolatos kutatások, de ezek eredménye még nem elfogadott a tudományos életben.

Ilyen például a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Logisztikai Doktrinában (Első munkapéldány - 2001 -) megfogalmazottak, amely a támogatási rendszer újszerű (NATO-ban használt) felosztását láthatjuk. Ez alapján a "**Támogatási Rendszer**" *felosztható*:

- Harctámogatásra [tűztámogatás és hadműveleti(harc) biztosítás],

- Harckiszolgáló támogatásra [Logisztikai támogatás (biztosítás) és adminisztratív támogatás].

Gyakorlatilag az elmúlt 5-7 évben jelentős változás a logisztika tudományos megfogalmazásában nem történt, inkább azt mondanám, hogy talán több lett a tisztázásra szoruló kérdés. Ugyanis továbbra is keveredik egyazon kiadványon belül (NATO Logisztikai Kézikönyv) a támogatás és biztosítás szó használata az angol "*support*" fordításaként.

Mindezek után összefoglalva fogadjuk el a következőket:

- A logisztikát többféle rendszerezés és szempont szerint lehet felosztani, tagolni. Ezek közül az egyik legáltalánosabb szempont szerint *felosztható előállítói* (más néven szokás még termelői, vagy beszerzői logisztikának is nevezni) és *felhasználói logisztikára*.

- A *"defence support"* magyar fordítása védelmi támogatás. A védelmi támogatással kapcsolatban felmerült magyar jelentések (támogatás, biztosítás, logisztika) és az azokhoz tartozó fogalmak tisztázása után kijelenthetjük, hogy az autentikus tudományos értelmezés szerint a magyar és a magyar katonai terminológiában használatos támogatás, biztosítás és logisztika alatt értett fogalom nem azonos a NATO-ban *"defence support"* alatt értett fogalommal, és ennek keretében végzett tevékenységekkel.

Ezekből kiindulva a következő alfejezetben kísérletet teszek a védelmi támogatás magyar fogalmának meghatározására.

A "defence support" - védelmi támogatás magyar fogalmának meghatározása

Véleményem szerint a *"defence support"* magyar megfelelőjét, a védelmi támogatás fogalmát úgy érthetjük, illetve fogalmazhatjuk meg igazán, ha a *logisztikából indulunk ki*.

Ahhoz, hogy a *"defence support"* - védelmi támogatás magyar értelmezését meg tudjuk határozni, vegyük alapul az előzőekben leírtakat. Induljunk ki a logisztika fogalmából és fogadjuk el a szakirodalomból megismert, valamint a NATO-ban is általánosságban használt alapvetően kettős felosztást, vagyis azt, hogy a logisztika felosztható előállítói (termelői, gyártói) és felhasználói logisztikára.

Fogadjuk el továbbá, hogy a magyar katonai terminológiában használt támogatás és biztosítás alatt értett tevékenység sem azonos a NATO-ban a *"defence support"* alatt végzett tevékenységgel.

Ha ezeket elfogadjuk, akkor az előzőekben leírtakból következtetve a *"defence support"* fogalomhoz magyarul a *termelői logisztika* áll a legközelebb.

Ennek megfelelően a logisztika oldaláról vizsgálva a NATO Védelmi Támogató Főosztály, ezen belül a CNAD keretében végzett és ennek megfelelően a nemzeti fegyverzeti igazgató felelősségi körébe tartozó tevékenységeket, akkor a "defence support" fogalom alatt nem a magyar terminológiában használatos, fentebb részletezett harctámogatás, harc-

biztosítás és logisztikai biztosítás alatt végzett feladatokat kell érteni, hanem a mindezek feltételeit megteremtő tervező, szervező, katonai képesség fejlesztő, kutató, életciklus elemző (költség, hatékonyság, gazdaságosság), termékbeszerző tevékenységeket, valamint a fenntartás és alkatrészellátás feltételeit megteremtő, anyagi és technikai szabványosítást végző és mindezekhez a nemzetközi kooperációs kereteket biztosító tevékenységek összességét kell érteni, amelynek végrehajtási szabályait és kereteit a tagországok konszenzus alapján határozzák meg.

Ebből jól látható, hogy ez egy széles körű, de jól behatárolható, a kollektív bölcsességre és tudományos eredményekre támaszkodó, a védelmi képességek elvárt szintű kialakítását és fejlesztését célzó és megvalósító tevékenység.

Összefoglalva, az előzőekben megismerhettük a NATO Nemzetközi Titkárság (NATO International Staff) szervezetében a Védelmi Támogató Főosztály (Defence Support Division) szervezeti felépítését, és a CNAD alárendeltségében lévő bizottságokat. Ebben a részben tisztázásra, értelmezésre került a védelmi támogatás fogalma.

Ezekből megerősíthetjük azt a korábbi megállapítást, hogy a védelmi támogatás nagyon sokrétű feladatrendszer jelent. Ezeket a feladatokat a CNAD és a NATO-tagországok nemzeti fegyverzeti igazgatói (és az alárendeltségükben működő szervezetek) nem függetlenül, hanem más NATO bizottságokkal és szervezetekkel, valamint a tagországokkal együtt, azokkal szoros kapcsolatban állva, azokat támogatva, illetve onnan származtatva a feladatokat, végzik. Feladatai szorosan kapcsolódnak más feladatrendszerekhez. Többek között ilyen a NATO Védelmi Tervezési Rendszer, amellyel a védelmi támogatás több szálon keresztül is kapcsolódik.

A Védelmi Tervezési Rendszer kérdésével egy másik alkalommal kívánok foglalkozni. Tudom, hogy ezt a témát már többen választották kutatásuk tárgyaként és bőséges irodalom áll rendelkezésünkre. Én az ezekben leírtakat elfogadva és ezekre támaszkodva kívánom majd *feltárni az összefüggéseket a Védelmi Tervezési Rendszer*, a hozzá kapcsolódó Védelmi Tervezési Kérdőív (DPQ⁶⁵), Védelmi Kezdeményezések (DCI⁶⁶), stb. és a védelmi támogatás feladatrendszere, ezen belül az APQ⁶⁷ *között*. A

65. DPQ - Defence Planning Questionnaire - Védelmi Tervezési Kérdőív.

66. DCI - Defence Capability Initiatives - Védelmi Kezdeményezések.

67. APQ - Armaments Planning Questionnaire - Fegyverzeti Tervezési Kérdőív.

Védelmi Tervezési Rendszer és a védelmi támogatás között az egyik kapcsolatot a Fegyverzeti Tervezési Kérdőív (APQ) jelenti, amely párhuzamosan kerül kiadásra a DPQ-val, és a válaszokat is a DPQ-val egy időben, értelemszerűen, azzal egybehangzóan kell megadni.

Befejezőképpen szeretném még egyszer kihangsúlyozni, hogy ezt a cikket azzal a szándékkal írtam, hogy *eloszlassam azokat a téves nézeteket*, amelyek szerint sokan a védelmi támogatás alatt a magyar katonai terminológiában használatos támogatást, vagy biztosítást (minden oldalú biztosítást), logisztikai biztosítást, illetve ezeket együttesen értik. Azzal, hogy egy változatban megfogalmaztam a védelmi támogatás magyar értelmezését, és ebben a formában közreadtam, egyben vitaindítónak is szántam. Ha bárkinek észrevétele van ezzel kapcsolatban, szívesen állok rendelkezésre, hogy véleményt cseréljünk.

Az itt leírtakat egyébként tisztelettel ajánlom a logisztikai területen dolgozók, és különösképpen a ZMNE Logisztikai tanszékének a figyelmébe akár azzal a céllal is, hogy kerüljön be az oktatási rendszerbe, az oktatandó témák közé.

Felhasznált irodalom:

1. The NATO Handbook - Office of Information and Press. - 2001. - Brussels, Belgium - ISBN 92-845-0146-6.

2. NATO Kézikönyv, Harmadik, javított kiadás - 1997 - Kiadja a Stratégiai és Védelmi Kutatóintézet és a NATO Információs és Sajtóiroda. - ISBN 963 8117 34 6.

3. AAP6(V) Modified Version 02. -A NATO szakkifejezések és meghatározások szógyűjteménye - <http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/aap6.htm>).

4. The NATO Handbook Documentacion. - NATO Office of Information and Press. - 1999 - ISBN 92-845-0106-7.

5. AC/259 - D/2539 számú NATO dokumentum. Nyílt.

6. AC/259 - D(2000)17 számú NATO dokumentum. Nyílt.

7. **Dr. Vasvári Vilmos:** A támogatás hadtudományi értelmezése. Jegyzet a doktori képzéshez. ZMNE - 1998.

8. NATO Logisztikai Kézikönyv. - Stratégiai és Védelmi Kutató Intézet - Budapest - 1997 - ISBN 963 8117 36 2.

9. **Halászné Sipos Erzsébet:** Logisztika. Szolgáltatások, versenyképesség. Magyar Világ Kiadó. - 1998 - ISBN 963 9075 01 9.

A NATO NEMZETKÖZI TITKÁRSÁG FŐOSZTÁLYAI

1. számú táblázat

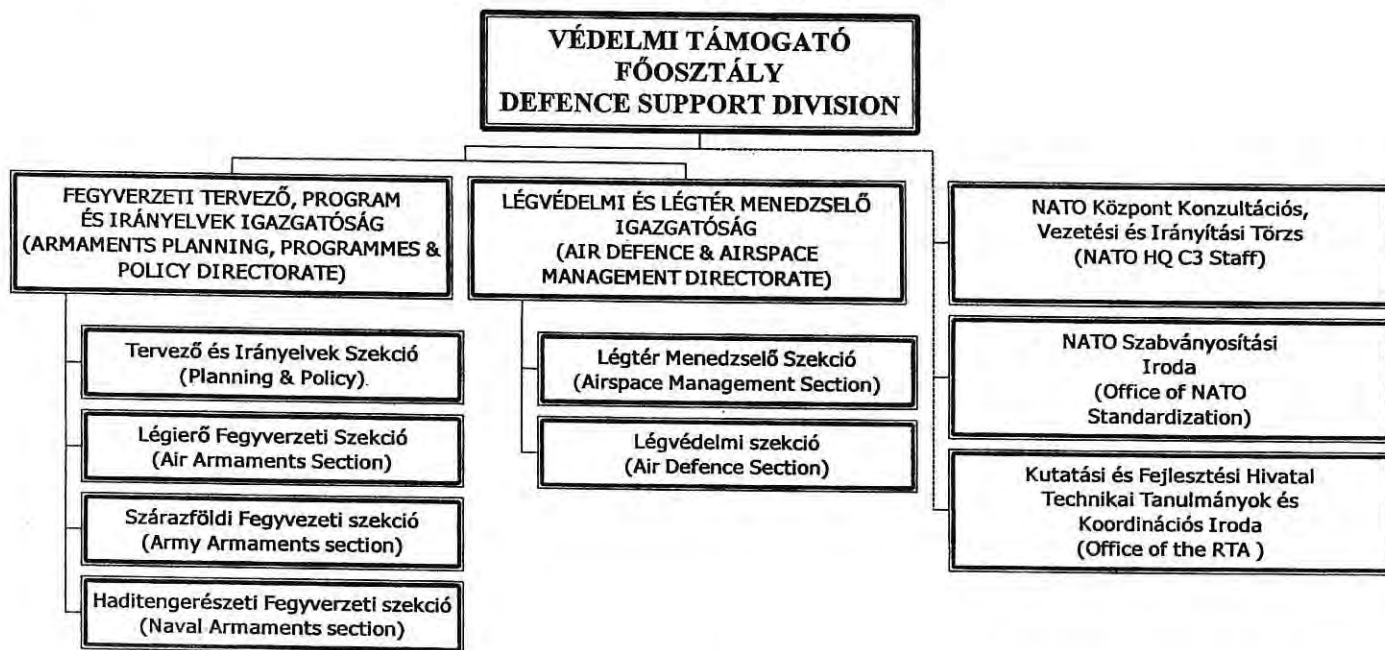
(1*) Megjegyzés: DIVISION OF SECURITY INVESTMENT, LOGISTICS & CIVIL EMERGENCY PLANNING

A szaggatott vonallal keretezett bizottságok, kvázi Észak-atlanti Tanács szintű bizottságok, amelyek elnöke a NATO főtitkár

VÉDELMI TÁMOGATÓ FŐOSZTÁLY

Defence Support Division

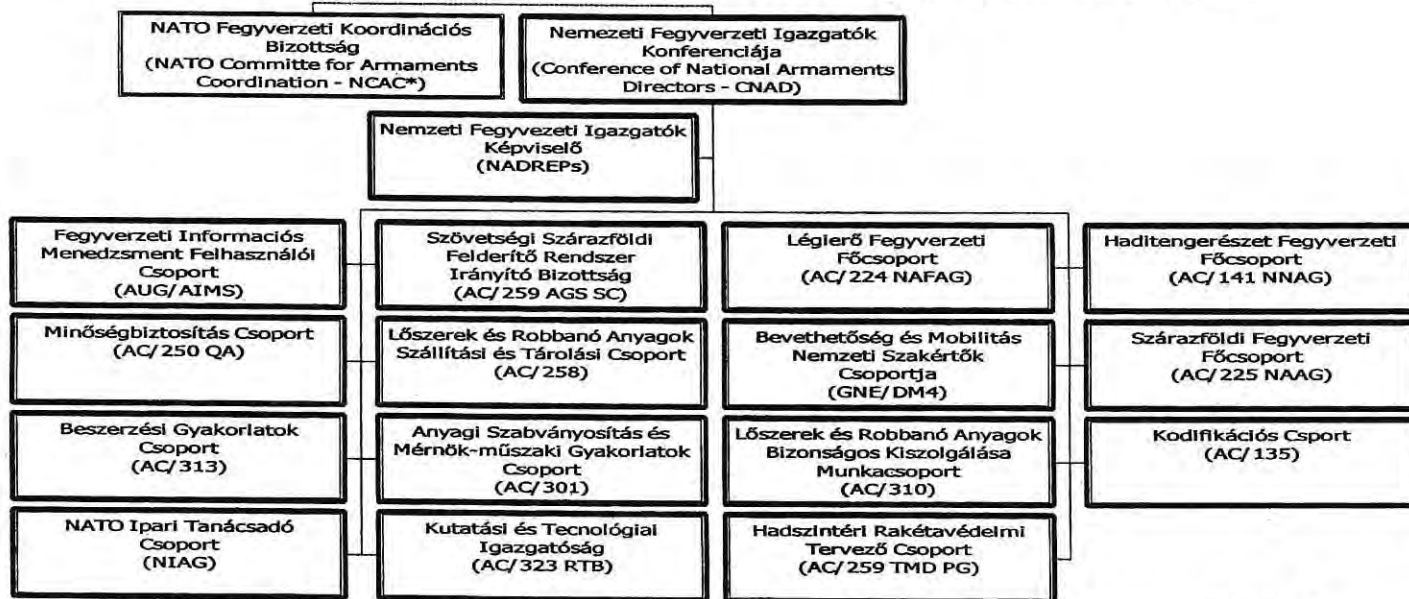
2. számú táblázat

Megjegyzés: A szaggatott vonallal jelölt szervezetek kettős alárendeltségbe tartoznak, a védelmi támogatásért felelős főtitkár helyettes és a Nemzetközi Katonai Törzs igazgatója alárendeltségébe

A CNAD felépítése

(Conference of National Armaments Directors - Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája) 3. számú táblázat

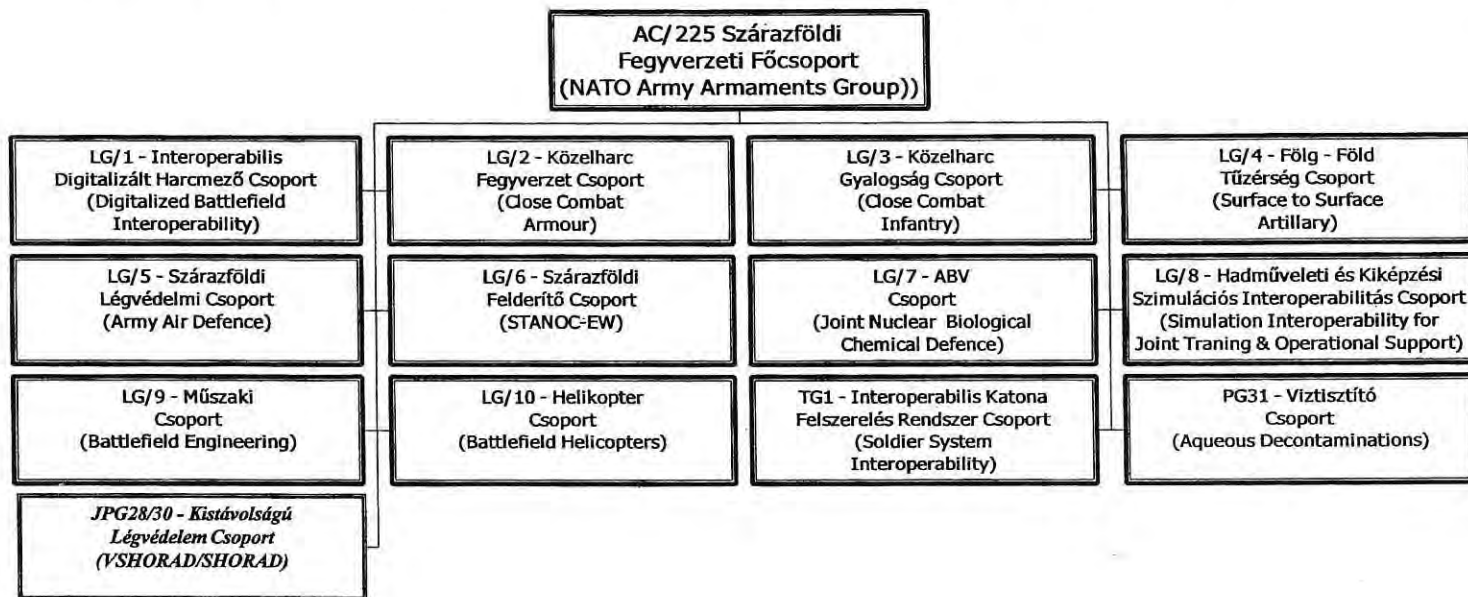

Megjegyzés: Az itt felsorolt bizottságok a CNAD főbizottságai. A főbizottságok alárendeltségében működnek a 2. szintű, azok alárendeltségében a 3. szintű bizottságok, munkacsoportok, összességében mintegy 240 különféle szintű bizottság.

* Az NCAC az Északatlanti Tanácsnak alárendelt bizottság. A CNAD elnöke egyben az NCAC elnöke is.

AC/225 Szárazföldi Fegyverzeti Főcsoport *alárendelt bizottságai*

(NATO Army Armaments Group - NAAG) 4. számú táblázat

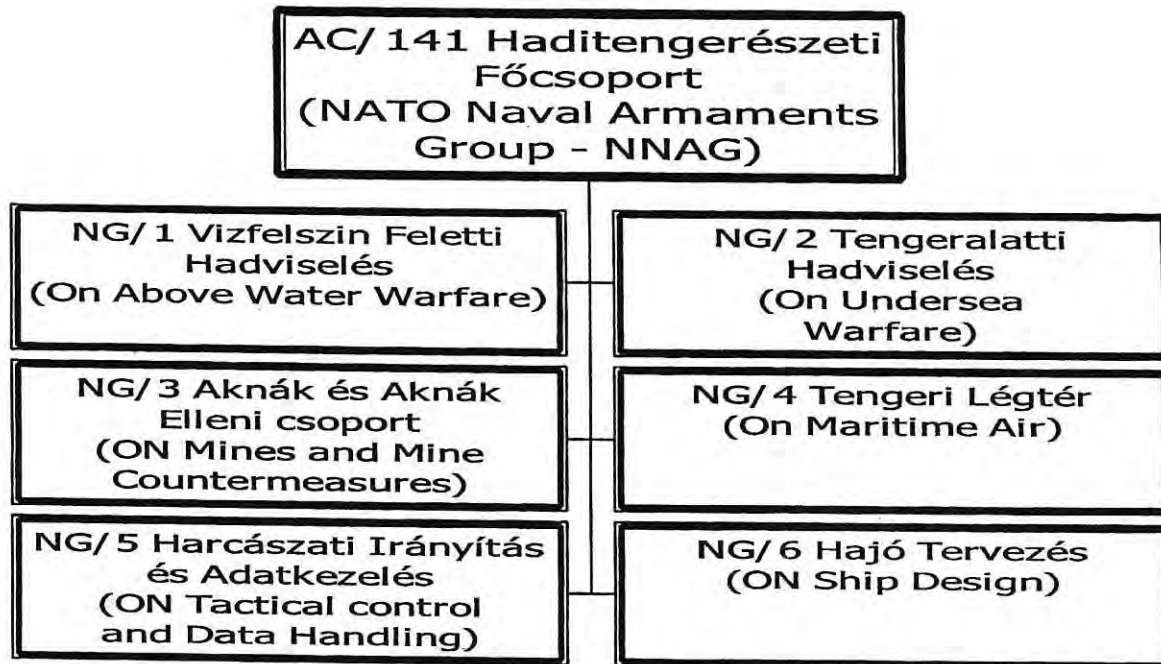
Megjegyzés: Az itt felsorolt 2. szintű bizottságok alárendeltségében mintegy 15 különböző 3. szintű bizottság működik.

AC/224 Légierő Fegyverzeti Főcsoport alárendelt bizottságai
(NATO Air Armaments Group - NAFAG) 5. számú táblázat

Megjegyzés: A felsorolt 2. számú bizottságok alárendeltségében mintegy 10 különböző bizottság működik.

AC/141 Haditengerészeti Főcsoport alárendelt bizottságai (NATO Naval Armaments Group - NNAG) 6. számú táblázat

Megjegyzés. Az itt felsorolt 2. Szintű bizottságok alárendeltségében még 12 különféle 3. Szintű bizottság működik

ÖSSZESÍTETT TARTALOMJEGYZÉK

(2001. év 1-4. szám)

Szerkesztőség Szerkesztőségi tájékoztató (1. szám, 3. old.)

ELMÉLET

Csabai György A katonai erő fejlesztésének alapelvei a szövetségben, az új stratégiai koncepció alapján (1. szám, 5. old.)

Rácz János Az MH logisztikai rendszere, fejlődésének eseménytörténete (1. szám, 20. old.)

Turcsányi Károly A haditechnikai szakterület humán erőforrások gazdálkodásának aktuális kérdései (1.szám, 31. old.)

Szűcs László A védelmi infrastruktúráról (1.szám, 34. old.)

Csabai György A politika és a háború alapvető összefüggései a 21. században (2. szám, 3. old.)

Budai István A műszaki-technikai fejlesztés lehetőségei (2. szám, 22. old.)

Berzsényi Péter A NATO és a Magyar Honvédség termékazonosító folyamatai és eljárásai (2.szám, 46. old.)

Turcsányi Károly
Gyarmati József Ajánlások a katonai logisztika (haditechnikai) pályamodell vizsgálatához (2. szám: 55. old)

Csabai György Az európai védelempolitika és védelmi elképzelései a 21. században (3. szám, 3. old.)

Berzsényi Péter A termékazonosítás technikai alapjai a logisztikában (3. szám, 21. old.)

Vasvári Tibor A légierő logisztikai biztosításának rendje és a korszerűsítés, fejlesztés lehetséges irányai (I. RÉSZ) (3. szám, 31.old.)

Csabai György Világrend (4. szám, 3. old.)

Vasvári Tibor A légierő logisztikai biztosításának rendje és a korszerűsítés, fejlesztés lehetséges irányai (II. RÉSZ) (4. szám, 16.old.)

LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS

Balla Tibor Hogyan terveznek az ezredforduló "logisten"-jei (1. szám, 53.old.)

Budai István A nemzetközi műveletek logisztikai támogatásának alapelvei és az eddigi tapasztalatok (1. szám, 58.old.)

Piros Ottó A Magyar Honvédségnél rendszerezett kis és közepes teherbírású terepjáró tehergépjárművek (1.szám, 68.old.)

Balla Tibor A katonai gazdaság a civil -és a katonai javak fogyasztásában (2. szám, 69.old.)

Ungvár Gyula A fegyverzeti fejlesztés, korszerűsítés (FEKOR), a hatékonyság és a gazdaságosság figyelembevételével (2. szám, 74.old.)

Labancz Sándor
Kolonics Attila A csapatok lőszerellátásának számvetése EXCEL táblakezelő program felhasználásával (2.szám,109.old.)

Piros Ottó A gépjárművek biztonságának elemzése (2.szám,126.old.)

Gáspár Tibor A technikai biztosítási rendszer korszerűsítése (4.szám, 38.old.)

KATONAI MINŐSÉGÜGY

- Mikula László* Katonai minőségirányítás (I. RÉSZ) (1. szám, 8.old.)
- Mikula László* Katonai minőségirányítás (II. RÉSZ) (2.szám,165.old.)
- Virágh Béla* Néhány statisztikai módszer az üzemen tartás minőségének javítására (2.szám,188.old.)
- Mikula László* Az NSIP-program és a NATO-STANAG 4107, AQAP 100 követelmények (3.szám, 66.old.)
- Mikula László* A hadfelszerelési anyagok kockázatkezelésének kérdései I.RÉSZ. (4.szám, 56.old.)

KIKÉPZÉS - FELKÉSZÍTÉS

- Turcsányi Károly*
Gáspár Tibor
Lengyel János A kanadai haderő villamos- és gépészmérnök műszaki szolgálatának kiképzési-felkészítési rendszere (2.szám,144.old.)

LOGISZTIKAI KONFERENCIA

- Komondi Márton* Megnyitó (1.szám,106.old.)
- Vitaindító anyag* A logisztikai rendszer jelenlegi működése és jövőbeni struktúrája (1.szám,108.old.)
- Frigyer László* A konferencia bevezető előadása (1.szám,145.old.)
- Bilki László* A szárazföldi haderő logisztikai helyzete és jövője (1.szám,156.old.)
- Németh István* A légi erő logisztikai helyzete és javításának alternatívái (1.szám,180.old.)

- Zsigmond Kálmán* A gépesített lövészdandár logisztikai helyzetének jelene és jövője (1.szám,188.old.)
- Horváth Attila* A dandár-szintű logisztikai tervezés és a valós logisztikai támogatás megvalósításának lehetősége (1.szám,193.old.)
- Lázár József* A repülőbázis speciális logisztikai helyzete és jövője (1.szám,195.old.)
- Polyák Sándor* A repülőbázis valós logisztikai támogatásának helyzete és jövője (1.szám,201.old.)
- Börcsök Dezső* A MH 87. Bakony harcihelikopter ezred logisztikai biztosításának helyzete és jövője (1.szám,206.old.)
- Bognár Géza* A NATO-részére felajánlott erők Nemzeti Támogatásának helyzete és jövője (1.szám,211.old.)
- Hozzászólások* (1.szám,217.old.)
- Keszthelyi Gyula* Összefoglaló hozzászólások (1.szám,231.old.)
- Szerkesztőség* Összevont tartalomjegyzék (1.szám,241.old.)

SZAKELLENŐRZÉS

- Juhász József* Hatékonyságvizsgálat (2.szám,204.old.)
Gábor
- INFORMÁCIÓ-TÁJÉKOZTATÓ
- Gáspár Tibor* A Kanadai Hadsereg anyagi rendszere (A látogatás tapasztalatai) (2.szám,221.old.)

ÜZEMELTETÉSI TUDOMÁNYOS KONFERENCIA
2001. Veszprém

- Németh István* Bevezető (3. szám, 68.old.)
- Balogh Imre* A Magyar Honvédség repülőeszközei típusváltásának és üzemeltetésének lehetőségei (3. szám, 72.old.)
- Tóth Sándor* A légvédelmi rakétacsapatok integrálásának lehetőségei a NATO egységes légvédelmi rendszerébe. A fegyverrendszerek vezetésének tapasztalatai (3. szám, 86.old.)
- Németh Ernő* A katonai és polgári logisztika kapcsolódásának lehetőségei (3. szám, 93.old.)
- Hadászi László* A "MISTRAL" közeli hatótávolságú légvédelmi rakétakomplexum rendszerbe állításának és üzemeltetésének sajátosságai, tapasztalatai (3.szám, 101.old.)
- Mátrai Éva* A haditechnikai eszközök üzemeltetésében, üzemben tartásában alkalmazott anyagok környezetvédelmi hatásai, következményei, problémái (3. szám, 114.old.)
- Turcsányi Károly* A magyar katonai minőségügy fejlődése, helyzete és jövője NATO tagságunk tükrében (3.szám, 125.old.)
- Vasvári Tibor* A repülőműszaki biztosítás vezetésének kérdései a haderőreform végrehajtásának jelenlegi helyzetében (3.szám, 158.old.)

Zsiborás János Az MH logisztikai rendszere modernizációjának aktuális kérdései, különös tekintettel az alkalmazás követelményeire és a kompatibilitás megszervezésére (3. szám,158.old.)

Veres István A nyugati és keleti gyártmányú légi járművek együttes üzemeltetésének, valamint a repülőműszaki biztonság lehetőségei az MH repülő alakulatainál (3.szám, 166.old.)

KÖZLEKEDÉSI TUDOMÁNYOS
KONFERENCIA
2001. június

Németh Ernő Előszó: A katonai közlekedési szolgálat története (3.szám,181.old.)

Kedves Gyula Az ellátás és szállítás problémái a XVII-XVIII. században, különös tekintettel a török elleni háborúban (3.szám,183.old.)

Czigány István A katonai szállítás és stratégia az 1848-49-es szabadságharcban (3.szám, 195.old.)

Gáspár János Baross Gábor és kora (3.szám,205.old.)

Németh Ernő A monarchia vasútépítő csapatainak megalakulása és fejlődése az I. világháborúig (3.szám, 213.old.)

Lugossy József A szállító szolgálat az I. világháborúban (3.szám,220.old.)

Horváth Attila Csehszlovákia 1968-as megszállásában résztvevő Magyar Katonai Kontingens szállítási tapasztalatai (3.szám,228.old.)

- Földházi György* A béketeremtő feladatokhoz és a NATO-tagsághoz kapcsolódó vasúti tevékenység (3.szám,239.old.)
- Tóth Bálint* A közlekedési infrastruktúra helye és szerepe az ország védelmében és védelmi felkészítésében (3.szám,242.old.)
- LOGISZTIKAI KONFERENCIA
(2001. október 27. Budapest)
- Tóth Rudolf* Megnyitó (4.szám, 68.old.)
- Fodor Lajos* A HVKF bevezető elődása (4.szám, 71.old.)
- Frigyer László* A logisztikai modernizációs kutatómunka eddigi eredményei, a döntésre javasolt kérdések a koncepció véglegesítéséhez (4.szám, 75.old.)
- Mráz István* A logisztikai támogatással szembeni elvárások, a hadászati-hadműveleti tervezés végrehajtásához (4.szám, 84.old.)
- Zsiborás János* Az MH logisztikai támogatása minősített időszak (békeműködéstől eltérő) működésének rendje a logisztikai modernizáció tükrében (4.szám, 94.old.)
- Adorjáni István* Koncepció a fogyasztói logisztika támogatási rendszer békeidejű működésére (4.szám,113.old.)
- Keszthelyi Gyula* A szervezési és működési elképzelések, feltételrendszerek a logisztikai modernizáció megvalósításában (4.szám,124.old.)

<i>Halasi Zoltán</i>	A logisztikai modernizáció és a gazdálkodási modell kapcsolata, a szabályozórendszer kialakulásának fő irányelvei	(4.szám,165.old.)
<i>Nagy Tibor</i>	A logisztikai modernizáció szükség-szerűsége és elgondolás annak megvalósítására a szárazföldi haderónél	(4.szám,165.old.)
<i>Németh István</i>	A logisztikai modernizáció szükség-szerűsége és elgondolás annak megvalósítására a légi haderónél	(4.szám,186.old.)
<i>Ronkovich József</i>	A logisztikai modernizáció megvalósításának rendje a haderőátalakítás folyamatában	(4.szám,200.old.)
<i>Báthy Sándor</i>	Az új típusú logisztikai szakállomány felkészítésének kérdései a logisztikai modernizáció megvalósítása során	(4.szám,204.old.)
<i>Turcsányi Károly</i>	Az új üzembenn tartói szakállomány felkészítésének kérdései a logisztikai modernizáció megvalósítása során	(4.szám,213.old.)
<i>Kovács Zoltán</i>	Hozzászólások	4.szám, 235.old.)
<i>Havril András</i>	Vezérkarfőnök-helyettesi zárszó	(4.szám,239.old.)

TARTALOMJEGYZÉK 02/1

<i>Jároscsák Miklós</i>	FŐSZERKESZTŐI TÁJÉKOZTATÓ	3
-------------------------	---------------------------	---

BIZTONSÁGPOLITIKA

<i>Kende György</i> <i>Matus János</i> <i>Turcsányi Károly</i>	A biztonságpolitika és a haditechnika kölcsönhatása	5
--	---	---

<i>Csabai György</i>	A nemzetközi terrorizmus elleni hadjárat első szakaszának tapasztalatai	14
----------------------	---	----

KATONAI LOGISZTIKA ELMÉLET

<i>Báthy Sándor</i>	Új távlatok az integrált logisztikai támogatásban	21
---------------------	---	----

<i>Szűcs László</i>	A katonai közlekedés új rendszerkonceptiója	29
---------------------	---	----

<i>Tóth Bálint</i>	A közlekedési infrastruktúra helye és szerepe az ország védelmében és védelmi felkészítésében	55
--------------------	---	----

<i>Budai István</i>	A honvédség egyes műszaki-technikai eszközfejlesztésének időszerű feladatai	71
---------------------	---	----

A KATONAI LOGISZTIKA GYAKORLATA

<i>Briák Ottó</i> <i>Jároscsák Miklós</i>	A HM Gazdasági Tervező Hivatal (GTH) jelenlegi helyzete és jövőbeni feladatai	93
--	---	----

<i>Zsiborás János</i>	A HM-HVK Logisztikai Csoportfőnökség megalakulása és jelenlegi helyzete (történelem és valóság)	106
-----------------------	---	-----

<i>Bakó Antal</i>	Az MH Összhaderőnemi Logisztikai és Támogató Parancsnokság (ÖLTP) megalakulásának körülményei, feladatrendszere, az átalakítási elképzelések	121
<i>Berzsenyi Péter</i>	Informatika az automatikus termékazonosításban	136
	HADITECHNIKA ÉS MINŐSÉGÜGY	
	MH Üzembentartási Konferencia	
<i>Túri János</i>	Bevezető	147
<i>Gáspár Tibor</i>	Az MH haditechnikai eszközeinek helyzete, a fejlődés irányai, lehetőségei	149
<i>Ruszt József</i>	Az MH üzemfenntartási rendszerének infrastruktúrája a kor által támasztott követelmények tükrében	179
<i>Túri János</i>	A konferencia bemutató foglalkozása	198
<i>Mikula László</i>	Hadfelszerelési anyagok kockázatkezelésének kérdései	201
	KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓ ÉS TÁJÉKOZTATÓ	
<i>Gáspár Tibor</i> <i>Jároscsák Miklós</i>	A logisztikai folyamatok modellezése és az információs technológia	219
<i>Fenyvesi Károly</i>	Védelmi támogatás (DEFENCE-SUPPORT) NATO-ban használt kifejezés magyar értelmezése	233
<i>Szerkesztőség</i>	Összevont tartalomjegyzék (2001. 1-4. szám cikkei)	261

Szerkesztőség HM-HVK II. objektum, II. épület (főszerkesztő)

1885. Budapest, Pf.:25.

Tel: v. 236-5170, HM: 277-84.

MH ÖLTP objektum Zách u. 4. (felelős szerkesztő)

XII. épület. 1581. Budapest, Pf.: 28.

Tel.: HM: 576-84, 576-85.